

NEMZETI IRODALMUNK  
MESTEREI

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZEGÉNY JÁNOS

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARSÁNYI ZSOLT

# SZEGÉNY JÁNOS

KORVIN JÁNOS ÉLETÉNEK REGÉNYE

OSZK

MÁSODIK KÖTET

Országos Széchényi Könyvtár



BUDAPEST,  
SINGER ES WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.  
KIADASA

Minden jogot fenntartunk, a fordítás, színpadra alkalmazás  
és filmesítés jogát is.

*Copyright by Singer és Wolfner Rt., Budapest, 1940.*

Országos Széchényi Könyvtár

315.415

(R2)

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR	
B	Növedéknapló
1958 év	10.485 sz.

Felelős kiadó: Hampó József igazgató.

Budapesti Hírlap nyomdája. - Felelős: Nedeczky László igazgató.

Palotája berendezése közben arra is sor került, hogy régi írásait rakosgassa. És kezébe kerültek régi horoszkópjai. Apja erősen hitt a csillagok sorsformáló hatásában és minden fontos lépése előtt megkérdezte az égitesteket. Ha Ilkusz Márton, a derék csillagjós, a napot nem találta alkalmasnak, még a hadjárat kezdetét is elhalasztotta. Egész sor horoszkópot csináltatott fiáról és ezeket rendesen félre rakta. A vaskos papír-paksaméta most kezébe akadt Jánosnak. Fekete-piros írású füzetek voltak ezek, a lapok élén keresztül-kasul vont négyszögekkel, átlókkal s az állatöv tudományos jegyeivel, az ábra alatt pedig írott magyarázattal. „Conceptio nati erat Anno 1572 in Julio die 18 hora prima noctis sequentis...” Eltűnődve nézett maga elé, a lét, a fogantatás, a halál nagy titkaira gondolt, mint ahogy általában legtöbbit ezekről az elvont dolgokról gondolkozott, nem pedig a hétköznapok megfogható dolgairól. A horoszkóp pontosan feljegyezte fogantatása idejét, azt az órát, mikor a királyi szerelem új szikrácskát adott a világban élő millió és millió emberhez: az ő jövőendő életét. Tovább lapozgatott. Csupa

dicsőség, siker, fény, mérhetetlen gazdagság, boldogság és öröm. Ilkusz Márton nem fukarkodott a jóslatokkal, hogy a szerető apát megnyugtassa fia jövője felől. Jóslata érvényes is maradt, míg az apa élt. Azóta a diadalok és örömök helyett elvesztette a koronáját, hercegi menyasszonyát és vagyona jórésztét. De ha csak apja korát éri el, még majdnem harminc esztendeje van hátra. Az élet hánykolódik, mint a zajló örvény, hol ezt dobja felszínre, hol amaszt. Vannak, akik vad erőfeszítéssel küzdenek a víz ellen: gondokban örlődnek, lótnak-futnak, ármánykodnak, szövetkeznek és csakugyan az örvény fölött tudják tartani magukat. De elvesztik éppen azt, ami az életnek egyetlen értelme, a csendes szemlélődés óráit. Mások, bölcsőbbek, nem küzködnek. Várnak, amíg az áradat ismét felszínre veti őket. A csallagok úgysis mindent eleve elhatároztak. A dicsőség, boldogság és fény megjön magától. Ki kell várni. Addig itt vannak a könyvek, a képek, a szobrok, a bútorok. Nincs szebb, mint esős délután ott-hon üldögelni és előhúzni Attavante Gabriello di Vante egy kézíratos könyvét és miniatürjeit nézegetni. Félrehajtott fejjel méregetni, hogy ez a boszorkányos kezű ember mennyit tanult Ghirlandajótól és mennyit Verrocchiótól. Vagy megállni a képek alatt és gyönyörködni bennök, ismét és ismét új szépséget fedezni fel a mesteri alkotásokban. Vagy meghívni az udvarnál élő osztrák író, Neudecker humanistát, s zavartalan kettesben, jó vacsora mellett beszélgetni vele irodalomról, művészetről. Donatellóról, aki mesteri feszületet faragott egyetlen

darab fából. Fra Angelicóról, aki ugyanabban a firenzei klostromban festegette a falakat, ahonnan Savonarola mindennap elindult prédikálni és lázítani. Fra Lippiről, a kármelita barátról, akit úgy fedeztek fel már gyerekkorában, hogy latin tanárának feltűnt, milyen pompás rajzokat kanyarít óra alatt a papiros margójára. Bellini Gentiléről, aki olyan nagy művész volt, hogy mikor a szultán meghívta a török udvarhoz, a velencei köztársaság állami hajón küldte el egymagát. Verrocchióról, aki mindig öt-hat szobron dolgozott egyszerre és egyik munkát a másikkal pihente ki. Aztán a modernekről áttértek a régiekre, festőkről költőkre. Tacitusra, akinek leírását a régi germánokról falni lehet. Ovidiusról, aki olyan nagyszerű meséskönyvet írt, mint a Metamorfózisok, amelyet nem lehet letenni. Az órák belenyúltak az éjszakába, annyit idézgették a kívülről tudott hexametereket. S az ilyen esték után olyan jól esett fáradt sóhajjal megállapítani, hogy akinek érzéke van a szépségek iránt, annak sokat tud adni az élet.

Csak anyagi gondok ne volnának a világon. Csak gonosz és kapzsi emberek ne volnának, akik — nádortól a legutolsó sárvár kapitányáig — rablók módján csapnak le a máséra. Akinek vagyona van, annak álma nincsen. Azt a Zádorlaki Dóczit ország-szerte nem lehet megtalálni. Már a király is parancsot adott ki, hogy akárhol van, jelentkezzék, már meg is hosszabbította a határidőt, az okmányok nincsenek sehol. A pörök ijesztően dagadnak, Mátyás fia lett a legnagyobb alperes az országban. Most már

nem volt hét, hogy súlyos összegek dolgában ne lett volna tárgyalási határnapja. Mivel öröksége egész Magyarország térképére kiterjedt hatalmas foltjaival, egész Magyarországon voltak szomszédai, tehát az egész országban az ő vagyonát rágták, mint egerék a sajtot és nehezebb volt pöreit megolvasni, mint azokat, akikkel nem állott pörben. Alig tudott baráti szót váltani valakivel. Akik erőszakos, zsaroló pörök miatt haragot tartottak vele, azokból kitellett volna holmi fiók-országgyűlés.

Ujján számlálható barátai között most Kinizsi Pállal melegedett össze legjobban. Nem tudott élni anélkül, hogy ne lett volna valakije, akihez határokat nem ismerő barátsággal ragaszkodott. Most Kinizsi volt a biblia számára, mint annakidején Péter érsek. Az öreg vezér, aki valaha megverte őt a Csont-hegyen, örökös békétlenségét nála panaszkodhatta ki legjobban, mert senki olyan résztvevő helyesléssel nem tudott bólogatni, senki olyan hűséges hévvel nem tudott igazat adni, mint János. S mikor János keservesen panasolta anyagi gondjait, Kinizsi váltig azt mondta:

— Hivatalt, uram, hivatalt! Ki hivatalnak ura, pörnek is ura. Vésjed eszödben: az törvény, mikint az kutya. Jobbágyot marja, úrnak kezit nyaldosja.

— Hivatalt, Pali bácsi, de mit?

— Tudom is én. Horvát bánásgot, töszöm.

János hevesen rázta a fejét. Azt az egyet legkevésbé, a horvát bánásgot. Darázsfészek az, amelyben még egymást is döfik a darazsak, hát még a máshonnan jöttet. Fáradságos dolog bajlódni velök,

szilajok és erőszakosak, tiszteletlenek és lázadozók. És az ilyen hivatal csak akkor jelent befolyást, ha nem csak cím, hanem igazi hatalom is. Igazi hatalom pedig csak úgy lehet, ha élnek is vele. Ez folytonos gyűléseket jelent, bonyolult ügyeket, rengeteg levelezést, gondot, felelősséget, fáradságot. De Kinizsi, az öreg harcos, aki mindent csak a verekedés szempontjából nézett, új helyzetet látott a délvidéken. A török miatt.

A török egyre jobban kezdett mozogni. S mint mindig, mikor nemesak apró portyákról volt szó, hanem komoly szándékai voltak, Jajcza vára ellen indult. Most is így történt. Jakub pasa vezénylete alatt jókora csapat elkezdte ostromolni Jajczát. Hír szerint az ostrom megindításakor meteorkövek hullottak sátra elé, s ezt Allah biztató intésének vette a pasa. Valóban jót jelentettek az égi kövek: Petkey kapitány nagy summa pénzt fizetett neki, hogy vonuljon el. Onnan el is vonult, de más utakon megközelítette a báni sereget. Az urak között heves vita tört ki. A horvátok, akik a terepet jól ismerték, mindenáron kerülni akarták a nyílt ütközetet. A Magyarországról ideszármazott kapitányok pedig únták az ilyesmit, ők mindenáron a mezőn akartak csatázni. Különösen az új horvát bán és Frangepán Bernát között volt nagy vita. Nem Egervári volt már a bán, János távozása után a családi viszályoktól elgyöngült Frangepán-pártot legyűrték a többi urak és Egervári helyett két bánt is hoztak maguknak, Derencsényi Imrét és Both Jánost. A hadviselésben ez a Derencsényi volt a soros. Fran-

gepán egyenesen gyávasággal vádolta Derencsényit: szemébe vágta, hogy öccse és fia életét félti. Az új bán kénytelen volt cáfolni a vádat: vakmerőbben viselkedett, mint szabad lett volna. Rajta is vesztett. A törökök fiát és öccsét megölték, őt elfogták és elhurcolták. Ott veszett a fogságban. De nem jól ment Frangepánéknak sem. Csak maga Bernát gróf tudta magát kivágni, két másik Frangepán elesett. A törökök az egész lika-krbavai vidéket kifosztva, sok fogollyal tértek vissza, tehát a Délvidék ezúttal a nagyobb hadjárat veszedelmétől felszabadult. De a horvát nemesség felzúdult azon, hogy Ulászló ennyire segítség nélkül hagyja őket. Híre járta, hogy a velencei köztársasághoz is, Bécsbe is küldtek követeket azzal, hogy szeretnének elszakadni Magyarországtól. Lehet, hogy ez igaz, lehet, hogy nem igaz. Bizonyos, hogy a török háborúk ideje megint elérkezett. Aki tehát most Horvátországban bán lesz, annak nem gyűléseken kell résztvennie és nem csirkepörökben kell naphosszat leveleket diktálnia. Katona kell most oda. És a horvát bán remekül verekedhetik, igen fontossá teheti magát, erős tekintéllyel védheti anyagi érdekeit.

Ez már szeget ütött János fejébe. Az élettől kapott bántalmakat általában könnyen feledte, de volt egy sebe, amely igen nehezen akart hegedni. Maga előtt is titkolta; ha elkezdett sajogni, azonnal másra gondolt. A csonthegy-i ütközet volt ez a seb: Mátyás király fia a koronájáért folytatott csatában még ki sem húzta a kardját. Pedig jól tudta forgatni, jó lovas volt és bátor ember. Most itt kínál-

kozott előtte az alkalom. Akár mindjárt nyergeltett volna, hogy ütközetbe menjen. De a báni állástól, hiába papolt neki Kinizsi, irtózott. Várt még, hagyta még sodortatni magát az örvénytől. A törökveszedelem most nem is volt időszerű már. S talán a pörök útvesztőiben történik valami, ami jobbra billenti helyzetét. Tovább éldegélt a budai palota könyvei, gyönyörű bútorai, képei, szobrai között. Olykor elment Zsámbékra, vagy Solymárra. Az az értesítés, hogy a pápa felbontotta házasságát, már alig is érdekelte. Csak az indokolás fájt neki. Sándor pápa ítélete szerint a herceg képtelenné vált feleségének a méltó fejedelmi pompát biztosítani. Így nyilatkozott őszentsége Magyarország leggazdagabb emberéről. A másik nagy hír az volt, hogy III. Frigyes, a németrómai császár meghalt és Miksa követte a trónon, most tehát a szabaddá lett Bianca kezéért az udvari pletyka szerint kemény versengés indult meg Miksa császár és Ulászló király között. Ő azt remélte, hogy a vetélkedésben Miksa fog győzni. Jobb lesz Biancát meg nem látni soha az életben. De ha Ulászló győz, majd beletörődik abba is. Vállat vont és Cicerót olvasott.

Ez a tétlenség, a külső életről való elszakadás hasonlított az álomhoz. És végül mégis csak fel kellett ébredni belőle. Egy napon Darányi Jakab, Hauka és Késes jelentkeztek előtte. Sűrű bocsánatkérések közt bejelentették, hogy bármennyire fáj nekik, kénytelenek más szolgálatba állani. Ilyen módon tovább vinniök a dolgokat képtelenség. A vagyont menthetetlennek látják és képtelenek tovább nézni, hogy

halad gazdájuk a bizonyos végpusztulás felé. János megrémült. Először attól, hogy ennyire jutott, másodsor attól, hogy ezek elhagyják. Kancellár, kincstáros és ügyvéd nélkül magára maradván meg sem tud moccanni. Túlságosan megszokta, hogy azok gondolkozzanak helyette, s az ő dolga mindössze annyi, hogy kedvetlenül és vonakodva elmenjen ahhoz a hatalmassághoz, ahova ezek küldik, sürgetni valamit. Kérlelni kezdte őket, sőt könyörögnie kellett: maradjanak mellette. A három ember kifogástalan tisztelettel bár, de feltételekhez kötötte maradását. A hercegnek talpra kell állania és a dolgok után kell nézni. Ő mindent megígért, fogadkozott, hálálkodott, buzgón megígért mindent. A kénytelen elhatározás hullámai gyorsan magokkal ragadták, végül már úgy érezte, mintha ő maga kezdte volna az egészet, még ő kezdte biztatni és tüzelni amazokat. De mikor úgy ahogy megnyugodva elmentek, a mesterséges nekibuzdulás hamarosan megcsappant benne. Sőhajtva vette tudomásul, hogy a szép, csendes életnek vége. Össze kell szednie magát.

Összeült Kinizsivel, aki most már befolyásos és magas hivatalt viselt: a hajdani molnárfi országbíró volt a magyar birodalomban. Meghányták-vetették, mit kellene csinálni. Kinizsi mindig mindent ropant egyszerűnek látott. Most is. Ellenségeivel ki kell békülni, a befolyásos embereket mind meg kell nyerni, kész. Ő maga minden befolyását felajánlotta és készségesen vállalta, hogy közvetít, ahol kell. És János horvát bán lesz.

A nádor és a kancellár voltak a legfontosabbak.

Kinizsi tehát szólt a nádornak. A dolyfös természetű Szapolyai goromba elutasítással kezdte. De vagyonszerzősége volt akkora, mint gögje. Egy-két békítési kísérlet után kijelentette, hogy hajlandó ugyan békülni, de előre megmondja, hogy ezt drágán fogja adni. Kijelölte egyik bizalmasát, Somi Józsa urat, mint akit megbízott a pörbeli egyesség kidolgozásával. Somi Józsa megjelent János budai palotájában. Mindenekelőtt a sajátmaga dolgával kezdte: ingyen nincs módjában az időt vesztegetni, tehát egy kis donációt kér magának. Ami a nádort illeti, ő követeli Bajmócot, Arvát, Likavát és Szklabinát. János elszörnyedt. Ennél még a bírói ítélet sem lehetett rosszabb.

Aztán Bakacs Tamás következett. Még mindig nála voltak a zálogul adott kincsek, Mátyás kincstárának remek darabjai, köztük vmághírű ötvösi műalkotások. A kapzsi pap annakidején a kincsek értékének tizedrészét folyósította készpénzben a megszorult hercegnek. Most azt követelte, hogy a zálogügyet tekintsék adásvételnek, az értéktárgyak maradjanak nála.

Székely Jakab következett, az ármányos és erőszakos rokon. Hajlandó volt egyezkedni, ha János jogosnak ismeri el tizenhatezer arany légből kapott követelését. Ennek a tizenhatezer aranynek fejében Vinica és Trakostyán várát, a kamenicai kerület birtoklását követelte, s ezenfelül két hatalmas értékű nyakláncot a családi ékszerek közül.

A pécsi püspökkel is rendet kellett csinálni. Készpénztartozások fejében még mindig ott voltak

Ernuszt Zsigmond birtokában azok a szekérnyi kincsek, amelyekre a csonthegy-i futás után rátette a kezét. János embert küldött hozzá, hogy egyezkedni szeretne. A követ azzal a meglepő hírrel tért vissza, hogy a kincsek már rég nincsenek a püspök birtokában. Ő azokat közben nyolcezer aranyért eladta s ezzel kielégítettnek is tudja magát. Ha János úgy gondolja, hogy ez jogtalanság volt, támadja meg pörrel a vevőt. A vevő Ulászló király.

Maga Kinizsi Pál sem maradt ki a listából. Már régóta példálódzgatott, hogy van neki a multból tízezer arany követelése, előlegezett hadi kiadások fejében. Ezt nem kívánja azonnal készpénzben. Megelégszik azzal, hogy János elismeri a követelést és ráírhatja a vajdahunyadi várra és a gyulai várra. És a két uradalomra.

A Tűsz-testvérekkel nemkülönben egyezkedni kellett. De Tűsz Osvát, a zágrábi püspök, gyorsan szokott cselekedni és nem igen várt egyességekre. Olyan biztos volt pöre kedvező kimenetelében, hogy már előre Rakolnok várát követelte. Ott most a török fogságban elhalt Derencsényi özvegye lakott. Tűsz püspök és Alfonz fivére egyszerűen fegyveres csapattal mentek rá a várra, az özvegyet irgalmatlanul elkergették és beültek. Az ostrom folyamán annyi pusztítást műveltek, hogy az ijesztő hír hozói huszonötezer arany kárt jelentettek Jánosnak. Ő azonnal szaladt Kinizsihez.

— Hát most, Pali bácsi, hát most?

— Mit kérdöl, herceg fiam? Fejőkre sűtünk! Ki az kardot egy-kettő.

— Kardot? S az katonák hunnen? Nincs pézem fikarcnyi is.

— Adok.

Adott is rögtön. Sőt a büntető hadjáratot maga szervezte meg. Az országbírói hivatal futárait küldte a délvidékre azokhoz, akikről tudta, hogy a zágrábi püspökre valamiért orrolnak. Lőrinc herceghez, Kis-horváthoz és a Beriszló-testvérekhez. Fegyveres segítséget kért tőlök. Napok alatt megjött a kedvező válasz. Kinizsi intézkedett. Tünetmentesen gyorsasággal szedte össze a büntető sereget. Az emberek elindultak. Napok sem teltek bele, már Budán volt a hír, hogy a zsoldosok kiverték Túsék őrségét a várból, sőt hogy bosszút álljanak a károkért, a zágrábi püspök kőrösi birtokain mindent felgyújtottak, az állatokat leöldösték, a gazdaságok felszerelését teljesen elpusztították.

— Így köll ezt, — mondta Kinizsi egykedvűen. — Öregapáink öregapái is már így töttek.

János csodálkozott. Milyen könnyen ment ez: erőszakra erőszak, kártételre bosszú. Még csak nem is esik rosszul. A legtermészetesebb ősi önzés igazságos kielégülésének érzése jár vele. Úgy látszik, ezt is meg lehet tanulni. Követte Kinizsi tanácsait tovább is. Bár kissé sziszegve. Mikor összeadta magában, hogy mibe kerül összesen a nagyurak megnyerése, elszörnyedt. Meg aztán fájt a szíve azokért a tárgyakért, amelyek a királynál és Bakacs Tamásnál elsikkadtak. Volt azok között egy-két darab, amelyet nagyon szeretett. Nem értéköket, hanem

szépségöket szerette. Most azonban még érzéseit is Kinizsi diktálta.

— Nagy halat kis halval fogják, pézt pézvel.

— Fogadom, Pali bácsi.

— Úgy ni. S mastan ügyes szerivel! Odale tüzesedik!

Somi Józsa megkapta a donációt. A nádor megkapta a várakat. Bakacs megkapta a drágaságokat. Székely Jakab megkapta a várakat és a nyakláncokat. A pécsi püspök megkapta a jóváhagyást. Kinizsi megkapta a terhelési okiratot, a rakolnoki hadjáratra adott háromezer aranyat hozzácsapták a tízezerhez. Sietni kellett az emberek megnyerésével, mert nagyon érdekes dolog volt az, amelyről Kinizsi megjegyezte, hogy tüzesedik.

A király mellett két nagy befolyás viaskodott két oldalról. A nádoré és a kancellaré. Ulászló, akit most már országSZerte Dobzse Lászlónak hívtak, úgy ingott köztük hol erre, hol arra, mint forgósZélben a nádsZál. A főúr és a főpap feneketlenül gyűlöltek egymást, mindegyik csak sajátmagának akarta a hatalmat. Hosszú idő óta már Bakacs bizonyult az ügyesebbnek, sikerült Szapolyait elmarnia a király mellől s ez idő szerint tulajdonképpen ő volt a király Magyarországon. Szapolyai a sarokban ült és várt, mint a pók. Játéka most már nem várakban és uradalmakban ment, sokkal nagyobb tétek álltak a kockán. Akik a nádort jól ismerték, azt állították, hogy király akar lenni. Mintha néhai Hunyadi Jánosról venne példát, fiát Szapolyai Jánost, már úgy neveli, mint valami fejedelmi sarjat.

A délvidéken most olyasmi történt, amit a nádor alkalmasnak látott Bakacs megbuktatására. Csakugyan nem volt mese, hogy a horvát, tót, bosnya és dalmata urak a hatalom ellen szervezkedtek. Budától távol a magok karsztos rengetegekben külön világot alkottak, a mostani magyar bán, Kanizsai tehetetlenül és tudatlanul székeltek közöttük a király képviselőjében. Kósza hírek általános megmozdulásról beszéltek. Már a neveket is tudni vélték, a már összeesküvésnek mondható mozgalom vezetőit. Legfeltűnőbb volt Ujlaki Lőrinc herceg részvétele. Nem volt nehéz kitalálni, hogy mi mozgatja: országos zavart akart csinálni, hogy aztán a zavarosból kihasználva a bosnyák királyságot magának. Vele mentek azok, akik annakidején Miksa pártján állottak: Kis-horvát, Székely Jakab, Szécsi Miklós, Elderbach, Pankircher. A Frangepánok, Periszlók és más fontos urak szerepe még tisztázatlannak látszott. Most Szapolyai ezek mellé állott. Úgyesen csinálta dolgát, csak titokban élesztette a tüzet, rajtakapni nem lehetett. Az ő közéleti viselkedésének is ez volt a természete: bajba sodorni az országot, s a bajból azt a hasznot húzni, hogy az országot, mihelyt hatalomra jutott, ő mentse meg.

Idefenn Budán növekvő ijedelmet keltett a pártütés. Ulászló, vagy inkább Bakacs Tamás, azzal a veszedelemmel találta magát szemközt, hogy a délvidék országai elszakítják magokat a magyar koronától. S mivel a baj nem jár egyedül, Erdélyből is rossz hírek jöttek. A nép fellázadt az adó miatt. Más volt a világ, mint Mátyás király korában. Ak-

kor fogesikorgatva bár, de megfizették az adókat, mert tudták, hogy azon a pénzen a király beül Boroszlóba, Olmützbe, Bécsbe. Volt miért. De most a sokkal kisebb adót sem akarták megfizetni annak a királynak, aki elvesztette Ausztriát és tehetetlenül ráengedte az országra a habsburgi örökösödési igényeket. Bakacs azonban nem vesztette el a fejét. János Albert herceghez fordult, a kielégített ellenséghez, most már szövetséges testvéröccshöz. Ulászló és öccse személyesen találkoztak, és nem eredménytelenül: a harckedvelő testvér megígérte a fegyveres segítséget. Erre gyorsan az erdélyi nyugtalanságot kellett elsimítani, mert ez látszott könnyebbnek. Bakacs fontosnak találta, hogy a király személyesen menjen oda.

Az öreg országbíró rajtaütött friss tanáccsal vérencén:

— Hamar, herceg, hamar. Kirá Erdélyé megyen. Hunyad várában vendégül lásjad, de okos légy!

János azonnal kihallgatást kért. Hosszú idő óta csak felületes szavakat váltott Ulászlóval. Udvari ünnepeken, vagy más alkalmakkor találkoztak, s ilyenkor János megtartotta a hűvös távolságot, Ulászló pedig maga volt a királyi kegy. Mivel most már nem volt szüksége a minden súlyából kifosztott hercegre, nem kereste társaságát, Jánost pedig ropant kellemetlenül feszélyezte a Bianca köztük lebegő ügye. Elérkezett a jó alkalom, hogy mint Kinizsi előírta tennie, ismét nyájas viszonyba kerüljön a királlyal. A kihallgatást most gyorsan megkapta,

jeléül annak, hogy az Erdélyből is, horvát földről is szorongatott Ulászló megint jónak látja megnyerni, akit lehet.

— Végre eszedbe jutok, — mondta Ulászló olyan duzzogó hangon, mint az elhagyott kedves, — megérdemelnéd, hogy kedvetlen legyek hozzád. Sajnos, nem tudom eltitkolni örömeimet, hogy látlak. Foglalj helyet.

János máris zavarba jött. Azzal az elhatározással indult el hazulról, hogy nem tesz szemrehányást a királynak. Hogy azonban a szemrehányást éppen ő kapja, erre éppenséggel nem készült fel. Csak kereste a szavakat, de nem találta.

— Hát mit szólsz, — mondta a király annál elfogulatlanabban, — mi ugyan szépen megjártuk azal a Biancával mind a ketten.

— Biancával? Nem értelek, felség.

— Ne tudnád ezt az ujságot? Bianca hozzámegy Miksához. Ő lesz a németrómai császárné. Ketten tulajdonképpen közös gyászműsét rendelhetnék. Temesvári Pelbárt szónokolna, az a véresszájú bolond pap, aki, hallom, apádat is gorombán kiprédikálta. Jól ellátná a beszédben mind a kettőnk baját. Mit mosolyogsz?

— Azon mosolygok, hogy Bianca a németrómai császárné lesz.

— És mit nevetsz ezen?

— Hogy apám is így képzelte. Azzal a kis különbséggel, hogy én leszek a németrómai császár. Bocssás meg a tréfaért, felség. Kéréssel jöttem hozzád.

— Halljuk. Már előre is igennel felelek, ha nem lehetetlen.

— Ez aligha lesz lehetetlen. Azt a kegyet kérem felségedtől, hogy elkísérhesselek Erdélybe, lent pedig tiszteld meg Vajdahunyadot, nagyatyám várát, magas jelenléteddel.

— Igazán kedves vagy, szeretett Johannesem. Köszönöm. Látod, úgy jössz, mint aki kér, pedig adsz. Rádismerek. Szólj majd Hunyadról Bakacsnak, hogy beoszthassa az útitervbe.

Megölelte, ahogy azelőtt szokta. Még beszélgettek közömbös dolgokról. Ulászló jókedvű volt és tréfás. Még búcsúzáskor is tréfálkozott:

— Isten veled, Johannesem. Kihez egyébiránt királyi kegyelmünkkel hajlandók maradunk.

János ment Bakacshoz. Bejelentette, hogy a királlyal utazik és bejelentette vajdahunyadi meghívását. Az egri püspök kivételesen beszélgető kedvűnek mutatkozott. Azonnal a nádorra terelte a szót és a horvát viszonyokra. És kémlelő tekintettel vizsgálta Jánost, nyilván, hogy kitudjon belőle valamit.

— Katonaféle köllene oda bánnak, — mondta János óvatosan.

— Mér katona?

— Ki kardját húzza királyér. Akár törökre, akár másra.

Bakacs megint rápillantott. Meg volt elégedve a válasszal. Nagy barátságot mutatva váltak el. Kinizsi örvendezve hallgatta a beszámolót, sűrűn bólintott. Megdícsérte a tanulékony tanítványt és részletes tanácsokat kötött lelkére az erdélyi úttal kap-

csolatban. Külön kifejtette neki, hogy mindenáron kösse le a Geréb-rokonságot. Azokra hallgat a király és Bakacsnak is fontosak. Ha kérnek valamit, oda kell adni nekik. Pénzt csak pénzzel lehet keresni, — hajtogatta folyton. János tehát nagyban készülődött az útra.

És mégsem mehetett a királlyal. Közvetlenül indulás előtt, mikor már egész menete készen állt díszesen felöltöztetett fegyveres cselédséggel és málhás szekerekkel együtt, egy délután sürgősen hívták Kinizsiékhez: az országbíró rosszul van. Ijedten sietett oda. Zavartan és félszegen üdvözölte Benigna asszonyt, a gömbölyded, hervadó, kicsiny Kinzsinét, annyi csiklandós mende-monda hírhedt hősnőjét. Asszonyokkal nem tudott beszélni, folyton elpirult, s keze-lába folyton útjában volt. Az országbíróné dült arcán élet-halál aggodalma látszott. Ha százszor megcsalta is herculesi férjét, alapjában melegen ragaszkodott hozzá.

— Guta ütte, — mondta sírva, — nem tud magáruul.

— Bémennék, — szólt János habozóan.

Benigna bevezette. Kinizsi ott feküdt alsóruhában a medvebőrös pamlagon. Az ágyat soha életében nem állhatta. Hatalmas teste nem mozdult. Benigna elmondta, hogyan történt a baj: levelet olvasott, el ejtette, utána nyúlt és máris elterült a földön. Azóta eszméletlen. Két orvos is járt nála, egyik eret vágott, másik megköpölyözte. Javasasszonyt is hívtak, az ráolvasott. De eddig nem használt semmi. Talán mégél. A beteg mindezt nem hallotta. Mozdulatlanul

hevert, még így is félelmes testi erő benyomását keltve katlanszerű hatalmas mellkasával, combvas-tagságú felsőkarjával.

János azonnal lemondott az útról. Értesítette a királyt, aki különben már tudott a balesetről és maga is meglátogatta az eszméletlen országbíró-t. Aztán útrakelt János nélkül. A királyfi napjában háromszor is elnézett a beteghez, mindannyiszor legyőzve feszélyezett zavarát, hogy együtt kell ülnie és beszélgetnie a cikázó szemű Benignával, aki most már erősen remélvén, hogy férje életben marad, élénk lett és jókedvű. Harmadnap magához tért a beteg. Mindjárt Jánost kívánta látni. Nyomorúságos, szánalmat keltő látvány volt: féltette megbénult. Egyik szemével nézett csak, másik szeme hülye me-revséggel nézett a semmibe. Mikor beszélni próbált, ajkai egyik oldala mozgott, szája másik fele tehetetlen maradt, s ebből valami torz vigyorgás sült ki. Nem volt jó beteg a híres Kinizsi Pál, dühöngött testi gyengesége miatt, fújt haragjában és ép öklével a medvebőrt ütötte. Amennyire tudta. Mert még nehezebbre esett a mozgás is, a beszéd is. Csak egyes alig érthető szavakat lökött ki magából és ép szeme kifejezésével kérdezett.

— Kirával... te... már nem...

— Nem hagyhattalak, Pali bácsi, ugyan meg-  
ijesztél...

— Nyomba... kirá után... de nyomba...

Nehezen mozgó nyelve kevéssé, de félarcának kifejezése megmutatta sürgető haragját. János szót fogadott. A beteget itt hagyta, az már a gyógyulás

útjára lépett. Még aznap útra kelt tehát a napollóba tétlenül várakozó menettel. Az országúton aztán, mialatt csendesen poroszkált, folyton az udvari futárt, vagy a magáét várta: össze kellett egyeztetnie csatlakozását a király útirendjével. De ez nem volt könnyű dolog. Egyik híradás a másikat cáfolta. Erdélyben elég zavarosak lehettek a dolgok, a király minduntalan megváltoztatta terveit. A vége az lett, hogy Kolozsvár falai között érte utól a királyt. Csak itt beszélhetett vele, Ulászló vajdahunyadi látogatását máskorra kellett halasztani.

János most járt először Erdélyben. Mikor a bihari tájak után a bérces rengetegek közé érkezett, valami ősi otthonosság ragadta el szívét. S mikor Kolozsvár falait először megpillantotta, úgy érezte, hogy hazaérkezett. Hányatott, izgalmas élete itt mintha biztonságos kikötőbe érkezett volna. A bástyák vonalai fölött magasló Szent Mihály-templom sötét kötetete valami édes bizalmat keltett benne. Melle domborúbbra dagadt, s valami varázslatos érintéstől erőt és hitet érzett magában. Ahogy beérkezett a városba, boldogan tekintgetett erre-arra a tornyos bástyák övében. A várakozó szállásmester elvezette az ősi házhoz. Mielőtt belépett volna, feltekintett az első emelet ablaksorára. Ott valamelyik ablak mögött született e világra Hunyadi Mátyás, az ő édesapja. Ott szoptatta gyermekét Szilágyi Erzsébet, az ő nagyanyja, akinek emlékét gyermekkorá legmélyebb benyomásai között szeretettel őrzi most is. Ebbe a házba tért vissza balkáni csatáiból Hunyadi János, az ő nagyapja, Európa nagyszerű hőse.

És amit az ősi Erdély már magasra dagasztott benne, azt most az erdélyi ősök roppant nagysága kicsinyre tiporta. Itt állt apja szülőházának kapujában, mintha nem is élő fiú, hanem az elődök tehetetlen hazajáró lelke volna. Aztán, mintegy menekedve az ősi homlokzat nyomasztó ereje elől, bement a palotába. Mint a kísértetektől féltő gyermek bátorítja magát saját kiáltásával, úgy hangoztatta magában, sürgősen és babonásan, új reményeit az előretörés újra megnyílt útján.

Néhány napot a király környezetében töltött. A szót mindjárt első napon a bánságra terelte. Ulászló esepet sem lepődött meg. Sőt az volt a meglepő, amit ő mondott.

— Igen, kedves Johannesem, valami ilyesfélét már Bakacs is felvetett. De szerinte még éretlen a dolog, és sok a jogi akadály is. Majd egyszer visszatérünk rá.

János tehát úgy vélte, hogy a királynál nem erőszakolja a dolgot, hanem Kinizsi oktatása szerint a környezetben dolgozik tovább. Az udvar alkalmasabb is volt erre ilyen utazási alkalommal, mint Budán. A kancellária szűkebb helyre szorult, az elejtett mondatok könnyebben hallatszottak, a futárokat bárki láthatta jönni-menni, s hogy honnan jönnek és hova mennek, ismeretesebb volt. Másfelől sok olyan erdélyi úr jött királylátni, aki máskor nem igen hagyta el a havasalföldi határon, vagy székely havasokban fekvő sasfészkét. Ezek mind akarták látni Mátyás fiát is. Akadt olyan öreg, aki még Hunyadi Jánost is ismerte, olyan meg éppen bőven volt köz-

tük, aki jól emlékezett Hunyadi Lászlóra és Hunyadi Mátyásra, a vajdafi testvérekre, ahogyan a rég! időben közönségesen nevezték őket. Kivált a köznemesek zarándokoltak el hozzá és az a régi törzsökös fajta, amelynek szerepe Hunyadi János alatt olyan tündöklően felvirágozott, hogy az Árpádok századait idézve nemzeti királyt adott az országnak. János érezte ezek szemében a vizsga, bíráló tekintetet. János méltó unokáját, Mátyás méltó fiát keresték-kutatták benne. S ő igyekezett annak látszani, mialatt érezte, hogy a sors igazságtalanul hártott rá ekkora felelősséget. Ha ment, kínosan igyekezett bigegését leplezni. Pazar borraivalókat osztogatott, gyakran ejtett el hanyag megjegyzéseket arról, hogy apja utolsó évében mennyire be volt avatva az egész Európát behálózó diplomáciába, csak úgy mellékesen megemlítette a ragusai köztársaság küldöttségét, amely nemrégiben Budán járt és nála is tisztelgett jóindulatát kérni. De mindez igyekezettel, fárasztó szerepjátszással talán meggyőzte egyik-másik urat, csak éppen azt nem, akit legjobban szeretett volna meggyőzni: sajátmagát. Mintha az erdélyi főváros összes kőfalával mellére feküdt volna, úgy érezte nagyapja és apja itt különösen hatalmas emlékét.

És hiába lélegzett fel, mikor útján tovább indult Vajdahunyad felé. Egész Erdélyország mindeütt tele volt családjá számonkérő emlékeivel. A Cserna mentén haladt Darányival és Késessel, mögöttük csak tizenhat ember. A dévai út fogyott a csapat háta mögött, a tizenhat páncél ízei a lólépések ütemére csörömpöltek, és sikoltva, nyikorogtak

a málhás szekerek kerekei. A kaputornyon meglebben a zászló, amelyet most húztak fel a fiatal gazda érkezésére, és benne a csodálatos vár láttán, amelynél szebb nem volt Magyarországon, valami titokzatos sejtelem lebbent meg: mintha ugyanebben a helyzetben, ugyanilyen pillanatban érkezett volna már egyszer ugyanehhez a várhoz. Soha nem járt itt ezelőtt, talán csak apja lelkéből szakadt lelke emlékezett a pillanatra, mely máris elröppent.

A várban elámult a hely szépségétől. Félénken, mint aki tilosban jár, lépkedett végig a termeken. Apja és nagybátyja itt voltak kisgyerekek, itt készültek fel az életre, innen indultak el mind a ketten, egyik a vérpad, másik a korona felé. Innen indult el az a hatalmas vágy, amely megváltoztatta Európa térképét, hogy még magasabbra törjön, a magyar császárság álma felé, de a cél előtt visszahullott, már szédületes magasból. Az ő vágya? A horvát bánság, olyan állás, amelyet apja tízével-tucatjával tologatott, cserélgetett a politika szerint. Bicegése úgy tünt fel neki a fényes, berakott padlón, mintha térde rogyna össze az örökség kegyetlen felelőssége alatt.

Másnap odaérkezett hozzá Thurzó János, a bányavállalkozó, hogy szerződést kössönnek vele Besztercebánya rezének kiaknázására. Megalkudtak évi ezernégyszáz aranyban. Harmadnap megbeszélés szerint nagybátyja jött hozzá, Geréb Péter. Egész századdal jött az öreg, szeretett nagy kísérettel járnival. Utóbbi időben rohamosan megöregedett, nagy szakállában már több volt a fehér, mint a fekete. Panaszkodott is, hogy öreg csontjai már megérik a

lovat. János igyekezett házigazdaként viselkedni, de gyorsan megfordultak a szerepek. Nem ő vezette körül a várban Geréb Pétert, hanem az vezette őt. Elmagyarázta, hogy ki hol lakott, hol volt a roppant Hunyadi-birtok középponti igazgatásának nagy irodája. Ott egyik asztal mellett ült valaha Vitéz János, akiből esztergomi érsek lett később. A másik asztalnál kezdte pályáját ugyancsak Hunyadi-hivatalnok gyanánt az a Szapolyai, akinek családja ma a legmagasabban hordja az orrát. Innen indult el minden hatalom az országban, mert volt idő, mikor innen kormányoztak királyi hatalommal. János ragyogó arccal hallgatta, de arca hazudott. Magában megalázottnak, kicsinynek érezte magát.

Geréb Péter érdeklődve hallgatta János terveit. Nem nyilatkozott, csak tűnődve simogatta őszülő szakállát. János a rokon támogatását kérte. A király és főként Bakacs előtt sokat jelenthetett a három Geréb-testvér szava. Végre a maga nyers módján odadobta:

— Jól vagyon, kedves öcsém, herceg. Azomba az Krisztus koporsóját ingyér nem őrzék, tudod.

— Tudom. Ezér ülünk itt. Mit kívántok, Péter bácsi?

— Nem sokat. Imhol mondókám, halldsza.

Hosszú fejtegetésbe kezdett az öreg, visszament még Hunyadi János idejére és nagy lére eresztett történetet adott elő, amelyből az tűnt ki, hogy bár ezt semmiféle okirattal igazolni nem lehet, voltaképpen neki igénye van Munkács várára és a munkácsi uradalomra. Meglátszott magából az elbeszél-

lésből, hogy az egészben egy szó igaz sincs. De az öreg nem is kívánt hűtelt szavainak. János sem úgy tekintette az előadást, mint jogalapot, hanem mint az alku ildomos formáját. Belement a történetbe, de maga is alkudott. Egyes részleteit kétségbevonta. Órákig tartó tárgyalás következett Darányi és Késes részvételével, térképekkel. Mindvégig régi ígéretek és megállapodások alapján tárgyaltak, amelyeknek soha nem léteztét jól tudták mind a ketten, de a költött történetet kényelmesebb volt mintegy tolvajnyelvnek használniok. Másnap írásbeli kötést csináltak: Geréb Péter megkapja a munkácsi várat a részletesen felsorolt falvakkal, viszont a Geréb-fivérek kötelesek öt eskü terhe alatt minden törekvésében teljes erejükkel segíteni.

Ezt vitte haza János Erdélyből Budára. Korábban ment vissza, mint tervezte. Szeretett volna még elmenni Gyulafehérvárra, ahol családja tagjai pihentek a királyok közé temetett apja kivételével, még a lefejezett Hunyadi László tetemét és koponyáját is odahozták volt a Hunyadi-kriptába. Szerette volna látni és betűzni a feliratokat és tündönni a titokzatos Morzsina-nővéreken, akik közül az egyiket elrabolták a szultán háreme számára és így özanyja lett a mostani szultánnak, II. Bajazidnak, a másik pedig Zsigmond császár kedvese lett a család titkai szerint és Hunyadi Jánost szülte neki. A családja szétágazó két vonalának végén tehát ők állottak ketten: Korvin herceg és Bajazid szultán. De most éppen Bajazid akadályozta útitervében Korvin herceget: híre támadt, hogy a török támadni készül Dél-magyarorszá-

gon. Jánosnak sietnie kellett először Kinizsihez, aztán megint felkeresni a királyt.

Az országbíró már fent járt, de nem épült fel teljesen a szélütéstől. Féloldalát ernyedten húzta maga után, nézése megkancsalodott. Orvosai és javasasszonyai azt mondták, hogy most már így is marad. Lóra ülnie és táborba szállnia mindenesetre istenkísértés. De ő csak legyintett ép karjával, s aki vissza akarta tartani, keményen összeteremtette. A török már Nándorfehérvár ellen vonul, neki ott a helye. Úgy védelmezte hadbavonulását, mint a szenvedélyes vadász, akit a szarvasbögéstől akarnak visszatartani. Jánost is felizgatta a fegyveres készülődés. Végre, végre harcolni szeretett volna ő is. De Kinizsi ráripakodott és leintette.

— Mend egész dógot egy szeriben lerontod, fékomadta!

Országos Széchényi Könyvtár

És megmagyarázta: Ulászlónak rendkívül fontos lesz, hogy a török ellen az unoka által Hunyadi János nevét állíthassa oda. A Hunyadi nevének ma is olyan a varázsa, hogy a török ellen félgyőzelmet jelent. Ingyen nem szabad odaadni. Várni kell, míg a király megveszi. Vételár: a bánság. Egyszerűen eltiltotta Jánost attól, hogy vértet öltjön. Csak abba ment bele, hogy védenca egy darabon elkísérje. Aztán míg ő megy a törökre, János húzódjék meg Siklóson, vagy más valamelyik dunántúli kastélyában, ahol a harctérhez is közelebb van, meg a királyhoz is, aki Pécsre készült, Ernuszt püspökhöz. Így is történt. János Siklóson leste az új horvát helyzet

híreit és sűrű futárszolgálatot tartott Kinizsi felé is a király felé is.

A hadi helyzet rendkívül érdekes lett és minden nap meglepő hírekkel szolgált a tétlenül várakozó hercegnek. Kinizsi szélütötten is remekelt. Nándorfehérvár alatt szétverte az ostromló törököt s a vert hadat tovább kergette. A menekülő pogány végigpusztította a Szerémséget és a tót megyéket. Útját égő falvak jelezték. Most kellett volna működésbe lépnie a horvát urak hadi erejének. És akkor Lőrinc herceg meg sem moccan. Egyik sürgető parancsot a másik után küldték rá. Nem is válaszolt. Azonkívül a harctéri hírek jelentették, hogy a pusztító és gyujtogató török csodálatos módon kíméli Ujlaki herceg minden birtokát. A herceg maga váraiban bújkál és serényen dolgozik azok megerősítésén, amelyek nem is estek a török útvonalba. Tehát más ellen készül védekezni. Szapolyai nádor hivatalos ürügyek alatt Budán maradt, vagy másutt talált sürgős dolgot magának. Leste, hogy mi lesz, a délvidéken tartózkodó király környezetétől távol tartotta magát. Nyílt titok volt, hogy Ujlaki Lőrincel egy követ fúj. S nyílt titok volt, hogy Lőrinc herceg mire vetemedett: a törökkel játszik össze a magyar kormány ellen. Bakacs Tamás szerette volna kiugratni a nyulat a bokorból és rajtakapni a nádort az összeesküvésen. Ravaszul próbálkozott Ujlaki személyén keresztül. A király hivatalos okmányban a hazaárulás vádját emelte Lőrinc ellen és Bácsra idézte: adjon számot viselkedéséről. Lőrinc azzal felelt az idézésre, hogy anyját, az öreg hercegnét

küldte el maga helyett valami átlátszó hazugsággal Bácsra. Őmaga elbújt valahol a rengetegben. Családját Németújvárott már régen biztonságba helyezte.

János azalatt, míg ez lezajlott, állandóan dolgozott tovább. Állandó érintkezésben volt Bakaccsal és mindazokkal, akik a királyt körülvették. Szénája most már, azt hitte, mindenkivel rendben van. És mikor már egészen közel látta magát a célhoz, az utolsó pillanatban megint baj támadt. Megint a pécsi püspökkel, a gonosz kövér öreggel, akinek már e-nézte, hogy az elsikkasztotta a nála zálogba tett tárgyakat és eladta a királynak. De az most új követeléssel lépett elő: kikaparta azt a szünetelő pört, amelyet teljesen költött alapon indított volt a besztercebányai rézbányákért János ellen. Még ezt is, — sóhajtotta magában. De most már nem sokat gondolkozott. Mint a nagy téteket vesztett kockajátékos, futott a pénze után. Elutazott Bácsra, hogy ott a királyt is megtalálja és környezetében a pécsi püspököt is. Besztercebányát odaadta az Ernusztoknak. Thurzó már azoknak fizethette az évi ezernégyszáz aranyat.

— Végre rendben vagyunk? — kérdezte a hájtól szuszogó öreget, mikor a bácsi káptalan előtt aláírták az okmányt.

— Végre rendben vagyunk, — felelte az kapzsi vigyorgással, — mindent el fogok érted követni.

Akik megszarolták, legalább megtartották a zsi-ványbecsületet. Hogy jobbról-balról duruzsoltak a király fülébe, az rögtön meglátszott az első kihallgatásnál.

— Hogyne, hogyne — mondta Ulászló — most már csakugyan visszatérhetünk a kérdésre. Akivel csak beszéltem a kérdéstről, mindenki el van ragadtatva a te jelöltségedtől. Csak még Bakacsnak vannak jogi megfontolásai. Beszélj vele, kedves Johanne sem, s magam részéről boldog vagyok, ha megy a dolog. Mikor Ujlakiék ilyen disznóságokat csinálnak, a hű és derék embereket különösen meg kell becsülnöm. Ahoz mindenesetre gratulálok, hogy milyen népszerű vagy. Egyetlen szó nem emelkedik ellened. Sokba került?

János csak legyintéssel felelt a királyi kérdésre. Ha összeadta az ellenfelei meghódítására kiadott áldozatokat, most már ijesztő vagyón jött ki belőle. Gazdagsága megcsappant valamit. De legalább most már legkínzóbb pörei békét hagyták, egyéb pöreiben pedig ügyesen halogathatta a döntést addig, amíg bán lesz. Akkor aztán a bíróságok is másképpen fognak vele beszélni. Most mindenesetre elment Bakacshoz, hogy azokat a jogi megfontolásokat tisztázza.

Bakacs ezúttal nem köntörfalazott. Első kérdésre megmondta kifogását. János Szlavónia fejedelmének nevezte magát. Ha a bán egyszersmind fejedelem, az temérdek közjogi félreértésre adhat okot. Amíg János csak hordja ezt a címet és legutóbbi megállapodásuk szerint semmi jogkörrel nem rendelkezik, addig nincs baj, legfeljebb a királynak nem kellemes, hogy a horvát-szlavón földekre vonatkozó magyar királyi szuverénitását egy ilyen cím zavarja. De ha ez a kissé zavaró-

rangú fejedelem még bán is, az már sok a jóból. Jogilag tehát csak két eset képzelhető el: János vagy tovább címezteti magát fejedelemnek és nem beszél bele semmibe, vagy báni állást kap igazi hatáskörrel, de akkor nem nevezheti magát fejedelemnek. Más akadálya a bánságának nincs. A horvát urakon most már alig fordul meg valami. Drágfi Bertalan, akit a király Ujlaki szökése után fegyverrel küldött rendet csinálni, rendet is csinált. Megjuhászodtak, örülnek, hogy megúszták az elszakadási kalandot.

— Bánságot választom, — szólt János határozottan.

— Akkor megalkudtunk, — felelte Bakacs, — s hogy az törökkel fegyvernyugvást kötünk három évre, nyugodalmas bánságod leszen.

— S mikor leszen?

— Érkező időnk szerint.

— Évek-í, avagy hónapok, Tamás pispek?

— Hetek. Nyugodtan mehetsz haza, uram.

— Nem még, pispek — rázta fejét Kinizsi tanítványa — hát pénz? Fizetségrül is szóljunk. Addig mehetek hazá, de nyugodtan nem.

Most jött az igazi alku. Az eddigi bánok kis fizetést kaptak és hadi kiadásai miatt inkább ráfizettek a díszre, semmint kerestek rajta. János komoly fizetésre tartott igényt. Kétszer annyit mondott, mint amennyit valóban kapni akart. Azonkívül készpénzkölesönt is óhajtott, legalább hatezer aranyat, mert míg anyagi helyzete jelentékenyen meg nem javult, annyi pénzt nem tudott

nélkülözni, amennyivel az állást kellő díszesen és méltóan elfoglalhassa. Úgy alkudoztak, mint a lócsiszárok. János most alkudozott először komolyan. Csodálkozott önmagán, hogy ez milyen könnyen megy. És végül megállapodtak: János tízezer aranyat kap báni fizetés gyanánt.

— Is az kölcsön? Azt kitül kapom?

— Tőlem. — felelte egyszerűen Bakacs Tamás, — majd írásba tesszük.

János bölintott. Hogy milyen uzsorástól kap pénzt, mindegy volt neki. Ha az ország kancellárja, annál jobb. Most már tehát nem maradt hátra egyéb teendője, mint a suton ülni és várni. S mikor most már remélhette, hogy végre-valahára nyeregbe jutott, Kinizsivel készült megbeszélni, hogyan menjenek a dolgok tovább. De Kinizsivel most már nem beszélhetett meg semmit. Váratlanul kapta a hírt, hogy az országbíró meghalt. Mégsem lett volna szabad háborúba mennie, azoknak lett igazuk, akik visszatartották. A halálhír megdöbbsentette és lesujtotta a királyfít. Megint társtalannak és árvának érezte magát, mint apja halálakor. Kinizsi, aki a Csonthegyen megverte és megfosztotta a tróntól, később egyetlen bizalmasa lett. Most megint nem maradt senkije. Mint a folyondár indája, amely együtt zuhant a kildőlő tölggyel, új törzs után vágyott, hogy abba kapaszkodjék, azt ölelje, hogy annak szilárd támaszán vágynak tovább a boldogító nap felé.

Mintha Isten csodát tett volna, ez az új törzs maga jelentkezett. Előbb puhatolódzó közvetítő útján, aztán már levélben. S ez nem volt más, mint

Frangepán Bernát, a megbuktatott horvát ellenzék egyik legfontosabb embere. Ak! annakidején megalázóan megbántotta, most azonban csupa udvariaság volt és tiszteletadás. Honnan sejtette meg, hogy a János bánsága rendben van, azt nem lehetett tudni. Mindenesetre ügyes hírszolgálatra lehetett az udvarnál. De meg Bakacs Tamás talán már nekifogott a horvát urak körében az ügy végleges elintézéséhez. János boldog volt, ha bármilyen sérelmet elfelejtett, a Bernát gróf közeledésén kapva-kapott most is. Áradozó barátsággal válaszolt. És amíg békésgyulai kastélyában várakozott a végleges döntésre, sűrű levelezésbe bocsátkozott Bernát gróffal. Hosszú levelekben kért és kapott tanácsot. A Frangepán leveleiben mindig ott volt a grófi család minden tagjának üdvözlete, s ő minden levélben külön megemlítette a grófnét és Bea grófkisasszonyt.

Beköszöntött az ezernégyszázkilencvenötös esztendő, még minden eredmény nélkül, pedig Bakacs megígérte levélben, hogy karácsony tájára tető alá kerül a dolog. De most végre Ulászló maga ment Verőczére. Horvát országgyűlést hirdetett, hogy a megfélekezett forradalom elmúltát megpecsételje. Vita alá bocsátotta azt a szándékát, hogy horvát bánná Korvin Jánost nevezi ki. És íme, a horvát urak egyszerre kezesek lettek. Akik azelőtt szóba sem akartak vele állani, szívesörömmel helyeselték a kinevezés tervét. De még mindig hetek teltek bele, amíg végre megjött Pécsről az okmány. Nagy pecsétetes írásban mentette fel Ulászló Kanizsai Lászlót a báni méltóságtól és horvát bánná Korvin János herceget nevezte

ki. János azonnal útrakelt. Elment Pécsre, ahol a kövér püspök látta vendégül a királyt. Itt tette le Ulászló kezébe a hivatalos esküt. Utána megjelent a szokásos kihallgatáson, amelyen azonban csak vadászatról volt szó. Alig várta, hogy visszavonulhasson szállására emberei közé.

— Leveleket írunk, Jakab! Késes!

És vad kedvvel, táguló orrlyukakkal kezdett diktálni. Mindenekelőtt levelet ahhoz a pécsi püspökhöz, akinek palotájában tartózkodott. A zágrábi káptalanhoz címezte neki a levelet. Felszólította, hogy azonnal adja vissza mindazt, amit jogtalanul vett el tőle. Mert voltak ilyen birtokok is bőven. Aztán a zágrábi püspöknek is írt, Tusz Osvátnak. Kemény hangon követelt tőle huszonötezer aranyat: ennyi kárt okoztak a Túszok, mikor Rakolnak várát jogtalanul elfoglalták. Aztán a Báthoriaknak. Aztán a többieknek. Nyersen, ahogy még Kinizsi tanította. Közben le is fel járkálva szünetet tartott és a levegőbe fenyegetett.

— Jaj néktek mastan, ebanyátok valamennyőtöknek!

Darányi és Késes csodálkozva pillantottak egymásra. Ezt a hangot még nem hallották gazdájuktól. Nem is az ő hangja volt ez. Hanem Frangepán Bernáté.

## II.

A körösi installációra összesereglett az egész délvidék nemessége. Mindenki, ki akart tenni magáért, mindenki elészedte a legszebb díszruhákat, a legpompásabb ékszereket, a legpazarabb nyakláncokat. Sokan asszonyaikat is elhozták, hogy azok is pompázzanak és örvendjenek a ritka társaságos alkalomnak. János dobogó szívvel örült a győzelemnek. A beiktatáskor még külön sikere is volt. Két vicebánt kellett kineveznie. Az egyik állásra a szlavóniai Túróczi Benedeket nevezte ki, mert Frangepánnak ez volt a jelöltje. A másikkra sokan pályáztak, mind elég fontos emberek, s ő, ugyancsak Frangepán tanácsára úgy oldotta meg a gordiusi csomót, hogy egyik jelöltnek sem adott helyet, hanem Gyulai Jánost hozta magával magyar földről. Ez békési birtokos nemes volt és neki ragaszkodó embere. Merész lépés volt ez: a két vicebáni állást ős hagyomány szerint mindig odavalók kapták. De az új bán győzött. A rendek belenyugodtak Gyulaiba, János viszont oklevelet adott arról, hogy ez kivétel, s ezentúl az ősi hagyományt tiszteletben fogja tartani.

Az új bán nagy estélyt adott a beiktatás örö-

mére. Háziasszonynak Frangepánnét kérte fel segítségül. A lakomán apja drágaságaival terítettett, a pompától mindenkinek szeme-szája elállott. Ő maga olyan ruhát viselt, hogy abban akár bosnya királynak koronázhatták volna. A táncmulatság gyönyörű képet nyújtott. A színes ruhák aranyhímes, sziporkázó virágoskert gondolatát adták. Egy-egy köszöntőnek vagy nyaklácnak külön bámulói akadtak. János Frangepán Beával nyitotta meg a táncot. A zene andalítóan hízelgett a lelkeknek, az élet tele volt örömmel és reménységgel.

— Miért vagy szóltan, kedves húgom, — kérdezte tánc közben — bánt valami?

— Igen, — felelt a grófkisasszony szemlesütve, — nem is valami, hanem valaki.

— Ki bántott, hadd veszem fejét azonnal.

— Kár volna a fejedért, herceg. Te bántottál meg. Azt hallom, hogy a minap nagyon sokat ittál. Nem emlékszel, mit fogadtál nekem Morlusban?

János lelkét előntötte a melegség. Csodálkozva nézett a leányra. Hát van valaki, aki így aggódik érte? És ahogy ujja hegyével annak ujja hegyét emelte magasra, voltaképpen most nézte meg először. Most látta meg, hogy Frangepán Beatrix nagyon szép leány.

— Igaz, megvallom bűnömet. De muszáj volt innom az urakkal. Apádurad lelkemre kötötte, hogy barátkozzam velök. Most elhallgatsz valamit, kis asszonyom. Mondd csak ki, amit akartál. Miért nem mondod?

— Mert tisztellek, kötelességem szerint.

— És ha megkérlek, hogy mondd ki?

— Azt akartam mondani, hogy bárkivel józanul is barátkozhatol. Azért nem kell tönkretenned magad.

— Belátom. S ha akarod, most újra fogadást teszek. De most már nem fogom elfelejteni.

— Szóval elfelejtetted. Ilyen könnyen.

János zavarba jött. Már azon is csodálkozhatott, hogy ennyit tudott beszélgetni egy úrihölgygel. Semmi gyakorlata nem volt a szépelgésben, és rettegve kínos elfogultságától, mindig kerülte az aszszonytársaságot. Apróbb kalandjait maga is megvetette, érzelmi életét pedig hosszú éveken át a Bianca iránt való alaktalan rajongás töltötte ki, amelyet most már ő maga is gyerekesnek, esztelennek és nevetségesnek látott. Ha hölgygel beszélt, ügyefogyott mamlasz lett belőle. Szótlanul táncolt tovább. Szeretett táncolni, mert tánc közben kevésbé bicegett.

Mikor átment az asztaloknál üdögélő és már javában kupázó, horvátul diskuráló urakhoz, letelepedett Bernát gróf mellé és kupához nyúlt maga is. De azonnal eszébe jutott a leány, s az italt eltolta magától.

— Miről beszélgettek, Bernát kenéz?

— Családfákat feszegettünk, János herceg. Mi már csak így szoktuk. Ha két ember bor mellett összekerül, azonnal kisütik az atyafiságot. Vagy a vérrokonságot, vagy azt, amit általában magyar rokonságnak hívunk. A délvidéken, ezt büszkén mondhatom, a genealogiát én értem legjobban. Most a

feleségem származásáról volt szó. Elmagyaráztam, hogy Árpád-vér van benne.

— Hogyan, — kérdezte élénken János — ez engem is érdekel.

— Elmondom mégegyszer, ha az urak nem unják. Almos fia Árpád volt, fia Zsolt, fia Taksony, fia Mihály, fia Vazul, vagy ahogy ti mondjátok: Vászoly, fia I. Béla király, fia I. Géza király, fia Vak Almos, fia II. Béla király, fia II. Géza király, fia III. Béla király, fia II. Endre király, fia IV. Béla király, fia V. István király, leánya Mária, ennek férje... várjál csak, az előbb is itt akadtam meg... igen: férje Sánta Károly nápolyi király, ennek leánya Eleonóra, férje II. Frigyes szicíliai király, fia II. Péter szicíliai király, leánya Eleonóra, IV. Péter aragóniai király felesége, leánya Eleonóra, I. János kasztíliai király felesége, ennek fia I. Ferdinánd kasztíliai király, ennek fia I. Alfonz, szicíliai és nápolyi király. Most csak közbeszúrom, hogy ez az Alfonz volt a Beatrix királyné nagyapja. De hogy visszatérjek, Alfonz leánya volt Eleonóra, Marzano herceg felesége, az én feleségem anyja.

Az üldögélők elismerően bólogtattak. Sokszor voltak már tanúi Frangepán Bernát efféle bűvészmutatványainak. Nem volt a történelemnek olyan híressége, a jelennek olyan koronás nagysága, akivel fejből ki ne tudta volna mutatni az atyafiságot. Családjá magától Aeneastól származtatta magát. Szentekkel, pápákkal, Dantéval hosszú levezetések hozták rokonságba a Frangepánokat, a családtörté-

neti iratok nagy polcokat töltöttek meg a modruzi levéltárban. Bernát gróf a saját személyéről is kimutatta az árpádi vért, nemcsak feleségéről. Azonkívül anyja Este hercegnő volt, egyik ósanyja Morosini-leány. Szóval, ha bűvárkodott családja történetében, éhes büszkesége elég táplálékot találhatott. János fejét csóválta.

— Bámullak, Bernát kenéz. Mióta foglalkozol ennyire az atyafiságokkal?

— Mióta eszemet tudom. Ennél fontosabb tudomány nincs. Az élet célja, hogy az ember gazdag és hatalmas legyen, ebben mindnyájan egyetértünk. Már pedig vagyonnak és hivatalnak a származás az alapja. Ha jól használják. Neked például, János herceg, származásod alapján a magyar korona járt volna.

— Isten nem így rendelte, — szólt János csendesen.

— Azt még nem tudhatjuk, — vetette oda a vakmerő szót egész közömbösen Frangepán.

És mindjárt másra terelte a szót. Jánosban villámló ütéssel megfagyott a vér. Ez a megjegyzés meglebbentette előtte a hajdani tündöklő álmot. A tovább folyó beszélgetésre csak szórakozottan figyelt. Frangepán szavai mintha régóta facér malom zakatolását indították volna el benne. De a zakatolás csikorgott. Valami megmagyarázhatatlanul visszásat érzett, valami önkéntelen ellenkezést. Mint aki tiltakozik, ha késsel közelednek rosszul behegett sebéhez, hogy gyökeresen meggyógyítsák. Mit forgathat fejében ez az eszes és kemény ember.

aki ott ragyog mellette, nehéz aranypiros brokát-ujjasban, sziporkázó pitykéekkel? Éles agyának nagy a tekintélye, nagy lélegzetű tervei mindig messzire néznek. Az életet korán kezdte: alig múlt negyven esztendő, és már férjes leányai vannak. Sokat tapasztalt, minden összefüggést ismer. Alap-talanul nem mond ez semmit. Ha ilyen megjegyzést elejt, amögött lakik valami.

A Frangepán-leányok gondolata eszébe juttatta Beát. Azzal az örüggyel, hogy házigazdai teendői után néz, otthagya a társalgást. Az urak élénken vitatkoztak a harmincados adó-rendszer horvát-országi nehézségeiről, s ez őt nem érdekelte. Bea egy Egervári-fiúval táncolt. Ő tehát odatelepedett a fal tövéen üldögélő grófné mellé. Ha majd a tánc után a leány visszatér anyja mellé, ő kevésbé jön zavarba, mintha neki kellene közelítenie hozzá.

— Gyere, gyere, kedves hercegem, törődjél kevéssé a szegény öregasszonnyal is. Miről folyik a szó odaát?

— Adóról, harmincadról.

— Az bizony most nagy kérdés. Eleget hallok naphosszat. A harmincadot nem lehet behajtani. Minden telek azt mondja, hogy minek fizessen, mi-kor odafent Bakacs Tamás meg Ernuszt Zsigmond ügyis ellopják. Jaj, mennyi gondod lesz ezzel az állással, szegény fiam...

— Nem baj, néném, mellettem lesz Bernát kenéz. Minden könnyebbségemet tőle várom. És nem is látom olyan sötéten a dolgokat. Bakacs Tamás-

sal is, Ernusztal is el lehet boldogulni, ha a nyelvökön beszél az ember.

— Ennyire bízol a jövőben? Az uram bizony nem nagyon bízik...

Ekkor jött vissza a leány a táncból. Arca ki-melegedett és hamvasan piroslott, szeme a mulatság izgalmának kellemes fényétől még sokkal nagyobbnak tűnt fel. Bámulatos: hogyan lehet ekkora szeme valakinek? Ebben a pillanatban János a térdére ütött.

— Mi az, herceg? — kérdezte Beatrix meglepetve.

— Régóta keresem már, hogy kire emlékeztet a szemed, Beatrix húgom. Úgy jártam, mint aki mindenütt keres valamit, tűvé teszi a házat, végül az orra előtt megtalálja. Éppen olyan szemed van, mint anyámnak volt. És anyámnak nagyon szép szeme volt.

Beatrix mélyen elpirult. A megjegyzés túlment a társadalmi illendőségem, fiatal leánnyal anyja jelenlétében lehetett akár nehéz szülésről is beszélni személytelenül, de ez már udvarlás volt. Frangepánné jóindulatú megbocsátással úgy tett, mintha nem hallotta volna. János pedig roppant zavarba jött saját megjegyzésétől. De a bölcs mama kisegítette.

— Remélem, bán úr, megtisztelsz bennünket szerény otthonunkban.

— Boldogan teszem, — kapott buzgón a szón a herceg, — már rég feltettem magamban, hogy ha végiglátogatom a legfőbb urakat, a Frangepán-ház

lesz az első. Szívem szerint is, de meg tüntetni is akarok barátságommal.

— Ez nagyon kedves tőled. Majd megbeszélitek az urammal, hogy kit hívjunk meg ugyanakkor Modrusra.

— Legjobb lenne senkit, néném. Csak szűk családi körben. Hogy sokat és bizalmasan beszélgessünk.

Mikor megint megszólalt a muzsika, János megint felkérte a leányt. A rangosabb dámák közül két-három természetesebbet már megtáncoltatott, olyanokat, akiket Bernát gróf jelölt ki neki. A pártpolitikának eleget tett, most már táncolhatott a saját maga kedvére. Csak az illemszabályokat átkozta, amelyek fiatal leánynak megtiltották, hogy férfitársaságban megkérdeztetés nélkül szót emeljen. De a leány segített neki. Olyan arccal nézett rá, hogy neki nem esett nagyon nehezebbre megkérdezni:

— Mondani akarsz valamit, húgom?

— Csak kérdezni, ha megengeded.

— Hogyne, hogyne. Bár csak százfélét kérdeznél, hogy folyton felelhessek.

— Csak egyet kérdek: szenvedsz-e még nagyon a Sforza-leány miatt? Mikor nálunk úgy kétségbeestél, teljes szívemből megsajnálalak.

— Nem, már nem szenvedek. Csak ritkán jut eszembe. Tudod, nekem olyan beletörődős természetem van. Ha történetesen el kellene mennem a habsburgi udvarhoz és ott találkoznom vele, nem is volnék izgatott. Inkább kíváncsi volnék: micsodás

az a nő, aki annyi éven át a feleségem volt, de eddig sosem láttam?

— Azt mondja anyám, hogy nagyon szép.

János mosolygott és vállat vont.

— Szép nő sok van a világon.

— Hálistennek, hogy így beszélsz. De a táncnak mindjárt vége. Nem felejtetted el, amit megfogadtál?

— Nem, húgom, nem felejttem el. Ha majd be-kocogtatok Modrusban, kérjed számon.

A mulatságnak vége lett, a vendégek már szál-lingóztak. Az asszonyok között, bár mindegyiknek előre megmondták, hogy a herceg csak báni tiszteletadást rendelt, mégis akadt egy-kettő, aki ki-vágta előtte a mély udvari bókot. Ez a királyfinak szólt. S neki megint eszébe jutott Frangepán meg-jegyzése. Még akkor is ezen törte fejét, mikor pi-henni tért. Meg a Frangepánék árpádi származásán. Most, hogy a bánságot elérte és remélhette, hogy hatalmával és megfoldozott tekintélyével anyagi helyzetét is rendbehozza, megint napfényesen tárult ki előtte a jövő és a határok elsodródtak előle. Sajátmagában is tudott már bízni valamit. Kinizsi már megtanította, hogy tilos önzetlennek lennie. Már tudott erőszakos mozdulatokat tenni, már tudott szemrebbenés nélkül jogtalan alapon követelőz-  
lődni. Most a még magasabb iskolát Frangepánnál kezdte. És csupa oktató példát látott maga körül: nem az erkölcs határozza meg az előremenetel mód-jait, hanem a siker kérdése. A pécsi püspöknek, aki elsikkasztotta drágaságait és ráadásul még külön

megzsarolta, igaza volt. Isten agyafurt szolgája tudta, hogy jókor csinálja, amit csinál. Viszont Beriszlónak, a vránai perjelnek, nem volt igaza, mert hamis pecsétet csináltatott, okiratokat hamisított, rajtakapták, becsukták. Isten elhamarkodott szolgája nem jól csinálta dolgát. Ha magát rajta nem kapatja, vígan uraskodhatnék most is az elorzott vagyonban és tisztelné mindenki. Szapolyai nádor, Ernuszt kincstárnok, Bakacs kancellár mindenki szemé láttára rabolnak, zsarolnak, lopnak és csalnak, de mivel ügyesen csinálják, igazok van. Ha példájokat nem kell is követni, de fegyvereik ellen hasonló fegyverekkel kell védekezni. Még nyakokra is lehet nőni, ha minden jól megy. Frangepán segít, ő ismeri a dürgést. Szörmentén, okosan, ez a fő, szigorúan a király mellett, az ő hatalmának árnyékában. És Ulászló sem él örökké. Ivás, asszony, nagyon tönkretette. Egy szép napon behunyhatja a szemét, és akkor... hogyan mondta Frangepán? Azt még nem tudhatjuk.

Másnap elkezdte a munkát. Nem a báni munkát, arra most nem volt ideje. Az újra felélesztett pörökkel kellett foglalkoznia, köztük a legnagyobb és legfontosabbal: a Tűsz-testvérek dolgával. Huszonötezer aranyat követelt rajtok. Az eljárás a mindenkori bán elé tartozott, most tehát ő lett bírója saját ügyének. Ez az első ügy mindjárt csalódással kezdődött. Rögton, bánása első napjain már értesítést kapott, hogy a Tűsz-pört a báni hivataltól áttették a királyi kúriához, éppen azért, hogy a bánnak saját ügyében ne kelljen ítélnie. Ez kissé

elkedvetlenítette. Nagyon fente már a fogát a zág-rábi püspökre, aki már Mátyás életében nyílt és heves ellenségének mutatkozott. Előre örvendett a pillanatnak, mikor az ellenfelet báni hatalmával torkon ragadja. Erről most le kellett mondania. De vigasztalta az a gondolat, hogy az elégtétel nem veszett el, csak halasztódik. És vigasztalták egyéb pörei, amelyeket most kíméletlenül, nekirugaszkodott lendülettel erőszakolt. Mindenáron meg akarta például büntetni Poki Pétert. Ez a Poki Péter valaha az ő bajmóci várnagya volt és elég hitvány módon elárulta: Szapolyai kezére játszotta a várat s ezzel alapot adott arra a jogtalan pörre, amely végül is a kapzsi Szapolyai győzelmével végződött. A pert befejező okiratot aláírta, józan megítélés szerint saját okiratát nem igen támadhatta meg. Ezelőtt három évvel nem is tette volna. De azóta sokat tanult, s az igazságszolgáltatás iránt érzett tisztelet, amelyet apja erősen belenevelt, éppen úgy elsekélyesedett és meglazult apja halála óta, mint maga az igazságszolgáltatás. Okirat ide, okirat oda, Poki Péternek lakolnia kell, így döntött magában. Hogy kellő súllyal lépjen fel, magát az egyik vicebánt küldte Budára: indítsa meg a pört, beszéljen mindenkivel, aki tehet valamit és mindenütt magyarázza meg, hogy ez az ügy a bánnak rendkívül fontos.

A báni hivatalban ez a rendelkezést zúgolódást keltett. Túróczi Benedek, a horvát vicebán, nyíltan felszólt.

— Ez nem jó lesz, herceg úr. Gyulait én nem

nélkülözhetem, neki is megvan a maga munkaköre, nekem is megvan. Míg Budán jár, én nem vállalhatom az ő dolgát.

— Ném is kell vállalnod. Azok a dolgok várhatnak. Gyulai munkaköre a hadifelkészültség, most pedig a törökkel fegyverszünetünk van.

— De herceg úr, az Istenért, hiszen a fegyverszünet nem jelenti a tétlenséget. Tudod, mi történt a jajcai huszárokkal.

— Nem tudom, majd elmondod.

— A jajcai várban, amely legfontosabb várunk a török ellen, már régóta botrányos állapotok uralkodtak. A falak rosszak, a fegyverek selejtesek, a hadianyag kevés és rossz, mindennek tetejébe az őrség olyan rendetlenül kapott zsoldot, hogy zendülés tört ki. A huszárok fittyet hánytak a kapitánynak, felszedelődzködtek és fellovagoltak, ahányan voltak, Budára. Erre eddig példa nem akadt. Budán botrányt csináltak a királyi palota előtt, míg meg nem kapták a pénzüket. Azt hiszed, uram, hogy az ilyesmi Bajazid kormánya előtt titokban marad? A töröknek kitűnő kémiszolgálata van. Pontosan tudja, hogy itt a délvidéken majdnem minden várunk olyan botrányosan áll, mint Jajca. Van olyan fegyverszünet, amelyet csábító alkalom esetén meg ne szegne az ellenség? Herceg úr, ne küldd Gyulait Budára. Maradjon itt és míg én végzem a közigazgatást és igazságszolgáltatást, ő kezdjen neki a hadügyeknek, de inkább ma, mint holnap.

János fejét rázta.

— Nem. Gyulai küldetése nekem nagyon fontos. Valakinek okvetlenül ki kell törnöm a nyakát. A várak, ha eddig vártak, kis ideig még várhatnak, amíg Gyulai megjön.

Túróczi még érvelt, de tehetetlenül. János konokul ragaszkodott rendelkezéséhez. Akkor azon esenkedett a vicebán, hogy János szakítson időt magának és ne a saját kancelláriáján tüljön folyton, hanem végre vegye kezébe a báni hivatalt. Intézte el legalább a legsürgősebb aktákat.

— Hogyne, hogyne, — mondta János, — hamarosan időt szakítok. Csak essünk túl legfontosabb magántügyeimen, akkor aztán napokon keresztül referálhatsz, jön a komoly munka.

Beiktatása óta még nem volt a báni hivatalban. Sokat dolgozott ugyan, de pöreiben: órák hosszat tanácskozott Darányi kanonokkal és a többiekkel. A báni ügyek elintézetlenül heverték íróasztalán, amelyhez még nem is ült le. Csak egy-két olyan aktát intézett el, amelyet súlyos következmények nélkül nem lehetett halogatni. Túróczi az ilyeneket áthozta hozzá. Ő hallgatta is a referádát, nem is, aztán odakanyarította nevét és türelmetlenül merült vissza a pörökbe. A Gyulai ügyköre teljesen gazdátlan maradt. A várak sürgető kérései, lázadó őrsegről szóló panaszai, hadi igénylései, megakadt építkezések jelentései mind ott tornyosultak elintézetlen. Ha ötödször is, tizedszer is szóltak neki, idegesen legyintett:

— Jó, jó, azt sem tudom, hol a fejem. Külön-

ben sem ugorhatom fejfel a dolgokba. A munkát alaposan kell elkezdni.

— De mikor, herceg úr, mikor?

— Előbb meg kell ismerkednem a legfontosabb kérdésekkel. Végiglátogatom a legfontosabb urakat. Akkor aztán elkezdjük és égni fog kezünk alatt a munka.

A bánság tisztviselői némán és kényszerű türelemmel vártak tovább Ő pedig még jobban belebújt pöreibe, amelyek nem hogy tisztázódtak volna a sok munkával, hanem bonyolódtak. A zagorjei grófokkal megint kitört ellenséges viszonya. Egyik pörös beadvány a másikat követte. És most már nem teketóriázott. Csinálta, ahogy tanulta: mikor György zagorjei gróf nagyon ellenkezett, János parancsot küldött varasdi kapitányának, Alapi Boldizsárnak: azonnal támadja meg György gróf szentjakabi és szentillési birtokát és csapjon egy kis rendetlenséget. Az sem lesz baj, ha gyujtogat és rabol egy kicsit. És a pörök miatt nemcsak báni ügyeit halogatta, hanem tervezett látogatásait is. Sok várkastélyt akart végigjárni, de még Frangepánékhoz sem jutott el. Gyulai vicebán megjött Budáról, annak hírei napokig foglalkoztatták s a beadványok egész garmadája indították. Husvétkor iktatták be és néhány kisebb jelentőségű, kényszerű kiszállást leszámítva, nyár elejére még nem volt sehol. Az országos ügyek egész sorát hagyta heverni. Ha visszanézett, hogy mit végzett eddig, édeskevésről tudott magának beszámolni.

Végre megemberelte magát és otthagya pöreit.

Elment Modrusba gyönyörű nyáreleji időn. Vidáman, felszabadulva poroszkált lovasai élén, az illatos ősrengetegek mélyében kígyózó hegyi utakon nem kizárták a báni tisztviselők. A szakadékok melyén ékszerzöld folyócska kanyargott, a bércek oldalán sötétzöld hímet mutatott az erdő, a tájra szípkázóan kék, tündöklő kupola borult. Három évvel ezelőtt, kilencvenkettőben, egy bámulatos ember, valamilyen ágrólszakadt olasz, vagy spanyol, akinek nevét mindig elfelejtette, Katolikus Ferdinánd és Izabella királyné segítségével elindult a spanyol partokról, hogy eszeveszett terv szerint nyugat felé érjen el a keleten fekvő Indiába, arra alapítva örült vállalkozását, hogy a föld nem lapos, hanem olyan alakú, mint a gömb. És nem a józan észnek lett igaza, hanem ennek a megveszekedett hóbortnak. A meghibbant hajós csakugyan elérkezett Indiába, csodálatos, veres színű, tollbokrétás bennszülötteket, soha nem látott madarakat, dús fűszereket, aranyat, ezüstöt hozott onnan. Sokat lehetett hallani erről a hihetetlen felfedezésről. János mindig utazni vágyott, de ezt a vágyát csak színes álmokban érvényesítette, mert a felkerekedéshez, az elhatározáshoz szükséges erőt kényelmetlen volt összeszednie. Most a rengetegben azon tündött, milyenek lehetnek azok a távoli tájak, milyen erdőket borzol ott a szellő, milyen színű virágok lepik el a lankásokat s a fák közül milyen mesebeli sárkányok röffennek rá tüzet okádva az ilyen utazó lovasra, amilyen ő maga.

Frangepánék még nagyobb nyájassággal fogad-

ták, mint annakidején. A goromba levél feszélyező emléke teljesen eltűnt, sok új és szeretetteljes baráti levél hullatott már új réteget arra az egyetlen egyre. Bernát gróf és fiai most nyíltan új hangot használtak, leplezetlenül feltárták ellenzéki voltukat és nem titkolták, hogy az elmúlt horvátországi zendülés csak a felszínen múlt el. Az egész felvidék olyan, mint nagy szárazságban az erdő. Csak egyetlen könnyelmű útszéli tűzrakás szikrája kell hozzá és lángba borul az egész erdő.

— De hiszen Bakacs, Szapolyai, Ernuszt mind olyan emberek, — vélte félénken János, — hogy lehet őket kenyerezni. Sokba kerülnek, de megérik.

— Várjál csak, János herceg, — szolt a család fő, — kérdek tőled valamit. Mennyi a te báni fizetésed?

— Tízezer arany.

— Helyes. Körülbelül negyedéve vagy bán. Járt neked kétezeröttszáz arany. Mennyit kapsz meg ebből?

— Ezer aranyat. De ez véletlen. Ígéretem van, hogy a hátralékot Budáról sürgősen megkapom.

— Hát azt lesheted, uram. Tudod, hol az a pénz? Ellopják. Bakacs és Ernuszt úgy lopnak, mint a csirketolvajok a vásáron. Szapolyai szeretne lopni, de azok elállják előtte az utat, tehát kénytelen magánosokat rabolni, ha már az ország pénzéhez nem juthat. És kik ezek a fráterek? Bakacs Tamás közönséges jobbágyfi volt. Apád adott neki nemességet. Főpap! Nemesember! Nevetséges! A festék még nem száradt meg a címerén. Egy ilyen paraszt túl a

nyakunkon és végigzsarolja az egész országot. És Ernuszt Zsigmond! Ez a jöttment sváb, ez a kövér disznó, akinek rég börtönben kellene ülni, mint a legutolsó cigánynak! És maga a nádor, akinek fivére még a tintát nyalta nagyapádnál, ez a senki! És mi itt ülünk és tűrjük, hogy ilyen zsebrák csőcselék megnyergeljen bennünket? Hát igazi urak vagyunk mi? Tartunk magunkra valamit? Ördögöt vagyunk urak. Puha férgek vagyunk, ez az igazság.

János gyáván ellenvetéseket próbált tenni.

— Mit tehetünk mi, ha a király olyan erősen tartja őket?

— Ugyan eredj a királyoddal. Hát király ez a Dobzse László, ez a málészájú korhely, ez a pipiskedő kitartott ficsúr? Már nem egyszer hajszálon múlt, hogy el nem takarodott innen a hazájába. És jegyezd meg magadnak, hogy akik királlyá tették, torkig vannak vele. Csak még te tartod benne a lelket, herceg úr, meg a hozzád hasonló... nem, nem akarlak megsérteni. S itt tartunk Mátyás halála után öt esztendővel. Hódításait elvesztettük, az ország fenekestül felfordult, a jobbágy nem dolgozik, a nemesember nem katonáskodik, a kormány csal és lop. Mit mondtam neked Bécsben egyszer, emlékszel még? Szóról-szóra bekövetkezett. Emlékszel, hogyan bíztál még akkor Bakacsban, abban a címeres gazemberben? Hát most már tisztán láthatnál, de nem látsz.

— Bocsánat, — mondta János idegesen, — én nem tartom Bakacsot hófehér angyalnak. De szá-

mítok a zsványbecsületére. Kinizsi maga mondta szegény, hogy arra építeni lehet.

— Kinizsi, kitűnő, — szólt az apa, és fiaira nézett, akik csendesen mosolyogtak, majd ismét János felé fordult, — Kinizsinek annyi esze és emberismerete volt, mint egy apácánövendéknek. Összesen azt tanulta meg, hogyan kell vagyont szerezni. De különben az orránál nem látott tovább. Benigna az orra előtt csalta meg hetvenhét emberrel egymásután. Az utolsó gavallérhoz, Horváth Márkushoz, úgyszólván a férje halálos ágyánál ment feleségül. S te Kinizsire hivatkozol. Én mondom neked, ennél a Bakacsnál elszántabb rablót még nem hordott hátán a föld.

— Ha így van is, hogyan lehet tőle szabadulni?

— Majd megmondom neked, hogyan lehet. Már meg is kezdődött. Voltál az országgyűlésen legutóbb?

— Nem voltam, hiszen nem volt semmi fontos

— Én sem mentem el. Azt hittem, nem lesz semmi fontos. De lett. Kimondták, hogy a köznemesség nem küldöttek útján fog résztvenni az országgyűlésen, hanem fejenként. Tudod, kinek a bukása lesz ez? A nádoré. Őneki járt a szája legjobban, hogy puha király kell, mert a főnemesség nem hajlandó két kő között őrlődni, mint apád alatt. Hát most megkapták a puha királyt, de a köznemesség a nyakunkra nő. Ez az egyik. A másik az, hogy ezentúl az országos törvényszékeken a köznemesség is döntő részvételt kap. Kinek a bukása lesz ez? A Bakacsé. A főpapság is megissza a levét a gyalázatos rendetlenségnek. Így züllik a mi

osztályunk, a főuraké. Amely mindenkor az ország támasza volt. Majd jönnek a kurtanemesek, a bundaszagúak, a betűt sem ismerők. Szép lesz, ahogy majd vezetik az országot. Ha ugyan arra kerül a sor. De ne kerüljön. Te is főúr vagy, állj a sarkadra te is.

— És a te véleményed szerint mi a teendő, Bernát kenéz?

— Hátára ülni az ellenzéki mozgalomnak. Elvenni a vezetést a mezei hadaktól. Kipusztítani a zsebrákokat. Ha Ulászló nagyon sokat okoskodik, akkor ellene. Megcsinálom nélküled is. De tudom biztosan, herceg úr, hogy velem fogsz jönni. Gondolkozzál ezeken, aztán majd elnézek hozzád Kőrösre, vagy pedig te tisztelsz meg engem mefint. A levelekre mindenesetre nagyon vigyázz, csak tizenhárompróbás emberedre bízál levelet.

A dolgot János otléte alatt még többször is előhozták. Frangepán Bernát kivált Bakacsra haragudott. Csak úgy szikrázott a haragtól, hogy ő, annyi király ivadéka, Aeneasnak magának sarja, nézni kénytelen ezt a parasztot maga fölött a kancellári székben. Kiszámíttatta Jánossal, hogy a Korvin-vagyomból eddig mennyi jutott a Bakacs kezére. János összesámolta és elképpedt a végeredménytől. Ez kereken százezer aranyat tett ki, magábanvéve akkora vagyont, amilyen nem sok volt az országban. És mikor a vendégszobában álmatlanul nézett a sötétbe, megismételte magában ezt az ijesztő számadást. Annyi jött ki, akárhogy forgatta. Csak a zálogba adott és ott ragadt műkincsek ki-

tettek negyvenezer aranyat. Mégsem tudott Bakacsra eléggé haragudni. A királyválasztásnál ellene dolgozott, esküjét megszegte, a bosnya királyság elgáncsolásában főszerepet vitt, egyéb jogainak csonkulása is az ő kancellári kezén ment keresztül, de most, miután jóllakatta, tisztességesen dolgozott a bánóság mellett is, zsványbecsülettel fog dolgozni a püspök sorsában is. Ez a számadás nem is izgatta nagyon a modrusi vendéget. Sokkal inkább egy másik. Osaládja emelkedésére, sorsára és a maga végzetére gondolván a köznemesség járt az eszében. Nagyapja köznemesi sorból lett Magyarország kormányzója. Apját a köznemes Szilágyi Mihály vezetése alatt a köznemesség győztes felébredése emelte királlyá. A Mátyás-uralom gerincét nem a megfélemlített és kegyetlenül féken tartott főurak és főpapok, hanem a köznemesek alkották, akik imádták a fajtájokból sarjadt nagy királyt. Mátyás még koronával a fején is szerette köznemesi származását emlegetni. Holott bizalmasan nagyon tartott arra, hogy Zsigmond császár és király véréből származik. Mégsem erre a vonalra támaszkodott büszkesége, hanem fiát is arra oktatta, hogy a trónnak rájuk kell támaszkodnia, a falusi advarházak mokány kis uraira. Most Frangepán azt mondta: „te is főúr vagy“. És lenézően kicsinyelte a köznemeseket. Ő hiú büszkeséggel érezte magát hercegnek, királyfinak, dinasztia mellőzött, de vér szerinti tagjának, aki elérhetetlen magasra áll a hétszilvafások felett. De ugyanakkor mágnási göggyjébe valami árulás lelkiismeretfurdalása keve-

redett. Nagyanyja jelent meg előtte, Szilágyi Erzsébet, aki hiába volt a király anyja, a falusi nemes asszony kevélységével kerülte a mágnásokat és asszonyaikat. Hová érezzen ő most, hová számítsa magát hajlandóságaival? Árván és tehetetlenül tépelődött, ezt senkivel a világon nem tudta megbeszélni. A grófoknak hiába mondta volna ezt, azok a mezei hadak esküdt ellenségei voltak. Azt pedig rangja nem engedte, hogy efféle lelki válságaival kismemeshez forduljon, Gyulaihoz, vagy máshoz, és komázzék vele.

Beát ezúttal alig látta. A leány betegeskedett, csak illendőségből jött elő rövid időre, hogy a vendéget köszöntse. S akkor is a család jelenlétében váltottak udvarias mondatokat. Mindössze pár percig maradtak egyszer egyedül, mert az illendően ott üldögélő grófnét valamiért kiszólitotta a kulcsáraszszony. Akkor is János jó darabig csak állt topogó zavarban, megszólalni sehogysem tudott. Csak nagynehezen kezdte rá:

— Kérdezd már, húgom, hogy megtartottam-e a fogadást.

— Kérdezem, — szólt Bea, szép szemét mosolygóan felvetve.

— Megtartottam. Azóta nem ittam le magam egyszer sem. Milyen angyali lelked van, hogy ilyenekre gondolsz.

A leány most a földre nézett és kérdezetlenül, csendesen ezt mondta:

— Tudod-e, mit szeretnék, herceg úr? Ha ötéves kisleány volnál. Akkor gondodat viselném, megtöröl-

ném az orrodát, játszanék veled bujócskát és anyád volnék...

Itt jött be a grófné. Többet aztán nem beszéltek. János elbúcsúzott a családtól és visszatért Kőrösre. Az úton a leány pillantása járt az eszében, amely anyjához annyira hasonlított. Volt ebben a nézésben valami csendes, méla bölcsesség, más szót nem talált reá. A szép, nagy szemek meleg és kedves felsőbbiséggel néztek reá. Mikor Kőrösre ért, ráeszmélt, hogy egész úton, noha más gondolkozni valója is lett volna, mindig Frangepán Beatrix járt az eszében. Ettől megijedt, mert ösztönszerűen félt minden kényelmetlen lelki bonyodalomtól. De megnyugtatta magát: ha Beatrix őt fiául szerette volna, ő viszont testvérhugának óhajtaná a leányt, hogy nagyon-nagyon szeresse.

Kőrösön aztán olyan hírt kapott, amely minden egyebet kivert a fejéből. Eleinte nem is akarta hinni, olyan feneketlenül gonosznak tetszett előtte az egész. De írás tanúsította, hogy a hihetlent nagyon is el kell hinnie.

Annakidején Kinizsi, mikor a bánóság korteshadjáratára felkészült, pénzt adott neki kölcsön és egy homályos régi követelést is elismertetett vele. Ezt a tartozást betáblázták Vajdahunyadra is, Békésre is, és a várakhoz tartozó uradalmakra is. Most kitünt, hogy Bakacs Tamás megjelent a halódó országbíró-nál és szerződést csikart ki a nagybetegtől. Kinizsi tartozott neki valamennyivel, ő ennek fejében azt követelte, hogy Kinizsi örökségül rája hagyja a hunyadi és békési betáblázásokat. Sőt, mikor Kinizsi

meghalt, az okmányt elismertette az özvegygel, és annak új férjével, Horváth Márkussal is. Most pedig peresítette az örökséget és törvény előtt követelte Jánostól a hunyadi birtokot és a békési birtokot. Anélkül, hogy előzőleg baráti figyelmeztetést küldött volna, vagy a fennálló követelésről Jánost egyszerűen értesítette volna. Sőt a pörben társul maga mellé vette a pécsi püspököt is valami költött jogcímen, és annak testvéreit is. Az ország kancellárja és az ország kincstárnoka szervezett bandaként mentek rá a királyfira, aki nagy bizalommal látta bennök eddig megfizetett cimboráit. S ami még növelte fájdalmas megdöbbenését, az a Kinizsiék szerepe volt. Kinizsi nem értesítette semmiről, holott legjobban tudhatta, mit csinál, mikor a Bakacs javára hagyakozik. És később Kinizsiné sem szólt semmit, holott a legkevesebb elvárható dolga az lett volna, hogy a vagyona alapjaiban érintett Jánost legalább figyelmeztesse.

Frangepán jóslata túlhamar bekövetkezett. Bakacs eljárását nem lehetett másnak nevezni, mint a legaljasabb támadásnak. Az, aki a világon mindenét Mátyásnak köszönhette, Mátyás fiát elárulta, kisemmizte, megszarolta és most egyenesen romlására tör. A báni hivatal emberei a sürgős akták nagy halma-zával nyaggatták az útjáról visszatért bánt. De ő az asztalra csapott, hogy most hagyjanak neki békét. Lehet az akármilyen országos fontosságú, most ő nem ér rá semmire. Első megdöbbenésében arra gondolt, hogy a királyhoz fordul. De azt sem tudta, hogy az most hol tartózkodik, aztán meg reményte-

lennek is látszott a dolog: Bakacs úgyszólván zár alatt tartotta a királyt, ahhoz csak rajta keresztül lehetett jutni. Akkor azt gondolta, hogy Bakacshoz fordul magához. De elképzelte azt a merev, kemény és kíméletlen arcot, amellyel a főpap fogadni fogja. Ezt az arcot már ismerte. És Bakacsnak papíron igaza is volt. János egyszerre borzadva eszmélt rá, hogy milyen helyzetbe jutott. És bármennyire elhárította magától a bánáság sürgető ügyeit, azt mégis tudomásul kellett vennie, hogy fizetését Budáról még mindig nem kapta meg. Az újonnan esedékes pénzt sem, a régi hátrálékot sem. Ezzel szemben nyomasztó kiadások terhelték, amelyek a bánásággal jártak ugyan, de magánpénztárára tartoztak. Arra is kétségbeesve ébredt tehát, hogy a bánáság, amelyre annyi vagyont és kínlódást áldozott, most nem hogy javítaná, hanem rontja anyagi helyzetét, mert vagy igyekszik pöreiben megtartani Bakacs segítségét, s akkor két leghatalmasabb birtokát veszni hagyja, vagy védeni igyekszik vagyontát Bakacs ellen, s akkor az ország kancellárja az óriás pörökben végig ellene dolgozik.

Ekkora bajban még nem volt. Felszedelőzködött és kétségbeesve vágott neki megint Modrusnak, ahonnan csak most jött vissza. Érkeztét sebesen nyargaló futárral közölte előre, nehogy Frangepán Bernát gróf elutazzék valahova.

— Mi jót hoztál, herceg úr? Vagy rosszat hoztál? Mert az arcod nagyon sötét.

— Bizony rosszat hoztam. Bakaccsal van baj.

— Máris kibújt a szeg a zsákból? Hát csak helyezkedjél el és mondd el az egészet töviről-hegyire.

János elmondott mindent töviről-hegyire. A történet Frangepánt egyáltalán nem lepte meg, Szinte azt lehetett volna mondani, hogy közömbösen hallgatja. Mikor végighallgatta, bólintott.

— A helyzet tiszta. Bakacs el akarja venni a birtokodat. Te pedig nem fogod odaadni.

— Nem adom? Hát mit csinálók?

— Egyszerűen nem adod. A bíróságnak Bakacs diktálhat olyan ítéletet, amelyet akar. Nem adod. Jöjjenek és vegyék el. Nincs ennél egyszerűbb dolog.

— Igen, ez így szokás, tudom. Csakhogy...

— Mi az a csakhogy? Mitől félsz? Bakacstól? Nagy hatalom van a kezében? El kell venni tőle. Ez is nagyon egyszerű. Éppen azon dolgozom, hogy elvegyük. Ne hidd, hogy tétlenül töltöm az időt. Aki vigyázni akar a magáéra, az nem ülhet ölbetett kézzel. Úgy megy a munka, hogy öröm nézni!

— Milyen munka?

— Szervezem az országos ellenzéket, ha eddig nem vetted volna észre. Nehézségeim alig vannak. A fontos emberek mind torkig vannak a parasztok és bocskoros nemesek uralmával. Csak össze kell őket hozni megint. Aki habozik, azt az események úgyis ebbe a pártba sodorják. Ilyen vagy például te, herceg úr. Rád teljes bizonyossággal számítunk. Ezt onnan is láthatod, hogy teljes nyíltsággal beszélek előtted, amit különben nem tennék. Egyébként mi van a fizetéssel? Megkaptad már?

— Nem. Nem is értem, hogy...

— Te nem érted, de én értem. Bakacs maga mellé vette Ernusztot és pört indított ellened. A pör sok pénzbe kerül, azt te tudod legjobban. A bánóság is sok pénzbe kerül. Bakacsnak az a természetes érdeke, hogy sarokba szorítsen. Hogy olyan anyagi helyzetbe kényszerítsen, amelyből csak egyességbe menekülhetsz. A felperesek: a kancellár és az ország kincstárnoka. A báni fizetést a kancellár utasítására a kincstárnok folyósítja. Azt hiszed, hogy olyan nagyon sietnek veled? Egyszerűen visszatartják a pénzedet. Kifogás mindig akad. Kivált mikor az ország pénztára úgylis mindig üres, mert ellopják.

János dühösen kiáltott fel, helyzete tisztán állott előtte:

— És ezt muszáj tűrni?

— Dehogy muszáj, — felelte nyugodtan Frangepán, — hiszen éppen arról beszélünk. Én nem sürgetlek, János herceg. Majd belátod magadtól, hogy rossz tanácsot eddig nem adtam neked. Majd jössz magadtól és azt fogod mondani: elég volt. Ez a perc már nincs messze.

— Az a perc már itt is van, — szólt János fáradtan, — elég volt. Ezennel belépek a te mozgalmadba. Mondd meg, mi a teendőm.

— Jól van. Gyere velem.

Frangepán Bernát gróf és két fia átkísérték a vendéget a kancelláriára, a palota másik szárnyára. Ott a belső szobák egyikébe vonultak. Előszedték az ellenzéki mozgalom irattárát. A mozgalom élén Frangepán állott, a szervezés központi tanyája volt ez a szoba. Részletesen elmondták neki, hogy kik és

hogyan részesei az ügynek. Felolvasták neki a főmozgatók névsorát, s ő egy-egy névnél meglepetten kiáltott fel: az illetőt régi és kipróbált kormánypártinak hitte. Aztán leveleket mutattak neki: ez és ez az úr kötelezi magát, hogy ha a kormány a mozgalom leverésére fegyverekhez nyúlna, ennyi és ennyi emberrel támogatja a fegyveres ellenállást.

— Hiszen ez már zendülés! — kiáltotta János.

— Hogy hogyan nevezzük, mi azon nem sokat tanakodtunk. De ha valaki fejbe akar ütni bennünket, azt megelőzzük.

Elmondták neki azt is, hogy a két ellenfél, Bakacs és Szapolyai, egymásnak életre-halálra gyűlölője, nekik egyformán ellenség. Pusztulnia kell a pécsi püspöknek is. Hogy az üres helyekre ki kerül majd, afelől még nem egyeztek meg, ez hosszú mérlegelés és alkudozás kérdése.

— Nekem mit szántatok, Bernát kenéz? — kérdezte János.

— Te leszel a nádor, — felelte Frangepán közömbös hangon, — akár tetszik Ulászlónak, akár nem.

A királyfit enyhe szédülés fogta el. Valaha úgy volt, hogy csak kezét kell kinyújtania a királyi koronáért, most a szoba falai forogni kezdtek vele a nádorság gondolatától. És Frangepán még folytatta is, egészen könnyedén, mintha csekély és természetes dolgokról beszélt volna:

— A többi majd azután jön. Isten kezében vagyunk. S te most múltál huszonhárom éves. Egyszóval csatlakozásodat írásba tesszük. A szövegezést

elvégezhetjük, amíg itt vagy. Ma már eleget tárgyaltunk, az étkezés ideje elérkezett. Holnap majd nekiülünk együtt és megszerkesztjük az okmányt.

— Nem, nem, — védekezett János, — nekem nagyon is tele van a fejem. Csak csináld meg az okmányt magad. Én mindent aláírok. Mindössze egy kérdést akarok tenni: ugyebár, ez az egész mozgalom kimondottan csak a kormány ellen és nem a király ellen irányul?

— A kormány ellen. A királyról nincs szó. Fel tesszük, hogy ha sikerül azokat a haramiákat elsöpörni, a király nem fedezi őket tovább.

— És ha fedezi?

— Édes Istenem, akkor küldjön katonákat ellenük. Mi őt megtámadni soha nem fogjuk. De ha támad, természetesen védekezünk.

Ez a magyarázat nem volt tökéletesen meggyőző. És János nem kérdezett többet mégsem. Kiszolgáltatott állapotában görcsösen kapaszkodott ahhoz az erőhöz, amelyben az egyetlen segítséget látta. Félt, hogyha tovább firtatja a kérdést, kisért valami, ami a trón ellen irányul. Akkor aztán kényelmetlen lelkiismereti kérdések tolúltak eléje, amelyek dolgát megnehezítik. Így viszont rendben van: megkérdezte, választ kapott. Ezzel a kérdést egyelőre el is intézte magában. Mindig nagy megkönnyebbülésére szolgált, ha valamely súlyos helyzetnek felelőségét valahogyan másra tehetné át. Így történt most is: már nem Bakacson járt az esze, hanem Frangepán Beatrixon. Szerette volna már látni, különös kíváncsisággal. Nem a leányra volt kíváncsi, hanem

sajátmagára: vajjon mit fog érezni, mikor most megint megpillantja.

S mikor megpillantotta végül, mikor a kancelláriáról visszatérőben az első kontignáció nappali szobájában telepedtek le beszélgetni és a leány belépett, érezte, hogy úgy van, amint ki nem mondott gyanújával sejtette. Szerelmes. Érezte, hogyan pirul el a főtt rák színével és nem mert körülnézni, hogy látják-e pirulását. Boldog rémület fogta el, édes és ijesztő. Előre látta, hogyan fog hosszú időn keresztül rajongani ezért a leányért, folyóparton dalokat dúdolván rágondolni, éjjel arcát alélt gyönyörűséggel szorítani a vánkoshoz. És majd jön valaki ügyesebb, élelmesebb, fürgébb, hogy a leányt elvegye előle s neki csak a gyötrelmes szenvedést hagyja. Menekülni kellene a jövendő fájdalom elöl, míg nem késő. De most már késő.

A nap folyamán úgy adódott, hogy a férfiak különféle dolgaikra hivatkozva rövid elnézést kértek s ő hármában maradt anyával és leányával. Azok szorgosan kézimunkáztak, ő szemközt velök karosszékekben üldögélt, kényelmesen hátradőlve. Odakint most alkonyodott, a nyitott ablakon messzi csúcsokra lehetett látni, amelyeknek erdős taréját piros vonallal rajzolta meg a hűnyó nap. A beszélgetés gyermekkorára terelődött, mert Bea terelte oda. János szívesen beszélt. Mivel horvátul gyengébben tudott, a férfiakkal latinul folytatta az eszmecserét és most jól esett átmennie a lágy és kedves olaszba.

— Csak képekre emlékszem gyermekkoromból. Ha le kellene írnom életemet, abból nem lenne Taci

tus soha. Inkább Ovidius. Versekben. Kicsit Catullus-  
sze is volna. Nem tudom, érthetően fejeztem-e ki  
magamat előttetek, grófkisasszony.

— Pontosán értelek, — szólta Bea.

— Vagy inkább festményeket raknék egymás  
mellé. Fra Angelico volna az igazi hozzá. A kolos-  
tor kőtornácát ábrázolná egyik kép, ugyanilyen  
nyári alkonyatkor. Az a kőtornác a klauzurán kívül  
volt, apám ott szokott abban az időben meglátogatni.  
Ekkor is belépett. Megállott és rám nézett. Mintha  
most is látnám. Igen sűrű, szőke haja volt, válláig  
érően hordta nagy csigákban. Furcsa kis süvegült  
a fején, mint valami udvari vadászé, hosszú fácán-  
tól mellette. Szeretett olykor egész egyszerű ru-  
hába öltözni és egyedül kószálni az utcákon, ha rá-  
ért. Ahogy ott engem nézett s én őt, hirtelen az a  
gyerekes gondolatom támadt, hogy az Isten teljesen  
fölösleges. Az én számomra apám az Isten. Ha ab-  
ban a pillanatban azt mondta volna, hogy nekem  
most meg kell halnom, azonnal megöltem volna ma-  
gamat.

— Ne beszélj ilyeneket. Borzasztó elképzelni is...  
az öngyilkos kis herceg...

— Ó nem, akkor még nem voltam herceg. Még  
gróf sem. Csak hétéves koromban kaptam királyi  
kéziratot, hogy Vajdahunyad grófja lettem... Ó Is-  
tenem, ezt a Vajdahunyadot akarja most elvenni  
tőlem Bakacs Tamás... hagyjuk, örülök, ha nem jut  
eszembe. Szóval roppant örültem, hogy gróf lettem.  
Attól fogva a nevelőm, Ugoletti, mindig úgy szól-  
tott: domine comes. És anyám tréfálkozva úgy

mondta: Herr Graf. Mikor rakoncátlan voltam, azt mondta: Herr Graf, wünschen vielleicht eine Ohrfeige? Akkor mindaketten elkezdtünk nevetni... Ó, be szép idők voltak. Gyakran az a furcsa gondolatom van, hogy nem szeretek nagy lenni. Ez valami kegyetlen tévedés: én még mindig kisiú vagyok, még nem kezdtem el a lovaglőleckéket és még nem vagyok sánta...

A két hölgy egyszerre tiltakozott. Buzgón és melegen vigasztalták.

— Hogyan nevezheted magad sántának? Alig látszik, hogy kissé húzod a féllábadat, ennyi az egész.

Ezt mohón hallgatta. Régi szokása volt, hogy ravaszul így vigasztaltatta magát. Tudta jól, hogy bicegése eléggé feltűnő, de szerette, ha ezt tagadták előtte s ő pár pillanatig bolondíthatta saját magát azzal, hogy elhiszi. Kis szünet támadt erre. Aztán Frangepánné, kurta és látható habozás után megszólalt:

— Nem is tudod te, János fiam, milyen bolond ez a leány. Minden nap elmond egy Ave Mariát, hogy a lábod valahogy gyógyuljon meg...

Bea félbeszakította:

— Jaj, asszonyanyám, miért mondasz el ilyesmit? Mit fog gondolni a herceg? Még félreérti. Elsüllyedek a szégyentől...

— Igaz ez, kedves húgom? — kérdezte János elszoruló torokkal.

— Nem, hagyjuk ezt, beszéljünk másról. Ahol elhagytad gyerekkorodat...

— Igen, akkor boldog voltam. Most fáj vissza-  
nézni és vizsakívánkozni. Nagyon sok a bajom és a  
gondom. Nessun maggior dolore...

Csak úgy önkéntelenül vetette oda a Dante-gon-  
dolat kezdő szavait, inkább a maga számára. Vissz-  
hangot nem is várt rá. De a leány folytatta:

— Che ricordarsi del tempo felice... Jól mon-  
dom?

— Ó, hát te ismered az Isteni színjátékot?

Anya felelt a leány helyett:

— Ez? A világ minden versét felfalná, ha le-  
hetne. Éjszaka mindig olvas, hiába tiltom. Csak  
rontja a szemét. Le is tagadja, de én látom, hogy  
mennyi égett le a gyártyájából. Nem is bírok vele. De  
majd az ura ráncba szedi, ha férjhez megy, abban  
bízom.

János felütötte a fejét. Figyelni kezdett. Vajjon  
van már jelöltjök? Bizonyosan van. Gazdag lány,  
előkelő, udvarhölgy volt, szép. Lehetetlen, hogy már  
ki ne szemelte volna valaki. De nem tűnődhetett to-  
vább, azok csak meséltették. Olyan időhöz érkezett,  
amikor már az udvarnál volt, s erre az időre anya  
is, leánya is vissza tudtak emlékezni. Különös volt  
most visszanézniök régi udvari eseményekre, ame-  
lyeket két oldalról láttak: az udvarhölgyek a Bea-  
trix külön udvartartásának világításában, János  
pedig apja oldaláról.

— Tulajdonképpen kár volt, — mondta Frange-  
pánné, — hogy a királynéval sohasem állhattátok  
egymást.

— Én sohasem gyűlöltem, — felelt János elgon-

dolkozva, — én roppantul vágytam arra, hogy szeressen. Sokszor szerettem volna leborulni eléje és könyörögni neki: nézze el, hogy a világon vagyok és próbáljon jószívvel lenni hozzám. Mindig a kedvét lestem. Hiába. Nagyon sokat szenvedtem miatta. Nem azért, mert akadályozta előmeneteletemet és apámnál mindig ellenem igyekezett dolgozni. Nem ezért szenvedtem. Hanem azért az okért, amiért mindezt tette. Hogy gyűlölt engem. Ez nagyon fájt. Egyetlenegyszer fakadtam ki ellene, mikor anyámat megbántotta. Akkor apám megütött. Soha máskor nem ütött meg. De még ezt az ütést is megbocsátottam neki. Mikor apám meghalt és ő a halálos ágy mellett sírva megölelt, egyszerre elfelejtettem mindent és boldog voltam. De csalódtam megint. Nem szeretett soha. Most, ha így visszanezék, egészen furcsának és különösnek találom, amit éreztem iránta...

— Nem különös, — mondta a leány, — a te helyzetekben ez természetes volt. Serdülő fiúk rendszeren beleszeretnek a mostohájokba, csak nem tudják.

Frangepánné megbotránkozva csóválta a fejét.

— Az Isten szerelmére, te leány, miket beszélsz?

János pedig ámulatlan nézett a hang felé. A lány arcát nem láthatta már a homályban, a nap már lement. De, még ha szemét behúnyta is, maga előtt látta a két nagy szemet. Micsoda bölcsesség lakik ebben a hajadonban, hol szedte ezeket a dolgokat ilyen fiatalon? S amint lelkes elismerés öntötte el szívét, amint Bea egyszerre magasba lendült előtte, egyszersmind gyáva szomorúság fogta el: nem lesz ez az övé soha. Az ilyen tüneményes lánynak épkez-

láb gavallér kell, nem bicegő kérő, aki felett össze-  
csapni készülnek az anyagi romlás hullámai. És  
csendes, szerény, mély bánat fogta el.

Másnap reggel az okmányt kérte Frangepán Ber-  
náttól, hogy aláírhassa. Az így válaszolt:

— Részletesen tanácskoztam erről fiaimmal, her-  
ceg úr. Mint látod, be szoktam őket vonni eféle dol-  
gaimba. Hosszan meghánytuk-vetettük az egészséget és  
arra az eredményre jutottunk, hogy hasznosabb  
volna még szorosabbra vonni összeköttetésünket,  
ahogy már régóta tervezzük. Ezzel tegnap este már  
nem akartalak zavarni, most nyugodtan beszélhe-  
tünk róla, ha akarod.

— Természetesen akarom. Csak csináld meg az  
okmányt, ahogyan gondoljátok, alá fogom írni.

— Várjál csak, ne hamarkodj el. Mi úgy gon-  
doljuk, hogy nem politikai, hanem szoros családi szö-  
vetséget kötünk, egymás vagyonát családilag oltal-  
mazzuk kölcsönösen. Te elveszed feleségül Beatrix  
leányomat, én pedig egész családommal pöreid mellé  
állok. Így az érdek közös. A zenggi kérdést, amely  
még mindig közöttünk áll, így alkalomadtán sokkal  
szerencsésebben megoldhatjuk. Hajlandó vagy erre  
a kötésre?

János valami igenfélét hebegett. Hamarjában  
nem tudta, valóság-e az, ami történik vele.

— Nagyon helyes, akkor egészen más természetű  
frást csinálunk. Egyelőre csak ideigleneset, esküvő-  
kor aztán véglegeset. Ezt ne vedd bizalmatlanság-  
nak, de mindakét fél természetes érdeke, hogy...

Bernát gróf tovább beszélt, de ebből a fejtege-

tésből ő egy szót sem hallott. Az anya-tekintetű, kedves, okos leány járt az eszében, aki most úgy lett az övé, mintha álmodta volna. Reszkető szívvel gondolt kedves hangjára, elragadó fehér kezére.

— Igen, — kezdett dadogni, amikor Frangepán leeresztette a hangot, — de kérdés, hogy... hogy a grófkisasszony... hogy vajjon ő engem...

Frangepán legyintett.

— Őt nem kérdezzük, az az én családomban nem szokás. A feleségem nagyon helyesli a gondolatot. Most tehát megyek és közlöm leánnyommal, hogy eljegyzed őt. Gyere le a kertbe, kedves fiam, ott megvárhatod mátkádat.

János megállt lent a kertben egy rózsabokor előtt és leült a lócára. A hihetetlen boldogságtól roppant fáradtnak érezte magát. Feje még mindig kóválygott. Örömét nem is tudta még egészen felfogni. A lépcsőnél, a vakító napsütésben megjelent Bea. Rózsaszínű ruhát hordott, fekete hajában virág. Elfogulatlanul, kedves mosollyal közeledett a lócához. János ügyetlenül felállott. Kezét nyújtotta. Nagy erőfeszítéssel szólni kezdett, de izgatott torkán rekedt sikollyá csuklott az első hang. Zavartan nagyot köszörült a torkán.

— Bea... most mondani kellene valamit... de én... én... te olyan nyugodt vagy... én még most sem tértem magamhoz...

A leány kedvesen mosolygott rá.

— Ó, hiszen ezt mi már itthon rég elvégeztük. Örülsz nekem? Boldog vagy?

János belenézett a gyönyörű szempárba. Addig

nézte, míg boldogsága könnyeitől nem látta többé. Visszahanyatlott a lócára és sirva fakadt. A leány leült mellé és János megérezte lehajtott fejének tetején az édes kéz cirógatását.

— Milyen kedves vagy, — mondta kedvesen a Beatrix hangja, — milyen kimondhatatlan kedves vagy.

De ő csak könnyezett tovább. A leány sokáig nem szólt. Csak némán simogatta a haját. És hal-  
kan súgta, inkább magának, semmint vőlegényé-  
nek:

— Szegény János.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

### III.

Budáról nagyon nehezen lehetett hírt kapni. Lehetett volna könnyebben is, ha a délvidék nem ügyelt volna a dögvész veszedelmére. A fővárost megfertőzte a veszedelem, az onnanfelől jövőket már a dunántúli országutakon feltartották és fegyverrel kergették vissza. A hírszolgálat ellomposodott, a hosszú út viszontagságain kevés levél vergődött keresztül, azt is félig elégették a tűzláng fölött, meg elmocskolták a védekező ecettel, mire eljutott a horvát rengetegbe. Senkisem tudta, hogy mi történik odafenn. A király is otthagya az udvart, vidékre menekült a ragály elől, most valahol a délnyugati osztrák határ felé csatangolt környezetével, amely úgyszólván lóhátról kormányozta Magyarországot. A dögvész megkönnyítette a kormány dolgát: nem kellett sehova pénzt küldeni. Bakacs mindig azt mondhatta, hogy a ragályos idők megbénították a közlekedést. A kőrösi báni hivatal már régesrégóta nem látott a budai aranyakból semmit.

— Ne gondolj velem, — mondta Bernát gróf, — majd csak összekaparjuk a családban, ami kell. És Bakacsék ellen jó tőke, hogy nem fizetnek. Erre

mindig hivatkozni lehet. Te csak végezd a dolgot serényen.

János oda is hallgatott, nem is. Mióta elmátkásodott, újabb ürügye akadt önmaga előtt, hogy ne dolgozzék. A báni hivatal aktái most is elhanyagoltan szaporodtak íróasztalán, a vicebánok már megunták őt folytonosan ösztökélni és magok is csak úgy tessék-lássék végezték a munkát. Ha a délvidék valamely várából nyugtalanságok híre érkezett, kellemetlen kapkodás támadt a hivatalban, gyorsan valami ideiglenes intézkedéssel próbáltak rendet teremteni. Ilyenkor elszörnyedve állapították meg, hogy napi sürgősségű felterjesztések hónapok óta hevernek, tetejükben az újabb sürgetésekkel együtt. János mindannyiszor elhatározta, hogy most már aztán istenigazában nekilát a munkának, hatalmas lendületet vesz és hátralékos ügyeit éjjel-nappal dolgozván lemorzsolja. De az előtte tornyosodó munka utólérése minden elhatározáskor még nehezebbnek látszott. Sajgó és szégyenkező lelkiismerettel keresett külső ürügyet, hogy még egy kurta halasztást szerezzen magának, aztán még egyet. Ürügy pedig folyton akadt: a felelősséget mindig átháríthatta az udvarra és a kormányra, amely mintha teljesen és tökéletesen megfeledezett volna róla.

A bánság ügyeivel maga Frangepán sem sokat törődött. A fegyverszünet miatt egyelőre nem kellett súlyosabb török beütéstől tartani, a végvárak megvoltak úgy, ahogy. A sűrű családi tanácskozásokon csak a belső politikáról volt szó mindig, és János

nagy megkönnyebbüléssel hagyta rá az országos ellenzéki mozgalom intézését leendő apósára. A tárgyalásokon immel-ámmal vett részt, mint iskolában a hanyag tanuló, aki olykor lelkes figyelmet színlel, feltűnő buzgalommal beszél bele a dologba pár percre, hogy sajátmagát is, oktatóit is így elbolondítva visszasüllyedjen a kínzó és ásító unalomba. Olykor egy-egy mondat megütötte a fülét és meghökkenette: amihez csatlakozott, az ijesztő politikai szövetségé dagadt. De adagonként kapta Frangepánék újabb és mind vakmerőbb lépéseit, adagonként is emésztette meg. Hüledezett egy-két napig azon, hogy a modrusi kastélyból követeket küldtek a velencei signoriához és az ellenzéki mozgalom szövetségét kínálták a Bakacs-kormány ellen. Szólni nem szőtt az erélyesen intézkedőknek és az asztalt ököllelverőknek, de magában elszörnyűködött. Aztán megszokta a gondolatot és hamarosan olybá vette, mint adott valamit, amit egyszerűen tudomásul kell venni, mint akár az esőt. Aztán jött az újabb lépés, amely ijedt izgalommal töltötte el, Frangepánék titkos követséget menesztettek Miksa császárhoz Ágostába, megizenvén neki, hogy Bakacs ellen magával az ördöggel is készek szövetkezni, nyíltan értvén az ördög alatt a törököt. János nem aludt azon az éjszakán, mikor ezt megtudta: a horvát urak, akik Miksához indultak, az ő nevében is vitték az izenetet. A törökverő Hunyadi unokája nevében ahhoz a Habsburg-családhoz, amelyet Hunyadi családja taszított le a magyar trónról. De elkergette magától lelkiismerete kínzó rémeit és belső borzadását riadt

érveléssel csittitgatta: Bakacs hitvány aknamunkáját hánytorgatta és az apai örökség védelmét hangoztatta önmaga előtt. Míg kísértő furdalásai el nem tompultak. Így jutott el ahhoz a pillanathoz, mikor tudomásul kellett vennie, hogy Frangepán taborzókat küldött a Felvidékre, hogy a számos helyről összekapart készpénzen sereget szervezenek.

— Mi ellen? — kérdezte megdöbbenve.

— Furesákat kérdezel, — szóltak rá hárman is egyszerre, — természetesen a nádor ellen, ahogy a minap elhatároztuk. Emlékezhetsz rá. Eldöntöttük, hogy nem várjuk ki Szapolyaival folyó pereidnek hosszadalmas folyását, hanem, ahogy szokás, karddal szólunk bele. Nem emlékszel erre?

— De igen, emlékszem. Csak arra nem gondoltam, hogy...

És itt megakadt. Nem tudta megmondani, hogy mire nem gondolt. Az igazság az volt, hogy semmit sem gondolt végig, esze tétlenül hagyta elsuanni füle mellett a hallottakat. És csak akkor döbbsent meg helyzetétől, amikor már nem lehetett, csak tudomásul vennie. Megmagyarázták neki, hogy Szapolyaival folyó birtokügye nem olyan, mint két apró várúr közötti villongás, amelyet kapára, kaszára kapott jobbágyok verekedése dönt el. Az ellenfél maga a nádor, aki ebül szerzett birtokait az ország seregével fogja védeni, ellene tehát komoly haderőre van szükség. És ha a nádor megveti lábát Bártfán, akkor bizony neki kell menni Bártfának.

— Hiszen ez háború! — kiáltott fel János.

Kinevették. A mérkőzés neve közömbös. Szapo-

lyai várakat és uradalmakat orzott el a mátyási örökségből, azokat erőhatalommal vissza kell venni, Annál is inkább, mert Bakacstól kitelik, hogy az ország fegyveres erejével támad a megbuktatását kívánó ellenzékre. Akkor pedig szükség van felvidéki támaszpontra, hogy a kormányt két tűz közé lehessen fogni. Ez még bosszantóbban hangzott: a birtokaiért folyó mozgolódás tehát az egész országra szóló fegyveres zenebonát kezdett jelenteni. Nehezen lehetett ezt másként nevezni, mint polgárháborúnak. S ebben a polgárháborúban a Bakacs befolyása alatt álló Ulászló király is felbukkanhatott. Jánosban meghült a vér.

— Mi lesz, ha Ulászló pártját fogja Bakacsnak és hadbavonul ellenünk?

Könnyedén legyintettek a szervezkedők. Némi-lyik nem is tartotta szükségesnek válaszolni erre a rég túlhaladott kérdésre. Az udvariasabbak is csak vállat vonva mondták:

— Maradjon otthon Dobzse László, akkor nem lesz semmi baja.

Szép lassan egyszer csak ott tartott János, hogy fegyveresen kerülhet szembe a királlyal. Akinek hűséget esküdött. De ha ezt gyáván felhozni merte, mosolyogtak rajta. Hűségeskü? Jelent az még valamit? Van még ember, aki az effélet komolyan veszi? Fejére olvasták, hogy apja halála után hányan szegték meg esküjüket olyanok, akik apja életében neki fogadtak törhetetlen hűséget. Bakacs elsősorban. János csak hallgatta a rázúduló példák özönét. Nem tudott mit felelni. Csak azt várta,

hogy felkelhessen az asztaltól és itthagyhassa ezeket a tanácskozásokat, amelyeket lidérces, rossz álmoknak érzett. Ezt a gyalázatos, csalásokkal, hit-szegésekkel, sikkasztásokkal, erőszakkal telt világot nézte álmoknak, és magányos álmait valóságoknak, amelyekben a lovagok eszményei éltek: hazaszeretet, gavalléros áldozatkészség, gyöngék védelme, lelkes hit. Olykor beszélgetés közben halotta, hogy Miksa császárt „az utolsó lovag” jelzőjével illették, kissé gúnyosan. Apja jutott eszébe, aki ezt a Miksát bizonyos elkomolyodott tisztelettel és megbecsüléssel szokta emlegetni, mint előkelő és méltó ellenfelet.

— Csodálatos korban élünk, — mondta Beának, ha a tanácskozások gyűlött levegőjéből hozzá menekülhetett, — tíz évvel ezelőtt még apám lovagi világa vett körül bennünket. A budai udvar. Téged is, engem is. Úgy érzem, mintha azóta nem tíz év telt volna el, hanem háromszáz. Ennek az új világnak embereit nem értem. Ez nem az én világom. Mintha hírmondónak maradtam volna itt a régitől. Beszélek, beszélek és nem érti senki. Legyintenek, vállat vonnak, furcsállva néznek rám, kinevetnek. Valami tévedés az, hogy élek, angyalom. Semmi értelme nincs az egésznek. Csak te.

És a leány keze után nyúlt ilyenkor. Ez volt a legtöbb, amit mátkaként megengedett magának. Bea nyugodt kedvességében volt valami szilárd felsőbbség, amely útját vágta mohóságának. Mások jelenlétében még csak ment valahogy, hogy orcáját, vagy homlokát lélekzetszerűen megcsókolja,

bizonyos óvatos féltékenységgel, mintha pillangót illetne ajkaival, félve, hogy elrepül. De ha magokra maradtak, bénító gyávaság hatalmasodott el rajta.

Ez volt most egész élete és minden gondolata, ez a szerelem. Az a ragaszkodó ösztön, amely mindig valami szilárd tekintély keresésére készítette, most menyasszonyához vonta teljesen. Ha gondolataiban felsorakoztatta azokat, akikhez valaha ingadozó, árva lelkét kötötte: Váradi Pétert, a pécsi püspököt, Kinizsit és másokat, most megtalálta a legteljesebb odaadással imádott társat, aki minden eddigiéknél többet jelentett számára. Örök vágya, hogy bízzék és higgyen, boldogan teljesülhetett minden korlátozás nélkül. Sőt a leányhoz való tartozását még erősebbé tette egy megismerés: önmagában kutató természete már régen felfedezte saját lelkében a függés valami különös kívánságát. Eddigi pártfogói esetében restelte ennek odaadni magát; vakon követte mások tanácsait, de legalább külső látszatát igyekezett megőrizni annak, hogy független és hogy szabad elhatározásából halad a mások jelölte úton. Most ezt a látszatot boldogan dobta el. Ha szerelmesen mátkája rabjának nevezte magát, valóban úgy is érezte. Tündöklő boldogságot talált abban, hogy engedelmeskedjék hétköznapi apróságokban szerelmesének.

Az pedig, a szép menyasszony, azzal a tulajdonsággal rendelkezett, hogy áldóan és jóságosan tudott símulni arája vágyaihoz. János nem tudta más szóval illetni, mikor elragadtatva gondolkozott róla, mint azzal, hogy bölcsnek nevezte. Ő maga

sokkal gyermekebb volt huszonegy éves életkoránál, Bea sokkal idősebb. És ha a vőlegény megjelent a modrusi kastélyban, nem úgy lépett be, mint hódító fiatal férfi, aki győzelmesen várja a megnyert szép zsákmány elébe járultát, hanem mint kisfiú, aki engedelmesen és feltekintő boldogsággal siet az anyai házhoz. S ha kettesben maradtak, ő legjobban zsámolyt szeretett tenni a Bea karosszéke elé. Odatelepedett, kinyújtotta hibás lábát, amelynek fogyatkozása így kevésbé tűnt fel, és rajongó tekintetét rávetette a kedves arera, hogy ebben a néma bámulatban lelje örömét, életét, világát, csak nagyritkán szakítva félbe a meghitt csendet lelke legtitkosabb vallomásaival. Teljes, sőt néha túlzott nyíltsággal tárta ki magát a leány előtt, önsanyargató kéjt találva abban, hogy még hibáit is számba vegye, hogy még a szégyenleteseket is elmondja apró emlékei közül, hogy úgyszólván kibővítsen magát az előtt, akit szeret. Mintha valami flagelláns démon ösztönözte volna erre. S az ilyen természetellenes, önkicsinylő vájkálás titokvalló indulataira következett az egészséges, természetes öröm is: a leány cáfolta őt, önmaga előtt buzgón védelmezte, beteg önérzetét balzsamos jóssággal gyógyította.

Az esküvőt a következő év tavaszára tűzték ki. Bármilyen lassan múlt az idő, az egyesülés izgalmasan várt napja egyre közeledett. János lelkében a szerelmes ember tűzpiros reménysége mellett valami különös aggodalom vert fészket. Almaiban oltárra emelte a leányt s ez az oltár egyre magasab-

ban lebegett már az ábrándozás felhői között. Titkos tünődései egyre távolabb szakadtak a valóságtól, és mennél jobban közelgett az a perc, mikor jogos birtokosként nyujthatta ki karjait a földi szerelem felé, annál elérhetetlenebbnek tűnt fel álmaiban a rajongással körülvelt eszménykép. Képzelete mélységesen tisztelte azt, akit szeretett, és ha gondolatai érzéki formát kezdtek öltetni, mintegy önmagát rendreutasítva hessegette el magától az édes kísértést. A jegyesség szelíd várakozásában boldognak érezte magát és valami névtelen aggodalommal mintegy távolítani szeretne volna a lakodalhat, hogy még sokáig így maradjon lelkeik varázslatos, békés egyesülésében, a vonzalom bűbajos, költői tisztaságában.

A politika ügyei annál viharosabban dagadoztak, mialatt kedves boldogságban teltek a jegyesség hónapjai. Az ellenzéki mozgolódás, amely már átnyúlt az ország határain, európai tárgyalások szövevényévé bonyolódott. Titkos követek tértek vissza messzi földről és órákig tartó beszámolóikban mondták el, mit végeztek. Igazi és döntő támogatás eredményét nem hozták sehonnan. A velencei köztársaság nyíltan megüzente, hogy a mozgalmat most nem tudja pénzzel támogatni és jobban szeretné, ha a mozgolódó urak valahogyan békésen meg tudnának egyezni a királlyal. A doge erős politikai kapcsolatot tartott fenn Bakacs Tamással, akinek esze ágában sem volt Mátyás király Velence-ellenes irányát követni, és minden Velencéből jött hír mérsékletre intette a Modrus várában erjedő

haragot. Sőt a doge felajánlotta, hogy szívesen közvetítené a kölcsönös megértést célzó tárgyalásokat Frangepánék és Bakacs között.

— Soha, — fogadkozott Bernát gróf hevesen, — annak a jobbagyi csürhének pusztulnia kell a helyéről.

Miksa császár is csak szép szót küldött, anyagi támogatásra nem volt hajlandó. Minden igyekezete csak arra irányult, hogy Frangepánék meg ne valószínűsítsák ijesztő fenyegetésüket és szövetséget ne kössenek a törökkel. Mint Velencéből, Ágostából is üres kézzel jöttek vissza a megbízottak. De mikor már ennyi hírhozó és hírvivő rótt az országutakat, mikor már a doge udvarában éppen úgy tudta mindenki a szervezkedést, mint Miksa udvarában, arra a csodára nem lehetett számítani, hogy a magyar udvar ebből meg ne tudjon semmit.

— Hadd tudják, — mondta dölyfösen Frangepán az aggodalmaskodó Jánosnak, — majd meglátjuk, mit csinálnak. Ha Dobzse László ember volna a talpán, már holnap rajtunk ütne tüzvel-vassal, elfojtana bennünket és megmutatná, hogy ő a koronás király. De ezt nem tudja megmutatni, mert nem ő uralkodik az országban, hanem Bakacs. Az pedig nem bátor ember, csak agyafúrt. Van nekem hírszerzőm az udvarnál is. Figyelj a szavamra: rövidesen hírt fogunk venni arról, hogy a király, aki a dögvész elöl a dunántúli vidékekre kószált, esze nélkül menekül szomszédságunkból. Most Valpón van. Fogadok veled, hogy rövidesen futni fog északnak.

Bernát grófnak hamar igaza lett. Ulászló környezetében megtudták, hogy mi forrong a délvidéken, sőt hogy János herceg lengyel zsoldosokat toborzott odafenn a nádor ellen. És az újesztendő elején valóban szedte a sátorfáját, hogy a kellemetlen szomszédságból biztonságosabb vidékre húzódjék. Nemsokára hír jött arról is, hogy Ulászló Pozsonyba sietett. Közben Bártfához és más felvidéki városokhoz levelet intézett, hogy serényen védjék magokat a készülő támadás ellen, János herceg zsoldosait az ország ellenségeinek kell tekinteni. A zsoldosokat le fogja verni az e végből odaküldött nádor, sőt maga a király is táborba készül szállani.

Ez a hír tehát azt jelentette, hogy a király János herceget fegyveres ellenségének tekinti. Hogy királyi személyével áll a nádor mellé, aki a Korvinuradalmakat bitorolja odafenn, hogy Korvin János birtokperének fegyveres folyását nem veszi birtokper-számba, hanem zendülésnek veszi. János azon vette magát észre, hogy fegyveresen áll szemközt a királlyal. Csodálkozva vette tudomásul ezt a helyzetet. Ha összemérte a hat esztendő előtti állapottal, mikor mélyen megsértődött a hűtlenségnek még csak a gondolatától is, szédülnie kellett a távolság miatt, amelyet megtett azóta. Vajjon ilyen mélyre zuhant-e, vagy ilyen magasra emelkedett? Erkölesi érzéke süllyedt-e ekkora szakadékba, vagy józan életszemlélete érkezett-e ekkora csúcsra? A kérdésre nem tudott magának felelni, mert nem volt normája. Nem tudta kihez hasonlítani magát. Ha szétnézett

maga körül, nem látott egyebet, mint nyers hatalomvágyat és erőszakot, a királyi korona és a királyi hatalom említésénél lenéző mosolyt. Ha viszont apját idézte maga elé, azt már olyan távol látta magától, hogy nem is apjának, hanem legendás ősenek érezte olykor. Mikor apja meghalt, minduntalan összevetette önmagát, képességeit, emberei mivoltát a halott nagyságával és sokat szenvedett az elviselhetetlen nyomás alatt. Most már ritkábban kelt lelke mélyén ilyen versengésre az apai emlékkal, a hat éve elholt király alig kísértett már. Nagy birodalmát megtépdeste az évszázadoknak tetsző hat esztendő, intézményei szétmállottak, a fekete sereg gyalázatos és véres bomlást szenvedett, a bíróságok, amelyeket ő szervezett újjá, nyomorult torzképei voltak az ő remek igazságszolgáltatásának, a királyi tekintélyt az nevette ki, aki akarta. Beteljesült a halála utáni jövendölés: ha az általa fékentartott erők felső hatalom híjján mérges gázakként törnek elő a földből, feneketlenség és fejetlenség következik az országra. János arra a kérdésre döbönt tétlen tünődéseiben, hogy vajjon az apjához hasonló hatalmas történelmi egyéniségek zsarnoki ereje megéri-e nemzetöknek a haláluk után bekövetkező felfordulást, mikor elősereglenek az addig palackban tartott dzsinnek és garazdálkodásuk a nagy szellem minden alkotását elpusztítja? A kérdésre azzal a megismeréssel válaszolt magának, hogy a nemzet hasznához a lángelméjű kényúr nem elég. Nemzet is kell hozzá, amely nagy vezére elmúltával annak emlékéhez méltó tud maradni. Erős hazafiság is kell hozzá, amely regulálni

tudja a vezetés nélkül maradt erőket. Hol van ez a hazafiság, amely mint az önmagának valóságára ébredt magyar öntudat Mátyást, a magyar köznemesség sokaságának Mátyását emelte a trónra, aztán oly büszkén és boldogan fürdött a magyar név világdicsőségének fényében? Így eszmélt rá János hat év kalandos tapasztalatai, folytonos csalódásai és rövidülései után arra, hogy mi történt tulajdonképpen hat esztendeje, mikor Magyarország Ulászlót választotta királlyá: a köznemesség bukott meg s általa a nemzet eszméje. A nemzet eszméje Hunyadi Mátyás személyében annakidején trónra ült és irgalmatlanul kemény erőnek bizonyult. Az új királyválasztás a kényelmetlen erőt letaszította onnan, de az erővel együtt a nemzet eszméjét is. Most valahol senyved ez a félretolt eszme: kurtanemesek falusi udvarházaiban, ha ketten-hárman összejönnek. És megmutatkozik az országgyűlésen is, ahol a főpapok és főurak egyre nehezebben tudnak megbirkózni a „mezei hadak“ békétlenségével. Csak vezér kellene ezeknek a mezei hadaknak. János szíve megdobbant, ha töprengéseiben eddig jutott. A sors neki szánta talán ez a vezérséget. Frangepánék mozgalma is el akarja seperni a nagyurak uralmát, de egészen más szándékkal: a nagyurak egyik csoportja helyébe a másikat akarja rakni. Az volna tehát az igazi nagy küldetés, ha oroszláni erővel felkelne, lerázna magáról minden terhet, minden kötöttséget és szabadon, bátran kiállana a köznemesség elé: itt vagyok, a ti emberetek vagyok, gyertek utánam! Ebben a gondolatban elgyönyörködött pár pillanatig, aztán lemondóan meg-

rázta fejét. Vagyona forgott kockán, apai öröksége, leendő gyermekeinek hatalma, rangja, befolyása, a Korvin-név méltó folytatása. Frangepánék nélkül moccanni sem tudna a bonyolult ügyekben. Az oly nehezen megszerzett báni rangot sem hagyhatja, mert ez vagyonának védelméhez okvetlenül szükséges tételként szerepel a frangepáni tervezet bonyolalmas elképzelésében. Aztán politikai vitát sem kezdhet okos és erőszakos apósával, most közvetlenül az esküvő előtt. Maradjon minden, ahogy van, következzenek az események, ahogy a sors rendeli. Talán ha majd minden sikerült, ha Bakacs és Szapolyai megverten távoznak az ügyek éléről, akkor... akkor talán egy szép napon szint vallhat a herceg, hogy szíve nem a nagyuraké, hanem a varkocsoshajú kurtanemeseké, a Szilágyi Erzsébet fajtájáé. És talán egy szép napon megint felharsan a Duna jegén a rivalgó, lelkes tömegek hangja, és megint felzendül a Rákoson a régi dal az új szöveggel: Jánost mostan választotta mind ez ország királyságra, mert őt Isten adta nekünk mennyországból oltalmunkra...

Az esküvőt március elejére tűzték ki. Mennél jobban közeledett a nagy nap, a jegyesek annál kevesebbet látták egymást. Beát a kelengye gondjai foglalták el, Jánost hivatalos dolgain kívül horvát várkastélyainak számbavétele. Hogy hol fog állandó családi fészket alapítani, azt mindedig nem tudta elhatározni. Kőrösön, a báni törvényszék székelyén, nem volt arra méltó szállása. Három kastély között habozott: választania lehetett a jasztrebarszkói, lipácsi és krapinai várak valamelyikét. Mind a há-

rom alkalmasnak látszott arra, hogy bár az anyagi nehézségei által rákényszerített szerény keretek között, de mégis olyan hercegi udvartartást rendezzen be, amelyet Korvin hercegnek ne kelljen szégyelnie a gróf Frangepán-család előtt. De hogy ez melyik legyen, állandó ingadozásában nem tudta eldönteni. Hirtelenében készpénze is hiányzott ahhoz, hogy a kiválasztott várat azonnal rendbehozza. Ugyanígy volt vele apósa is: annak szintén meg kellett néznie minden aranyat, amely kikerült a háztól. Mindez kapóra jött az anyósnak, aki sokat pityergett arra a gondolatra, hogy megint ki kell eresztenie egy gyermekét a családi otthonból és most buzgón partolta azt a gondolatot, hogy a fiatalok egyelőre maradjanak Modrusban, másutt fészket rakni majd ráérnek később. Az após is úgy vélekedett, hogy az ellenzéki mozgalom legfontosabb ideje éppen most érkezett el, Jánosnak tehát ajánlatos a modrusi kastélyban maradni, az országos pártmozgalom forrás-helyénél, hogy minden lényeges hírt azonnal megbeszélhessenek és a sürgős intézkedésekben ne történjék fennakadás. Sok huzavonát okozott a családi szerződés is. A móring dolgán meg egyéb anyagi ügyeken hamar túlestek, János fejedelmi bőkezűséget akart tanusítani és Bernát gróf kívánságaira egyenesen rálicitált. De a házassági szerződést megpótolták egy sokkalta nagyobbal: Korvin János herceg ünnepélyes szerződést kötött az egész Frangepán-nemzetséggel, vagy legalább is azokkal a Frangepánokkal, akik ebből a népes és folyton marakodó családból kötélnek állottak. Bernát gróf nagyatyjá-

nak, aki Este Isota hercegnőt vette volt nőül, tíz testvére volt, fiúk-lányok vegyesen, ezek leszámazottai jókora nemzetséget alkottak, például magának Frangepán Miklósnak nyolc fia maradt. De ide tartoztak a Lichtenstein, Pongrácz, Egervári, Perényi és más neveket hordó atyafiak is, árkusokra terjedt listájuk, valamennyivel külön kellett tárgyalni és tanácskozni. Sok akadt olyan, akit különféle birtokperek és örökségi villongások ellenséges viszonyba kevertek Bernáttal. Ezeket most ki kellett békíteni, s a közvetítő feladata Jánosra hárult. Úgy szólván úton volt szünet nélkül, vagy apósával, vagy nélküle. Róttá a rengeteg utait lóháton, didergő kíséretével, ismerkedett soha nem látott atyafiakkal, tárgyalt, barátkozott, rokonoskodott, és ha a rokoni nyájaskodást szerette is, de a szerződési pontok vitáit szívből únta. Nagyon fárasztó is volt ez a sok tárgyalás, mert a szegényebb ágakon sok olyan Frangepán akadt, aki még latinul is nehezen beszélt, magyarul és olaszul éppenséggel semmit, csak horvátul. János pedig ezen a nyelven tárgyalt leggyengébben.

Az esküvő kitűzött határideje előtt két nappal János már ott volt Modrusban, de menyasszonyát az étkezéseknél is alig látta. Reggeltől estig tárgyalt a Frangepán-rokonsággal. A rokonok is már előbb megérkeztek az esküvőre, lovaik és szekereik az egész város minden istállóját és színiét elfoglalták, mert a vár befogadó képességéből hamar kiszorultak. Kemény hideg járta még, a tavaszra minden jel szerint még sokáig kellett várni. Hatalmas törzsek

recsegték a kandallóban, s a kancellárián, ahol egymás hegyén-hátán ültek a rokonok, tűrhetetlen volt a hőség. Ez a szűk családi ülés népesebb volt és szorongóbb, mint a báni törvényszék tárgyalásai Kőrösön. János ült az asztalfőn és zúgó fejjel bámult maga elé, a tárgyalásokra képtelen volt már figyelni. Jobbján ült Bernát gróf, s a szűk teremben ülve, állva, támaszkodva, zsúfoltan az atyafiak. noha nem beszélt közülök csak egy, mindig többen kiáltoztak egyszerre, s a helyett, hogy a felvetett pontokról beszéltek volna, felújították régi családi sérelmeiket, vádakat olvastak egymás fejére, sőt nem ritkán magát Jánost is megtámadták, kemény bírálattal illetván a báni hivatalban tanusított és most már országszerte hánytorgatott hanyagságát. János ijedten rezzent fel ilyenkor töprengéséből és zavartan csak nagy elfoglaltságával tudta magát mentetgetni, valamint a kormány hanyagságával, amely fizetését most már teljesen visszatartotta. Mások a harmincad kérdését vetették fel, amely állandó sebe volt a horvát úri rendnek, olyan sebe, amelynek orvoslását egy új bántól várták volt, de most már látták, hogy tőle csalódásnál egyebet nem kaphatnak. Voltak pillanatok, mikor a családi értekezlet, a politizáló násznép eszmecseréje, heves fiókországgyűléssé változott. A grófok összevissza kiabáltak, egyáltalán nem türtőztették magokat, az örömapa pedig, aki maga sem jó szemmel nézte János hivatali hanyagságát, nem nagyon csillapította őket. Egy-egy mérges felszólalás aztán levelezte az indulatokat, a lárma elcsendesedett, a tár-

gyalás visszatért a szerződés pontjaira és János megkönnyebbülten menekült szétfolyó, éber álmához hasonló figyelmetlenségébe.

Általában olyan volt már napok óta, mint az álomjáró. Állapota alig különbözött a holdkórosétól. Mikor a szerződés számtalan példányát egymásután aláírta, szórakozottságában megakadt és üresen meredt a papirosra, míg rá nem eszmélt, hogy nevét kell odairnia. Ott ült érzéketlenül és zsibbadtan, mikor a család ellátta utasításokkal a három követséget: külön-külön lovascsoportnak kellett esküvő után elindulnia Rómába, Velencébe és Ágostába, hogy a Korvin—Frangepán megállapodásról, amely nyíltan megvallotta céljául Bakacs és Szapolyai eltávolítását, részletes hírt adjanak a pápának, a császárnak és a signoriának. Menyasszonyát akkor pillantotta meg, mikor az a zsúfolt násznép tömegén átfurakodva, megjelent a házi oltár előtt nehéz selyem menyasszonyi ruhájában, a Frangepánok híres családi ékszereivel. Ő is apja legszebb díszruháját hordta, azt, amelyben Mátyás király a nápolyi királynéleányt fogadta valamikor. Akkor is Hunyadi-vér volt a fiatal férj és Beatrix a feleség. Az esketés igéi mintha nagyon messziről hallatszotak volna. Ő csak fogta görcsösen a finom leánykezet, azzal az érzéssel, hogy az egész életben csak ez a kéz a megfogható valóság, minden egyéb csak ködös véletlen és megismerhetetlen vakság.

És akkor jött a végzetes szégyen. A sürgős és kapkodó készülődésben nem ért rá még enni sem. Kínzó éhséget érzett, valamit okvetlen magához kel-

lett vennie. Borral kínálták a násznépet, ő szórakozottan nyúlt a serleg után és felhajtotta. Még el sem vette ajkától az edényt, már érezte, hogy most vigyázatlan dolgot cselekedett. Gyáván és ijedten pillantott feleségére, mint a csínytevő gyermek, aki azt nézi, látták-e rosszkodását. De Bea másfelé fordult, a rokonság foglalta le. Pár pillanat múlva már menthetetlenül homályosodni érezte öntudatát. Bizonytalanul ült le a lakomához. És mint mindig megtörtént, ha ivott, tudata furcsa váltakozásban világosodott és kihagyott. Egyes képek tudtak csak érzékelésébe hatolni, a közöket nehéz, tompa üresség töltötte ki. Vadul küzdött a mámor ellen, de a bor démona erősebb volt nála. Miközben dühös erőfeszítéssel igyekezett agyát a józan gondolatkör útjára kényszeríteni, görcsös torzképekkel próbálta merevedő arcizmait közömbös kifejezésre oldani, társalgásának bénult nyelvű akadozását hanyag közvetlenséggé alakítani, — mindez alatt tovább ivott. Felesége, aki a ceremóniák előírása szerint ott ült mellette, nem mert rápillantani. A serleget feldöntötte maga előtt, a bor szétfolyt az asztalon, s ő érezte, hogy a mosoly, amely most arcára ült, hülye és ügyetlen. Még tudomást vett önmagáról, mikor táncolt, botladozó lábbal. Kelletlenül. Hirtelen arra a nőre nézett, akinek kezét fogta tánc közben és irtózó lelkiismerettel ismert rá feleségére, akinek könnyes volt a szeme. Most ismét üresség következett. Aztán arra eszmélt, hogy az asztalnál ül, eszik és hebegve magyarázza ismeretlen uraknak a csonthegyi ütközetet. Hosszú szünet jöhetett ezután, mert

mikor újra magához tért, égtek a gyertyák egy kitért ajtón belül, harsogva szólt a muzsika, ő pedig egy homályos folyosón teljesen egyedül támaszkodott a falnak, éppen odajött valaki, karonfogta és elkezdte vezetni valahová. Aztán ágyban riadt fel, valahonnan zümmögve hallatszott a zene, pislogó öntudata maradékával rettenetesen szégyelte magát és mohón igyekezett elaludni, hogy ne tudjon magáról.

Mikor végleg felébredt, szinte vonakodott kinyitni a szemét. Nem akaródzott visszatérnie az életbe, jobb szeretett volna nem lenni. Végül mégis rászánta magát, hogy szemébe nézzen a helyzetnek. Szürkületet látott, de azt nem tudta, hogy hajnal van-e, vagy alkony. A zene még mindig szólt. Ki lehetett venni, hogy nem tánchoz játszik, hanem hallgatót muzsikált az ivóknak. A guzlica szapora pengéséhez éneklő korhelyhangok símultak. János megrántotta a csengő hímzett szalagját. Nem jött senki. Kisvártatva megint csengetett, még mindig félénken és mintegy bocsánatkérően. Akkor belépett hozzá egy horvát inas.

— Adj innom, — mondta mindenekelőtt.

Fenekig hajtotta kínzó szomjúságában a kőkor-sót. Erősen fáj a feje. Az inas azonnal fűteni kezdett.

— Mi van most, hány óra, mióta alszom?

— Most este van, uram, tegnap volt a lakodalmom. Illetve tart még most is. Hívom a grófnét.

— Kit hísz?

— Az asszonyomat hívom, uram. Megparancsolta, hogy mihelyt felszerken, szóljak neki.

Az inas kiment. János kitápázkodott az ágyból és magára vette török mintájú hálókabátját. Lábát a szattyánpapucsba dugta. Körülnézett. Ágya mellett, melyből kikelt, ott állott a másik ágy, vetetten, de érintetlenül. Rajta fehér selyem hálóing kikészítve. Ahoz sem nyúlt még senki. János fejét tapogatta. Megmártotta tenyerét a mosdótálban és a hideg nedvességgel homlokát dörzsölte. Aztán leült és leverten maga elé nézett. Belépett anyósa.

— Felébredtél, fiam? Hogyan érzed magad?

János kémlelve pillantott rá, hogy arckifejezéséből megtudja a botrány mértékét.

— Nem az a fontos, — felelte rekedten és csendesen, — hanem Bea. Mi van Beával? Haragszik?

— Bizony, fiam, nagyon haragszik. Kár is volt ennyire nem vigyáznod magadra. De azért ne essél kétségbe, megesett már mással is, férfidolog. Most csak Beát békítsd meg valahogyan. Nagyon szívére vette a dolgot. A nők ilyenkor különösen érzékenyek.

— Hol van Bea?

— Nálam van. Az én szobáimban tesz-vesz. És sír. Embert nem akar látni. Jó volna, ha felkeresnéd. Előbb kapsz valami forró korhelylevest, attól magadhoz jössz. Aztán Bernát is igen komoly dologban akar veled beszélni. Ha végeztetek, menj Beához.

Az apósért nem kellett külön küldeni, az inas

közben nyilván értesítette. Éppen most lépett be ő is. Az anyós egyedül hagyta őket.

— Nem jó ujság van, János.

— Apámuram, kimondhatatlanul sajnálom, hogy így megfélekeztem magamról....

— Arról beszélsz, hogy berúgtál? Az semmi. Mindig tudtuk, hogy nem bírod az italt. Másról van szó. Rosszabbról.

— Lehet ennél rosszabb valami?

— Sajnos, lehet. Hírt kaptam Bártfáról.

— A zsoldosokról? Szapolyairól?

— Úgy van. Megütköztek. A dolog a lehető legrosszabbul végződött.

— Kikaptunk?

— Teljesen. A nádor megverte embereinket. A sereg nincs többé. Sokat levágtak, vagy elfogtak, java azonban világgá szökött. Piszok népség. Azóta már mind otthon vannak lengyel földön. Nagyon rossz emberanyag volt, hajítófát sem értek.

— Ez bizony csúnya ujság. Már most mitévők leszünk?

— A felvidéki mozgásról le kell mondani. Új zsoldosokat nem fogadhatunk, annyi pénzt összeszedni most lehetetlen. Ez is már alaposan berántott bennünket. A pénz odaveszett. Meg kell elégednünk azzal, amit itt tudunk csinálni a délvidéken. Most ne törd ezen a fejed, bízd csak rám az egészséget. Csak azt akartam, hogy tudjad. A csapás elég komoly, de a fejünket nem szabad elveszteni. Már beszéltem az atyafisággal, valamennyien ki akarnak tartani.

— Itt vannak még mind?

— Csak kevesen mentek el. A vigasság folyik javában. Itt fognak ezek dorbézolni még holnap is. Ők bezzeg bírják az italt. Úgy isznak, mint a nyári homok. Hát most eredj a feleségedhez és békítsd meg.

Bernát kenéz menni akart, de János fejét rázta és megállította.

— Várjál csak, atyámuram. Kínos erről beszélni, de muszáj megkérdeznem. Én alig emlékszem valamire. Nagyon botrányosan viselkedtem?

— Istenem, nem nagy dolog. Megesik. Bizony alaposan felöntöttél a garatra.

— Garázdálkodtam? Mit csináltam?

— Amit a részeg ember csinál. Tánc közben illetlenül megfogdostad a vicebánnét. Túróczinét. A férje nagyon mérges volt, de lecsillapítottuk. Már a kardját kereste.

— Én? Táncoltam Túróczinéval? Erre egyáltalában nem emlékszem.

— Aztán ivás közben leestél a székről és magaddal rántottad az abroszt. Erre sem emlékszel?

— Nem. De valami lehetett, mert a balkönyököm nagyon sajog. Alig tudom hajlítani.

— A lábodnak nem esett semmi baja?

— Semmi, — mondta kesernyés mosollyal, — nem vagyok sántább, mint azelőtt. Hanem Beához nem megyek.

— Nem mégy? Mért nem mégy? Az a legkevesebb, hogy megengeszteld.

— Nem tudok a szeme elé kerülni. Inkább meg-

halok. Ezt mondd meg neki, atyámuram. Szeretném megölni magamat. Ezt a büntetést meg is érdemelném. Nem tudom, mit csinállok. Még bocsánatot sem merek kérni tőle. Ezt mondd meg neki, nagyon kérlek.

Az após vállat vont. Látszott rajta, hogy türelmetlenül kívánczozik vissza vendégeihez.

— Bánom is én, csináljátok, ahogy akarjátok, én most már nem avatkozom a dolgotokba.

Kiment. Nemsokára bejött az inas. Meggyújtotta a gyertyákat, levest hozott és korsóban sört. János kikanalazta a leves felét, aztán megúnta. A sört kiitta mind. Ott ült a karosszékben tétlenül jó óra hosszat. Akkor kivitette az ott hagyott ételt. Ledobta hálókabátját és visszafeküdt az ágyba. A gyertyákat égve hagyta. Szunnyadni próbált. Fejfájása lassan szünni kezdett. A falakon át ide-dongott a mulatozók muzsikája és éneke. Végtelenül nyomorultnak, vétkesnek és árvának érezte magát. Beára gondolt, de aztán még gondolatban is elsomfordált tekintete elől, mint a megvert kutya. Anyja emlékéhez menekült gondolatban, de hiába, agyának valami szeszélyes hibája folytán anyja is, akit maga elé idézett, a Bea arcát hordta. Így teltek az órák, mint az örökkévaló kárhozat. Negyedóránként hevesen átdobta magát a másik oldalra, forrón sajnó arca számára hideg helyet keresve a párnán.

Végtelen sok idő elteltével egyszer csak megnyílt az ajtó. Anyósa lépett be rajta. Egyetlen szót nem szólt, csak elfújta a gyertyákat, aztán kiment. A mély sötétben aztán megint megnyílt az ajtó.

János nem moccan. Ruhasuhogást, motoszkálást lehetett hallani. Az ő szíve hevesen vert. S aztán megnyikordult a szomszéd ágy a belefekvő testtől. Ő még mindig nem moccan. Arcát keresgélő kéz érintette a sötétben. Ekkor kitört belőle a zokogás, hosszú évek óta először.

— Szegény, rossz fiam, — súgta a Bea hangja.

Karja a leányt kereste, hogy magához vonja. Arcát odarejtette a Bea kebelére. Ott sírt csendesen, mint a megvigasztalt gyermek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

#### IV.

Szapolyai megverte ugyan János herceg lengyel zsoldosait a felvidéken, de az ország hangulatát nem tudta megverni. Mindenünnen olyan hírek érkeztek, hogy a felháborodás nőttön-nő a kormány ellen. A legutolsó kurtanemes tanyán is számolgatták, hogy a pécsi püspök, mint országos kincstartó, mennyit lopott a közpénzekből, számon tartották, hogyan tollasodik a dölyfös Szapolyai és milyen hallatlan vagyont harácsolt már Bakacs. Múltban volt a dögvész is, amely eddig Bakacséknak kedvezett, mert megbénította a közlekedést, a kényelmetlen országgyűlés kevesebb gondot okozott nekik. Most azonban bátorságosabb lett a jövőmenés, a köznemesek országszerte fogadkoztak, hogy a májusi országgyűlésen leszámolnak az ország tolvajjaival.

János, a fiatal férj, otthon ült Modrusban és boldog volt. A bántás dolgaival még kevesebbet törődött, mint azelőtt. Tudta magáról, hogy népszerűtlen, olyannyira, hogy ennyire még alig voltak elégedetlenek a bánnal a horvát rendek. De nem

törődött vele. Fizetését nem küldték, s ő az akták-tól való irtózását és veleszületett lustaságát a kormány felelősségével táplálta. Ha nem fizetnek, akkor nem dolgozik. Megült Bea mellett és várta az országgyűlés híreit. Hogy felmenjen Budára, arra nem is gondolt. Apósa sem. Ott a király tanácsosai felelősségre vonhatták volna őket a fegyveres zendülésért. János családjában akadt arra példa, hogy ilyen helyzetben nem jó a hatalom torkába szaladni: nagybátyjának, Hunyadi Lászlónak, példája. Bátorságosabb volt Modrusban megvárni, hogy a király mikor vonja felelősségre. Ha meri. De nem merte. Bakacsék nyilván gyengéknek érezték magukat.

Voltak más fegyvereik János ellen: kényök-kedvök szerint igazgatták a bíróságok ítéleteit a birtokperekben. Ezek együttvéve egész Európa legnagyobb peres ügyét képviselték, az ország területének tetemes része állt bennök per alatt. A legnagyobb tétel a gyulai és vajdahunyadi birtokok pere volt: Bakacs követelése, aki a haldokló Kinizsitől alattomban megszerezte annak követeléseit. Volt gondja rá, hogy a bíróság neki alkalmas időben tűzze ki tárgyalásokat. Néhány hetes házas volt János, mikor megkapta az első ítéletet a Bakacs-pörökben: a bíróság az érseknek adott igazat. Ugyanakkor sorra került Solymos és Lippa ügye, amely uradalmakat a Bánfiak akarták vagyonából elragadni. A bírák itt is János ellen ítélték. A birtokokat át kellett adni a pernyerteseknek. Volt ugyan halasztási ítélet a János birtokában, de

Bakacs Tamás könnyedén túltette magát az ilyesmin. A halasztást nem engedte érvényesíteni.

— Most nézd meg, — mondta az após, — hogyan kell ezt csinálni.

— Hogyan vajjon? Az ítélet ellen tehetetlenek vagyunk.

— Tehetetlenek? Majd meglátod. A birtokokat nem adjuk át. Ha valaki el akarja venni őket, próbálja meg. Hozzon katonaságot. Annak sem adjuk. De mondok neked valamit: Bakacs ezt most meg sem fogja próbálni. Az országgyűlés alaposan az orrukra koppantott.

Az országgyűlés valóban komoly gondokat okozhatott a népszerűtlen Bakacsnak. Szilaj botrányoktól volt hangos a tárgyalás. A köznemesség szónokai egymásután álltak fel és tolvajlással vádolták a kormányt. Követelték a kincstár javairól való elszámolást, követelték, hogy Bakacs és társai takarodjanak helyeikről. Bakacs csak úgy tudta magát megmenteni, hogy mint a rabló, aki menekvése közben aranyat szór el az üldözők előtt, kiszolgáltatta a közharagnak cinkosát, a pécsi püspököt. Ernuszt Zsigmond, az elhízott gonosz öreg, szégyenszemre megbukott. A botrányos sikkasztás bélyegével homlokán le kellett mondania a kincstárosi méltóságáról.

Egy napon megint hír jött Budáról: a király felszólította a horvát bánt, hogy jelenjék meg az országgyűlésen. Hivatalos hangú levél volt, zendülésről és egyebekről nem tett említést. Frangepán csak nevetett rajta.

— Olyan bolondok nem vagyunk. Az a rühes kutya már a budai vámnál ránk ereszténé a fogd-megeket. Vagy talán vágyo! Budára?

János a felesége karosszéke mellett ült kis zsámolyon. Bea kötögetett, ő pedig Dantét olvasta neki.

— Eszem ágában sincs, — mondta jókedvűen, — bárhol volnék, idevágynék Bea mellé.

Nagy tisztelettel válaszoltak a királynak. A levelet Frangepán fogalmazta: a herceg végtelen sajnálattal jelenti Öfelségének, hogy részint családi ügyei, részint báni hivatalának súlyos terhei lehetlenné teszik számára az utazást. Az országgyűlésen nagy fájdalomra nem jelenhetik meg. A pecsétes levél elment Budára. És már néhány nap múlva újabb meglepetés következett. János kilovagolt a feleségével az erdőre. Ott kereste meg őket apósa lovasembere: a herceg úr azonnal jöjjön a kastélyba, a király két papi embert küldött Budáról, ezek a követek tárgyalni jöttek, hogy a bán úr menjen fel az országgyűlésre. János olyan arcot vágott, mint a csínytevő gyermek.

— Mondd meg a kenéz úrnak, hogy csak tanácskozzék a főtisztelendő urakkal ő maga. Engem nem tudtál megtalálni az erdőben. Mehetsz.

A lovas engedelmesen nyeregbe ült és ment vissza. János addig maradt az erdőn, míg besötétedt. Jó kedve volt, tréfálkozott, bicegve futott a lepke után, Beát mókás mutatványokkal szórakoztatta. Mikor este hazamentek, óvatosan lopakodtak be a kastélyba és elbújtak. János nem akart a papokkal találkozni. Azok kénytelenek voltak beérni

azzal, hogy Frangepán Bernáttal tanácskoztak. Az pedig veje nevében kijelentette, hogy míg Bakacs Tamás ül a kormányon, a herceg nem hajlandó az országgyűlésen részt venni. Tolvajokkal, rablókkal nem tárgyal. A két pap meghökkenve nyelte le a kancellár címére küldött goromba sértéseket. Dolguk végezetlenül ültek lóra, hogy a herceg nélkül térjenek meg Budára.

S minden maradt ennyiben. János végképpen eltemetkezett a horvát rengetegekbe. Mikor a nyár már nagyon éreztetni kezdte melegét, már biztos lett, hogy rügy sarjad a családfán. Bea egy napon a maga csendes, nyugodt módján közölte a nagy örömet. János, aki a hírt már régóta gyengéd izgalommal sürgette, fejedelmi borraivalót adott a javasasszonynak, aki igazolta a boldog gyanút.

— Most már csak azon imádkozzunk, — ujjongott János, — hogy fiú legyen.

— Akármilyen lesz, szeretni fogjuk.

A leendő apa odaadó gyengédséggel vette körül feleségét. Kendőket hordozott utána, hogy kártékony szellő ne érje, ha nagyon kimelegedett. Széket tolt neki minduntalan, minden küszöbnél hóna alá nyúlt. Folytonosan körülötte esetlett-botlott, ügyetlenségében többet volt terhére, mint segítségére. Bea a várandós asszonyok titokzatos átszellemültségével járt-kelt. Állapota nagyon megkínozta, folytonos émelygések gyötörték, mindenféle fájdalom fogta el és különösen a melegtől sokat szenvedett. Ezért azt végezték, hogy a nyári hőség idejére Bihácsra költöznek.

Frangepánné sírva búcsúzott a fiataloktól. János voltaképpen nem szívesen hagyta ott Modrust. Részint nagyon kényelmesnek találta, hogy minden apró ügyét rátolhatta apósára. Ennek gyámkodása levette válláról még azt a kevés felelősséget is, amely vállán maradt. Aztán az is nagyon megnyugtatta, hogy együtt lakhatott anyósával, akinek tapasztalatai jól elkéltek a fiatal asszony állapotában. Nem is János volt az, aki a költözést sürgette, hanem Bea. Úgy indultak útnak, hogy a nyarat fogják Bihácson tölteni. De mikor megérkeztek az Una gyönyörű völgyében fehérlő házakhoz, az asszony csendes boldogsággal mondta:

— Végre itthon vagyunk.

— Kis időre, angyalom.

De Bea a fejét rázta.

— Nem kis időre. Itt fogunk maradni.

— Itt akarsz maradni? Meddig? Hát ősszel nem akarsz visszamenni Modrusba, anyádhoz?

— Nem. Itt akarok maradni. Csak anyám előtt elhallgattam, hogy kétségbe ne ejtsem. Otthont akarok. Kettőnknek, magunknak. Itt akarom világra hozni a kicsit.

János mosolygott és gyengén megcsókolta feleségét. De az asszony elhatározása alapján idegen volt neki. Amilyen társra szoruló lélek volt ő maga, olyan önálló volt a felesége. Szeretett intézkedni, szerette a háztájat a maga kedve szerint rendben tartani. A vezetéshez valami különös tehetséget adott neki a sors. Hangos szavát nem lehetett hallani. Anyja hangosan szokta ráncba szedni a cselédséget,

hogy csak úgy zengett belé a ház. Bea nem veszeke-  
dett soha, neki mégis mindig jobban szót fogadtak.

A bihácsi várkastély szépen, módosan beren-  
dezve várta a gazdát és hitvesét az Una kies szige-  
tén. Az első nap eltelt azzal, hogy a kancellária és  
a kicsiny udvartartás emberei elhelyezkedtek, a  
szükséges holmit kirakták, a könyves ládákat rá-  
molták. Bea serényen tett-vett, roppant élvezte az  
anyai tekintély alól elszabadult háziasszonyságát.  
Olykor leült valami ládára pár percig pihenni, ha  
már nagyon elfáradt, aztán újra kezdte. János tíz-  
szer is elkezdte a könyörgést, hogy ne erőltesse meg  
magát, nem tehet az jót ilyenkor. Bea szelíden moso-  
lyogva nyugtatta meg, türelmesen ígérte újra és  
újra, hogy vigyáz magára, de a munkából nem ha-  
gyott el egy jöttát sem. Finom és szerény csendessége  
mögött ingathatatlan szilárdság lakott. Este aztán  
kiálltak a rovátkás szélű falhoz a könyöklőre és az  
elragadó nyári csendben lenéztek a homályos tájra.

— Ó be boldog vagyok, — mondta Bea, — most  
először vagy az enyém.

— Csacsi vagy. Mindig a tied voltam. Mikor  
még nem ismertelek, kicsi fiú koromban, akkor is.

— Nem, nem. Csak így vagy igazán az enyém,  
kettesben. Szülők és testvérek nélkül.

— De hiszen annyira szereted őket.

— Kedvesek nekem. De csak téged szeretlek, Já-  
nos. Te vagy nekem az alfa és ómega, életem és sor-  
som mindhalálig, te vagy az én teljes világom. Én  
csak ilyen feleség tudok lenni. De ilyen férjet is aka-  
rok. Én legyek neked minden.

Egymás kezét fogták, úgy támaszkodtak az alacsony kőkorlátnak. Soká hallgattak.

— Most mire gondolsz? — kérdezte János.

— Különöset gondoltam. Talán meg sem mondom.

— De most már annál inkább mondd el.

— Jól van. Az járt a fejemben, hogy én néked a világon mindent meg fogok bocsátani mindig. Csak egyet nem. Ha megcsalsz. Akkor vége köztünk mindennek.

János nagyot nevetett. Félkarral magához szorította az asszony vállát. De az nem nevetett vele.

— Nem beszéltem még erről, — mondta komolyan, — most valahogyan kimondtam. Nem is fogom máskor mondani, de ne felejtse el soha. Ha megcsaltál, soha, soha többet nem fogsz megcsókolni.

— De angyalom, hogyan jut eszedbe ilyen csacsiságokat beszélni? Nem fordul meg nekem más még a gondolatomban sem.

— Most nem. De az évek mulnak.

— Az évek mulhatnak. Az, hogy szeretlek, nem mulhatik. Nézz a szemem közé.

— Hiába nézek, sötét van.

A két fej egymás felé fordult. Az asszonyi arcot csak sejteni lehetett a homályban. De János — nem a szemével, hanem értelmével — érezte, hogy a ki nem vehető vonásokon valami elemi őserő ül, valami olyan elszántság, amely most hirtelen elébűjt a nyugalom és szelídség mögül és egyszerre félni lehetett tőle. Soká nem szóltak semmit. János

magához vonta feleségét és gyengéden megcsókolta. Aztán még jó darabig ott maradtak, némán letekintve az alvó Bihács fehér házaira.

A rendezkedéssel hamar rendbejöttek és az új életforma rendes kerékvágásba terelődött. Folyton ketten voltak, látogató nem sokat zavarta őket. Csak apósa híradásai jöttek sűrűn a politika és a birtokpörök fordulatairól, néha maga Bernát gróf személyesen is benézett a fiatalokhoz, ha ügyes-bajos dolgaiban arrafelé vetette útja. Megállapodott egy-két órára, hideg sörrel enyhítette szomszúságát, elbeszélgetett velök, elmondta, hogy Velencéből megint kitérő választ kapott, vagy hogy Ujlaki Lőrinc elbukkant rejtekeiből Illokon és békülési követeket küldött Ulászlóhoz. Aztán már lóra is ült az após és tovább poroszkált fegyvereseivel. Vagy javasaszony jött Modrusból, az aggódó anya küldte, hogy a fiatal asszonnyal hogylétéről tanácskozzék. Levelet is hozott: az anya panaszkodott, hogy a fiatalokat nehezen nélkülözi. Alig várja az őszt, hogy szerettei visszatérjenek a szülői kastélyba.

De az ősz eljött, és a fiatal házaspár ottmaradt Bihácson. Bea boldog volt ebben a meghitt csendben, nem kíváncszott innen sehová. Anyja sürgető hívására mindig azt válaszolta, hogy nem érzi magát egészen jól, nem szeretne a terhes utazásra vállalkozni a bosnyák hegyeken keresztül. Mikor aztán elhűvösödött az idő, egyre alaposabbá vált ez a kifogás. Leesett már az első hó is, Jánosék most már nem gondolhattak arra, hogy elhagyják Bihácsot. Frangepánné maga jött oda Modrusból, hogy a

nagy eseményhez közeledő fiatal asszony ne maradjon tapasztalt segítség híjjával. Hogy Ulászló külön címert adatott Szlavóniának és új rendelettel szorította meg a báni jogkört, arra János most ügyet sem vetett.

Kevéssel karácsony előtt született a gyermek, nem egészen tíz hónappal az esküvő után. Leány lett. Az a reménységök, hogy fiút ad nekik az Isten, csalódássá lett. János valósággal búsulásnak adta a fejét a csecsemő életének első óráiban. De ahogy eleinte idegenkedve nézegette a vörös, óbégató csöppséget, valami részvét melegsége kelt benne. Megsajnálta, hogy jötte nem okoz boldogságot. És megsajnálta vézna, csenevész kis testét, mert satnya volt a gyermek és nem nagyon életre termett. Az elején még tartani is lehetett tőle, hogy nem marad meg. A sürgő-forgó bábák folyton ráolvastak, vajúkos szerekkel tenyerét kengették, pólyájába varázslatos tárgyakat csavartak. A megmaradásáért való aggodalom elmosta a csalódás érzését. Harmadnap János már úgy szerette a csecsemőt, mint a szeme fényét. Rögtön születése után megkeresztelték, hogy pogányként ne haljon, s csöpp lelke örök kárhozatra ne jusson, ha Isten elvenné. Erzsébet lett a keresztésben, mert apai és anyai részről egyaránt volt Erzsébet nevű, dédanyja, egyik Estei Isota hercegnő, másik Szilágyi Erzsébet. Bea már nehezebben törődött bele abba, hogy leányt szült és nem fiút. Az újszülöttet még fürösztötték, mikor már azt suttogta kezét szorongató férjének:

— A második fiú lesz, angyalom, ne búsulj.

— Ne gondoldj most ezzel, az a fő, hogy itt a kicsi.

— Nem, nem az a fő. A második fiú lesz.

S mikor a satnya kislány szerencsésen megélt, a fiatal anya szeretetében, a keblén táplálkozó gyermekre vetett tekintetében mindig maradt valami különös kifejezés, amelyet a megbocsátó türelemhez lehetett hasonlítani. Még két hetes sem volt a kicsiny, mikor Bea arról kezdett beszélni, hogy milyen nevet adnak a születendő fiúgyermeknek.

— Mátyás lesz, — mondta János, — de hogyan jut eszedbe máris beszélni erről?

— Én mindig erre gondolok. De nem szeretném, ha Mátyás volna.

— Miért nem?

— Babonából. Apád ötven éves volt, mikor meghalt. Túlkorán. Az én fiam éljen száz évet. Azt szeretném, ha Kristófnak keresztelnék.

— Ha szeretnél valamit, angyalom, annak úgy kell lenni. Jól van, majd legyen Kristóf.

Kristóf volt a Bea kedvenc testvére, családfájában ehhez a bátyjához ragaszkodott a legjobban. Jánosnak sajnált kissé, hogy fiát majd nem nevezheti apjáról, de ezt egy szóval sem érezte. Kérést sohasem tudott megtagadni.

Az újév nagy ujságot hozott: az országos törvényszék újra ítéletet hozott a Bakaes által támasztott nagy perben. A hónapokkal ezelőtt hozott döntést, amely szerint János herceg máris köteles a gyulai uradalom egy részét a pernyertes kancellár tulajdonába bocsátani, eddig mindenféle ügy-

védi furfangokkal húzták-halasztották János Budán dolgozó emberei. De Bakacs szívóson dolgozott tovább. Néki is voltak prókátorai, de azonfelül még ott is ült a hatalom forrásánál. Január tizedikén elhangzott az ítélet: az átadásra nincs többé halasztás, a végrehajtással a budai káptalan bíztatik meg. Az ítéletet Bihácsra is kézbesítették. Hóvihar volt odakint, haragos ítéletidő. A hírhozót majd megvette az Isten hidege. De csak egy éjszakát kapott, hogy jóllakjék, megmelegedjék és kipihenje magát. Másnap tovább kellett hogy vigye a hírt Modrusba. Kérdő levéllel: mi most a teendő?

Frangepán Bernát azonnal kézbevette a dolgot. A teendő az, amit már egyszer kifejtett: vegye el az a birtokot, aki tudja. Sürgős levél ment Gyulára a két Korvin várnagynak, Török Jánosnak és Gyulai Simonnak: mindenféle átvételt meg kell tagadni, a káptalan részéről megjelenő hatósági személyeknek engedelmessé tenni tilos, az új tulajdonos beiktatását, ha az százszor Bakacs Tamás is, fegyveresen kell megakadályozni. A szigorú levelek elmentek, s nem-sokára a válasz is megjött: a parancsot a várnagyok megértették, a parasztokat már fegyverzik is, úgy lesz minden, ahogy a herceg úr rendelte.

Bihács várában, a befagyott Una fehér szigetén, János heteken át várta, mi lesz gyulai birtokával. Nagyon nyugtalan volt, minduntalan szóvá tette, hogy vajjon miért nem jön még mindig hír Gyuláról? De ott volt mellette felesége, a csendes nyugalom és biztonság maga. És a véghetetlen türelem. Ha ő százszor elkezdte az ideges toporzékolást, hogy

még mindig semmi hír, Bea százegyedszer sem restellte ugyanazokkal a mondatokkal megnyugtatót. S végre kora tavasszal két futár jött gyors egymásutánban. Az első arról hozott hírt, hogy március tizenkilencedikén, mikor már felengedett a csikorgó hideg, s az utak járhatókká lettek, csakugyan be-toppantak a hatósági személyek. Boldogasszonyfalvi Jakab kanonok jött a budai káptalan részéről, Petri-Derzsi János pedig a nádori hivatalt képviselte. A várnagyok azt izenik uroknak, hogy legyen nyugodt, Gyulát nem adják és fegyverrel fogják védelmezni. A jobbágyságot már kellőképpen felázították, a parasztok verekedés árán is kitartanak a herceg mellett. Harmadnap jött az újabb futár. Jelentette, hogy a hatósági emberek be akartak menni a várba, de a várnagyok nem nyitattak kaput. Váron kívül voltak hajlandók csak tárgyalni. A tárgyalás meg is indult, de az egész gyulai határból becsődültek a jobbágyok, egyenesre ütött kaszával és cséphadaróval, a sokaság morgott és fenyegető magtartást tanusított. Vérontásra nem került a sor, a kanonokot és társát, akiknek már élete forgott veszélyben, dugva kellett elszöktetni, hogy szégyenszeme dolguk végezetlen menjenek vissza Budára. Pedig kellő számú fegyveres karhatalmat is hoztak magokkal, de az óvatosan a határban tanyázott s most már szintén elvonult.

János mindezt azonnal továbbadta apósának. A második híradáshoz hosszú levelet is mellékel, amelyben áradó hálával ismerte el, hogy az új harcmodor bizonyult az egyetlen hatásosnak. De jöttek

hírek nem ritka időközökkel, amelyeket bizvást átküldhetett hasonló hálával. Megérkezett az értesítés, hogy Bakacs kancellárnak, mint felperesnek végleg megítélték a birtokbavétel jogát Vajdahunyadon is. Természetes, hogy erre a híres várkastélyra különösen fájt a foga Bakacs Tamásnak. De most már a hunyadi várnép is jól tudta a kötelességét. Az egész dolog éppen úgy végződött, mint Gyulán. A hatósági emberek fárasztó utazással lementek Budáról Hunyadra s ott fustélyokkal, dorongokkal tállták szemközt magokat, sőt olyan mérgesre izgatott parasztsággal, hogy megint örültek, ha a bőrüket menthették. Innen is üres kézzel tértek haza. Bakacs Tamás tehát egyelőre hiába zsarolta ki Kinizsitől a zálogjogot, hiába állt pöreinek rendelkezésére az egész jogszolgáltatás, hiába győzött az egész vonalon: Vajdahunyadot és Gyulát csak fegyverrel foglalhatta el. A törvénynek állott ugyan karhatalom a rendelkezésére, de az óriás birtokok egész jobbágysága nagyobb sereget képviselt.

— Látod, fiamuram, Kinizsi nem értett ezekhez a dolgokhoz, — mondta Frangepán, ha átjött megnézni Isotát, kedvenc unokáját, — így kell ezt csinálni, ahogy én csinálom.

— Igaz, — helyeselt buzgón a vő, — most még Lippa és Solymos is hátra van. A Bánfiak már ítéletet kaptak ellenem.

— A süvegök mellé tűzhetik. Mit csinálnak az ítélettel?

— Gondolom, ugyanazt, amit Bakacs. Megkísérlik átvenni az uradalmakat.

— En meg nem gondolom.

— Nem is próbálják? — csodálkozott János.

— Nem is próbálják. Látják, hogy a sarkadra álltál. Költséges ám az ilyen kirándulás. A költségeket a felperes fizeti. Mi az ördögnek költekezzenek, ha tudják, hogy úgylis hiába? Ne félj, most már országszerte tudják a felperesek, hogy csak ágyúval vehetik el a birtokaidat. Solymosnak és Lippának feléje se fognak nézni.

— Eladhatom ezt a két birtokot?

— Miért ne? Vevő van rá?

— Az. A báni fizetésemet nem kapom, hiába írok akármit Budára. Pénz pedig kell, te tudod legjobban. Haraszi már nagyon kínoz, hogy fizessek neki. Honnan vegyek ötezer aranyat? De fizet Derecsényi Péter, ha ráíratom Solymost. Tartozom még Harasztinak ezenfelül kétezer arannyal, annak fejében ráíratom Lippát. Ezzel két lyukat betömtem. De pénzem még mindig nincs. Eladok néhány falut a gyulai birtokból Benkovith Gergelynek, attól kapok kétezer aranyat. Annak is tíz helye van már. Kapok Gyulai vicebánomtól ezer aranyat, ráíratom Nagykemlek várára. De mit meséljem tovább, folyton a régi nóta. Majd nézd át az okiratokat, atyám-uram, minden feljegyzést előkészítettem. Ha valami nem jól van, parancsold meg a kancellárián, hogyan csinálják.

Ilyenkor az após összeült a János irodai embe-reivel és órákig dolgozott. János szépen köszönte. Hogy apósa mit változtatott az ügyleteken és mit

helyeselt, azt csak felületesen hallgatta végig, szívből gyűlölt minden hivatalos írást. Azt is csak udvariasan tettettett figyelemmel hallgatta, ha apósa gazdálkodási terveket magyarázott neki. Most például szerződést kötött a felvidéki Thurzóval, aki a bányavárosokban rezet túrt a földből. A réznek külföldön talált piacot az ügyes Thurzó, tengeren túl. De a tengerhez el kellett jutnia. Az Adriához Frangepán út vezetett a legjobb út, s ezt az utat Frangepán tartotta hatalmában. Leszerződött tehát Thurzóval az út használatára és nagy tüzzel magyarázta Jánosnak, milyen remek üzlet lesz ebből. János sűrűn bólintott a magyarázat közben, de átsítsait csak nehezen tudta elnyomni. És maga hozta oda a kislányt játszani a nagyapához, hogy a közgazdasági fejtegetéseknek tapintatosan végét szakítsa.

De a bőbeszédű és heves Frangepán, ha odacsiklandozott egyet-kettőt a féléves csecsemő álla alá, hamar megunta a nagyapai örömeit és rátért a politikára. Szidta, becsmérelte a kancellárt és a nádort: takarodjanak ezek is a tolvaj kincstartó után. Bezzeg Mátyás az ilyen sikkasztót lecsukatta, aztán intézkedett, hogy a bűnös ember feltűnő bírósági tárgyalás nélkül meglakoljon. Az illetőről egyszer csak az a hír jött, hogy a börtönben váratlanul meghalt. De Ulászló egy húron pendült a rablókkal, nemhogy ráncba szedné őket. Talán most az őszi országgyűlésnek végre sikerül elkergetni a két nagy huncutot. A köznemesség jobban mozgolódik, mint valaha.

— Felmegyünk az országgyűlésre, atyámuram! Beának is jó lenne már egy kis budai társasélet.

— Nem, nem, — vágott közbe az asszony hamar, — én nem kívánkozom oda. Csendet kívánok és békességet. Ne menjetek fel.

— Dehogy megyünk, — rázta fejét Frangepán, — olyan bolondot nem fogunk tenni. Bakacs mindenre képes odafenn. Ide a déli végekre pedig nem ér el a keze, itt mi vagyunk az urak. Ezért figyelj ide, flamuram, előre figyelmeztetlek: valószínű, hogy közeledni fognak hozzánk a budaiak, téged is megkörnyékeznék esetleg, hogy végy részt az országgyűlésen. Semmiesetre se ígérj semmit. Mondd, hogy a bánsággal rengeteg dolgod van. Mondd, hogy nincs pénzed utazni, mert nem kapod a fizetésedet. Mondd, hogy majd meglátod. De felmenni nem szabad.

— Igenis, atyámuram.

— Meg kell várni, míg a köznemesség kikaparja nekünk a sült gesztenyét. Biztosra veszem, hogy Bakacs most megbukik, ha ügyesen fognak hozzá. És elég ügyes vezérszónokot választottak, úgy hallom.

— Kit?

— Régi barátodat, a kalocsai érseket.

— Váradi Pétert?

— Azt. Kitűnő szónok, és mindenki tudja, hogy nincs vaj a fején. Azonkívül halálos ellensége Bakacsnak. Már apád idején sem szívelhették egymást.

— Azt tudom. Sok apróságra vissza tudok emlékezni.

— Egyszóval Péter érsek viszi majd a szót. Szinte bizonyosnak tartom, hogy Bakacsnak most

vége. Akkor aztán felvirrad nekünk. Csak ügyes légy és ne ígérj semmit, ha jönnek hozzád.

— Igenis, atyámuram.

Aztán eltűnődve hozzátette:

— Ha Péter érsek ott van, akkor mi úgyszem tehetünk többet, mint ő.

Frangepán felvetette a fejét. Az ilyen beszédet nem szerette. Az ő szemében Váradi Péter kalocsai érsek is aféle alulról jött ember volt, Mátyás király személyének, vagy inkább mágnás-ellenes tervszerűségének teremtménye, bugris, nem úr. Ha az illető túlságos tisztelettel emlegették előtte, főúri önérzete ágaskodni kezdett. Most is ráncolt homlokkal fordult veje felé:

— Valaha úgy ültél rajta, tudom, mint szarkafészek a jegenyén. Miért nem maradtál ott?

Ilyenkor Bea azonnal közbelépett:

— Nem kell veszekedni. Atyámuram jól tudja, hogy Jánosomnál hűségesebb fia nincsen.

A dolog abban is maradt. Csak mikor már egyedül voltak, a hálószoza sötétjében, tette szóvá ismét a dolgot az asszony. És János lassan, gondolkozva, mintha nem is feleségének beszélne, hanem hangosan tűnődne, így szólt:

— Ha visszagondolok hányatott életem folyására, angyalom, látom magamat a bécsi udvarban apám halála után. Akkor még királyfi voltam, Európa leggazdagabb trónörököse, leendő magyar király és sokszoros herceg, lelkemben olyan hófehér, mint aki az áldozati ostyához járul. Lovag voltam. Nem hét év előtti lovag, hanem — ahogy mon-

dani szoktam — egy más korból való, Száz év előtti. Hűséges voltam, tiszta, rajongó és nemes. Most már nem vagyok ilyen fehér. Megszegtem a korona iránti esküdött hűségemet. A törvényt nem tisztelem, a törvény emberei ellen fegyvert állítok. Politikai ármányokban veszek részt, éleseszű apád tanítása szerint. Nagyon nagy utat tettem, angyalom. És néha keresem emlékeimben, hol tettem ezen az úton az első lépést. Ma az az érzésem volt, hogy ez volt az első árulásom: elfordultam Váradi Pétertől, akinél szilárdabb, becsületesebb híve apámnak sem volt, nekem sem. Apám Beatrix miatt börtönbe zárta. Én Ujlaki Lőrinctől elkábulva hátat fordítottam tanácsainak. Aztán... aztán elkezdtem tanulni. Új erkölcsöt, új szívet, új becsületet. Most már kitanultam. Körülbelül olyan vagyok, mint más nagyurak Magyarországon. Csak az erőszakos természetem nincs meg hozzá, meg a kapzsiságom. De különben nem sokat különbözöm Bakaestól, vagy Szapolyaitól. Én, Mátyás fia. Én, Hunyadi unokája.

A sötétben megszólalt Bea hangja. S keze a férj kezét kereste:

— Angyalom, megijesztesz. Én nem tudtam, hogy ilyen keserűség lakik benned. És oktalan dolgokat is beszélsz. Te hű vagy, jó, és mindenki másnál különb, akit ismerek.

— Akkor nem ismered Péter érseket.

— De ismerem. Az udvarból. Hiszen Beatrixot szolgáltam, mikor ő felséges atyád mellé került. Mindenki mondta, milyen feddhetetlen ember. Csak Beatrix becsmérelte folyton. Tudtuk jól, hogy miért.

De ha ő feddhetetlen, mit foghat rád bárki is? Ne gyötörd magad, angyalom. Te lovag vagy ma is. Ha én tisztellek és nagyrabecsülöm becsületes lelkedet, ebben megbízhatol.

— Köszönöm, Bea. De majd gondolj erre a beszélgetésre, ha jönnek a hírek, hogyan beszélt Péter érsek az országgyűlésen. Ahogy más az országban nem szólhat senki. Olyan magasra emelt homlokkal.

Soká hallgatott. Aztán hozzátette:

— Ha én nem megyek el az országgyűlésre, akkor szót fogadok apádnak. De ez csak a második okom. Az első az, hogy nem akarok Péter érsek szeme közé nézni. Az én hajdani fehér ifjúságomat látnám viszont a tekintetében, a rajongásomat, az álmaimat, a tiszta lélekkel megérdemelt magyar koronát. És el kellene fordítanom fájdalmasan a fejemet.

— János, — mondta ijedten Bea, — hiszen én azt hittem, hogy boldog vagy mellettem. Most fájdalmat okozol nekem.

— Sajnálom. Kár is volt, hogy beszélni kezdtem. Boldog vagyok, hogyne volnék boldog. Ha elfelejtetted velem a gondolataimat. Ezért végtelen hálás vagyok neked. Téged nem árultalak el soha. Hozzád hű vagyok és igaz. Te vagy az, aki miatt még hiszek magamban. Most aludjunk és holnap ne beszéljünk erről.

Másnapra kelve nem beszéltek erről. De az aszszony arcán mindig meglátszott, hogy ezt az éjsza-

kai vallomást nem felejtette el. Repült az idő, és eljött az őszi országgyűlés ideje. A határnap már erősen közeledett, a legtarkább híreket lehetett hallani a nagy politikai harc készülődéseiről. Frangepán munkához látott és futárokkal árasztotta el az egész országot. Seregszámra jöttek is hozzá a levelek. Minden jel azt mutatta, hogy az elkeseredett köznemesség, amelyet még a főúri osztály elégedetlenjei is tüzeltek, végleg felkészült a nagy elszámolásra, és Bakacs napjai meg vannak számlálva. Ekkor híradás érkezett Bihácsra: gróf Pogány Péter érkezik János herceget látogatni, a királytól hoz üzenetet, kéri a herceget, hogy tartózkodjék otthon.

Úgy lett, ahogy Frangepán megjövendölte: Ulászló követet küldött hozzá, hogy felcsalja az országgyűlésre. Pogány gróf díszes kísérettel beállított Bihácsra. De nemcsak a házigazdát találta ott, hanem annak apósát és sógorát is. Az Una kies szigetén az előkelő vendéghez méltó számú és díszes ruhájú várnép hemzsegett; a fegyveresek jóval felülmúlták sokaságban a pozsonyi gróf kíséretét. A király küldötte jókedvű, hangos beszédű öregúr volt, dús szakállában több fehér szál akadt, mint barna. Titkárok, kancellisták is jöttek vele, jobbára papi emberek, nyilván, hogy írásba tegyék, ha a királyi követ a bánnal megegyezik valamiben.

— Ráérünk még a komoly beszéddel, Péter gróf, — mondta János, mikor a vendég lemosakodott szobájában az út porától és megjelent nála, — beszéljünk egyelőre Budáról, nagyon rég nem voltam odafent.

— Szívesen, herceg uram, csak kérdezzetek. elmondom, ha mi ujságot tudok.

Sorra szedték az ismerősöket. Beatrix volt az első. Pogány gróf elmondta, hogy a királyné visszavonultan éldegél Esztergomban, Budán úgyszólván sohasem látni, hír szerint most is állandó pénzzavarral küzködik, a vagyonához tartozó bányavárosok embereivel állandóan veszekszik. Azt mondják, udvartartása most is pazar és rangos. Akik mostanában látták, azt mondják, hogy elhízott. Már nem nagyon fiatal, túl van a negyvenen. Olasz gavallérok élnek a környezetében, még pedig nem mint gondolni lehetne, nápolyiak, hanem firenzeiek. Hogy az országból eltávozzék, arra úgy látszik nem is gondol. Talán még nem tett le minden tervéről és még mindig reménykedik abban, hogyha Ulászló válását kimondják, a király nyakába varrja magát.

— Hát a nádor? — kérdezte Frangepán tüntető és megvető udvariassággal.

Arról is beszélt Pogány gróf szívesen. Szapolyai gróf jól megvan, nagy gazdagságának kormányzása minden idejét elfoglalja, a politikára tulajdonképpen nem marad sok ideje.

— Ugyan ne beszélj, Péter gróf, — szólta Frangepán nyers nevetéssel, — egész más okból nem marad ideje. Először azért, mert Bakacs Tamás nem ereszti a király közelébe. Másodszor azért, mert király akar lenni, nem pedig nádor.

János ijedten és zavartan szólt közbe:

— De atyámuram...

— Igenis, király akar lenni. Vagy ha ő nem

lesz, akkor a fiából csinál királyt. Nem is titkolja. Szép kis nádort tart maga mellett Ulászló öfelsége, megmondhatod neki. Te meg, fiamuram, ne fészkelődjél olyan kínosan, Péter gróf ugyanolyan jól tudja, amit mondok, mint én.

Gróf Pogány Péter megbocsátóan mosolygott és folytatta mondókáját. A nádor nem a legjobb egészségnek örvend, felesége, tescheni Hedvig hercegnő, sokat sópánkodik, hogy a nádor folyton beteg. Különben nagy gonddal neveli hat gyermekét, két fiút és négy leányt. A nagyobbik fiú, Jankó, most tíz éves, azt mondják, hogy igen eszes és sokra hivatott gyermek.

— Hát a kerékgyártó fia mit csinál? — kérdezte Frangepán megélesedve.

— Ha Bakacs Tamás urat gondolod, Bernát úr, ő jó egészségnek örvend. Ő is nagy uradalmait kormányozza, de amellet az országot is. Mindnyájatokat szívesen üdvözöl.

— Azt nagyon köszönjük, csak pénzbe ne kerüljön.

A király követe szelíden mosolygott mindenre. Nyilván elhatározta, hogy nyugalmaából nem hagyja kizavartatni magát és küldetését állhatatosan elvégzi. Tovább csevegett, mintha semmit sem halott volna. A készülő országgyűlésről kérdezték, s ő elfogulatlanul válaszolgatott minden kérdésre. Bizonyos Verbőczy Istvánt is felemlített többek között.

— Verbőczy? Hát az kicsoda?

— Új ember. Ugocsa követe. Nemrégiben beszéltem vele.

— Ha új ember, akkor nyilván paraszt. De majd grófot csináltak belőle.

— Nem paraszt ez, Bernát gróf, hanem köznemes. Verbóczi Istvánnak a fia. Anyja Deák Apollónia, az is nemes kisasszony.

— Úgy. Hát akkor a mezei hadakból való. Mág-násfaló. Még rosszabb. És mit tud?

— Bizony sokat. Olyan az esze, mint a tűz. Szép, délceg ember, idegen országokban iskolázott. Még sokat fogtok róla hallani. Nagyon ért a törvények-hez és nagyon rázza az öklét. Minden azt mutatja, hogy ez az országgyűlés fel fogja emelni a köznemesi rendet. Ha mi főurak résen nem állunk. De majd erről bővebben, ha később szólok a herceg úrral.

— Akkor máris lehet, Péter gróf, — szólt Frangepán, — mert előttem s fiaim előtt a herceg úrnak nincsen titka.

Igy aztán rátértek a küldetésre. Ulászló király kegyes üdvözetét izente János hercegnek és arra kérte, hogy az országgyűlésen okvetlenül jelenjék meg, tanubizonyságot téve a király iránt való hűségéről, amelyre a koronának a belső politika ilyen zí-lált idején igen komoly szüksége van. Az utóbbi időben úgyátszott, hogy a herceget valami elkedvet-lenítette, öfelsége tehát bizalommal kéri, tárja fel a félreértéseket, hogy ezeket el lehessen oszlatni és sorolja fel esetleges sérelmeit, amelyek komolyak nem lehetnek. Eddig valahogyan csak túrtóztette magát Frangepán kenéz, de most már kitört belőle az indú-lat.

— Mondd, Péter gróf, hülyéknek néz minket őfelsége?

— Őfelsége óvakodnék ilyet feltételezni, — felelte nyájasan a királyi követ, — de miért mondod ezt, uram?

— Még hogy mik a sérelmek. Az embernek megáll az esze. Egy sérelem van itt: a kormányzat. Azt a tolvaj püspököt már kirúgták a kincstári székből, mikor már akósra hízott a zsírunkon. Ha négyszáz-ezer arany elsikkasztott pénz megtérítésére ítélték, kepzelművel, mennyivel többet lopott. Most pusztuljon Bakacs is, Szapolyai is. Akkor majd megmondjuk a sérelmeket egyenként. El fog tartani három napig, őfelsége majd gondoskodik elegendő szabad időről.

Pogány gróf nem felelt erre, János felé fordult:

— A te szavadat szeretném hallani, uram, hogy elvigyem a királynak. Azért jöttem.

— Én egyetértek atyámurammal. De azért sérelmeimet felsorolhatom. Ráérsz-e, Péter gróf? Mert ha mindezt rövidre fogom, estig készen leszek.

— Hallgatlak.

János belekezdett a litániába. De nem egészen jól tudta a leckét. Amit mondott, annak nem volt rendszere. Csak úgy kapásból hordta össze az egyes dolgokat, ahogy eszébe ötlöttek, csoportosítás nélkül. Frangepán hallgatta egy darabig, izgett-mozgott, fejét csóválta, nagyokat fújta. És végül beleszólt. Aztán egyre hosszabbakat szólt bele s végül megint csak ő beszélt veje nevében. Az egyes pontokat, ahogy világosan összefoglalta, a kancellisták jegyezték. Elő-

adása ügyvédi és politikai szónoklat volt, jól felépített és hatásos. Amellett szerfelett goromba. Mikor befejezte, Pogány gróf pontonként válaszolt. Azt a harcmodort választotta, hogy meglepetést és megütöközést színellett. Ejnye, ejnye, — mondogatta, mintha minderről sejtelve sem lett volna. És azonnal orvoslást ígért mindenre, de szükségesnek látta, hogy János herceg jöjjön fel az országgyűlésre és tárjon mindent adandó alkalommal a király elé. Kétségtelen, hogy meg fogják egymást érteni.

Így folyt ez a vita két álló napon keresztül. János már az elején hajlandó lett volna megígérni, hogy a király elé járúl, de ezt kimondani nem igen merte. Ott volt apósa is, aki keményen kitartott: ők csak közös alapon járnak el, a délvidéki ellenzéki szervezethez tartozó urak valamennyien: amíg Bakacs és Szapolyai hivatalban vannak, ők az országgyűlésnek feléje nézni sem hajlandók. Ha a király a nádort és a hercegprímást elejtette, még akkor is sok elégtétel van hátra. Csak akkor lehet beszélni majd róla, hogy a törvényes munkában résztvesznek. Ez volt az utolsó szó, a király követe nem tudott elérni többet. És borús őszi napon, zuhogó esőben, nagy kíséretével együtt nekivágott a bosnya hegyeknek.

Történt még egy próbálkozás: a király cseh kancellárja, Schellenberg, lépett közbe, azt gondolván, hogy János és apósa minden közeledést bizalmatlannál fogadnak, amely a magyar kormány irányából ered. Schellenberg tehát, mint a magyar belügyekben érdektelen fél, hosszabb levelet intézett Jánoshoz. „Most már itt az ideje, — írta többek közt, — hogy

a király kegyessége által nyújtott alkalmat megragadva, óhajtásaidat egyeztesd össze a király akaratával, vetkezd le lelkednek közismert állhatatlanságát és annyi hányattatás után végre légy öfelségének hű, engedelmes és állandó szolgája, hogy hajlandóságát mindenben kiérdemeljed.“ János mélyen elpirult, mikor a levelet elolvasta. Most vádolták meg először írásban azzal, hogy állhatatlansága közismert. Napokig rágta magát ezzel a váddal, éjszaka álmatlan hánykolódott ágyában, nappal Bea alig tudta szavát venni. Frangepán azonban, mikor átjött Bihácsra, csak vállat vont és megvetően dobta vissza az asztalra az elolvasott levelet.

— Bakacséknak nagyon rosszul állhat a szénájuk, ha már a cseh kancellárt küldik ránk.

És megmaradtak abban, hogy nem mennek fel Budára. Itthon várják meg a nagy mérkőzés híreit. Sok jelentést kaptak közben az ország minden részéből, a Korvin-vagyion emberei az egész magyar térről tudtak jelentést küldeni bosnyák földön lakó gazdájoknak. Ezekből nyilván látszott, hogy a köznemesség már rég nem volt olyan erős és elszánt, mint most. Úgyszólván biztosnak lehetett tekinteni, hogy ez az országgyűlés Bakacs Tamás kancellárt le fogja taszítani az ország éléről. A bihácsi és a modrusi várkastély felküldte íródeákjait Budára: üljenek ott, legyenek résen, tudjanak meg mindent és a törvényeket külön írják le. Közben pedig rendszeresen tudósítsanak.

Ettől kezdve állandó volt a családban az izgalom. Az országgyűlésről szóló híradás már a leg-

első jelentésben is rendkívüli feszültségről beszélt. A köznemesség hangulata úgy elmérgesedett, hogy Bakacs az életét féltette, nagyobb fegyveres kíséret nélkül sehova sem mozdult. A tanácskozásokban a vezetés teljesen kiesett a főurak kezéből, a törvényalkotások kezdeményezését a köznemesség ragadta magához. Az a Verbőczy István, akit már Pogány gróf is említett, egy csapásra az országgyűlés eszévé emelkedett. Váradi Péter pedig mint az országgyűlés lelkiismerete emelte fel szavát. Valóban ő lett Bakacs Tamás bűneinek számonkérője. Ügyszólván naponta hevesen támadta a kancellárt. A Verbőczy szorgalmazta törvényeket egymásután szavasták meg Bakacs Tamás ellen és Váradi Péter kitartó támadása egyre hatalmasabb ütések mérték az egyre gyengülő Bakacsra. Egy napon János felbontotta a Budáról érkezett friss jelentést és hangosan kiáltozni kezdett.

— Mi történt? — szaladt be hozzá Bea, — ég a ház?

— Sokkal nagyobb dolog annál. Bakacs megbukott.

— Igazán? Nem kancellár többé?

— A király kitette. Kénytelen volt vele. Szapolyai egyelőre nádor maradt. Roppant ügyesen szervezték ezt. Szapolyai is segített titokban Bakacsot megbuktatni, most már ő is a köznemességhez pártolt. Beám, ez hallatlan nagy újság. Minden másképpen lesz. Minden dolgunk megváltozik. Pöreink mind megfordulnak. A fizetésemet ki fogom szorítani. El sem merem hinni, olyan nagy öröm ez.

Győztünk, érted-, mi ez? Annyi keserves küzdelem után végre győztünk! De most berúgok! Készülj gyorsan, még ma indulunk Modrusba.

Ott, a családi házban, hasonló boldogságú izgalmat találtak. A kastély tele volt vendéggel. Közelről-távolról odasereglettek a mozgalomban résztvevő urak, és érkezésük nem szűnt naphosszat. Vitatták az örvendetes új helyzetet, lobogó örömmel ünnepelték a győzelmet, s az új törvényeket tárgyalták. A nagy ebédlőteremben állandó dárídó folyt. Minduntalan felállt valaki és horvát dikciót mondott. Az arcok örömben úsztak, a mulatozók egymást ölelgették. Jutott az ölelésekből Jánosnak is. Mindenki szerencsét kívánt neki a nagy fordulathoz, amely elsősorban roppant anyagi hasznot jelentett neki perei révén. Aztán biztosra vették, hogy Budán valami országos nagy állás várja a bánság mellett, talán donációt is fog kapni, ha összszébékél a királlyal. Maga Frangepán is elragadtatta magát az általános boldogságtól.

— Azon kell gondolkodni, fiamuram, hogy az év egy részében felköltözünk Budára. Készülődjetek ti is. Kezünkbe kell vennünk a dolgokat. A mi időnk elérkezett. Majd összeülök veled és megrágjuk az országos kérdéseket.

— Akár most is, apámuram.

— Nem, ahhoz csend kell és nyugalom. Most csak mulass. Itt maradtok karácsonyra úgyis. Aztán újesztendőben majd lemegyek Bihácsra. De Budára máris küldjél hírt: a házatad hozzák rendbe.

Boldogan folyt a dinom-dánom, soha ilyen han-

gosan még nem örvendezett a Frangepán-ház. A nagy öröm frissé és hangossá tette Jánost. Még a mindig egyforma kedvű és nyugodt Bea szeme is jobban csillogott. Sokat szánkáztak, táncoltak, mulattak az ünnepek alatt. Aztán úgy mentek le megint Bihácsra, hogy lassanként előkészítik budai utazásukat. Odafenn udvari élet lesz, Bea bevonul mint fiatal asszony abba a királyi palotába, ahol még Beatrixot szolgálta valaha mint serdülő kis udvarhölgy. Serényen vették számba díszruháikat, ékszereiket, a kíséret ruházatát, a budai élet költségeit. Pénz édeskevés volt a háznál. De ez most már nem okozott gondot. Bakacs megbukott, a pörök egészen másként fognak menni.

Frangepán lejött a tervezgetésben segíteni. Az ő házanépe is Budára készült. De a nagy örömhírré kitört duhaj jókedve Modrus óta megcsappant kissé. Az új törvények bántották. Azokat alaposan végigtanulmányozta és most a hosszú estéken, a tűz patogatása mellett üldögélve, hosszas magyarázatokkal szolgált vejének.

— Nehéz világ várakozik ránk, főurakra. A köznemességnek nagyon megnőtt a szarva megint. Ezen az országgyűlésen teljesen ők rendelkeztek. Az a Verbőczy veszedelmes koponya, arra jó lesz rígyázni. De hiszen most mi ülünk a nyeregbe, majd megregulázzuk valamennyit. Kell is, mert mindent nagyon sötétnek látok.

— Mit látsz sötétnek?

— Az országot. Figyelj ide. Apád ő felsége úgy gazdálkodott, hogy évi nyolcszázezer arany felett

rendelkezett. Tudod-e, mennyi most Ulászló évi költségvetése? Nincsen száznegyvenezer arany.

— Hogy lehet az?

— Úgy lehet, hogy ennek az éhenkórásznak nincs magánvagyonja. Miféle király az, aki még csak nem is gazdag? Igazán nem lehet csodálni, ha Ujlaki Lőrinc ökörnek és szárnak nevezte, és még csak ki sem végezték. Saját pénze tehát nincs, a bányakamarákat, amelyek rengeteg pénzt hajtának, özvegyi jogon Beatrix bírja. A többit ellopták Bakacsék. Ez a nyavalyás király sokkal erőszakosabban adóztat, mint atyád, aki erős volt. Ez erőszakos. Hiszen emlékszünk rá, hogy Erdély fellázadt ellene az adó miatt. Itt a mi földünkön már roskadozik a paraszt a harmincadtól. Még sincsen pénz semmire. Kivált katonára. A török meg fog enni bennünket.

— Ez igaz. A törökre mostanában nem szoktunk gondolni.

— Te nem szoktál, de én szoktam. Rettenetes veszedelem ez a török. Atyád borzasztó hibát követett el...

— Igen, igen, ezt már magyarázták nekem, — szolt közbe kissé idegesen János, — hogy a császári korona után futott hiába és közben hagyta megerősödni a törököt. Régi vád apám ellen.

— Régi és nem alaptalan. A török kipihente magát nagyapád óta. Mi meg borzasztóan és rohamosan züllünk. Fegyelem nincs, a bíróságok mind sápot húznak és csálnak, az igazság megszűnt, a nyúzott jobbágy lázadozik. Muszáj itt valamit esi-

nálni. Az országot csak az erős főúri osztály mentheti meg.

— A főúri? Apám mindig azt mondta, hogy a nemzet gerince a köznemesség.

— Mondhatta, mert ő arra támaszkodott. De most olyan erős király nincs. Ez a nyavalyás pollyák, ez nem király, ez semmi. Valakinek tehát kézbe kell venni az országot. De nem Szapolyainak, aki király akar lenni, azt már nem tűrjük. Hanem nekünk, uraknak, akik vezetésre születünk. Első kötelesség, hogy ezeket a Verbócziéket visszaszorítsuk a helyökre. Hátrább az agarakka! Az urak mi vagyunk. Az új törvények tűrhetetlenek: ezek a mezei hadak ránk kenték az egész hadviselést. Külön dandárt fogsz állítani az új rend szerint, fiam-uram. A szerb despota maga ezer huszárt állít. Ki győzi ezt pénzzel? Bezzeg saját magokkal igen csínján bántak a köznemes urak. Csak minden harminchat telek után adnak egy lovast, a mi vidékünkön, ahol legnagyobb a baj, huszonnégy után egyet. Igazán botrány. Zsigmond dédapád regesztruma még százharmincezer legénnye! számol. Tudod, mennyi ma ez a szám? Hetvenezer. Hát ez nem megy. Majd megszorítjuk őket. Mert ha nem, akkor az ország elveszett. Menj le ide Bihácsra a parasztok közé és kérdezd meg akármelyiket, hogyan gondolkozik a törökről. Megkérdezted valaha?

— Nem én. Ez sohasem jutott eszembe. A parasztot én nem kérdezem.

— De én kérdezem. S a paraszt azt mondja, hogy ő békén akar élni. Ha a nemesember őt meg

nem védi, akkor török lesz. Mind át akarnak térni Mohammed hitére, amerre csak utazol. Ha nem segítünk ezen, akkor a szultán csupa török lakosságon át fog eljutni Baranyáig. Akkor aztán egy szép napon odahúztatja az ágyúkat Buda vára alá.

János nagyot nevetett erre.

— A török Buda alatt? Az már mégis csak sok volna kissé.

— Te csak ne vess. Apád idején Erdély felől Nagyváradig fel tudtak jönni. Én nem látok rémeket. Ha meg nem fogjuk a dolog végét, Magyarország a töröké lesz és eltűnik a föld színéről. Zűllött, komolytalan, könnyelmű ország ezzel a senki királlyal együtt, meg is érdemelné.

János nem vitatkozott. Lusta is volt, meg nem is akarta unalmas politikai vitákkal kedvetleníteni mostani szép napjait. Jövője egy csapásra ragyogó képet mutatott, kislánya édesen fejlődött, feleségét boldogan és meghittten szerette. És a budai udvari élet rég nem élvezett pazarsága, színessége ott ígérkezett a közeli hetekben. Széppé és édessé fordult az élet. Azt is nagyban tervezgették, hogy kis időre átköltöznek a krapinai várba, gyönyörű hely az, s ráfér a környékbeli uradalmakra, hogy a gazda valami ideig ott is lakjék. Mikor feleségével aludni tért, soká tervezgették mindezt, szinte éjfél lett már, mikor a kedves tervektől fáradtan elaludtak.

És egy hajnalon János arra ébredt, hogy a hálószoba ajtaján kopogtattak.

— Ki az? — kiáltott ki riadtan, míg Bea félve ült fel az ágyban,

— Én vagyok, — szólt apósa hangja, — nyissátok ki, gyujtsatok világot.

Bea szikrát csiholt és gyertyát gyújtott. János kikecmergett a jó meleg ágyból a hűlő szobába és odasántikált az ajtóhoz. Félretolta a reteszt. A másik oldalon a benyilóban a kis Isota hangosan sírni kezdett, a horvát dajka mindjárt csucsujgatta.

— Mindennek vége, — szólt Frangepán komoran, mikor kinyílt az ajtó, — most jött a budai futár és felzörgetett.

— Mi történt?

Frangepán a felbontott levelet odadobta János takarójára.

— Olvashatod. A király visszavette Bakacs Tamást. Nem tud meglenni nélküle. Bakacs már el is foglalta a kancellári hivatalt. Minden elveszett.

Mély csend támadt. János mozdulatlanul ült ágya szélén. Apósa ott állt előtte és komor haraggal a földet nézte. Aztán felvetette fejét és Jánosra mordult:

— Mondj már valamit, a jó Isten áldjon meg.

Ő vállat vont.

— Mit mondjak? Olyan végtelenül fáradt vagyok.

— Fáradt vagy? Hiszen egész nap itt ülsz a szuton. Mitől fáradtál el, az Isten szerelmére?

János megint vállat vont. És ő is maga elé nézett. Csendesesen, egykedvűen felelt:

— Én már apám ágyékéban elfáradtam.

## V.

Bakacs Tamás tombolt a bosszútól, mikor hatalmát visszakapta. A pipogya királynak megmutatta, hogy nélkülözhetetlen, most már erősebbnek érezte magát a nyeregben, mint valaha. És elhatározta, hogy leszámol azokkal, akik meg akarták buktatni. János, kevéssel Bihácsról való elköltözése után, írást kapott a többi hivatalos írások közt, amely szerint a király felmenti báni állása alól. Nem hitt a szemének, mikor elolvasta. El kellett olvasnia még egyszer. Nem tévedett: elcsapták. Allását haladéktalanul át kellett adnia Kanizsai Györgynek, az új bánnak. Azt már ki is nevezték.

Mikor a meglepetéstől felocsúdott, próbálgatta érzéseit. Magába nézett. S önmagában azt kellett látnia, hogy elcsapása egyáltalán nem sujtotta le. Sőt valami megkönnyebbülés-féléről adhatott számot ennek az önvizsgálatnak: a hivatalával járó tennivalókat szívből gyűlölte mindig. Most kajánul elmosolyodott, mint az iskolából kisurrant gyermek.

— Nem értelek, — mondta Bea, — azt hittem, volna, hogy tombolni fogsz.

— Miért tombolnék? Legfeljebb bosszankodom,

hogy a pörökkel most megint rosszul megy majd minden.

— De a büszkeségedet nem érzed sértve?

— Ki sértette volna meg? Bakacs? Megsérthet engem Bakacs? A lábamba haraphat, mint a mérges kutya. De nem sérthet.

— A király sem?

János kissé gondolkozott.

— Szomorú, de a király sem. Aki öt éve azt mondta volna nekem, hogy le fogom nézni a királyt, azt szentségtörőnek neveztem volna. S ilyen ember, mint én, még ezer és ezer van az országban. Mi lehet ennek a vége? Hova megy az ország?

— De ne az országról beszélj, hanem magadról. Veled mi lesz? Most mit szándékozol tenni?

— Nem tudom. Tovább használok azt a fegyvert, amelyet apádtól tanultam: akárhogy dönt a törvény, én egyszerűen fegyverrel ellenállok. Nem engedelmeskedem a törvénynek. Mint ahogy a többiek sem engedelmeskednek. Rothad itt minden, Bea.

— Megint nem magadról beszélsz. A vagyonukról van szó, János. Az Isota vagyonáról. A többi gyermekéről, akit még ad az Isten. Erre nem gondolsz?

— De igen, gondolok. Majd kitalálok valamit.

Bea nem felelt erre semmit. És Jánost ez a némaság jobban büntette, mint száz szidalom és szemrehányás. Megint tennie kellett volna, törődnie, töprengenie, kiállania, apósa hosszas fejtegetéseire figyelnie. Pedig milyen szép lehetett volna az élet:

üldögelni csendes otthonában, fűtött szoba meghitt sarkában barátkozni bölcs könyvekkel, kislányát térdére venni és csacska gagyogásán nevetni. De úgy látszik, ezt nem érheti el soha.

Frangepán bezzeg nem ilyen mélabúsan fogta fel a kérdést. Tombolt haragjában. Szikrázó szemmel kiabálta, hogy a bánásgot nem szabad hagyni. Nagy volt ennek az ára, alávaló könnyelműség lenne tétlenül nézni vesztét. Tüzelte és szidta vejét: gondolja meg, hogy valaha az övé volt a magyar korona, azt odaadta a bosnya királyságért, azt odaadta a pusztá fejedelmi címért, azt odaadta a bánáságért, most aztán ezt odaadja semmiért. Ezt nem szabad megtenni. A báni címet nem szabad letenni. Kanizsai csak üljön bele a hivatalba, de János neveztesse és írja magát bánnak tovább is. És most már valami új és kemény lépést kell kieszelni, valami nagyot és döntőt, mert ha meghódnak Bakacs esze és ereje előtt, az a teljes vagyoni romlást jelenti.

János kedvetlenül hallgatta mindezt. Semmit sem gyűlölt annyira, mint a felelősséget. Hogy tőle várnak valami döntő lépést, ez türelmetlenné tette.

— Nem jó lesz, ha én beleszólok, — mondta apósának, — mert tőlem csak régimódi ötlet telik.

— Bánom is én, akármilyen, csak mondanál már valamit. De nem mondasz semmit.

— Dehogy nem. Szívesen. Az igazság és a törvény útján maradok.

Frangepán nagyot nézett. Ennél különösebb és

valószínűtlenebb gondolatot nem találhattak volna eléje.

— Igazán kíváncsi vagyok, hogyan érted ezt. Mit akarsz a törvénytől? Hiszen a pörök ott vannak a törvény előtt, mit érsz vele?

— Majd elmondom, hogyan gondolom. Az országgyűléshez fordulok. Elmondom az országgyűlésnek az egész történetet elejétől végig. Semmit nem szépítek, semmit el nem hallgatok. Ez a történet páratlan és felháborító. Lesz még az országgyűlésen néhány olyan ember, akiből nem halt ki a becsület-érzés. Bakacs, aki minden erőlködés ellenére az ország nyakán maradt, mint a pióca, úgymint vörös posztó a köznemesek szemében. Ha meghallják, milyen praktikákkal akart és akar a vagyonomból kiforgatni, lehetetlen, hogy egykedvűen, szó nélkül hagyják az egészet.

— És mit vársz ettől a lépéstől?

— Nem tudom. Valamilyen módon igazságot fognak nekem szolgáltatni. Újra kezdetik az országos törvénytörvényszékkel a pöröket. Felülvizsgálják az eddigi ítéleteket. Tisztázzák, hogy melyik birtok kié. Megállapítják a bonyolult zálogolásokat, hiszen már magunk is belekeveredünk ebbe a labirintusba. Ha egyszer aztán kétségtelenül kiviláglott, hogy kinek micsoda a jogos tulajdona, akkor az enyém majd az enyém lesz. Nem bánom már, ha akármennyit vesztenék is, csak ülhetnék a magaméban nyugodtan.

— Nem éppen rossz gondolat, csak nem sokat remélek tőle. És mi lesz mindezek alatt a pörökkel?

— Arra nem gondoltam.

— Látod. Hát te csak menj az igazság útján, ahogy nevezed. De ha bárki bárhová be akar ülni, ahol te vagy a gazda, megint fegyverre kell kapatni a parasztokat. Aztán meg ha nagytakarítást akarsz csináltatni, kezd el mindjárt magad. Például: ugyebár tele vagy adóssággal, mert nem kaptad meg a fizetésedet? Minden második váradon zálogos teher terpeszkedik, mert pénz kellett. Mire kellett? Végvárakra, zsoldhátrálékra, országos költségre. Te tehát az országért vagy adós, ugyanazért, amely a fizetésedet visszatartotta.

— Ezt jól tudjuk. De mit tehetek?

— Nagyon egyszerű. Kijelented, hogy azok a zálogolások, amelyekbe fizetésed elmaradása folytán voltál kénytelen belemenni, nem érvényesek. Ezek az adósságok nem téged terhelnek, hanem az országot. Semmi közöd hozzájuk. Törje Bakacs a fejét, hogy mit felel a hitelezőknek.

János aggodalmasan hallgatta ezt a gondolatot. Nem tetszett neki, hogy ilyen önkényes jogi lépéssel kezdje a jog alapjára való helyezkedését. Úgy vélte, hogy ezt a kérdést alaposan meg kell rágni és fiskálisokat kell meghallgatni. Így is tettek. Napokig jogi tanácskozások folytak valamennyi ügyvéd és valamennyi kancellista bevonásával. Frangepán gondolatát mindenki igen okosnak találta, János országgyűlési tervét inkább lovagi mozdulatnak, semmint célravezető megoldásnak ítélték, de jónak vélték arra, hogy ez is Bakacs ellen zúdítsa

az országgyűlést. A nagyobb és hosszabb vitákat az a kérdés keltette, hogy az országgyűlés előtt megtámadják-e a nádort is. János ezt elkerülhetetlennek vélte. Ő a tiszta és őszinte igazságot akarta az ország elé tárni minden kertelés és taktika nélkül. Tanácsadói azonban kivétel nélkül úgy gondolkodtak, hogy Szapolyai és Bakacs ellenségek lévén, okosabb őket megosztani, mint közös támadással egy táborba terelni és talán még ki is békíteni, hogy még erősebbek legyenek. Hosszú tusakodás után legyűrték János érveit. Elhatározták, hogy nyilatkozatot kell kiadni, amely szerint Korvin János herceg érvénytelennek tekint minden adósságot, amelyet fizetésének visszatartása miatt közcélokért volt kénytelen csinálni. Aztán terjedelmes beadványt kell szerkeszteni az országgyűléshez, ismertetni a galád pörök keletkezését, mindenkit nyersen és kíméletlenül le kell leplezni, de a nádor rablásairól és csalásairól hallgatni kell, ezek büntetését el kell halasztani olyan időre, mikor Bakacsot már elintézték.

János kénytelen-kelletlen belement hófehér tervének ebbe a fél-megoldásába. És elkövetkezett a csoda, hogy dolgozott. Ennyi szorgalmat sohasem lehetett volna feltételezni benne. Bea csodálkozva szemlélte: nem látta ilyennek még soha. Kora reggel talpon volt már, alig nyelte le a reggelit, sietett kancellistái közé és diktált, vitatkozott, jegyeztett. Délben rövid időt töltött az evéssel, már megint ment vissza aktái közé, ott maradt késő délutánig. Akkor nyergeltetett, hogy megmozgassa zsibbadt

tagjait. Este pedig megbeszélte feleségével az aznap elvégzett munkát.

— Ha tudnád, milyen más ember vagy, — mondta Bea, — nem lehet rádismerni. Fáradt-nak kellene lenned ennyi munka után, és íme, a színed sokkal jobb, a pillantásod frissebb, az arcod kifejezése fiatalabb és elevenebb. Tudod, mit jelent ez? Hogy ez a természetes életed, és nem az a tétlenség, amelyben eddig éltél.

— Ez igaz, — felelte ő, — de a dolognak van egy fontosabb tanulsága. Most remekül megy a munka, mert igaz dologban fáradozom.

— Lehet. De akkor miért nem végezted ugyan-úgy a báni törvényszék munkáját. Tudod-e, mit beszélnek az egész délvidéken? Hogy Kanizsai György minden héten újabb királyi rendeletet kap a bán-ság dolgairól, és ezek a rendeletek mind téged bírál-nak. Elég gorombán. Apámnak mesélték.

— Úgy. Mit mond rólam a kormány?

— Hogy a dolgok rendetlenül mentek alattad. Hogy hanyag voltál és nem dolgoztál semmit. Nem is szeretem mondani.

— Ne is mondd. Részint nem törődöm vele, részint igazat mondanak. Én katonáembernek születtem. Az íróasztal nekem idegen. Mit csináljak, ha nincs háború? Ott majd megmutatnám, ki vagyok.

Beatrix hallgatott erre, de arcára volt írva, hogy ezt a fogadkozást nem sokkal becsüli többre gyermeki kérdésnél. János szelíden elmosolyo-dott és rátette kezét a felesége kezére.

— Titokban kinevetsz, angyalom...

— Ugyan dehogy, miért képzelsz ilyet?

— Jó, jó, a szívedbe látok. Mondok neked valamit. A lovagok világa lejárt. Miksa császárt szokás mondani az utolsó lovagnak. Rólam nem beszél senki. Hát tudd meg, hogy én legalább olyan lovag vagyok, mint ő, ha nem külömb. Könnyű azon a polcon lovagoskodni, amelyet apám álmodott magának. De az én helyem más. Hagyjuk ezt. Csak annyit jegyezz meg: fogsz te még látni engem hadba vonulni. Fogsz te még hallani híreket vitézi verekedésemről, ha Isten segít. Fogod te még mondani Isotának, hogy imádkozzék hős apjáért, mert megérdemli. Addig csak vonszolom ezt az igát, ahogy muszáj.

A hatalmas emlékirat elkészült. Elolvasta a hercegi kancellária minden embere, elolvasta Frangepán Bernát, a sógorok, az ő embereik, a párt legfontosabb mozgatói. Bea is elolvasta. Mindenkinek volt valami aprólékos megjegyzése a szöveghez, de végül ott állt készen a végleges szöveg. János elmondta vagyona megtámadtatásának egész történetét. Érdekes történet lett belőle: elámult, izgatott lett és megborzadt, aki végighallgatta. Pedig nem is szitkozódott az írás, nem tombolt a méltó felháborodástól, csak egyszerűen és ridegen felsorolta mindazt, ami történt. Bakacs Tamást, Ernusztot, Túsz Osvátot, Kinizsi örököseit, meg a többieket nem becsmérelte csalóknak, uzsorásoknak, kapzsi kutyáknak, csak éppen elmondta, hogy mit csináltak. S mikor az emlékirat utolsó fogalmazását elolvasta, ideges szívdobogást kapott annyi bánatlam, méltatlanság és erőszak felháborító emléktől.

— Úgy érzem, — mondta elgondolkozva, — mint-ha nem is a magam dolgáról szólna ez az egész írás, hanem arról, hogy mivé lett az ország apám halála óta.

A családtagok és a hívek nagyon meg voltak elégedve az emlékirattal. Főként azt emlegették, hogy a köznemesek az új országgyűlésre teljes számmal jelennek meg a Rákos mezején; tavaly halálbüntetést mondtak ki arra a köznemesre, aki nem személyesen jelenik meg, hanem képviselteti magát. Fatönköt raktak ki a mezőre és jelképpül véres fejszékot ütöttek bele. Biztosra lehetett venni, hogy nagy tömegök indulata, amelyet Bakacs megmaradása úgyis felkorbácsolt, ismét viharrá dagad. János követei a kellő időben felmentek Budára az írással, a Varasd melletti várkastélyban izgatottan várták a tudósításokat az otthon maradottak.

A köznemesek előtt a példátlan leleplezésnek meg is volt a kellő hatása. A rendek tomboltak a felháborodástól. Azt határozták, hogy az egész ügyet a királyhoz teszik át és felszólítják: szolgáltasson igazságot Korvin János hercegnek. S mikor így határoztak, már el is temették az ügyet. Bakacs Tamás nem esett a feje lágyára. Gyakorlott perlekedő volt, jól tudta az igazságszolgáltatás nehézkes menetének minden csínját-bínját. Mester volt abban, hogyan sürgösen felperesként, de abban is, hogyan húzzon-halaszson alperesként. Ulászló külön bíróságot küldött ki a főbenjáró ügy megvizsgálására, ennek elnökévé Kálmáncsehi Domokos püspököt nevezte ki. A bíróságnak meg kellett alakúlnia, s ez nem ment hossza-

dalmas formaságok nélkül. Teltek a hetek egymásután. Akkor végre összeülhetett a bíróság. Bakacs Tamást megidézték. Nagy izgalom várta, hogy mit fog mondani. Ő azonban egyszerűen nem jelent meg. Helyette ügyvédje, Mályi Lestár állott a bírák elé, s mikor azok megkérdezték tőle, hogy megértette-e az emlékiratban foglalt vádakat, ő azt felelte, hogy az emlékirat tartalmáról fogalma sincsen. Helyes volna, ha neki a vádlevelet másolatban kiadnák, hogy megismerje és védekezését összeállíthassa. A bíróság úgy vélte, hogy a kérés felől magának a királynak kell döntenie. A tárgyalást elnapolták, a kérést felterjesztették a királyhoz. A király pedig bokros teendői miatt csak nyáron jutott hozzá, hogy döntsön: kimondotta, hogy Bakacs kérése jogos, valóban számot tarthat arra, hogy a vádakat megismerje. Ez a döntés visszament a bírósághoz, azt megint össze kellett volna hívni, de a nyári gazdasági munka miatt már nem lehetett. Bakacsnak tehát bőven maradt ideje, hogy a fejleményekre várakozzék.

De, hogy elsekélyesítse és irattáruk mélyére számízhassa az egész ügyet, ahoz túlnagy volt az országos felháborodás. Az országgyűlés lefolyása megmutatta, hogy Bakacs Tamásnak igen erősen és óvatosan kell a kormányzókba kapaszkodnia, ha jót akar magának. Nagy ellensége, Szapolyai nádor, összefogott ellene a köznemességgel. Az egész Bakacs-párt nagy megdöbbenésére előráncigálták a pozsonyi szerződést. Elemi erővel tört ki a mezei hadakból a nemzeti királyság vágya, Mátyás nagy emlékezete. Nyíltan hangoztatták, hogy fittyet hánynak a pozsonyi szer-

ződésre, Habsburgi Miksát, vagy sarjait semmiesetre sem akarják a magyar trónon látni. A békeszerződést egyoldalúan megsemmisíteniök nem lehetett, ennélfogva legalább azt kimondták országgyűlési határozattal, hogy ezentúl a király-jelöltek követői nem vehetnek részt a királyválasztás tanácskozásaiban. Ez hagyománnyá vált az Árpádok kihalta óta, de ezt a hagyományt ezennel eltörlik. Más jelek is megmutatták a köznemesség felháborodott erejét: kimondatták, hogy ezentúl az országtanácsban ne csak a mágnásoknak és főpapoknak, hanem a köznemeseeknek is helyök legyen.

Naphosszat tárgyalták Jánoséknál az országgyűlés végzéseit és a megindított nagy pör fordulatait. Hogy milyen irányba fordult az ország hangulata, nem lehetett nem látni: a nemzeti királyság felé. Ezt nyilvánvalóan Szapolyai mozgatta, nem is nagyon titkolt célzattal: ő a magyar koronáról álmodott. Bakacs pedig e ponton nem szegezett ellene túlságos ellenállást, harcolt ugyan a nádori párt ellen, de tekintete már messze túlnézett a magyar határokon: ő pápa akart lenni. Erre gyűjtött kincset, uradalmakat, vagyont, befolyást a rendkívüli tehetség minden eszközével, a dúvad minden dühös elszántságával. Javakorbéli volt és roppant izomerejű paraszti alkatában a bivaly egészségét hordozta, viszont Szapolyai megrokkant már és folyton betegeskedett. De János herceg fiatal volt még. És Bakacsnak, de magának Ulászlónak is, gondolnia kellett arra, hogy a nemzet szabadságvágya és Korvin János neve, ha Szapolyai kihull a bonyolult

küzdelemből, Mátyás egyre fájdalmasabb emlékezetében egyszer csak találkoznak.

János szívét e családi beszélgetések alatt viharos izgalom kísértette. Ismét felbukkant az ő királyságának gondolata, amelyről rég letett. A korona csodálatos jelképe reszkető örömmel töltötte el, de az új harc gondjai, nyugtalanságai, felelőssége megrendítették. Rosszúl aludt, sokat tépelődött, szavát alig lehetett venni. S mialatt apósa egyre vakmerőbb célzásokat tett csodálatos lehetőségekről, ő szíve titkos mélyén annál sóvárabban vágyott a békességre. Azon imádkozott magában, hogy bár csak jönne már Bakacs Tamás részéről valami mozdulat, valami burkolt üzenet, valami jele a béktülési szándéknak, hogy kapva lehessen kapni rajta.

És titkos vágya teljesült. Egy szép napon ismét megjelent nála gróf Pogány Péter. Nem is Bakacs Tamás, hanem Ulászló király nevében. Azt jött tudakolni a nyájas öreg, vajjon nem lehetne-e a herceget jobb indulatra bírni a király iránt, mert minden jel arra mutat, hogy el van keseredve, és bár nagy vádlevele a királyt az illendő tisztelettel említi, a sorok között mégis mintha bántottság volna érezhető. János ránézett Pogány grófra.

— Ezt komolyan kérdezed tőlem?

— A legkomolyabban. Öfelsége egyenesen ezért küldött.

— Mondd, Péter gróf, bolondnak néztek engem? Hiszen a te királyod engem úgy elcsapott, mint egy inast.

— Ezt nagyon rosszul fogod fel, herceg uram.

Minden jel azt mutatta, hogy a bánóság dolgaival nem akarsz foglalkozni. Nincs kedved az ilyesmihez. A harmincadok körül teljes volt a botrány, a báni törvényszék a legfontosabb ügyeket félretette, a végváarak állapotáról semmi jelentést nem küldtél, teljesen az volt a színe a dolognak, hogy az egész bánóság roppantul terhedre van. Miért kényszerítsen öfelsége olyan munkára, amelyet nem akarsz végezni? Bezzeg Kanizsai úgy dolgozik, mint a taposómalom.

János úgy érezte, hogy ennek az érvelésnek tökéletesen igaza van. Csakugyan nem dolgozott semmit. De e pillanatban elfelejtette azt a sok-sok átkot, amelyet báni teendőire szórt, ha emberei elintézetlen ügyek sürgetésével zaklatták. Most csak a megszégyenítés járt eszében. És a bánóságot úgy óhajtotta vissza, mint gyermek az elkobzott új süveget. Durcásan válaszolt a grófnak:

— Én bán akarok lenni. A bánóságot nem adom. Míg nem vagyok bán, semmiről sem tárgyalok. Még pedig mindhalálig bán akarok lenni most már.

Ennél tovább nem is mentek. Pogány grófot fényesen megvendégelték, megint kifaggatták a főváros hírei felől és nyájas szóval marasztották. Már csak azért is, hogy Frangepán, akiért lóhalálában futárt küldtek, idejében megérkezessék. Pogány gróf nem sokat kérette magát, odakint viharos volt az idő. Maradt. Volt egyéb komoly tárgyalni valójuk is, a király követe hitelezője volt Jánosnak, talán egyetlen emberséges és türelmes hitelezője. Mikor aztán az após nagysürgősen megérkezett Modrusból,

megint visszatértek a király izenetére. Frangepán ezúttal teljesen helyeselte veje választát: addig semmiről sem lehet tárgyalni, míg a király elégtételt nem ad a szégyenletes elcsapásért. Jánost vissza kell tenni a bánságba. S az öreg pozsonyi gróf ezzel a válasszal ment vissza Budára. Az otthon maradtak nagyon örültek. Csak ki kell tartani, nem szabad engedni, szépen rendbejöhet még minden. Kétségtelen, hogy az ellenfél gyöngébb. Hiszen egyezkedni akar.

Kevés idő tellett bele, már megint jelentkezett a királyi ember. Nem hozta ugyan a bánságot, csak a lehetőséget.

— Örökös bán vagyok-e, vagy sem? — volt János első kérdése.

— Tőled függ, herceg uram.

— Mert ha nem, akkor nem tárgyalhatok.

— Én nem is tárgyalni jöttem ezúttal, hanem érdeklődni. Csak egy-két kíváncsi kérdést teszek fel. Öfelsége nagyon szeretné tudni, hogy ha csakugyan bánná tenne ismét, sőt éppenséggel örökös bánná, mi lenne ezzel a bánsággal halálod után?

— Erről még nem gondolkoztam. Majd megkérdezzük apósomat.

Küldtek Frangepánért. S már benne is voltak a tárgyalásban. Kitűnt, hogy Ulászlónak nagyon szíven fekszik a Jánossal helyreállítandó barátság. Pogány gróf nem titkolta, hogy a kormány minden fontos embert megkérdezett a dologban, számos jogász véleményét is kikérték. Tisztázni kellett, hogy a király örökletes bánságba nem mehet bele, mert

a dinasztíának János élete fogytával meg kell őriznie a jogát, hogy a bánt maga válassza ki, Jánosnak tehát hiába lesz esetleg fia, amikor meghal, az új bán kinevezése a kormány joga. Hiszen különben a bán saját dinasztíát alapítana a délvidéken, ez pedig közjogi sérelme lenne a szent Koronának. Tisztázni kellett azt is, hogy az örökös bán teljes és tökéletes függésben lesz a koronától, a maga és felesége nevében meg kell esküdnie, hogy a hivatal, a várak, a báni birtokok élvezetében a királyhoz feltétel nélküli hűséggel viseltetik, az alattvalók régi jogait alkotmányosan tisztelni fogja, ha pedig a király ellen keletkező mozgalmat észlelne, a lázadókat azonnal feljelenti és úgy ítél fölöttük, ahogy azt a király majd megparancsolja.

— Ha ilyen módon leszel örökös bán, — mondta Pogány gróf, — ott fogsz tartani, ahol őfelsége koronázása után tartottál. Te leszel a délvidéken a fejedelem. Ennél szebbet nem kínálhatunk neked. Ami azóta történt, elfelejtjük.

Itt azonban az após közbeszólt:

— Elfelejtjük? A Bakacs-pört is elfelejtjük? Tűsz Osvátot is? A Harasziakat is? A Kinizsi-örökösöket is?

— El voltam erre készülve, — bólintott a gróf, — a király e tekintetben igaz és buzgó támogatótok lesz.

— Helyes. De ez csak aféle általánosság. Kézszelhető ígéretet tégy, uram.

— Milyet gondoltok? A bíróság döntéseit a király nem igazgathatja. A bíróság független.

Erre após is, vő is hangos kacagásra fakadtak. A követ azonban elnyomta ravasz mosolyát, ő komoly maradt.

— Hallgass ide, Péter gróf, — mondta Frangepán, — kérdezek valamit. Mi Bakacsékat fegyveresen megakadályoztuk, hogy a Kinizsi zálogjoga fejében beüljenek Gyulára. A budai káptalan megint el fogja rendelni a Bakacs beiktatását. Van-e joga a királynak, hogy ezt a beiktatást felfüggeszse?

— Van.

— Látod. Solymossal is így van, Debrecennel is így van, Vajdahunyaddal is. Aztán még egyéb is. Itt a békési főispánság. A békésiek berzenkednek, mert fiamuram várnagyai ott bizony kemény kézzel dolgoznak. A békési kastélyban most is ott ül az a kutya Bárczai András, úgy tesz, mintha ő volna a főispán. Van-e joga a királynak ráírni a békésiekre, hogy ismerjék el főispánnak János herceget, különben baj lesz.

— Van.

— Látod, ugye. Hát őfelsége ne csak szép ígéreteket tegyen, hanem mutassa meg, milyen barát tud lenni a barátához. Ha ugyan akar.

— Akar.

— Nagyon akar?

— Nagyon akar.

— Akkor semmi kétség, hogy rendbe jövünk. Mutasson valamit a király előbb, lássuk, akkor aztán János herceg is megesküszik.

Pogány gróf egy októberi napon indult vissza

Budára tanácskozása eredményeivel. És már novemberben nagyszerű hír jött Bihácsra Budáról: a budai káptalan Korvin János herceget, amiért egy megítélt beiktatásnak fegyveresen ellenállott, egy arany pénzbüntetésre ítélte, a beiktatást újra elrendelte, de a király a beiktatás foganatosítását felségjogának erejével felfüggesztette. Ez annyit jelentett, hogy Bakacs Tamás megnyerte a pert, de a csalárdul megnyert békési birtokba soha be nem vonulhat. Jött másik hír is: a király kötelezte magát, hogy János herceg Debrecenre vonatkozó birtokperébe maga nyúl bele, és pedig úgy, hogy saját pénzén megváltja a herceg zálog-adósságait, a herceg feloldatja a pörököt és Debrecennel szabadon rendelkezik.

Nem volt többé kétség: Ulászló komolyan békülni akar, Bakacs Tamás vad birtokéhsége kénytelen meghátrálni az országos politika fenyegető ereje előtt. Frangepán Bernát jönnek látta, hogy összehívja a családi tanácsot Bruzsany várába. Azért oda, mert ez esett a déli végek különböző pontjain fészkelő sok Frangepánnak egyaránt a legközelebb. János is készülődött a családi tanácsra. Éppen be akart menni feleségével Varasdra, hogy indulás előtt a városban apróságokat vásároljanak a közeledő karácsonyra, mikor nagy hír érkezett: beütött a török. Komoly sereggel vonu! a dalmát partok két fontos vára, Vrána és Novigrád felé. János kifaggatta a hírhozót, amennyire csak tudta. Aztán csillogó szemmel, boldogan sietett át Beához:

— Angyalom, itt a háború!

Az asszony majd elejtette a málas bundát, amelyet most szedett elő a ládából.

— Mit beszélsz?

— Úgy értsd, angyalom, ahogy hallod. Magad mégy a családi tanácsra.

— Miért? Te mit csinálsz?

— Elfogadom azonnal az örökös bántást, sereget szervezek, megyek a törökre. Végre! Végre!

Átkapta feleségét és teljes erejéből magához szorította. Megfogta a kedves fejet és odanyomta a maga arcához. Nedvességet érzett.

— Mi az, angyalom, csak nem sírsz?

Az asszony ráemelte tekintetét.

— Furcsa, hogy mennyi mindenért sírok egyszerre. Sírok, mert féltelek. Nem lesz egyetlen percem, míg odaleszel, hiába tudom, hogy az asszonynak ez a sorsa, rettegni fogok érted ébren is, álmomban is. De azért is sírok, mert boldog vagyok. Mint ha kicseréltek volna. Más az arcod kifejezése, férfi vagy.

Most Bea volt az, aki párját erősen magához szorította. Zokogott, ujjongott, göresösen ölelgette, mintha valami felszabadult lelkifurdalás vihara öntötte volna el. János megcirógatta felesége fényes, fekete haját és boldogan kibontakozott az ölelésből.

— Nem megyünk le Varasdra, angyalom. Én most futok a kancelláriára, rengeteg levelet kell diktálnom. Te csak menj be, ha akarsz. Este majd beszélgetünk. Holnap utazom.

— Máris? Hova utazol?

— Toborozni, gyűjteni, — szólt vissza János siettében.

Most már szaladt embereihez diktálni. Leveleit eddig sem szünt meg bánként írni alá, most boldogan és nyomatékosan mondta diktáláskor ezt a szót. Sorra vette a kapitányokat, amerre majd útja vezet a dalmát partok felé. Közben kiáltott, hogy szedjék elé fegyvereit. Az istállókhöz szalajtatott. S mi alatt az egész várkastély egyszerre nyüzsögni kezdett, mint a hangyaboly, amelybe Hunyadi János hatalmas emléke hirtelen belelépett, ő diktált, parancsolt, intézkedett. Készülni mindenféle nagy utakra, először toborozni, majd rövidesen Budára a csillogó fagyban, aztán neki a tengerpartnak, egykettő, hajrá, végre szép az élet. Majdnem éjfélig dolgozott embereivel, étele, amelyet bekéretett íróasztalára, ott maradt kihülten és majdnem érintetlen. A horvát és latin levelek nagy halmaza közt ott hanyódott egy minapi okmány másolata: Debrecen donálta ebben hívének, enyingi Török Imrének. Hamarjában átfutotta.

Én, ki vagyok János Herczegh, fogadok e Levéllel, hogy minth hamarabb Debrecenhez juthatok, ottan minden okvetetlen Imreh uramnak adom örökül örökké, mind fiainak, mégh maradékjának és valamelly Attyafiaival egyetemben akarandgya, ha kediglen úgy történnék, hogy Király megh nem válthatnája, én pénzemel megh váltom és megh adom, ezt is kedigh fogadom keresztyénség hitemre és tisztessé-

gemre, hogy megh állom, mint jámbor. Továbbá fogadok neki hitemre és Tisztességemre, hogy senki szavára lenni, semmi szégyent, sem nyomorúságot rajta nem teszek, hanem valaki ellensége léssen, én is ellensége akarok lennem, engem Isten úgy seghillyen, Boldog Asszony és minden Szenthly.

Elmosolyodott, az édes magyar szövegnek mintegy ízét kóstolgatta a sok idegen szó után. És elmélázott egy pillanatra: feleségével olaszul szokott beszélni. Kislányával is. Apósával latinul. Hunyadi János egy nyelvet sem tudott. Latinul akkor kezdett tanulni, amikor kormányzó lett. Ezt apja mesélte neki régesrégén, mikor tábori sátorban üldögéltek és messziről ágyúszó hallatszott Bécs alatt.

Felesége még ébren várta. Különös mosoly ült az arcán. szeme forrón csillogott. Nekikezdték, hogy nagyot, hosszút beszélgetnek. De ölelésök csakhamar egymásba fonódott. És csókjuk évek óta nem volt ilyen szenvedélyes. Bea olyan tulajdonságot mutatott egyszerre, amely eddig rejtve maradt férje előtt: alázatos is tudott lenni. Mint a magasztos lovag szolgálóleánya.

Másnap János, alig egy-két órányi alvás után, nyeregbe vetette magát. Indult sereget gyűjteni. Alig állt meg egy-egy várban. Mindenütt ott volt levele, mindenütt pezsgett az élet, kardokat köszörültek, vitézi nóták mellett vigadtak, hadjárat előtt szokás szerint bor dukált nekik. Elvetődött Bruzsanyba is, ahol már feloszlott a családi tanács:

csúnyán összevesztek a Frangepánok. Bernát gróf akarta is a zavart: felvetette a zenggi vár kérdését. Ez most a báni alku egyik mellékes pontjaképpen János kezéről átment a király birtokára, ő tehát régi jogai felelevenítésével meg óhajtotta szerezni magának. A Frangepánok osztályt kínáltak, Bernát gróf hevesen kikelt ellenök: Zengg az övé lesz és senki másé. Most tehát, a tanács felborultával, siet ő is vejével hadba szállani. A toborzó körutat együtt folytatták. Rövidesen tizenhétézer emberök volt együtt. De még nem mehettek. Jánosnak esküt kellett tennie.

Erőltetett menetben nyargalt martaléknyi kísérettel Budára. Poggyászt nem vitt, csak egy rend díszruhát. Az úton hóvihar dühöngött. Ő élvezte az arcába csapó havat, mellét a szél ellen kifeszítette. És sürgette, erőszakolta az utat. Szilveszter napján érkezett Budára. Azonnal Pogány grófot kereste. Rendben volt minden. A vicebánok már várnak.

— Csak mennél gyorsabban az esküt. Rohannom kell a végekre. Nyakunkon a török.

Január harmadikára kapott kihallgatást. Pazar díszruháját felöltötte és a kitűzött órán átment palotájából a királyhoz. A rég nem látott folyosók megdobogtatták szívét. Nagy ceremóniával vezették a terembe. Ott álltak az országnagyok, akiket a törvény az eskütételhez előírt. Közöttük Bakacs Tamás, a bíboros hercegprimás. János a csoport elé biccegett, meghajtotta magát és várt. Mögötte a két vicebán. Nem szólt egyetlen szót sem. Bakacs elfordította a fejét. Még itt is tartották a haragot. Ek-

kor belépett a király. Mereven, szertartásszerűen elkezdődött az eskütétel. Korvin János herceg, Horvátország és Tótország örökös bánja, esküvel fogadott hűséget Ulászló királynak. Utána az uralkodó nyomban kivonult. Ő ismét bólíntott az urak felé. Bakacs Tamás félrenézett. S már vezették is az ismert úton, amelyet annyiszor megjárt gyermekkorában, a király dolgozószobájába. Következett a magánkihallgatás.

Ulászló, mint régen, elébe sietett és megölelte. De ő is került tekintetét, mint itt majdnem mindenki.

— Végtelenül örülök, kedves Johannesem, hogy ilyen szépen rendbejöttünk.

— Örömd az enyémnél nem nagyobb, felséges király.

Az uralkodó ásitást nyomott el. Alighanem soká fent maradt az éjszaka. Szeme alatt mély karikák sötétlettek.

— Rég nem láttalak. Beszélj valamit magadról. Hallom, kislányod van.

— Igen. Isota a neve. Beteges szegény, de Isten vigyáz rá.

— Úgy legyen. S a kedves hercegné hogy van?

— Köszönöm, most aggódik az asszonyok módján, hogy hadba vonulok.

— Igen, igen, persze, te most még a török ellen. Nagyon szép. Hát csak verekedjél vitézül.

Elhallgattak. Ulászló újra kezdte valami szerfölt nyájas mondattal, János válaszolt és megint elhallgatott. Így akadoztak jó darabig. Véghetetlenül

únták a dolgot mind a ketten. Akkor végre Ulászló megemberelte magát és felállott. Megölelték egymást megint, lanyhán, kelletlenül. János kiment. A kihallgatáson a vicebánok következtek sorra.

Kint a felvonóhídon áthaladván, János fejét csóválta. Hogyan lehet az, hogy benne, magyar emberben, a koronás király látása a legcsekélyebb izgalmat sem keltette? Úgy únta a királyt, hogy azt ki sem lehet mondani. De aztán palotájához ért. Ahogy a kaput nyitotta, már kiabált:

— Nyomban fúvassatok! Egy-kettő! Megyünk a törökre!

S mikor csapata élén már a pesti sík haván üggett hazafelé, vissza sem nézett a várra. Előre nézett a kitaruló fehérségbe és szeretett volna szárnyakat adni a lovaknak.

## VI.

A knini várban vett szállást a vezér. Jóformán ki sem csomagolta még úti málháját, érkezése után azonnal összeült főembereivel. A kniniek már tudtak mindent a törökök mozdulatairól, a helyzet nem szorult tisztázásra. Magától adódott, hogy a fősegregnek itt kell várnia az elhatározó ütközetre alkalmas időpontot, valami számbavehető erőt pedig el kell küldeni Sebenico felé, ahol portyázó törökök csavarognak és pusztítanak. János alvezérei között Benkovics Miklós volt a legtüzesebb, hórihorgas horvát kapitány, kevés beszédű, de lobogó nézésű.

— Herceg úr, — mondta, miután az egész haditanács alatt alig szólott tíz mondatot, — ha nem engem küldesz Sebenico felé, elemésztem magam.

János megütődve rábámult.

— Hogy hogy téged küldjelek? Magam akarok menni.

Erre valamennyien egyszerre szólaltak meg, valamennyien János felé fordulva. Hogyan képzelhet ilyet? A fővezérnek itt a helye a főhadiszálláson, apró portyázásokra mennie ellenkezik minden hadi

illemmel. Fontos hírek is minden pillanatban jöhetnek, Velencéből esedékes a válasz a katonai segítség felől, a végvárok százféle lényeges dolgot jelenthetnek, amiben rögtön kell dönten. A fővezér ilyenkor nem csavaroghat el. János megpróbált vitatkozni velök. Hetek óta lázasan várta már az alkalmat, hogy kardot kapjon a kezébe. Hetek óta úgy érezte, hogy élete végre most kezdődik, huszonhat éves korában. A politikát únta, a magas hivatalok munkája nem érdekelte, de katonáskodni, azt igen, vér szerinti hivatást tudott magában. Mikor — egyetlenegyszer — megmutathatta volna, hogy igazi katona, mikor a magyar trón apai örökségéért verekedhetett volna, a gyászos emlékü és boldogtalan esonthegyi csatában Ujlaki Lőrinc és a pécsi püspök tétlenségre kárhoztatták. E végzetes hiba óta kilenc esztendőt vár, hogy a csorbát kiköszörülje és páncélt öltön magára. És íme, az ősi ellenfél tőszomszédságában, ismét elébe állnak és lefogják csapásra emelt kardját.

Hiába vitatkozott, hiába érvelt, alvezérei legyőzték a szóbeli tusában. A sebenicói kirándulást rábízta Benkovics Miklóstra. Az rögtön felpattant és úgyszólván az ajtóból szolt csak vissza, hogy rögtön indul. S valóban nemsokára hallani lehetett a várudvaron felharsanó kürtszót, amely voltaképpen csak cifraságnak számított, hiszen a Benkovics alá adott seregrész messzi kint tanyázott a knini vár falain kívül, ott várakozván a többiekkel együtt a további parancsokra. János azokra a zsoldosokra gondolt, akik mindjárt indulni fognak a vitézkedés

boldog kedvével. Mint a kisiú, akit kedvenc játékától tiltottak el, pityeregni szeretett volna.

És még aznap be kellett látnia, hogy a hadvezetés valóban más, mint a vitézi torna: a vezérnek a verekedésen kívül igen fontos dolgai akadhatnak. Alig hagyta el a boldog Benkovics Miklós a várat, velencei futárt jelentettek János hercegnek. Nyomban maga elé vezettette. Fiatal szerzetes volt ez, akit a kemény tél hidege majd megvett az úton. Tűz mellé ültette, enni-inni adatott neki és úgy hallgatta ki.

Velence nem küldött segítséget. A szerzetes sokáig köntörfalazott, míg óvatos és körmönfont mondatai mögül ki lehetett hámozni küldetése valódi tartalmát: a signoria a herceg iránt a legteljesebb bizalmatlansággal viseltetett. Nem hitték Velencében, hogy fegyverkezése a töröknek szól. Meg voltak győződve róla, hogy új állásában, mint most már örökös bánnak, esze ágában sincs a török ellen fordulni, hanem Velence dalmáciai birtokaira fáj a foga.

— Ne őrjíts meg, ember, — kiáltott János, — miféle eszeveszett gondolat ez! Mit akarnék én elvenni tőletek?

— Chersót akarod elvenni a fáma szerint, uram, — felelte a barát nyugodtan — és meg is lehet magyarázni, hogy ez eszedbe jutott. Cherso szigete tizenhét évvel ezelőtt még feleséged családjának birtoka volt. A signoria akkor bekebelezte, mert régebbi jogai voltak hozzá.

— Szóval ezt a sok embert azért gyűjtöttem volna, hogy a Frangepánok visszaszerezzék Chersót?

— Én ezt nem állítom, herceg uram. De minden hozzánk érkező bizalmas jelentésből sajnálatosan erre lehet következtetni.

— Abból is, hogy velem harcol a nucsáki Drazsojevics Zsarkó, aki Velence fizetett zsoldos kapitánya?

— Az Drazsojevics magánügye, uram, ha részt vesz a vállalkozásban.

— Úgy. Hát ha ez a Frangepánok vállalkozása, miért nincs itt apósom maga?

— Mi jól tudjuk, nagyságos herceg úr, hogy Frangepán Bernát úr betegen fekszik Modrus várában.

— Apósom beteg? — lepődött meg János.

— Beteg, uram. Nem súlyos, de beteg. Majd megtudod magad is. A mi hírszolgálatunk gyorsabb, mint ahogy ez nálatok dívik, mi már tudjuk. Ha nem volna beteg Bernát kenéz, bizonyára itt volna.

— Meg kell bolondulnom, te barát. Hát hogyan esküdjem meg neked, hogy Cherso soha még nem fordult a fejemben?

— Az eskü túlságosan elhasznált eszköz már, herceg úr. Édeskeveset jelent a mai világban...

— Hallod-e, vigyázz a szádra. Te beszélsz ilyet, egyházi személy? Én soha még Isten nevét hiába fel nem vettem.

— Bizonyára így van, ha mondod, uram. De az én uraim kötelesek minden lehetőségre figyelni.

— Hogyan lehet hát biztosítani benneteket, hogy gyanakodástok igaztalan?

— Ki fog tűnni, uram, mihelyt teljes erőddel rámégy a törökre. Addig nem.

— Addig tehát segítség nélkül hagytok? A magam erejével segítetek rajtatok is, akik ellenséges szemmel néztek? Hiszen így azt kell hinnem, hogy nem csak a török ellen harcolok, hanem Velence ellen is. Nagyon kedvetlenné teszel, barát! Atyám és Velence sohasem tudták egymást megérteni, ez eléggé ismeretes. Én azt hittem, hogy fel tudom oldani ezt az idegenkedést és Velence elfogad engem megbízható barátjául. Gyanakvástok mélyen elszomorít. Éppen most, mikor súlyos áldozatokkal felfegyverzett embereim egy része már keresi a török portyákat, hogy rajtok üssön. Olyan lelkesedéssel mentem neki ennek a hadjáratnak, hogy azt el sem tudom mondani neked. De a politika mindig mindentől elveszi a kedvemet.

Hiába tusakodott vele akármeddig, nem tudták egymást megérteni. Pedig jócskán borozgattak is vita közben, s az ital, mint mindig, érzelmesebbé és melegebbé tette a kelleténél is. De a velencei barát olyan szilárd volt, mint a fal, hangulatok puhaságával ezt a kemény falat nem lehetett áttörni. Később, a számtalan futári jelentés közepette, amelyek a délvidék térképének legkülönbözőbb pontjairól hoztak híreket, vagy ijedt tengerparti városok segélykiáltásait tolmácsolták, megjött Frangepán Bernát izenete is. Apósa valóban beteg volt, ágynak esett. Betegen is nagy igyekezettel dolgozott Modrus vá-

rának megerősítésén, panaszkodott, hogy kevés a puskapora, falai elég rossz állapotban vannak. Általában lehangoló hírek jöttek mindenhonnan, s mikor János este leült alvezéreivel a vacsorához, nagy vita keletkezett a délvidék katonai elhanyagoltságáról. Szidták a kormányt, szidták az országgyűlést, szidták a tunya és felelőtlen nemességet, szidták a dolgát nem végző és engedetlen jobbágyságot, és János elboruló lelkiismerettel érezte, hogy az ő bánoskodását is alaposan szidalmazták volna, ha nincs jelen. Viszont, ha a királyt említette valaki, megvetően legyintett a többi, számárnak nevezték es léha szoknyafinak. János pedig csak úgy tessék-lássék kelt a korona tekintélyének védelmére. S mi alatt agyát rohamosan kezdte előnteni a bor gőze, hirtelen megborzadva érezte, hogy sokban hasonlít Ulászlóhoz: tétlen, vezethető, gyenge ember maga is. Ivott, hogy ezt a gondolatot elkergesse, mint ahogy hadba szállása óta erősen a bornak adta magát. Nem érezte magán Bea szemrehányó tekintetét és kedvét lelte a kancsóban, mint a kukoricásba szabadult fiatal vaddisznó. Alig volt este, hogy mámorosan ne feküdt volna le.

Január utolsó napján indult Benkovics Sebenico felé. Három nap múlva már híradás jött tőle: összefüggő, nagyobb török haderőre bukkant, kikényszerítette a nyílt ütközetet és a törököt fényesen megverte. Igen értékes zsákmányt ejtett, azonkívül nagy tömeg keresztyén foglyot szabadított ki a pogányok kezéből. Már útban van vissza Knin felé a nagy zsákmánnyal és a megszabadított foglyokkal.

Valóban meg is jött harmadnapra nagy diadalmasan. Útja késett, mert a sok martalék és fogoly nehézkessé tette vonulását. Levegőt repesztő trombitaszóval lovagolt haza a várba, a zsákmány kótyavetyélje két álló napig tartott a várudvaron. János sajnó irigységgel fogadta győztes vezérét. Az boldogan mesélte kurta kirándulásának számtalan kalandját. Maga is részt vett a verekedésben, hat törököt sikerült levágnia, neki hajaszála sem görbült meg. Egyenként elmondta a hat esetet, kilépve rendes szótlanságából. Mert ha fegyveres élményekről adott elő, bőbeszédű lett, mint a vadászemberek. Felállt az asztaltól és lábát szétterpesztette, kardját kézbe kapva magyarázta a döntő suhintásokat, a kézitusa bonyolult egyvelegét. János szinte toporzékkolt a főhelyen, mikor hallgatta. Izmai önkéntelen mozdulatokkal kísérték a megbeszélést, olyan tűz vett erőt rajta, hogy ott helyben azonnal szeretett volna véres tornára kapni valakivel. És hiábavaló vágyában neki adta magát az ivásnak.

Most már senki sem tudta volna visszatartani attól, hogy személyesen keresse a veszedelmet. Adig tárgyalt, tanácskozott és vitázott embereivel, míg ki nem sütötte, hogy igen alkalmas dolog lenne megvívni Bisztrica várát, ahol bent ülnek a törökök. Bisztrica túl van a bosnya határon, ott húzza meg magát az erős kis vár a dinári havasok tövében, fontos útvonalon öröködik és fedezi a rabolni induló török hordákat. Az alvezérek hümmögtek, de döntő érvet nem tudtak ellene vetni a vállalkozásnak. János nyomban kiadta a fővezéri parancsot: Kisebb erő itt

marad Knin várának biztosítására, a főszereg indul Bisztricea ellen. Még dolga lett volna itt bőven, sok levele várt válaszadásra, sok futár várakozott kihallgatásra, de ő már nem bírt türelmetlenségével. S mikor a napfényesen sziporkázó tiszta idő kemény fagyában csörömpölve haladt lován a cél felé, lelke majd kiugrott a páncél alól.

Írdatlan szakadékok között vezetett a sereg útja. A szemlélőt elragadta a táj vad szépsége. Előre küldött martaléksapatok néha elejtett farkasokat küldtek hátra, ha esténként alkalmas helyen táborot ütöttek, duhaj mulatság közben vaskos adomák járták, a hatalmas darab húsok a szabad ég alatti tűzről kerültek a fővezéri sátorba, a felelőtlen szabadság, a nyers férfiasság vad öröme tombolt a szívekben. Táborütéskor János végig szokta járni a legénységet. A zsoldosok bizalmas mosollyal köszöntötték a már lobogó tüzek mellett, s ő igyekezett úgy viselkedni, mint emlékezetében apját látta Bécs alatt. Egyik-másik arcot s a hozzátartozó nevet megjegyezte, s bátortalanul, ügyetlenül próbálta a történelem ama híres vezéreinek szerepét játszani, akik mint Nagy Sándor, Cézár vagy Hannibál, nevökön szokták szólítani a tábor katonáit. Éjszaka olykor kitámolygott a sátorból és odatartotta mámoros arcát a dermesztő éjszaka józan hidegének. Gyönyörű volt mindig a kép: itt-ott az ébren tartott tüzek piros pontjai takarták a fekete tömeget a fehér világ ölében, a bércek között látszó kék kupolán gyémántpor szikrázott, s mint különös madarak szállongtak a csendben a strázsák horvát szavai, amint egymásnak

adogatták az előírt jelszót. Ő megmarkolászta a bortól merev arcát, mámoros tudatának gyenge szikrájával Beára és Isotára gondolt, életére, rejtelmes sorsára, apjának gigászi súllyal nyomasztó emlékére. Ha aztán elnyúlt a sátorban a medvebőrön, álmai az italtól hajszoltan vad élénkséggel kergették egymást. Soha ilyen erős és különös álmai nem voltak. Többnyire apja bukkant elő ezekben az álmokban, esztelen összefüggésekkel: szultánnak álmodta például, s ez a szultán a csatában lóháton robogván előfölte, halálra gázolta, de ő holtan is tovább verekedett, ledöfte a lovast, s a lovas most már Iszkender pasa arcát viselte.

Iszkender basa volt ennek a vad tájnak ura. Ő volt itt az a török vezér, akinek egyes csapatai minduntalan nyugtalanították a keresztyén világot. Fel lehetett tenni, hogy ha Bisztrice várát veszedelem fenyegeti, azt ő nem nézi tétlenül, felmentő sereget küld, és akkor nyílt csatára kerül a sor. Ez a csata volt most János éber óráinak vágya és folytonos gondolata. Vonulás közben olykor hátramaradt, hogy megszemlélje ágyúit. Azokat nagy kínlódással vonszolták lovak és emberek a rossz hegyi utakon. Folytonos ordítózás, hajszolás és nyűgség közepette. Ő makrancos állatoknak nézte őket, amelyek sok bajt okoznak, de ha majd helyökön állanak, derekas hűséggel meg fognak dolgozni. Nyájas pillantással dédelgette csöveiket, aztán reményteljes jókedvvel ismét előre sietett, mintha rohamra lovagolna.

Mikor megállott végre Bisztrice várának elé-táruló látványa alatt, állandó tábort vertek és a fel-

állított ágyúk első lövései eldördültek, szeme könnyes lett a boldog izgalomtól. Mint valaha apja, most ő is maga igyekezett a célzásnál segíteni a pattantyúsoknak. Az ostrom megindult. Nem valami elemi erővel; lőszerre csak módjával volt, óvatosan kellett bánni minden egyes lövéssel. De nem is sietett vele: a várostrom a macska munkájához kellett, hogy hasonló legyen. Ott kellett ülni türelmesen az egérlyuknál, míg az áldozat már nem bírja tovább és elébújik. Mindenesetre hasznos volt egy kis füstöléssel is kibúvárra biztatni ezt az áldozatot, s hasznos volt tudni azt is, hogy meddig győzi éhséggel. A falak megmászására nem igen lehetett gondolni; ehhez nagyobb tüzérségi előkészítés kellett volna. Így hát nyugodalmas türelmi feladattá lett az ostrom, János első saját várostroma, az izgalmat csak az a kérdés adta, hogy a kémek be tudnak-e valahogyan jutni a falak mögé, a környékből összefogdosott parasztok mit tudnak mondani a törökök jövés-menéséről, a messzebbre küldött felderítők hoznak-e hírt felmentő seregről. A várfalon kívül eső falut mindenesetre felperzselték, annak nyomorúságos viskói hamarosan elhamvadtak.

Két hete folyt már az ostrom, mikor az örsök lelkesedve jelentették, hogy török csapat közeledik. János sóvár izgalommal készülődött. Az ellenséges csapat helyett egyelőre két követ érkezett: azt az ajánlatot hozták, hogy János vonuljon vissza békeséggel a vár alól. Ott mondta ezt a két varkocsos fejű ember a fővezér sátrában a tolmácsnak, mert János nem tudott törököül. Rendkívül udvarias igye-

kezett lenni a válaszában, hogy igazi lovagként viselkedjék.

— Nem így kell ezekkel beszélni, herceg uram, — szólt bosszúsan Benkovics Miklós, — meg kell őket csapatni, aztán menjenek vissza szégyenszemre a kutyák.

János szelíden és méltóságosan a fejét rázta.

— Én másképpen csinálom, Miklós.

Megajándékozta a két törököt és fennen fogalmazott vitézi izenetet bízott rájuk a tolmáccsal:

— Mondjátok meg uratoknak, hogy Korvin János itt áll az utolsó lehelletig, mert méltó akar lenni fenkölt nagyatyja, Hunyadi János, és felséges atyja, Mátyás király nevéhez, és méltó akar lenni felséges ellenfeléhez, a szultánhoz is, aki vérrokona. A herceg harcolni kíván az utolsó csepp vérig.

Mialatt a követek hajlongva hátráltak, János rajtakaphatta embereit, hogy megbocsátó mosolyokat váltanak. Komikusnak találták a nagy ceremóniát és hangzatosságot ehhez a kis verekedéshez. De ő ragaszkodott hozzá, hogy vezérkedésének meglegyenek szép külsőségei. Várta az ellenséges sereget. A támadás azonban késett. A csatangoló lovasok hír nélkül jöttek vissza, nem láttak sehol törököt. János parancsot adott néhány ágyúlövésre. Este izgott boldogsággal vacsorázott és borozott embereivel, jó későn és nem egész józanul tért nyugovóra. A következő nap is eseménytelenül múlt el, este még nagyobb daridó következett a vezéri sátorban. Anynit ivott, hogy eszméletét teljesen elvesztette. Mikor álmát zürzavaros kiabálás, izgalom, lőtás-futás

kísértette, nem tudott egészen felébredni. S mikor másnap magához tért, az egyik alvezér, Marczinkó knini kapitány állott előtte.

— Jó álmod volt, uram, — mondta jókedvűen, — ezt a kis tusát alaposan átaludtad.

— Miféle tusát?

— Az éjjel rajtunk ütött a pogány, de elláttuk a baját. Negyven foglyunk van, köztük egy aga. Sokan a hóba haraptak. Azokat még el kell kaparni.

Ahogy lassan magához tért, kitárult előtte a fájdalmas valóság: serege nála nélkül győzött. A törökök éjjél után megkerülő mozdulattal támadtak: a környező erdőkből két oldalon törtek elő. De az örök láncá résen volt. Benkovics azonnal átvette a vezényletet, kurta, de erőteljes verekedés kezdődött. A törökök megszaladtak. János sajtó szívvel hallgatta az elbeszélést, sátora hamar megtelt a többiekkel, s mindenkinek volt valami érdekes, izgalmas részlete elmondani való. Később jeges vízben megmosakodott és lovát parancsolta. Meg akarta nézni az elmulasztott ferfimunka színhelyét. Emberei elkísérték és mindent elmagyaráztak neki. Sok helyütt török és horvát halottak feküdtek még, a havat piros foltok tarkázták. A tábor egy helyén karámba terelték a foglyokat, azok egykedvűen üldögéltek a tűz körül. A foglyok ejtett aga mélyen aludt vastag ruháiba burkoltan. Fel akarták rázni, hogy álljon talpra a vezér előtt, de János nem engedte. Csak legyintett, hogy hagyják aludni. Le sem szállt a nyeregből, kedvetlenül tovább indult. És félhangon oda-szólt Benkovicsnak:

— Miklós, ne hagyjatok engem inni. Úgy vágytam ezt a tusát, mint az üdvösségemet, és az átkozott ital levert a lábamról.

— Hát bizony, uram, — felelt az, — győzni kell ezt is, nemcsak a hadat. De ne félj, majd jönnek megint.

Jöttek, még pedig harmadnapra, és megint éjjel. János ezúttal vigyázott magára és nem ivott túlsokat. Mikor az éjszaka mély csendjében megszólalt az örök lármás riadója, azonnal felpattant fekvőhelyéről és lova után ordított. Vértje, sisakja, kardja, mindene ott volt a közelében. Toporzékolva követelte csatlósát, de az nem volt sehol. Kapkodva öltözködni kezdett, s mivel idegesen sietett, a tárgyak nem akartak neki engedelmeskedni, a bőrszíjak csatjait nem találta motoszkáló ujjával, sisakjának rostélya makaesul vonakodott működni. Kilépett a vért nehéz mozdulataival sántikálva a sátor elé, a táborban veszettül szóltak a trombiták, futkosás, csörömpölés hallatszott mindenhol, a tüzek között rohanó alakok tünedeztek. Egy legény éppen most vezette a vértbe öltöztetett lovat. Azonnal a nyeregbe vetette magát, aztán tanácstalanul várt.

— Amott lent jöttek, uram, — lihegte a csatlós, — a kis domb mögött szorították meg őket.

Sarkantyút adott a lónak. Álomszerűnek tetszett az egész, szinte nem tudta, mi történik vele. Vágtában rohant a táboron keresztül, fülével a csatazaj nyomát kereste, de csak jó messziről vélt valamit hallani. Egyszerre rohanó lovasok közt találta magát, közéjük keveredett. Kardja már a kezében volt.

Rugtatott azokkal együtt, közójök keveredve, a fa gyos talajon. Sötét volt, nagyon meg kellett erőltetni a szemet. A zshivaj hirtelen megdagadt előtte, úgy közeledett feléje a lárma, mint valami feléje rohanó szekér dübörgése. Fémesattogás, ordítózás, sebesültek sikoltása, verekedők káromkodása elegyedett sípjelekkel és trombitaszóval. És már vagdalkozó csoportban látta magát, mozdulat emelkedett előtte, kardjával ösztönösen odacsapott, ordítás fellett a csapásra. Most már tudta, hogy benne van az ütközetben. Vad boldogsággal próbált verekedni, de nem tudta, hova üssön: a tolongás fala, amelyet karddal akart támadni, szétomlott előtte. Lová vitte előre. A hótól derengő sötétben így rohant, vagy inkább hagyta magát előre ragadtatni, zürzavaros kiáltozás közepette. Részegnek érezte magát, de a bor mámoránál sokkal boldogabbnak. A paripa a végtelenségbe ragadta, tér és idő nélkül. Csak mikor egy kéz megragadta láncos zablóját, akkor ocsudott rá, hogy a mellette és mögötte lovaglók már jó ideje hozzája szólnak.

— Veszedelmes tovább menni, uram, — mondta fuldokolva Drazsojevics.

Lassítottak, míg a lovak is le tudták győzni a lerohanásuk lendületét. Végre megálltak. János ismeretlen tájon látta magát, erre még nem járt soha csatangelésében. A távolból még mindig dobogás és kiabálás hallatszott.

— Mi történt? — kérdezte elfulladva.

— Nem érdemes kergetniük őket, uram. El-

vertük a pogányt istenigazában. Vissza kell fordulnunk.

Csodálatos módon jó félórát lovagolt társaival visszafelé. Ennyire elragadta az üldözés heve. Utközben lassanként kitisztult előtte a helyzet: a gyors, de igen heves csatának egyik csücskéhez érkezett volt először, ott a támadók éppen akkor inogtak meg és indultak futásnak. A csata főfordulatai másutt zajlottak le. Őt Drazsojevics fedezte fel és valami húsz lovassal azonnal körülvette, hogy baja ne essék.

— Néztelek, uram, — mondta a horvát ember csodálkozó tisztelettel, — igazán remekül dolgoztál.

— Hogyan dolgoztam? — kérdezte János boldogan.

— Tüneményesen, uram. Tudtam, hogy jól ülsz a lovon, de ennek kevés példáját láttam. És úgy forgotod a kardot, hogy száját is eltátja az ember.

— Mondjad, Zsarkó, mondjad. Vagy egyet mégis csak levágtam, ugye?

— Egyet, uram. Odavágtál neki és elesett, mint a zsák, meg sem nyikkant többet. Levágtál volna még tizet is, de már nem jutott neked. Hadd mondok valamit, hercegem. Tiszteltelek eddig is, ahogyan kijár neked. De ezentúl más szemmel fogok rád nézni.

— Nemcsak te, Zsarkó, — felelt János remegő boldogsággal, — mindenki. Az egész világ. Mondd, Zsarkó, meg tudnók keresni az én törökömet? Akit én vágtam le?

De meg sem várta a választ, maga felelt magának.

— Dehogy is lehet azt már megtalálni. Milyen kár. Megnéztem volna: kiféle, miféle.

A tábor még nem nyugodott meg, mikor visszaérkeztek. Lassan szivárogtak vissza az üldözők a hegyoldalakból, nagy volt a csörömpölés, ordítózás, jajveszékelés. A súlyosan sebesült foglyokat, ha lát szott, hogy nem fognak felépülni és értéket képviselni, mindjárt megölték, a könnyebb sebesültek fogukat vicsorgatva káromkodtak, vagy óbégattak. Lassanként világosodott és most már számba lehetett venni mindkét oldal veszteségeit. Jánosnak nem volt nyugta boldog toporzékolásában, mindenütt ott akart lenni, láttatni kívánta magát, tárgyalni akarta a csatát, vitézségének szüntelen emlegetésére vágyott. De ahogy a köréje csoportosuló kapitányok szaporodtak, a tanácskozás egyáltalában nem a hadi erényekre fordult, hanem a haszonra, kiki azt számolgatta, hogy hány lehet a fogoly, hány jut az osztozkodásnál egy közemberre és hány jut egy tisztre, mi most az eladandó rabszolgák árfolyama. Ő lovaglásról, kardforgatásról szeretett volna beszélni. Környezete minderről nem ejtett szót, mint ahogy a műhelyéből szabadult iparos is örvend, ha mesterségéről nem kell szólnia.

Mire világos reggel lett, nemesak a tájnak, hanem a győzelemnek körvonalai is tisztán kibontakoztak. János serege döntően megverte a török sereget. Kétségtelennek lehetett tartani, hogy Iszkenđer pasa egyhamar nem küldhet új erőt Bisztrica

felmentésére. Rengeteg fogoly esett, közöttük három előkelőbb tiszt. A foglyok karámját azonnal nagyobbítani kellett volna, de a győzők jobbnak látták egy jókora fogolyszállítmányt mindjárt útnak indítani Knin felé. Dél tájt indultak ezek, s János végignézte az útrakelőket. Már rég lefekhetett volna, hogy diadalmasan megzavart álmát pótolja, de nem feküdt volna le semmi kincsért. Olyan édes volt vitézségének folytonos tudatában gyönyörködnie, hogy éber öntudatáról lemondani most nem tudott. Az egész táborban szétszaladt már derekas viselkedésének híre; nem akadt egyetlen zsoldos, akinek arcán ne látta volna a tiszteletteljes meglepetés kifejezését. Zsivióztak, integettek. Ő boldogan nevetett.

— Milyen pipogya öszvérnek tarthattak ezek eddig, — mondta nevetve, — szinte sértő, ahogyan csodálkoznak.

Bár a reggel hozott borszállítmány rohamosan fogyott, fele annyi idő alatt itták meg, mint előírnyozták, mégis nagy fejadag bort rendelt a zsoldosoknak. Délutánra már zajos tivornyává lett az egész tábor. És sátrában maga a fővezér ivott legmohóbban. Mikor az ital leverte lábáról, tökéletes álomba sülyedt végre első verekedésének remek élménye után. Másnap, mire megébredt, már ott voltak Iszkender basa követei. Békét jöttek kínálni. Igen hosszú ajánlatok summája az volt, hogy ha János abbahagyja Bisztrica ostromát és békével hazatakarodik, Iszkender basa kötelezi magát, hogy egy álló esztendeig ennek a szandzsáknak egyetlen

török katonája sem teszi a lábát a magyar korona területére.

— Szó sem lehet róla, — felelte János élénken a tolmácsnak, — a várat be fogom venni.

— Azt kéri a pogány, — válaszolt a tolmács, — hogy ne mondd ki az utolsó szót, herceg uram. Ők még szeretnének itt maradni a mai napon és várni.

— Tőlem várhatnak, — mondta ő derűsen vállat vonva, — én ma elmegyek vadászni. Legalább vaddisznót öljek, ha török nincs. A várat pedig vívjuk tovább. Három lövést ne sajnáljatok a falaktól.

Vidáman készült a vadászatra. Sok volt itt az erdőben a vadkan és sok egyéb vadra is lehetett számítani. Készülődés közben dobogó szívvel csodálkozott önmagán. Mikor a békekérő követeket jelentették neki, meg sem fordult fejében, hogy félénken és ingadozva tisztjeihez forduljon véleményökért. Azonnal válaszolt saját elhatározásából. A csata más embert csinált belőle. Mialatt legénye vastag botost segített a lábára, ő széles jókedvében vidám olasz dalt dúdolt. De mikor éppen indulni akart embereivel az erdőkre, hírnököt jelentettek neki. Még pedig Varasdról. Szíve nagyot dobbant: ez Beától hoz levelet.

— Várjatok, — szólta oda a többinek, — ezt még elolvasom.

És olvasni kezdte a felkantározott ló mellett a levelet, amelyet csakugyan felesége írt neki. Hosszasan leírta, milyen vakmerően erőszakoskodik a kapzsi rokon, Székely Jakab. Nem mai keletű volt közöttük a számadás. Már régebben tizenhatezer

aranyforinttal tartozott Székely Jakabnak, s a követelés biztosítására rengeteg ékszer maradt a hitelező kezén, azonkívül Vinicza vára és Trakostyán vára. Csak az ékszerek többet értek tízezer arany forintnál. Az erőszakos Székely Jakab azonban ezt a fedezetet is keveselte és folyton békétlenkedett, úgy gondolkozván, hogy János végül is megúnja a sok herce-hurcát és a zálogvárat az ékszerekkel együtt ott hagyja veszni a hitelező kezén. János, mielőtt hadba indult, hírt kapott Székely újabb fegyveres támadásáról, s akkor felháborodva határozta el, hogy ha megtér, majd leszámol vele. Most Bea arról értesítette, hogy Székely Jakab az ő távollétét felhasználva, dühödten garázdálkodik, Korvin-birtokokat pusztít fegyveres jobbágyokkal és vakmerőségét most már nem lehet túrni. János elkáromkodta magát.

— Mi az, herceg úr? — kérdezték a várakozók.

— Székely atyámfia disznóságai, — felelte haragosan, — haza kellene menni és a nyaka közé csördíteni. De most Bisztrica miatt nem mehetek.

Tovább olvasta a levelet. Egyszer csak meghökent, elpirult és közelebb vette a papírt. Elolvasta a záradékot még egyszer. Nem tévedett. Bea olasz szövegének formásan írt végsorai ezt mondták: „Nagyon vágyom utánad, kincsem, mindenségem, most már biztos, hogy Isten új gyermeket ad, a javasasszonyok azt mondják, hogy augusztusra várhatjuk. Kimondhatatlanul várlak, siess karjaimba, mert nagyon árva vagyok.“

— Nincs vadászat, urak, — kiáltott János, — és jöjjenek azok a követek!

A békét még aznap megkötötték. János türelmetlenül sürgette, hajszolta vezéreit a részletes alkudozás alatt, mindenáron indulni szeretett volna. Másnap fel is szedték a sátorfát. Türelmetlen meneteléssel hagyták ott Bisztrica falvának üszkös maradványait és a kikezdett falakat. Kninben rövid időre megállapodtak, a zsoldos sereg megkapta a kiosztott zsákmányt, és jó része feloszlott. János felosztotta az egy esztendőre terjedő végvári szerepeket is: a dalmata partokon Benkovics Miklós, a bosnya határon Kozulics Pál, Kninben Marczinkó örködik. Aztán a zsoldosok megtartott vezérével sietett haza. Mikor feleségét és kisleányát magához ölelte, mély meghatottságot érzett.

— Rendesen viselted magad, — volt Bea első kérdése, mint mindig, — nem esaltál meg?

— Ó te bolond, te, miket kérdezel, — nevetett János az asszonyt magához szorítva.

— És nem is ittál sokat?

— Erre nem felelek, mert még megharagszol, most pedig nem akarlak izgatni. Mondd, fiú lesz?

— Fiú.

— Biztos?

— Egészen biztos, — felelt Bea szelíden nevetve, — megálmodtam. Fiú lesz, szép nagy vasgyúró kölyök, és Kristófnak fogjuk hívni. Megígérted.

— Meg. Állom a szavamat. Kristófnak fogjuk hívni. De addig ráncba szedem Székely Jakab uramat.

— Azért hoztad ezt a sok katonát?

— Azért. Csak megvárom, hogyan ugorjak rá. Most egy kicsit itthon maradok. Sok beszélgetni valónk lesz, el akarom mondani részletesen az egész hadjáratot. Mit nézel rajtam?

— Bámullak. Mintha nem te jöttél volna haza, hanem kicserélted volna magadat.

— Én is úgy érzem, angyalom. De miben látod a változást?

— Nehezen tudnám szavakban foglalni. Biztosabb vagy valahogyan. A nézéseid öregebb és nyugodtabb. A termeted különös módon mintha megmagasodott volna. Valami történt veled.

— Tortént, — mondta csendes boldogsággal János, — még pedig nagy és csodálatos dolog történt: elment innen Varasd mellől Korvin János, hogy megtalálja magát. És megtalálta. Most ő maga csodálkozik rajta legjobban. Angyalom, a fiad egy talpig férfi ember fia lesz.

Bea úgy nézett férjére, mint még soha. Akár csak a zsoldosok ott lent Bisztrica alatt: meglepetéssel, elismeréssel, csodálkozó megbecsüléssel.

— Majd elmondasz mindent. Úgy látom, igazad volt: katonának születted. Nem hittem. Most látom, hogy nem ismertelek teljesen. Alig várom, hogy mindent elmondj.

És a csatából hazatért férj napokig mesélte élményeit. Kissé lelkendezve, kissé túlszélesen, túlszínesen. De maga is érezte, mint a megtért pogány, a tűzkeresztség csodáját. Feleségéhez való viszonya megváltozott. Lelki közösségök még melegebb lett,

de úgyszólván kezdtek életkort cserélni: eddig Bea volt az anya és János volt az odaadó, lelki támaszt kereső fiú, most Bea egyszerre az erős emberhez kezdett símulni, és a férfiban halványan megjelent az apa meleg jóindulata. És szüntelenül a születendő Kristófról beszélgettek. Arról a boldogító sarjról, aki tavaly karácsony előtt nagy lobbot vett szerelmök adott nekik: mikor Jánost olyan módfeletti boldogsággal töltötte el a hirtelen felbukkant török hadjárata tudata.

A változást Frangepán Bernát is észrevette. Már rég nem nyomta az ágyat az após. Meglátogatta a hadból hazakerült vejét és meglepett elismeréssel bólogatott a vő elbeszélése közben. Aztán sokat beszéltek Székely Jakabról.

— Meg kell gondolni, mit csinálunk, — mondta Bernát kenéz, — ez a Székely Jakab hivatalosan a Miksa császár szolgálatában van és az ő védelme alatt áll. Sült osztrák lett belőle, s ha te, a magyar korona alattvalója, rámégy, Miksát ingerled. És rengeteg pénzbe kerül ez a sok zsoldos, amíg...

— Bánom is én, — szakította félbe János, amit nemigen tett eddig, — én verekedni akarok.

Frangepán elcsodálkozott. De tetszeft neki a dolog és nem érvelt többet. János még várt egy-két hétig. Utánajárt Székely Jakab minden dolgának, elment Zágrábba, ahol többet hallhatott róla, mikor pedig beköszöntött a tavaszi olvadás, elindult Székely Jakab ellen. Mintha csak rendes hadjáratra menne: szabályos katonasággal. Agyút is vitt magával. Borlin vára ellen ment, mert kikutatta kézen-

közön, hogy Székely Jakab várai között ez tartalmazza a legbecsesebb berendezést, sok ott az arany, ezüst holmi és az ékszer. Roppant gyorsasággal maga vezette oda a fegyvereseket, hogy Székely Jakab meg se neszelje a dolgot és várnépe fel ne készülhessen. Sikerült is meglepnie a csekély őrséget. Ágyút nem is kellett használnia: az őrség ki-rohanással próbálta megmenteni a helyzetet, de véresen ráfizetett: János nagy gyönyörűséggel fogadta el a verekedést, maga is részt vett a kézitusában, három embert fejbevágott és roppantul sajnálkozott, mikor a várnép hamarosan megadta magát. Halott nem esett egy sem, a támadó vezér besétált a leeresztett hídon, szemlét tartott a termekben, kinyitotta a kincses kamrát, egész tartalmát szekérre rakatta, őrségül ott hagyott néhány embert a maga legényei közül, s mint ki dolgát jól végezte, elindult hazafelé Varasdnak. De most már lassabban: a kincsekkel megrakott szekér minduntalan kátyúba ragadt a rossz úton a zsákmány terhétől.

Otthon vette a hírt, hogy Székely Jakab tajtékzik a dühtől. Az országgyűléshez akar fordulni felháborodásában, fennen hangoztatta, hogy ő császári alattvaló, és Miksa császár majd megmutatja a garázda horvát bánnak.

— Csak menjen az országgyűlés elé, — mondta János vigan, — én bizony feléje sem nézek. Majd küldök ügyvédekét. Jó kis hadjárat volt ez is, akár csak a biztriciai.

— De ott békét kötöttél, — vetette ellen Bea.

— Hátha itt is sikerül? Az országgyűlés mel-

lettem lesz. Jakab rokon számára nem marad más hátra, mint hogy megpróbáljon békülni.

Székely Jakab emberei, mint a Budáról érkezett jelentések tudósítottak, csakugyan megjelentek az országgyűlés előtt. Nem mentek semmire. Okmányokat, leltárákat szedtek elő, de Szuppanics Gyorgye és Balázs diák, János két megbízottja, hamisnak mondta az írásokat. El lehetett volna így veszekedni akár évekig. És Székely Jakabnak csakugyan megjött az esze. Embert küldött Varasdra: egyezkedni szeretne. János még kérette magát, aztán ráállott. De előbb írásbeli esküt kért a Frangepán tanácsára. Meg is kapta. Székely Jakab nagy esküt esküdött írásban, hogy míg egy osztrák és magyar főurakból választott vegyes bíróság az ügyben nem ítélkezik, becsületszávára nem erőszakoskodik többet.

Bea boldogan szemlélte újjászületett férje szerénykedését. Boldog terhét már nehezen hordta, a nagy nap közeledett. És ahogy ők várták családi életök eseményét, az idők méhe is nagy eseményeket hordott magában. A török veszedelem rémítette a világot. A szultán hatalmas országa fenyegetően gyűjtötte a haderőt. Varasdra is eljutott a híre, hogy a pápa erőnek erejével nagy törökellenes szövetség szervezésén fáradozik. Velencét és Franciaországot már sikerült szövetségbe vonnia. De Magyarország volt a legfontosabb, mint az ellenséggel szomszédos ország. A nuncius hír szerint buzgón dolgozott Budán, de a korhadt kormányval nem ment semmire. A nádorhoz hiába fordult volna, az nagybetegen sinylődött és a végét járta. Bakacs

Tamással pedig a világ legügyesebb diplomatája sem boldogulhatott egykönnyen. Így a szövetség fegyveres fellépése folyton húzódott, mialatt a török vérszesen készülődött a keresztény világ romlására. János otthon ült felesége mellett és izgatottan lesett minden levelet: hátha sor kerül rá, hogy megint mehet a török ellen.

A házaspár a szülés előtt leköltözött Bihácsra. Azt a kastélyt jobban szerették, s Bea az Una szép szigetén nem szenvedett annyira a melegtől. Augusztus elsején megszületett a gyermek. Csakugyan fiú lett. De nagyon csenevész kis csecsemő. Az újszülött porontyok rendes nagyságának felénél alig sikerült többre. Mint nénjét, őt is félteni kellett, hogy nem marad életben. János alig húnyta le szemét az izgalomtól. Szinte nem mert aludni, mert rettegett, hogy azalatt, míg ő alszik és nem tartja szemmel a kicsit, annak valami baja esik. Törékeny kis test volt a vézna Korvin Kristóf herceg. Apja valami borús boldogsággal nézte és sokat töprengett magában: hát nem telik tőle több, mint két ilyen esendő kis élet, akiket még az ajtónyitás rezzenésétől is félteni kell?

A sok ajándék között, amellyel az újszülöttnék kedveskedtek rokonok és ismerősök, a legértékesebbeket váratlan ember küldte: Iszkender pasa. Nyilván nagy súlyt vetett arra, hogy megtartsa a fegyverszünetes barátságot azzal, aki seregét legyőzte. A töröknek fedeznie kellett magát a bán területe felé, mert másutt volt komolyan elfoglalva. És nem sokkal a Kristóf születése után a vemhes világpoli-

tika is megszülte a maga eseményét. Törökország megverte a velencei köztársaságot. Sapienza mellett a velencei hajóhad a török támadásnak teljesen áldozatul esett, nemsokára Lepantóba, a korintusi öböl legfontosabb kikötőjébe bevonultak a törökök. Velencének aggódnia kellett dalmáciai birtokaiért.

— Úgy látszik, melegszik a dolog, — magyarázta János izgatottan a feleségének, — ha minden úgy megy, ahogy remélem, nagy sereget kapok Velencétől és módom lesz kitüntetni magamat.

Mert Velence, most már végszükségben, feladta a bizalmatlanságot. Követei egymás után járták a bihácsi várat. De nemcsak azok, hanem a délvidék fontos mágnásai is. Úgy látszott, hogy a háborúba egész Európa belekeveredik. Frangepán Bernát, a Zrinyiek, a Blagayak és más gazdag urak szinte állandóan Jánosnál ültek, tárgyaltak és várták, mikor jön a nagy fordulat.

— Készüljünk, — mondta Bernát kenéz, — ennek fele sem tréfa. Minden jel azt mutatja, hogy megint elérkeztünk Hunyadi idejéhez.

— Hálistennek, — kiáltott fel János, — most legalább megint megmutatjuk Európának, mit tud Magyarország. És én az élen leszek, mikor meg kell mutatni.

— Gondolod, — kérdezte apósa bizalmatlanul, — hogy ilyen simán fog menni minden? Odaállsz a sereg élére és vezeted Magyarországot a török ellen?

— Miért ne, ha arra kerül a sor? Magyarország mögöttem lesz. Ki más lenne a vezér, mint én?

— Arról nem beszélek. Persze, hogy te leszel a vezér. De vajjon mögötted lesz-e Magyarország?

— Hogyne lenne, végszükségben. A baj összekovácsolja az embereket.

Frangepán fejét csóválta.

— Én másképpen ismerem szép Magyarországot. De adja Isten, hogy neked legyen igazad.

— Muszáj, hogy igazam legyen. És én semmi mással nem törődöm, mint a nagy feladattal, ha rákerül a sor.

— És ha hagynak.

János nem felelt. Apósának borús látása elkedvetlenítette, mikor ő éppen heves és meleg lelkesítést várt volna. Úgyis sok minden zavarta Velencével folytatott üzenetváltását és felkészülését. Bakacs Tamást nem igen zavarta a török veszedelem abban, hogy szívósan tovább próbálja folytatni pereit, amelyeket Ulászló egy időre kizökentett medrökből. Vajdahunyadot és Gyulát akarta a kemény akaratú kapzsik rendíthetetlen elszántságával. Ulászlóra nyilván nem számíthatott most már a régi mértékben, ezért fordított egyet a szekéren és kibékült az öreg, beteg nádorral. János nagy meghökkenésére azok a perek, amelyeket nyugovóknak gondolt, egyszerre mind megindultak, és valamennyiben a nádor hozott ítéletet. Mindig ellene. A vajdahunyadi per réme már megint elevenen élt, a nádor Bakacsnak ítélte a nyönyörű várat, s a királyi kúriától, amelyhez az ügy felebbvitellel került, megint nem sok jót lehetett várni. János hosszú levéllel fordult a királyhoz. Részletesen kifejtette a török veszedelmet és

perei számára nyugságot kért, amíg a háború nagy eshetőségére felkészül. Válaszul azt kapta, hogy a nádor megint beleszólt a gyulai uradalom dolgába: a budai káptalan új bizottságot küldött ki, hogy Gyulát ez elfoglalja Bakacs számára. János megint csak a régi módszerhez nyult: felfegyvereztette az uradalom embereit. A jobbágyok ijjra, dárdára, szekercére kaptak. Mikor jött a küldöttség, a tömeg megrohanta őket: ha azonnal vissza nem fordulnak, mindet ott nyomban agyonverik. A törvény emberei éhesen érkeztek a nagy út után. De még enni sem kaptak időt. Menekülniök kellett azonnal.

— Győztem az itthoni háborúban, — mondta keserűen János, — most megint készülhetek a török ellen.

De nem készülhetett. Bakacs Tamás gondoskodott róla, hogy mással is kelljen törődnie. Kivitte, hogy egy jókora birtokot, amelyet a Korvin-vagyontól harácsoltak el erőszakkal, s amely per alatt állott, Ulászló királyi dónációs okirattal idegennek adományozzon, még pedig nem másnak, mint Ujlaki Lőrinc hercegnek. János azonnal hevesen tiltakozott és várta a választ.

A válasz az volt, hogy Medvevárában és még két várban, amelyek János kétségtelen tulajdonát képezték, Tusz Alfonz ült benne, a zágrábi nagyprépost. Ez a három várat negyvenezer aranyért úgy adta el, mint a magáét. És pedig nem másnak, mint Ulászló királynak. János fejét fogta és mély gondokba merülve járt lefelé a bihácsi kastély egyik szobájában. Rótta a szobát és közben hangosan gon-

dolkozott. Bea az ablaknál szoptatta a kis Kristóf herceget.

— Én ezeket az embereket nem értem. Az országot borzasztó veszedelem fenyegeti. Velence csak bennem bízik, a sereg élére más alkalmas ember nincs. És ahelyett, hogy kedvemben járnának, felkészítenének, biztatnának, valamennyien a vagyonomra törnek, nyomorgatnak, zsarolnak, megrabolnak. Mialatt őket magokat a török fenyegeti végromlással. Micsoda ország ez?

De Bea nem felelt. Ő pedig csak járkált lesfel súlyos, bicegő lépéseivel. És hosszú szünet után felsóhajtott:

— Hej, de nehéz magyarnak lenni.

## VII.

A nagy veszedelem még nem szakadt rá az országra. A török más utat választott: előzönlötte Görzöt. János földje ment maradt a támadástól. De jött is a tél, a nagy háború veszedelme elodázódott. Hozott azonban a tél más ujságot: karácsony napján meghalt a nádor. Halálos ágyáról szédítő pályafutásra nézhetett vissza: testvérbátyja valaha kishivatalnok volt a Hunyadi János középponti vagyongazdálkodásánál Vajdahunyadon, ő maga még annyi sem. Most az ország nádora és dúsgazdag ember gyanánt halt meg, mégis csalódottan és elégedetlenül, mert mérhetetlen becsvágyában egyenesen király szeretett volna lenni. Ezt a vágyat is örökségül hagyta a nagy vagyonnal együtt legidősebb gyermekének, Jankónak, aki tizenhárom éves volt még mindössze. De mindenki tudta, hogy apja királynak nevelte.

Ki lesz most már a nádor, ez volt az első kérdés a bihácsi kastélyban, ahol felszabadult lélegzettel fogadták a hírt, hogy a nagy ellenfelek egyike kidőlt a támadók sorából. János anyagi helyzete most is, mint mindig, romlással fenyegetett. Kiadá-

sai a báni állással súlyosan megnövekedtek, mert érezvén a hadi felelősséget, a végvárak zsoldosait a magáéból fizette, a várfalak javítására, fegyver és hadianyag pótlására a magáéból előlegezett, nem kapván a rendetlen és nyomorgó kincstártól semmit. Sőt nem is a magáéból adta mindazt, hiszen készpénze neki magának volt legkevesebb. Emberei állandóan az országot járták kölcsönökért, egyik újabb zálogolás a másikat követte. Mikor most össze-számította, mit előlegezett az országnak, elrettenve állapította meg, hogy vagyonán majdnem százezer arany az újabb teher. Még maga Ulászló is elrestellte a dolgot és mivel pénzt nem tudott adni, ideiglenes segítségként Jánosnak adta bérbe a délvidék adószedését. Ez csinos jövedelmet jelentett, de eltörpült az óriási adósság mellett. Muszáj volt valamit csinálni, hogy a Korvin-vagyon, amelyet közbe jobbról-balról Bakacs, Ernuszt és még számtalan fogvicsorgató felperes szorongatott, össze ne roppanjon. Másrészt ott volt a török háború most pillanatnyilag szünetelő, de azért nem kevésbé nyomasztó gondja. János elhatározta, hogy elmegy az országgyűlésre. Hosszú idő óta nem vett már részt rajta, alapjában únta a politikát, szívesebben ült otthon. De most a nádorválasztás és a török kérdés kényszerítette, hogy felmenjen Budára.

Rangjához illően ötszáz lovast vett maga mellé. Ennél kisebb kísérettel nem mehetett a főváros szeme elé, aki az ország rangsorában a király után következett. Bea is felutazott vele, házasságuk óta először. Beköltöztek a várbeli kis palotába, és elkez-

dődött az országgyűlési hetek zajos, izgatott, mulatóságokkal telt, kialvatlan élete. Frangepán Bernát nem jött fel a fiatalokkal. Valakinek lent is kellett maradni, hogy a török veszedelem miatt forrongó dolgokon rajta tartsa a család kezét: Velence követei minduntalan jöttek-mentek, azokat nem lehetett vártni a tanácskozásokkal.

Idefenn is kellett valaki a török miatt, a nádorválasztás mellett ez a fontos ok is készítette János utazását. Vitészege lüktetően berzenkedett benne: mindenáron nagy áradásszerű, döntő háborút szeretett volna. Újonnan szerzett vitézi híre boldogsággal töltötte el: idefenn mindenki tudott hadviseléséről és személyes hősiességéről. Minduntalan akadt valaki, aki a törökről úgy faggatta, mint a szakembert szokás. Az ország felső felében lakó urak nem ismerték a törököt, csak hírből hallottak róla; azok, akik valaha Mátyás török harcaiban részt vettek, eltünetedeztek már lassacskán. De János tudott beszélni a törökről bőven. Egész társaságok hallgatták, mikor mesélte, hogy a pogány katonaság napon száritott hást hordoz a táborral, nyarrta szeretik az aludttejet, meg a mézet, bort pedig nem isznak. Buggyos nadágot hordanak, sok alsóruhát. A lovat csak éjszaka etetik, öt-hat marék árpát és kétszer annyi szecskát kap a katonaló. A kengyelszárat igen rövidre vágják, furesa módon felhúzott térddel ülnek a nyeregben, ezért lándzsával nem nehéz kiütni őket onnan. Mindez a hallgatókat szerfelett érdekelte. A felületesebbek csak ilyen különös külsőségeket kérdezgettek, a komolyabbak a török haderő

felől faggatták, valamint arról, hogy van-e a pogánynak csakugyan az egész keresztyén világot megtámadó szándéka.

Ulászló, akihez mindjárt érkezése után kihallgatásra illett mennie, a felületesek közé tartozott. De még ezeket a külsőségeket is láthatóan únta. Igen nyájasan fogadta a báni házaspárt, azonnal szóváltette János haditetteit, áradozóan megdicsérte vitézségét, de a részletek egyáltalában nem érdekelték. Bizonyos bosszankodó hangon beszélt a törökökről, mint a nyaraló gavallér a szúnyogokról. Sértődött hangon emlegette, hogy atyjának is elég baja akadt velök: a lengyel föld déli végein valamelyik öccsének mindig a török támadások ellen kellett vitézkednie, mert az átkozott pogány a Havasalföld és Moldva felől is untalan piszkálni igyekszik Európát. A kihallgatás hamarosan be is fejeződött. Ulászló udvarias orcával végighallgatta János beszámolóját a Velencével folyó tárgyalásokról, igen előzékenyen bólogatott, de mikor arra került volna a sor, hogy most már ő is szóljon és elkezdjék megvitatni Magyarország szerepét a közelgő nagy küzdelemben, azonnal végét szokította a beszélgetésnek.

— Mindezt majd részletesen megtárgyaljuk az országgyűlésen. Az a fontos, kedves Jánosom, hogy rád számíthatok.

János nagy lélegzetet vett, hogy most már a maga leendő szerepéről, hadviselési vágyairól beszéljen, de Ulászló ekkor már állott. Ez a kihallgatás végét jelentette. A házaspár nem tehetett egyebet, mint hogy mindketten követték udvarnál nevelke-

dett ösztönüket: azonnal felálltak ők is. És többet nem is beszéltek budai tartózkodásuk alatt így hármasban a királlyal.

Nem is mutatkozott célja, hogy a király újabb kihallgatást adjon. Ő úgysem döntött semmiben, az ország gyepelőit teljesen Bakacs Tamás tartotta kezében. Beszélte mindenki, hogy koronatanácsokon a király most már szinte egyáltalában nem szólalt meg. Unatkozva ült a helyén és a mennyezetre bámulva malmozott a kezével. Nagyritkán belebeszél a tanácskozásba: feltett valami értelmetlen kérdést, hogy részvételét igazolja, de ezzel rendszerint csak arról tett tanúságot, hogy ami mindaddig elhangzott, nyomtalanul szállt el füle mellett. Csak Bakacs beszélt mindig. S mikor a tanácskozásoknak vége lett, Ulászló megkönnyebbülve állt fel. Szokása volt ilyenkor roppant buzgó, gondterhes arcot vágni, végignézni a jelenvalókon és ezt mondani: „facite, domini!” Cselekedjete, urak! Mintha bizony az ő biztatását meg szokta volna várni bárki is. Jánosnak tehát, ha érdemben tanácskozni akar, Bakacs Tamással kellett volna összeülnie. De Bakaccsal nem volt beszédes viszonyban. Tartották a haragot, mint peres felek, mindaketten, csak hivatfalos leveleket váltottak, ha muszáj volt a kancellárnak a bánhoz fordulnia vagy viszont.

Akadtt más, akivel tanácskozhatott, még pedig fontos ember: nagybátyja, Geréb Péter. Az öregúrral mindig fenntartotta a nyájas rokoni viszonyt, ha nem igen látták is egymást. Ez a Péter ugrott ki legjobban a három Geréb-fivér közül: országbíró volt

már és most a nádorság legvalószínűbb jelöltje. Ez János számára ujjongó örömet jelentett. Ha nagybátyja nádor lesz a kapzsi és ellenséges Szapolyai helyén, neki azonnal nagyot fordul minden dolga: a Bakacs ördögi hatalma mindjárt nem tenyerelhet rá korlátlanul pöreire. Ezért teljes erővel a nagybácsi ügye mellé állott, már amennyit politikai mozgólódásokban az ő teljes ereje jelenthetett: sűrűn hívta palotájába a döntő befolyású nagyurakat, hogy Geréb Péternek módjában legyen megnyerni őket. Aztán maga is hosszasan elbeszélgetett alkalomadtán az öreggel, részletesen elmondta neki a birtokaira törő harácsolók rablótörténeteit és bensőségesen kérte a leendő nádor támogató jóságát. Geréb Péter nyiltan és habozás nélkül meg is ígért mindent. S erre számítani lehetett: az öreget szótartó embernek ismerte mindenki, s közöttük semmi különösebb családi civódás nem fordult elő soha.

A nádorválasztás nem okozott nagyobb izgalmakat. Számbavehető jelölt nem akadt, a népszerű öreget az országgyűlés túlnyomó többséggel megválasztotta. János azonnal megérezte a választás hatását. Egymás után jelentkeztek palotájában váratlan emberek, akiknek látogatása meglepte. Ezek kerteltek egy darabig, aztán mindegyik kibökte, hogy mi járatban van: valamelyik peres fél leplezett megbízásából jött és célzásokat tett arra, hogy biztos tudomása szerint ezzel, vagy azzal most igen jól ki lehetne egyezni. Sőt az egyik legveszedelmesebb ellenség, Ernuszt Zsigmond püspök, az országgyűlésen személyesen lépett oda Jánoshoz, mikor valami

unalmas formaságot daráltak, vállára ütött, öleléssel üdvözölte. János nem tudott hova lenni a meglepetéstől, a nagyhasú agg pap vakmerő nyájassága olyan zavarba hozta, hogy szólni sem tudott.

— Mikor vagy otthon, herceg uram? Szeretnék udvarlásodra lenni.

János hebegett valamit, s a püspök még aznap meglátogatta. Minden szemérem nélkül mosolygott a házigazdára, akit megzsarolt, megcsalt, meglopott és tönkre igyekezett tenni. És felvetette, nem lehetne-e békességgel kikászolódni a bonyolult perekből. Bár elhízása és öregsége folytán már igen nehezen szuszogott, bámulatos folyékonyssággal beszélt a pörök állásáról, kisujjában volt az egész anyag, János nem tudta követni. Addig mégis eljutottak, hogy elvben kimondták az egyezkedésre való kölcsönös hajlandóságukat. Jánosnak ugyan megfordult a fejében a gondolat, hogy éppen most nem kellene egyezkedni, mikor nagybátyja nádor lett és kilátásai hirtelen óriásit ugrottak. A pécsi püspök gyanús készsége is arra inthette volna, hogy éppen most ne béküljön. De az ő elméjében nem járt más, mint a hadjárat vágya. Mohón gondolt arra, hogy akármilyen áldozatokat kíván is az egyesség, jókora birtokrész szabadul fel általa, s arra új pénzt lehet szerezni a zsoldosok toborzásához. A püspöktől tehát barátságos hangon vált el, megírta a fordulatot apósának, utasítást adott ügyvédeknek és többé nem vesződött a dologgal. Az országgyűlésre akart figyelni, amely előtt ott feküdt a török veszedelem kérdése is.

De erre még mindig nem került a sor; a rendeket

más kérdés foglalkoztatta előbb, nem kevésbé érdekes. És pedig Beatrix ügye. Az özvegy királyné még mindig itt ült Magyarországon. Budán nem mutatkozott most sem, de sokat lehetett hallani róla: Esztergomban éldegél, hajdani csinoságát megtépázta az idő, negyvennégy éves már, régi szép fehérbőrű termete úgy megdagadt, mint a lisztes kenyértészta. Mehetett volna már régen családja valamely ágához, akár Nápolyba, akár más olasz udvarhoz, de ő csökönyösen itt maradt, most már az elmebajhoz hasonló megszállottsággal egyetlen gondolatnak élve: még mindig Ulászló felesége akart lenni. Tízestendő hiábavaló küzdelme nem törhette meg vad vágyának erejét. Még most is sűrű izenetekkel, kérvényekkel, rimánkodással ostromolta a szentszéket: kényszerítse Ulászlót maga Róma, hogy vele, hitvesével, költözzék össze, és vegye oda maga mellé a budai várba magyar királynénak. Ulászló már rég csak legyintéssel intézte el, legfeljebb dühbe jött néha, hogy ez az átkozott asszony, akit most már megkeveredett és kótyagos néembernek tekintett mindenki, folyton hátráltatja a szentszéknél évek óta folyó válásának elintézését. Rómának már tíz éve ki kellett volna mondania, hogy Ulászlónak egyik házassága sem érvényes: nem férje többé sem a brandenburgi grófkisasszonynak, sem Beatrixnak. De ez a döntés folyton csak késett, mostanáig. Most végre reméletett a király. Ezeröttszázat írt a keresztény világ, a pápa a jubileumi szent évhez illően, kegyesebb és engedékenyebb lehetett, mint más-kor, sőt nem is csak a szentév miatt, hanem

mert az egyháznak fontos volt a velencei köztársaság, Franciaország és a pápaság harcra készülő törökellenes szövetségéhez Ulászlót megnyerni. A király két házassága ezenfelül nem is volt igazi házasság, a pápa, aki ilyen ügyeket gondos tiszteességgel tudott mérlegelni, lelkiismerete szerint is Ulászló kedvére dönthetett. És most megtörtént a régóta várt döntés: a pápa Ulászlót szabadnak jelentette ki. Budára az a hír érkezett, hogy Beatrix örjög. Attól lehet tartani, hogy elméje megháborodik a tehetetlen haragtól. Amibe tíz esztendő szívós és szenvedélyes küzdelmét ölte, terve sikeréről nem is álmodhatott többé. Örjögött egy héttig, aztán úgy-ahogy lecsillapodván, legalább a veszett fejsze nyelét akarta megmenteni, izenetet küldött, hogy visszaköveteli hajdani hozományát. Ez még a szánakozókat is mosolygásra készítette. Beatrix a bányavárosok, Csepel-sziget és más nagy uradalmak birtokosa, pénzt követelt a koldússzegény, kincstáron? Éppen most, amikor még a nemlétező rézgarasokat is a törökök ellen való készülődésre kellett zsugorgatni? De nem sokat vitáztak ezen. Mindenki unottan elfordult az eszelős asszonytól, Európának valaha leghatalmasabb királynéjától.

— Nem volna kedved meglátogatni? — kérdezte János otthon a feleségét.

Az asszony csodálkozva fordult feléje.

— Én! Beatrixot? Hogyan jut ez eszedbe?

— Istenem, — vont vállat János akadozva, — udvarhölgye voltál, szeretett téged. És rekonod.

— Nem szeretett. Senkit sem szeretett, csak a családját. És én sem szerettem soha.

— Ahogy gondolod, angyalom. Ha nem akarsz, ne menj.

— De miért gondoltad egyáltalában, hogy menjek?

— Tudja az ördög. Elképzelttem, milyen rettenetesen érezheti magát. És hogy milyen jól esnék neki egyetlen jó szó valakitől.

Bea felütötte fejét és figyelmesen férjére nézett.

— János, te ezt az asszonyt szeretted valaha.

János erőltetetten, furcsán nevetett.

— Ugyan hova gondolsz. Csak nagyon szép asszony volt, mikor én kisfiú voltam. Szerettem volna, ha jó hozzám. Néha kimondhatatlanul vágytam a szeretetére. De ő csak rossz volt. Hagyjuk. Régmúlt dolgok. Mi minden történt azóta. Kolumbus elment Indiába. Miksa római császár és Bianca a felesége. Nekünk két gyerekünk van... Mi az, mit nézel rám?

— Sohasem említetted még Biancát, — mondta csendesén és komolyan az asszony, — most ejtetted ki a nevét évek óta először.

— Ó te bolond, csak nem vagy féltékeny?

— De igen, János. Mindig, mindenütt, mindenkire féltékeny vagyok. És most megint megmondom neked: ebben nem ismerem a tréfát. Ha csak egyetlenegyszer is megcsalsz, nem vagyok többé a feleséged.

János nevetésre próbálta fordítani a dolgot.

— Angyalom, nem mondom ám meg, ha megcsallak.

— Ne tréfálj ezzel, — mondta Bea a nevetést nem viszonzva, — azt én úgyis megérezem. S akkor vége mindennek. Most beszélj az országgyűlésről. Mi lesz a török háborúval?

Arról volt beszélni valé elég. A magyar országgyűlés végre rátérhetett a nagy kérdésre. A főurak elég lanyhán kezelték a kérdést, de a köznemesek, akik vallásos áhítattal ápolták a közülök sarjadt Hunyadi János emlékét, tüzesen és harciasan türelmetlenkedtek. Velence követei megjelentek a törvényhozók színe előtt, és megjelentek XII. Lajos messziről jött követei is. A köznemesek hatalmas tüntetéssel ünnepelték őket. Vezérszónokok Werbőczy volt, a sokat emlegetett új politikus, aki most nagy szónoklatban követelte a háborút. És most János is elszánta magát, hogy felszólal. Beszédét ékes latinsággal megírta előre. Sokat szerepeltette benne apját és nagyapját, aztán ügyes szerénységgel beszélt a maga harcairól is. Krisztus veszedelemben forgó hitéről beszélt és a Szűzről, akinek Szent István felajánlotta az országot. Nagyon meg volt elégedve szónoki alkotásával, s hogy baj ne történjék, zárt ajtók mögött szóról-szóra megtanulta, mint a diák a leckét. Az országgyűlésen mégis utolérte a baj. Belezavarodott. Nagy baj azért nem lett belőle, a hallgatók minduntalan tüntettek mellette, mikor hebegtében egyszer elvesztette a fonalat, egy hang nagyot kiáltott:

— Vivat Corvinus, dux Hungarorum!

Erre percekig tartó vivátozás és kardesőrtetés következett. A háború még meg sem volt, de a közvéle-

mény már őt nevezte a magyar sereg vezérének. Mikor a rosszul elmondott beszéd után leült, úgy érezte, hogy élete legszebb pillanatait éli. A pécsi püspök volt az első, aki odament hozzá, hogy megdi-csérje. Körülözönlötték mások is és kezét szorongat-ták. Nagybátyja, a nádor, megölelte. S mikor haza-tért, nemsokára a velencei követek jelentkeztek nála. Azonnal fogadta őket. Azok áradozva hálál-kodtak állásfoglalásáért. De nem titkolták, hogy a dolgok nem mennek teljesen kedvök szerint.

— Mi a baj, — csodálkozott János, — hát Ba-kacs habozik?

— Habozik, herceg úr. Pénzt követel, még pedig sokat, mint az országgyűlésen hallhattad. Mi nem zárkózunk el az áldozat elől. S ő mégis habozik.

— Mit mond, mit akar?

— Nem mond semmit. Nem birunk vele. Ahogy mi látjuk a dolgot, el akarja húzni a döntést őszig. Nem beszélnél vele, herceg úr? Hiszen úgy tudjuk, hogy régi ellenségeid a nádorválasztás óta kedvetet keresik.

— Nem mind. És éppen ő legkevésbé. Nem aka-rok vele beszélni. Apám magával a pápával szállott szembe. A hercegprimással még én is szembe tudok szállni.

A velencei urak hallgattak. Majd az egyik meg-jegyezte:

— A bíbort most bizonyosan kizsarolja magának.

Aztán felálltak és elmentek. Az országgyűlés folydogált tovább. A felszólalók mind a háborút kö-vetelték, többen említést tettek Jánosról is és érvel-

tek neve, származása nimbuszával. Hunyadi emlékének fénye egyszeriben még a szokottnál is erősebben feltündöklött és az emlék fényében ott állt János, a koronától elesett unoka, boldogan, izgatottan, hatalmas csaták reményképeivel lelkében, s e képek mögött valami meg nem fogalmazott, homályos sejtélemmel, hogy élete sora a pogányverő fegyverek élén még nagyot fordulhat. S ami eddig történt, csak bevezetése igazi megdicsőülésének. De a velenceieknek igazok lett: az országgyűlés döntő határozat nélkül oszlott szét. Azt végezték, hogy ősszel majd végezni fognak. Az utolsó ülés napján a régi hagyományok szerint zajos népünnepséget rendeztek Budán. Megesinálták a török koporsó-robbanás szokott színjátékát. Fából mecsetet ácsoltak, vagy inkább valami kezdetleges alkotmányt, amely magas fatornyával minaretet utánczolt, alul azonban nem voltak falai, hogy belsejébe lehessen látni. Itt belül török koporsót állítottak fel, s ezt török vezéreknek öltözött emberek ülték körül. Az utcán zsúfolt sokaság vette körül a komédiát. A törököknek öltözött szereplők hajlongtak s a török imádkozást mímelték, majd egyszerre csak felrobbant a koporsó, s a tömeg egetverő üvöltésben tört ki. A famecset tüzetfogott s égni kezdett.

— Mit jelent ez? — kérdezte Bea.

— Van egy régi török monda, — felelte János, — hogy az izláznak akkor lesz vége, mikor Mahomet koporsóját szétrombolják. Jelképes látványosság volt ez, a koporsó Mahomet koporsóját ábrázolta. Itt tönkre is ment. Az országgyűlésen nem sikerült el-

rombolni. És mi szépen hazamegyünk, hogy várjuk az őszt.

Hazamentek. A tétlen várakozást a birtokügyek különféle fordulatai tették izgalmassá. Volt fordulat jó is, rossz is. A pécsi püspök szavának állott, az egyelőre ideiglenes részegyesség elég tisztességesen folyt le. A püspök a beszercebányai birtokokat megtartotta ugyan, de a káptalan előtt János javára végrendekezett róla, viszont János négyezer forint régi adósság fejében teljesen átengedte neki Vinica várát. Ez alapos áldozat volt ugyan, de legalább a pörök jórészének felszabadulását jelentette. A tárgyalásokon meglátszott, hogy az egyik tárgyaló fél az ország nádorának öccse. De Bakacs még mindig mereven tartotta magát. Perelt, erőszakoskodott, támadott, a nádor sem tudta engedékenységre bírni. János tehát megint az ököljog egyetlen segítségéhez fordult: elfoglaltatta azt a krajohoveci birtokot, amely az ő nagykemleki vára alatt feküdt, de nem az övé volt, hanem Bakacs egyik udvarnokáé. Vad levelezés származott ebből a peres felek közt, még Ulászló is szigorú levelet írt neki, János azonban már megtanulta a leckét: vállat vont a királyi levélre és csak azért sem ment el az elfoglalt birtokról. A nagykemleki várórség védte azt, Bakacsnak várat kellett volna ostromolnia, hogy visszavegye. Ezt nem tette. De közben csakugyan megkapta Rómából a bíborosi rangot. Fogvicsorgató erővel tört nagy álma, a pápaság felé. Most már a konklávé megválaszthatta, ha arra kerül a sor.

Az őszi országgyűlés ideje így érkezett el, a pö-

rök és erőszakosságok váltakozó kalandjai után. Ulászló nem Budára hívta a rendeket, hanem Bácsra, a délvidékre, hogy a török kérdésben leginkább érdekelt délvidékiek annál biztosabban megjelenjenek. El is jött a horvát, tót, dalmata és bosnya földek legtöbb ura. A külsőségek megmutatták az országgyűlés természetét: a résztvevők hadikészültségű bandériumokkal jöttek, kiki olyan háborús pompa kifejtésével versengett, amilyennel csak tudott. Az októberi hidegben tizenkétezer fegyveres tanyazott a szabadég alatt, a hangulat harsogóan és lelkesen harcias volt. Nem is volt már értelme a hosszadalmas tárgyalásnak. Velence és Franciaország követei megint megjelentek és most már végleges eredményt csikartak ki a kormánytól, hátuk mögött a közvéleménnyel. Kimondták, hogy Magyarország csatlakozik a szövetséghez, ennek pontjait részletesen meg fogják állapítani, a fegyverkezés máris megindul.

János felkísérte a királyt Budára. Mivel most már eldőlt, hogy az alakítandó magyar hadsereg vezérévé mást tenni nem lehet, csak őt, mert a külföldi követek s az országgyűlés közvéleménye egyaránt őt kívánták, Budán érintkezésbe kellett lépnie a kincstartóval. Ezt ugyan nem nagyon szerette, a háborúból csak a verekedés érdekelte, az anyagi szervezést sokkal jobbnak látta hozzáértő, élelmes, gyakorlati emberekre bízni. De a király megnyugtatta, hogy csak formai dolgai lesznek, viszont ezekben személyes, jelenléte nélkülözhetetlen. Így is történt: Budára érkezvén, megbeszéléseken kellett résztvennie, amelyekre nem is nagyon figyelt. Akadt figyelemre-

méltó egyéb: Budán egyébről sem beszéltek, mint Beatrix távozásáról. A pórul járt királyné szegyen szemre kivonult az országból, ahol nem volt többé mit keresnie, miután tíz éves küzdelme elbukott. Ügyszólván szökve ment el, hogy szegyenét ne lássa senki. Bécsnek vette útját, hogy onnan hazatérjen Itáliába.

De aztán még hallani lehetett róla. János dolga kurta végeztével végre hazament. Megkezdte a sereggyűjtés munkáját, sokat volt úton, de sűrűn visszatért otthonába, hogy az állandóan jövő-menő velencei megbízottakkal találkozhassek. Ezek hozták neki Beatrix további útja hírét. A királyné Villachba utazott Bécsből, onnan Aquileiába. Itt megállapodott és levelet írt a signoriának, hogy mivel tengeren Apuliába óhajt menni, a köztársaság adjon neki méltó hajót. Mikor huszonnégy évvel ezelőtt Nápolyból Velencén át utazott királyi párjához, pazar pompával fogadta Velence, álomszerű fényűzést fejtettek ki fogadására, és a Serenissima, ahogy a köztársaságot szokták nevezni, valósággal ott térdelt a nápolyi királyleány aranycipős lábainál. Most is ebbe a ragyogó pompába és dicsőségbe akarta fojtani bukása keserűségét. És Velence, Ulászló kegyét keresve, most azt válaszolta, hogy a királyné olyan hajón utazzék, amelyet éppen óhajt, mert a költségeket úgyis sajátmagának kell viselnie, a köztársaság nincs abban az anyagi helyzetben, hogy háborúval fenyegető időkben vendéglátásra szórja a pénzt. Beatrix betege lett a megdöbbenő válasznak. Még mindig remélte, hogy valami tévedés történt. A spa-

nyol követhoz fordult és annak közvetítésével megismételte kérését. Most már jóval szerényebben. De a doge megint kurtán-furcsán azt válaszolta, hogy hajó most nincs, a királyné elégedjék meg olyan közlekedéssel, amilyen van. Beatrix valami rozszant kis gályát kapott. Azon indult haza. Azóta nincs hír róla.

János sem sok gondolatot vesztegetett mostohájára, aki életének annyi fájdalmat okozott, aki valaha a főszerepet vitte abban, hogy Mátyás fia elesett a koronától. Ők ketten vetélkedtek érte, s most a Jagelló király viselte. De nem nagyon biztosan ő sem: minden perc háttérében ott rémlett az ország létét fenyegető veszedelem, a török.

A fegyverkezés folyt egész télen. És február végén érkezett a nap, mikor János megint megcsókolta feleségét, búcsút vett a két kicsinytől és kastélya udvarán nyeregbe szállott. A szövetséges keresztény államok még nem készültek el a megállapodással, ő még nem volt hivatalos hadvezér. De zsoldos serege készen állott, s mikor megjött a hír, hogy a törökök váratlanul megtámadták és elpusztították Kjúsevác várát, nem volt oka várakoznia tovább. Elindult kemény téli időn, sűrű hóesés pihéi között, egyenesen Zára felé. Onnan akart betörni büntetésül török földre.

A hadi helyzet nem mutatkozott könnyűnek. Boszniában Iszkendernek négyezer embere állt fegyverben, bármikor készek támadni. Jánosnak induláskor nem volt, csak nyolcszáz lovasa és még háromezer várta útközben, de a komoly seregbe csak a szö-

vetséges háború hivatalos megindulta után számíthatott. Aztán sok baj akadt a horvát urakkal, még magában a Frangepán-családban is. Frangepán Angelo, a család rossz szelleme és állandó ellenzéke, János ellen áskálódott és Ragusa mellett dolgozott, amely titkos barátságot kötött a törökkel Velence ellen. A korbavai grófok nyíltan János ellen foglaltak állást. És maga Frangepán Bernát is cserben hagyta vejét: alkalmasnak látta az időt, hogy Zengg várát végre megszerezze, amelyen most Velence tartotta a kezét. Ami fegyverese volt Bernát kenéznek, azt elvonta a töröktől és Zenggre akarta fordítani. És rögtön János elindulása után aggasztó hírek jöttek Jajca várából, minden várak közt a legfontosabbikból: a vár nagyon gyenge, őrsége szétzüllött, a török pedig támadni készül. Ugyanekkor Knin várából másféle baj híre érkezett: a dalmata Marcinkó kapitányt megkörnyékezték pénzzel Iszkender bég emberei, Marcinkó azon van, hogy a török kezére játssza a várat. Ezekkel a gondokkal kezdődött a hadjárat. János minden más tervet abbahagyott és valóssággal rohant Knin várába. Váratlan megérkezésekor Marcinkó éppen elfogott velenceieket sanyargatott a kámpadon, bűnössége nyilvánvalóan kiderült. Nem is igen próbált tagadni. János csak intett: már rohantak emberei az árulóra, elszedték fegyvereit és hurcolták a várbörtönbe.

Knin vára tehát megmenekült az árulástól, a vezérnek tovább kellett sietnie. A várban Simonovics Ivánt hagyta új parancsnokul. Kozulics Simont Zárába menesztette: gyorsan küldjék hozzá az ott gyü-

lekezett lovasokat. Sürgetni kellett a Klisszai kenézt is. Aztán folyton gyarapodva a csatlakozókkal, neki ment Boszniának. Nem ütközetre gondolt, csak büntető hadjáratra. Most már török vidéken járt, minden falut felgyújtatott, minden marhát összeterelett, minden uradalmat kifosztatott. Gazdag volt a zsákmány, a büntetés megtörtént. Elégedetten indult Szutiszkától visszafelé. Ideje volt, hogy Budára utazék, ott most kellett végleges okmányba formálni és aláírni a keresztyén államok szövetségét.

De visszatérőben váratlanul megkapta, amire kilátás nélkül vágyott: az ütközetet. Késő délután ért a hazatérő sereg a Neretva folyóhoz, még vagy egy félórát akartak menetelni, hogy aztán megállapodjanak és táborot üssenek. János lova nyugodalmasan cuppogott a korai olvadástól nehezen járható országúton. Ekkor hirtelen nagy zűrzavar támadt, riadt lovasok rohantak hátulról előre, értelmetlen mondatokat kiabálva. A menet megállott. Völgyes térség volt ez, a folyó itt kiszélesedett valamennyire. S ahogy János meglepetve oldalt pillantott, valami rossz álmhoz hasonló rémlátás villant eléje, hihetetlen és zagyva jelene az apokalipszisnek: bámulatos szörnyállatok csodája rohant ott nem messze. Önkéntelenül szeméhez nyúlt, nem tudta, eszmélete helyes-e. A lovak meghorkantak és rémülten ágaskodni kezdtek. A következő pillanatokban már megértette, mi ez: a törökök váratlanul rajtaütöttek és alkalmazták egyik gyakori hadifogásukat, előre eresztették a tevecsoordát a lovak megriasztására.

Most látott először tevét. De nem ért rá a külö-

nös állatokon csodálkozni, amelyek ritkás tömegben ügettek, magas nyakukon előrenyujtva csúf fejüket. Amott hátrább már állt a verekedés javában. Megfékezte rémült lovát, megfordította, sarkantyút adott neki, kardot rántott és kiáltozni kezdett. Előtte, mellette, mögötte táncoló lovak forogtak, a menetelő sereg úgy fordult meg, mint zsilipeknél az árvíz, rendetlen örvények támadtak benne. De kisvártatva már harcot látott közelből. Egyenesen nekirúgtatott a tusázó tömkelegnek. Mintha részeg lett volna és mégis teljesen nyugodt. Kinézte magának az első törököt és elkezdett vagdalkozni.

Remekelt megint. A csata nem tartott tovább egy negyedóránál, de annál véresebb és súlyosabb volt. Nem győzött senki, a törökök, szokásuk szerint hangosan kiáltva Allah nevét, elnyargaltak ugyan, de nem megverten, hanem mert ez volt a céljuk: meglepni őket, véresen nagy veszteséget okozni, aztán tovább állani. A rend azonban soká és nehezen állott helyre. Mikor az eredményt számbavették, ki-tűnt, hogy a török alaposan megtépázta a báni sereget. De a báni dicsőséget nem. Jánosra egészen más szemmel néztek az emberek, mint régebben. Azelőtt rangja előtt hunyázkodtak meg, kénytelenül és bárátságatlanul, most a közlegények szemében már bizonyos szakmabeli közösség melegedett, s ha derekasan viselkedett, már nem csodálkoztak rajta. Ebbe a nagy örömébe furcsa, visszás érzés keveredett: gyakran találkozott most már azzal a vallomással, hogy azelőtt hasznavehetetlen harcosnak tartották. És elpirult néha szégyenében, ha eltűnődött rajta, hogyan

beszélhettek róla, a sánta heréről, amíg igazi katona voltáról tanuságot nem tett. Inkább előre nézett tehát, semmint hátra. Az európai szövetség hivatalos kihirdetése most már nem késhetett sokáig. És a résztvevő magyar hadak fővezére senki más nem lehet, mint ő.

A le nem győzött, de alaposan megvagdosott se-  
reget most már elosztotta a különböző várakban.  
Budára kellett mennie, mert csakugyan megjött a  
hír: Ulászló kihirdeti a szövetséget. Alig töltött ott-  
hon néhány napot, hogy a hadjárat fáradalmi után  
kifújja magát: nagy bandériummal felment a fő-  
városba. A szokás szerint való legelső kihallgatáson  
Ulászló közölte vele, hogy ő a fővezér. De időt sem  
hagyott neki, hogy kellően örvendhessen ennek,  
máris másra vitte a szót. És pedig a troppai her-  
cegségre. És pedig úgy, hogy a fővezérség még nem  
teljesen biztos, viszont a királynak kérése van ezzel  
a troppai kérdéssel kapcsolatban: János mondjon  
le a troppai hercegi címről, mert a királynak, aki  
ezt a címet még Kassa alatt a békekötéskor fivérei-  
nek ígérte, már nem nyughatik azok sürgetéseitől.  
Szóval Ulászló áttetszően ravasz mondatai között  
nyilvánvaló volt az összefüggés: megint megszarolta  
Korvin Jánost. És most már nem is volt nehéz dolga.  
János hosszú évek óta nem törődött már a troppai  
hercegséggel, sziléziai királyfi voltának egyetlen  
maradék emlékével. Ha valami kérés érkezett hozzá  
Horvátországba, hogy valamely érdemes polgár  
troppai házát szabadítsa fel a közterhek alól, ezt a  
kérést únottan és szó nélkül teljesítette. Legutóbb

azt kérte tőle Troppau városa, hogy tiltsa ki a zsidókat, mert orgazdasággal foglalkoznak. Nem gondolkozott, egy tollvonással kitiltotta Troppauból a zsidókat. Jövedelmet ez a hercegség alig jelentett neki, ami közteherben bejött, kifizette ottani kapitányának és a fegyveres erőnek fenntartására. Az egész Troppau csak aktákat jelentett neki, amelyeket szívből gyűlölt. A fővezérségre azonban lelkenedezve vágyakozott. S miután a szövetséget Budán május tizenkettedikén ünnepélyes harangzúgás közepette kihirdették, úgy indult vissza Horvátországba, hogy ő lett a magyar hadak vezére, de nem troppauai herceg többé. Mátyás nagyszabású sziléziai hódításából most már semmi sem maradt, csak ő maga: János herceg, a boroszlói polgármester leányának balkézről való sarja, trón nélkül maradt királyfi.

Az igazi háború csak ősszel kezdődött, addig csak jelentéktelen portyákkal támadt a török, vagy ha nagyobb erővel fohászzkodott neki, akkor a Száva áradása zárta el az útját. Ezalatt szabályosan, lassan, de derekasan gyülekezett a magyar sereg. A krbavai grófok, a Zrinyiek s a többi horvát és tót úr most kitettek magokért, kiki mélyre nyúlt a ládafiába és minden felhajtható pénzért katonát fogadott. Jöttek Magyarország bandériumai is, azok tisztességes fegyverfogására maga az új nádor ügyelt, aki hűségesen támogatta öccse fővezérségét. Frangepán Bernát maga sem maradt a sutban, összeszedte az egész Frangepán-nemzetséget. S mire a jókora sereg felszedelőzködött, már éppen ideje is volt indulni: Iszkender pasa megtámadta Jajca várát, a horvát

határszélen is betört a török. János boldogan dobogó szívvel búcsúzott családjától. Kislánya öt-éves volt már, a kis Kristóf pedig két esztendő, vézna és leteges gyerek mind a kettő, de most éppen nem volt semmi bajuk.

Pár nap alatt a határ táján már elérték a törököt. November volt, korai tél, esűf, sáros, didergő idő. De János számára a boldogság legszebb ideje. Alvezérei már óvatosan vissza akarták tartani, de nem bírtak vele. Ahogy kibukkant a várvavárt török, ő volt a rárohanók között az első. Saját személyes lendülete tántoritotta meg az ellenség erős falát. Úgy verekedett, mintha sebezhetetlen és halhatatlan volna. Sisakján, mellvértjén csak úgy csengtek és koppantak a csapások, ő nagy passzióval dolgozott, mint aki bűvészmutatványt ad elő. Apósa messzebről, fedett helyről figyelte. Most látta először vejét verekedni. Mikor az elsőpró erejű diadal után megpihentek és ott üldögéltek az óriás halmaz előtt, amelybe a katonák a zsákmányolt fegyvereket és ruhákat hordtak össze, Bernát kenéz az öreg katona szakmabeli elismerésével szólt neki, mint mikor az idős festő magasztalja a fiatalabbnak alkotását:

— Ilyet keveset láttam, János, - ezt meg kell hagyni.

— Apám nevelt, — vetette oda János boldogan.

A határon megvert törököt rohanó lendülettel üldözték. Úgyszólván mindennap útolérték a rendetlenül menekülők egy-egy szétszóródott csoportját, s így úgyszólván mindennap volt csata. János mindig a legmelegjében. Már megjegyzéseket is kapott: al-

vezérei zúgolódtak, hogy minden szép alkalmat elszed előlük, mint a kapzsi harácsoló, aki sarcoláskor hátralökdösi a többit, hogy a java neki jusson. Így, szüntelenül verekedve, érkezett Jajca alá, amelyet Iszkender bég már nagyon szorongatott. Az ostromló sereg jól fel volt szerelve és számban sem volt kicsiny. Ágyúörgését már messziről lehetett hallani. A felmentők közeledtére a törökök két oldal felé állottak fel: a várat is tűz alatt tartották, hogy megakadályozzák a kirohanást, aztán a felmentők ellen is jól kieszelt csatarendet foglaltak el. János megállapodott a sereggel a nagy támadás előtt. Reszkett a boldog izgalomtól, ez volt az első nagy ütközete, rendes háborúban, haditervvel, taktikával. Mikor sátrában a rajz fölé hajlott, amelyet a kiküldött felderítők jelentése alapján maga vázolt fel Jajca környékének előre elkészített térképére, már ő volt a természetes tekintély: az öregebbek és sokkal tapasztaltabbak nem szóltak bele hangos gondolkodásába, hanem igazi vezérnek járó tisztelettel hallgatták. S miután tervét előadta, akadt ugyan egy-két ellenvetés, de végül az ő elképzelése győzött. Másnap hajnalban támadott. Megint maga az első rohamban. Az ütközet ezúttal nem volt rövid, tartott váltakozó hullámzással egész nap, voltaképpen több külön ütközet sorozatából alakult ki. Ő három ember helyett verekedett. Késő délután, mire balvállán erősen vérző, de nem súlyos sebet kapott és ledőfött lova alá zuhanva, egészséges lába is kimarjult bokában, már megvolt a győzelem, minden vérmes reménynél fényesebb. Az ő seregéből nem egészen ezer

ember veszett oda, de a török holttest több volt négyezernél. Mialatt ficamodott bokáját a borbély vaserejű kézzel csavargatta helyre, még fogcsikorgatás közben is boldog volt az arca. S még ott Jajca várában, ahova rögtön bevonult, kapta a Somi Józsa legutolsó híreit. Ezt a Somi Józsat, alvezérét, még a hadjárat indultakor jócska seregrésszel más irányban küldte, hogy az erdélyi vajda és mások segítségével Szerbia felől szorítsa meg az így két tűz közé fogott török haderőt. Azt jelentette most Somi Józsa, hogy fényes győzelmek után már hazatérőben van, miután az előtalált erődöket és falvakat felgyújtotta s az idegen földet hatalmas területen alaposan megdúlta. Nem volt utolsó öröm ez sem: büszke és boldog jelentéseket diktálni a győzelemről Ulászlóhoz, Velencéhez, pápához, francia királyhoz. És külön levelet diktálni haza, Beának, hadd beszélje a gyerekeknek, Hunyadi dédunokáinak, hogy apjok olyan vitéz, mint a sárkányölő mesebeli királyfi. De ahogy ilyes dolgait Jajca várában elvégezte, a kótyavetyére sem akart időt hagyni a várudvaron, máris indult volna tovább. A törökre. Ölni, vágni, győzni, tiporni, amíg csak hírmondó marad belőle.

— Hiszen rá sem tudsz állani a lábodra, — csóválta fejét Frangepán Bernát.

Ő mosolygott és vállat vont.

— Hogy sántítok, — válaszolta, — azt megszoktam. És a lovam különben sem sánta.

Erőltetett üldözéssel kergette, szorította a törököket. Néhol, egyre beljebb haladva már mély török

területen, apró erődöket talált, kicsiny játékvárat, amelyekben csekély volt az őrség, de dolgot adtak mégis. Sorra foglalta el az egész láncot. Az erdők-ből összefogott lakosság, amelyet emberei kegyetlen módon kivallattak, azt mondta, hogy János heregnek félelmes híre van a török seregben. Fállábú óriásnak híresztelik, aki valami babonaságot örökölt apjától és nagyapjától, mert nem fog rajta a kard.

Egy ízben maga is elnézett, meghallgatni, mit szednek ki emberei a foglyokból. Elcsigázott, éhes, rongyokban didergő emberek, asszonyok álltak ott a havon és reszketve vártak sorukra. Egyik rongyokba bugyolált alak éppen előtte dőlt ki a sorból. Mukkánás nélkül zuhant végig a fehér földön. Egy horvát zsoldos belerúgott, hogy lábra állítsa. De a rongyesomó nem mozdult. Akkor vették észre, hogy nő. János intett, hogy ne bántsák. Egyik fogoly letérdelt hozzá és hóval kezdte dörzsölni a rongyokból kihámozott arcát. Erre magához tért és nehezen fel-tápáskodott. Ránézett Jánosra és nyugodtan, mint-ha nem is most esett volna össze, olaszul így szólt:  
— Ne ölj meg.

Jánosnak a szava is elállott a meghökkenéstől. Arra valóban nem volt elkészülve, hogy itt a balkáni rengeteg mélyén egy ismeretlen pór nő olaszul szóljon hozzá. Rámeredt a nőre, akinek csinos arca nyugodtan állta a pillantást.

— Ki vagy? — kérdezte végül.

— Velencei leány vagyok, uram, rokonaimnál voltam tavaly látogatóban Ragusában, az ország-

úton törökök ütöttek rajtam és elraboltak rabszolgának. Erre a vidékre kerültem és megszöktem. Bujkáltam. Most megfogtak. Ne engedd, hogy megöljenek.

— Nem fognak megölni. Mi a kívánságod?

— Éhes vagyok, uram.

János még nézte egy darabig. Aztán megparancsolta, hogy ezt a nőt etessék meg, adjanak neki valami ruhát és lábbelit, aztán küldjék hozzá a sátorba, hogy kikérdezhesse. Aztán az egész eset kiment az eszéből. A tábor más helyén járkálva, maga is megéhezett, a katonák éppen húst sütöttek itt, letelepedett közjök enni és beszélgetni. Aztán énekelte őket, mert nótáikban nagy kedve tellett, különösen a vidámakban. Volt olyan törökcsúfoló nótájuk, amelyben ő maga is előfordult. Ezt mindig elénekelte, ha a katonák közé elegyedett. Mikor órák múltán megint megtért sátrába, jelentették neki, hogy egy velencei leány várakozik parancsára. Azonnal maga elé hozatta.

Most már egészen más volt a rableány külseje. Jobbfajta parasztruhát kerítettek valahonnan, azt adták rá, de lábára csizma került. Igen csinos volt és nevetető az ormótlan nagy csizmában és vékony, gyermekes testére nem illő ruhákban. János elkezdte kérdezgetni. Egy Ferrante nevű fegyverkovács leányának mondta magát, keresztneve Giannina, apjának hetedik gyermeke. Írásról, olvasásról fogalma sincsen. Miután elrabolták, egymásután négy ember tulajdonává lett, mindegyik gazdája hamarosan eladta.

— Nem tudták hasznodat venni?

— Mindegyiket megharaptam, — felelte a lány egyszerűen.

— Nem féltél?

— De féltem. Mégis megharaptam. Akkor nagyon megvert mindegyik és eladott. Csak a harmadikat nem haraptam meg. Szelimnek hívták. Az szép volt és kedves. Szerettem. De rámúnt és tovább adott Eflátun nevűnek. Eflátunt megharaptam. Véresre vert. Elszöktem tőle. Te is el fogsz adni?

— Majd meglátom. Beszélj nekem Velencéről. Milyen?

A leány vállat vont.

— Semmilyen. Város. Csak lagunák vannak. Ragusa egész más. Ha eladsz, velenceinek adj el. De legjobban szeretnék itt maradni.

— Itt maradni? Minek?

— Csak éppen itt maradni. Majd tisztítom a fegyvereidet és páncélot. Ahhoz jól értek. Itt meleg van és kapok enni. Itt maradhatok?

János nevetett. Bekiáltotta horvát fegyvernökét és meghagyta, hogy a lánynak keressenek valami kuckót. Majd segít a fegyvertisztításnál. A horvát legény vigyorgott.

— Csinos néember ez, uram. Megnéztem a mellét. De a kezembe harapott.

— Fogd be a szád, — rivallt rá János hirtelen haraggal, amelynek okát nem is értette, — vigyétek és bántódása ne essék.

A fegyvernök megszeppenve vitte ki a leányt. Giannina ott maradt. És János minduntalan ott látta

tenni-venni, surrani a sátor körül. Csak egy pillanatra bukkant fel, mint a gyík, aztán megint eltűnt. Ha a sátrat felszedték s a sereg tovább vonult, nem lehetett látni sehol. De ha megállapodtak éjszakára, megint elsuhant egy pillanatra a függönyök között. János bosszúsan vette észre, hogy sokat gondol a leányra és pillantásával minduntalan keresi. Az a megjegyzés, amelyet a horvát legény a leány melléről tett, nem ment ki a fejéből. Negyednap rájött, hogy sóváran megkívánta a leányt. Maga elé hozatta.

— Elég volt belőled, — mondta kurtán, — eleresztelek. Mehetsz, amerre látsz.

— Ne kergess el, — kiáltott a leány rémülten, — nem loptam. Esküszöm, hogy nem loptam semmit.

— Nem arról van szó. Szabadon engedlek, nem érted? Nem vagy rabszolga.

— De hova menjek? Az erdőbe? Fázom és éhes vagyok. Te olyan jó vagy és szép, ne kergess el.

János szótlánul nézte csinos kis arcát, könnybe lábbadozó szemét. Ruhái csakugyan hibátlan természet sejtettek.

— Jól van, — mondta kedvetlenül, — elmehetsz.

— Itt maradhatok? — újjongott fel a nő.

— Bánom is én, eredj, ne lássalak.

A leány eltűnt. János haragosan nézett utána. Vadul kívánta. És semmi áron nem akarta Beát megcsalni. Ideges lett és szórakozott. A finom alak vonalai minduntalan eléje vetődtek és kísértették. Ez így ment újabb három napig. Kisebb csata is akadt közben, ott úgy verekedett, mint a fenevad.

Mintha nem az ellenséget akarná pusztítani, hanem valami láthatatlan veszedelem kísértetét. De azon nem fogott a kard. Most már folyton a leányra gondolt. A dühös vágytól összeszorította kezét és körmeit tenyerébe vájta. Vagy ököllel ütögette térdét a kívánság haragjában. Nem tudott aludni. És mialatt álmatlanul dobálta magát a medvebőrön, keményen elhatározta magában, hogy a leánynak másnap pusztulnia kell. S miután ezt így eldöntötte magában, a hűség megkönnyebbült érzésével próbált elaludni. De valami neszre riadt fel: mintha a ketté választott sátor függönyén túl heves suttogással vitáznának és dulakodnának ketten. Felugrott a medvebőről, odament a hóra borított szőnyegen a függönyhöz és félrevonta. Abban a pillanatban hallotta egy surranva szökő alak neszét. Legénye, aki mindig függönye másik oldalán aludt, most ott állt a két strázsával a sátor bejáratánál.

— Mit van itt? — kérdezte hangosan.

— Az a leány itt ólálkodott, uram, — felelte az egyik strázsa, — de elkergettük.

— Ólálkodott? Mit akart?

— Azt mondta, hogy rosszat álmódott rólad és nyugtalan lett. Megmotoztuk, fegyver nem volt nála.

— Jól van, hagyjatok aludni.

Visszafeküdt, és álom nem jött a szemére. Az a gondolat, hogy a leány bejöhetett volna hozzá, eszeveszett izgalommal töltötte el. Most már érezte, hogy nem lesz ereje elküldeni. Rábízta magát a körülmények védelmére: az egész őrség szemeláttára nem kezdhet viszonyt a leánnyal. De viszont nem küldi

el. Kínozza a buja játékkal képzeletét, játszik a veszedelemmel. Így hevert ott viharzó gondolatokkal, néha imádságba menekülve, néha átadva magát az elemi vágy kéjes szenvedésének S az álmatlanul töltött éjszaka után a leányt nem küldte el. Csak gyáván remélte, hogy amire saját erejéből nem képes, hűségét a kísértéstől megmenti a helyzet. Még aznap tanácsot tartott a főbb urakkal és felvetette a gondolatot, hogy mivel még mélyebben hatolni az idegen vidékre veszedelmes kezd lenni, az ellenséget teljesen elpusztították, a zsákmány gazdag, itt a visszafordulás ideje. Ezt mindenki helyeselte. A sereg megfordult.

Jajca váráig nem történt semmi az úton. Úszkös falvak között haladtak, amelyeket ők gyujtottak volt fel. A legénység vigan dalolt, a tiszték ragyogtak a fényes hadjárat diadalától és a zsákmány gazdagságától. Neki nem ment ki fejéből a leány. Csak olykor látta és futólag. Ha valami sátorvászon meglebbent, vagy valami nesz hallatszott éjszaka, vagy a lovagló vonulásban valami kivehetetlen mozdulat káprázott meg a sokaság színei között, villám ütötte meg a szívét. Két vágy viaškodott forrongó mellében. Otthon szeretett volna már lenni Bea közelének boldog nyugalmaiban, hogy visszaneézzen erre a titkos vergődésre és kinevesse. De a leányra is vágyott, kínzó és már elviselhetetlen sóvárgással. Jajca várában aztán megállapodtak. Az alvezérek közül többen elváltak csapataikkal a főseregtől, a hadjárat egyelőre véget ért. Már az első estén megcsappant a vezérkar társasága. De azért hangos ál-

domást csaptak a győzelem örömére. János sokat ivott boldogságában: a kancellárián egész halmaz hálaadó és vitézségét magasztaló levél várt rá. Nem eszméletlen mámorral, de a sok bortól zsibbadt aggyal tért hálótermébe. És ott egyszer csak, mint egy látomás, előtte állott a leány.

— Megörültél, — szólt rá sűgva — bejössz ide mindenki szeme láttára?

— Nem látott senki, — sűgta vissza Giannina — már korán este elbűjtam a kárpit mögè.

— Mit akarsz?

— Semmit. Csak éppen itt vagyok.

— De miért vagy itt, — mondta ő dühösen — meg kellene, hogy fojtsalak.

Ès vállon ragadta haragjában, hogy gorombán megrázza. De abban a pillanatban, mikor két tenyere a leány vállát megèrintette, zabolátlan és durva öröm szaladt végig rajta. A leány odaomlott hozzá. S ő hitvány, komisz, gyenge embernek becs-mérelte magát, mialatt a galád gyönyörnek engedett. Másnap reggel tombolni szeretett volna két-ségbeesett haragjában és szégyenében. Az öngyilkosság dühös gondolata suhant át fején. De sok volt az elintèzni való levél és a vár embereivel való tárgyalás, mohón menekült mardosó lelkiismerete elöl teendõibe. A leányt egész nap nem látta. Este mohón fekűdt neki az írásnak, hogy gondolatait eltompítsa. Lerészegedett. És öntudata egy szikrájával egyszer csak felrémlett előtte helyzete: ismét ott van hálótermében és szemkøzt a leány, polgári nõ ruhájában, Isten tudja, hogy a várban ezt a ruhát ho-

gyan szerezte. Most már mindegy, hebegte magának. És úgy ölelte át a leányt, hogy az belejajdult.

Két nap alatt elvégezte minden esedékes dolgát a várban, a vezérek majd mind elszéledtek, apósa már az első napon hazaindult, most már ő is indulhatott volna. Ment volna is mindenáron, csak azt az egy napot akarta még odadobni az ördögnek. És ödöngve, zúgó fejjel csak az esti ivást s a rákövetkező éjszakát várta, a bor és a bűnös öröm gaz mámorának összeolvadását. Hevesen utálta önmagát, bűnbánóan becsmérelte gyengeségét, a kápolnába futkosott lelki erőt gyűjteni, mellét verte gorombán, nem használt semmi. Viszonya az aljas és nyers örömmön túl nem adott neki semmit, a leánnyal nem is beszélgetett, a cinkos lelke távoli, vadidegen maradt előtte. A tiszta bűn maga volt ez, amelyet nem mentett semmi. És amelytől nem volt ereje szabadulni. Az indulást egy álló hétig halasztotta egyik napról a másikra. De egy reggel eszébe döbrent, hogy most van házassági évfordulója. Fagyos és fájdalmas nyilalás járta át lelkét, és azonnal kiadta az indulás parancsát.

A leányt egész úton nem látta. Az valószínűleg felkapaszkodott a menet végén roskadozó társzekerekre. Nem is akarta látni, gyűlölettel átkozta magában. És szünet nélkül azon töprengett, milyen érzés lesz, mikor hónapok óta nem látott felesége szemébe néz. Képzeletben leborult lába elé és megesküdött, hogy soha többé nem vétkezik ellene. Ennek az anyagi tisztaságú hitvesnek soha sem szabad megtudnia, hogy mi történt. Ezentúl még jobban fogja

szeretni és lelke minden igyekezetével ragaszkodni fog hozzá és két törékeny, beteges gyermekéhez. A jóság és igyekvő tisztesség nagy hullámai öntötték el lelkét, a jövőndő családi boldogság édes és megnyugtató képe felbátorította. Mire a várkastély alá ért, már megkönnyebbült és boldog kedvvel készült a viszontlátás meleg ölelésére.

Vértesen, pengő sarkantyúval sietett végig a folyosón. Heves mozdulattal nyitotta az ajtót. A szoba közepén ott állott Bea. Arcán olyan kifejezéssel, amely félúton megállította. A köszöntés is torokán akadt.

— Azt a leányt is magaddal hoztad? — kérdezte felesége halk, fojtott hangon.

Eszébe sem jutott tagadni. Nyilvánvaló volt, hogy Bea mindent tud. Riadtan lépett előre, kitarta karját, ajka sírás felé görbült.

— Bea, — hebegte rémülten, nyomorult alázattal, — bocsáss meg...

De az asszony félkarját tartotta maga elé és fejét ingatta.

— Megmondtam neked. Én többé nem vagyok a feleséged.

— Bea, mi lesz velünk? — kérdezte szörnyű félelemmel, hangtalanul.

— Semmi. Élünk egymás mellett. Senki nem fogja tudni, mi történt. Most gyere és nézd meg a gyerekeket. Mindakettő beteg.

Indult előre szilárd és nyugodt lépéssel. János tehetetlenül követte. Úgy érezte, hogy most jó volna meghalni.

## VIII.

Márkus atya kicsiny volt és teljesen kopasz. Koponyája fénylett, mint valami vörhenyes márványgolyó, viszont hosszú hófehér bajsza összeolvadt szakállával. Valaha a nagyvilág előkelő köreiben éldégt, hírneves tudósnek tisztelték, Vitéz Jánosnak, Mátyás király egyik nevelőjének volt a barátja. Aztán meghasonlott a városi élettel és visszavonult Horvátországba, ahonnan származott. A pálos rend generálisa nagyon megbecsülte az öreg szerzetest és oda helyezte, ahova éppen kíváncszott. Ő pedig mindig annak a Korvin-kastélynak közelébe kíváncszott, ahol Jánosék állandóan laktak, mert Beát gyermekeként szerette. Az ifjú hercegné másnak nem is akart gyónni, csak neki. Mivel Jánosék most állandóan a krapinai kastélyban tartózkodtak, a vén Márkus a lepoglavai kolostorba helyeztette magát, a kastély közelébe.

János most ott ült a szerzetes cellájában, a lepoglavai kolostorban. Órák óta beszélgetett már vele, elmondta házaselete nagy veszedelmét és tanácsért, támogatásért könyörgött. Elmondta, hogy

egy álló hete rimánkodik bocsánatért feleségének, de hiába. Bea azt vetvén ürügyül, hogy a gyermekek betegek és éjszaka is anyai felügyeletre szorulnak, elhagyta a közös hálótermet és átköltözött a gyermekek mellé aludni. Az ajtót is magára zárta. Napközben türelmesen végighallgatta János rimánkodását, fogadalmait, esküdözését, de mihelyt ez rá nézett, hogy elhallgatva, a hosszú esdeklésben most már enyhítő jó szót várjon, az asszony csak a fejét ingatta.

— Megmondtam, János. Engem csak egyszer lehet megcsalni.

Mások előtt kedves volt férjéhez, idegen nem vehetett észre semmit. De ha négyszemközt maradtak, egyszerre megszűnt beszédes lenni, vonásai idegenné meredtek, egész lénye mintha hirtelen mérföldek távolságába suhant volna férje mellől. A múlt napok nem hogy enyhítették volna keménységét, hanem még növelték. János az utolsó reménységhez menekült: segítséget próbált kérni Márkus atyától. De az agg is csak fejét ingatta.

— Megmondom őszintén, herceg úr, én itt nem látok segítséget. Talán hosszú évek behegesztik a sebeket. De hiszen te magad is eléggé ismered a hercegasszonyt, amit elhatároz, az erősebb a kösziklánál. Ha kimondta, hogy nem bocsát meg neked, mi most azon egy-kettőre nem tudunk változtatni.

— De kedves páter, én közel vagyok az öngyilkossághoz; ha reményt nálad nem kapok, nem tudom, mit teszek.

— Isten ellen ne vétkezzél, herceg úr. Az életet

tőle kaptad, csak ő veheti el tőled. Imádkozzál és tőle kérj erőt szenvedéseidhez.

— Már imádkoztam. Hiába minden, az sem tud enyhíteni rajtam. Adj tanácsot, mert megbolondulok.

— Utazzál el.

— Én? Most? Elhagyjam?

— Úgy van. Ha nem vagy folyton mellette, könnyebben viseled a bánatot. S mire visszajössz, talán megnyugodtál. Azt is megmondom, hova kellene menned: Loretóba, a Szent Szűz elébe. Tedd meg a zarándokutat, és kérd bensőséges szívből a Szület, hogy lágyítsa meg hitvesed keménységét. Tettél már fogadalmat életedben? Voltál valaha zarándokúton?

— Soha.

— Látod. Most helyrehozhatod ezt a mulasztást. A törököt egyelőre elintézted, nyugodtan elhagyhatod az országot. Hetek beletelnek, míg mégysz és jössz. S mikor megjöttél, nyugodtabb lélekkel nézhetsz bele a jövőbe, hátha akad reménység. Talán csoda történik. Mert őszintén szólya: itt csak csoda segíthet.

— Borzasztó. Hát te is lehetségesnek tartod, hogy a feleségem, akit szeretek, ezentúl már nem a feleségem?

— Sajnos, nemcsak lehetségesnek tartom, hanem valószínűnek is. Fogadd meg a tanácsomat, herceg úr, utazzál. Mindkettőtöknek jobb lesz. Gyerekeid is sokat betegeskednek, azoknak sem rossz, ha a csodálatos zarándokhelyen imádkozol értök.

János hosszú töprengés és vívódás után megfogadta a tanácsot. Elhatározta, hogy megjárja Lorettót. Gyorsan felkészült az útra, mert miután döntött, a fagyos és könyörtelenül merev Bea mellett valóságos kinszenvedés volt minden perce. Utolsó este az étkezésnél még beszélgettek: közömbösen és rendes hangon, ahogy a személyzet előtt szokták. János elmondta, hogy Velence felé megy, legalább felkeresi a dogét is és beszél vele a török dolgokról. És a várost is megnézi, amefynek szépsége annyira híres az egész világon. Hirtelen pipacspiros lett beszélgetés közben. A leány jutott eszébe, családi boldogságának botoltatója. Az velencei. Hazaérkezése óta nem látta, mindjárt első nap pénzt adatott neki és megüzente, hogy azonnal menjen, ahová akar. Bizonyos volt, hogy Velence említésére Bea is a leányra gondolt. Lopva pillantott feleségére, de annak közömbös márványarca fehér maradt, és egyetlen vonás meg nem rezzent rajta. Mikor aztán kettesben maradtak, Bea azonnal készült visszavonulni, hogy a négy szemközti együttlétnek vagy kínos hallgatását, vagy vég nélküli rimánkodásait kikerülje. János elébe állott.

— Bea, hajnalban indulok. El sem búcsúzol tőlem? A gyerekeket már megcsókoltam.

— Szerencés utat kívánok, Giovanni. Isten vezéreljen. Vigyázz magadra az úton.

— Ez minden?

— Ez minden. S még több, mint amennyit egy halottnak adhatok.

— Halottnak?

— Úgy van. Te nekem meghaltál. Csak gyermekeim apja él még. S attól most elbúcsúztam. Isten veled.

János szeme azonnal nedvese lett a bánattól. Gyáva, ösztönszerű mozdulatot tett, mintha ölelésre készülne. De Bea azonnal ösztönös mozdulattal hőkölt vissza, arcán rémült ellenszenv torz kifejezése jelent meg.

— Ne félj, — mondta János keserűen — na útálsz, mint a bélpoklost, nem érintelek meg. Mert látom, útálsz.

Bea nem cáfolt. Indult a gyerekszoba felé. Az ajtó becsukódott mögötte. A kulcs kattánását is hallani lehetett, ahogy megfordult a zárban. János nagyot sóhajtott. Lefeküdt. Álmatlanul gyötörte magát, néha felült az ágyban, bánata dühhé hatalmasodott rajta, indulatainak hirtelen hullámvásában elhatározta, hogy vállával betöri a bezárt ajtót és erőszakkal öleli magához az asszonyt, s ha magáévá tette, annak visszautasító merevsége elveszti a további értelmet. Már készült is ledobni magáról szenvedélyes mozdulattal a takarót. De a terv ugyanolyan gyors pillanat alatt eloszlott, ahogy jött. Tudta jól, hogy minden hiábavaló, Bea a végsőkig védekezni fog. S ha lovagiatlan erőszakkal legyőzné, útálatát és megvetését nem lehetne elviselni. Tovább forgolódott szenvedve és bánkódva, álmatlanul. Semmitsem aludt hajnalig, akkor felkelt, felöltözött. Lent már készen várta az induló menet a pirkadatban. Elindult. Száz főnyi csapat patkócsattogása kopogott utána és a málhásszekerek zörgése.

Március utolsó napján érkezett Trevisoba. Estére Mestrébe. Ott töltötte az éjszakát. Április elsején ünnepélyesen vonult be Velencébe: a signoria feldíszített gondolákat küldött elébe és emberei elé. A tavaszi napfényben a csodálatos kupolák és toronyok városához hozta közelebb minden evezőcsapás. A Malghera nevű szárazföldi erődnél ért partot. Díszruhákba öltözött urak serege várta őt hajdonfőtt. Mikor, bicegését leplezni igyekezve, lépett a partra, előkelő nemes úr lépett ki a csoportból és a köztársaság nevében ékes beszéddel üdvözölte, mint a keresztyén világ diadalmas hősét és Velence barátját. Ő néhány előre elkészített mondatot válaszolt, majd fogadta az egyes urak bemutatkozását. Aztán gyaloghintóba kellett szállania. Különböző lagunák mentén, váltakozó callékon, sottopertók ívei alatt vitték végig a városon, hogy mennél többet lásson. Szállásául a ferrarai herceg palotáját jelölték ki, amely ott büszkélkedett a Canale Grandén. És még ki sem rakta úti holmiját, már sorra jelentkeztek nála a köztársasági méltóságok. Különböző meghívókat hoztak. A doge azt ízente neki, hogy Velencét tekintse otthonának. Az ünnepélyes fogadtatást majd akkor rendezik meg neki, ha visszatér Loretóból. Díszes gályát bocsátottak rendelkezésére, hogy azon menjen Anconába.

Néhány napot töltött a valószínűtlen szépségű városban. Elragadtatva gyönyörködött palotákban, szoborban, képben, márványban, brokát és arany és keleti szőnyegek hihetetlen gazdagságában: Velence, noha megérezte Amerika felfedezését és egyéb ten-

geri utak versengését, még tartotta rangját dús gazdagságának és kincsei pompájának. De a lámulatos szépségek garmadájában való gyönyörködése mögött ott sajgott a mérgezett seb: Bea nem ment ki a fejéből egy pillanatra sem. Kirándult Chioggia szigetére, ahol Capello Aloise, a podeszta fogadta. Velenétől Anconáig a hajó korlátja mellett állott, nem akart beszélgetni senkivel, a mély búbánat mozdulatlanságával nézte a hullámzó tengert. Anconában sétát tett: valaha magyar város volt ez, ha rövid ideig is. Mátyás király ezelőtt tizenöt évvel Velence ellen való ügyes diplomáciai hadakozásában meghódította. Ő már tizenhétéves volt akkor. A hír boldog izgalmat keltett az udvarnál. Régen volt, Magyarország dicsőségének diadalmas idején, talán igaz sem volt. Majd szárazföldön indult neki az útnak; ott volt Loreto a szomszédban, Recanati városa előtt az országút mentén. Csodálatos dolgok tárultak itt a zarándok elé: a szépséges székesegyház belsőjében, amelyet csak néhány éve fejeztek be Maiane és Bramante hírneves építőművészek, ott állott a kupola alatt a házikó, a Casa Santa, a Szent Szűz ezeröttszáz év előtti valóságos lakóháza. Názáretben állott mindaddig, míg a keresztes hadjáratok végleg el nem veszték. Akkor az angyalok leszálltak a mennyből, egyszerűen felemelték a házat és a levegőn átlebbelve, elvitték Fiumé mellé, s ott, közel Tersatóhoz, letették egy halom tetejére. De a lakosság bizonyára rosszul viselkedett és nem becsülte meg a csodát, mert három év múlva az angyalok megint felemelték és elvitték egy borostyánerdőbe

a piceni tartományba, egy Lureta nevű istenfélő asszonyság birtokára. Onnan került valahogyan ide Ancona mellé. Azóta itt állott a kis házikó a világ minden tájáról idetóduló zarándokok gyönyörűségére, minden úgy volt benne most is, mint mikor Mária lakott benne, még arcása is ott lógott a falon, azt pedig nem más festette, mint maga Lukács evangelista. János letérdelt a kép elé és hosszan imádkozott. A Szűz közbenjárását kérte Istennél, hogy ha csodára van szükség Beánál, akkor tegyen csodát. De az ima nem adott neki enyhületet. Pedig meggyónt a loretói püspöknek és megáldozott. Nem használt semmi. Sajgó szívében a fájdalom kihúzhatatlan törével indult a köztársaság pazarul berendezett gályáján vissza Velencének. Itt káprázatos ünnepek várták. Április huszadikára tüzték ki hivatalos látogatását a nagytanácsban. A gyönyörű doge-palota nagytermében, amelynek falait a legnagyobb festőművészek remekei ékesítették, ott ült az egész nagytanács s a trónon maga a méltóságteljes doge, Loredano Leonardo. János fejedelmi díszben lépett eléjük, hermelines bíborköntöst viselt, az ékszerek csak úgy tündöklöttek rajta. Az egész nagytanács felállott, mikor ő belépett, szónoklatokkal üdvözölték, apja dicsőségét, nagyapja világraszóló hősiességét emlegették s őt úgy magasztalták, mint méltó fiút és méltó unokát, aki számára még bizonyosan a hatalmas győzelmek egész sorát tartogatja a jövő. Az ünnepélyes tanácsülés után Loredano doge magánkihallgatáson fogadta Korvin János herceget, Horvátország és Tótország örökös bánját.

Szerfelett nyájas volt a velencei fejdelem s néhány udvarias úti kérdés után azonnal a török kérdésre tért. Elmondta, hogy Velence maga is szerencsével harcol tavaly óta, a tengeri hadjárat a pápai és francia hajóhadak segítségével elég jól folyik, a prevezai tengersizorosnál szétverték az egész török flottát, elfoglalták Leukádiát és Kefalóniát, Cyprus szigetét meg tudták védeni. Fontos, hogy szárazföldön hasonló erőfeszítés csatlakozzék a tengeri viaskodáshoz. Akkor János számolt be a hadi helyzetről, részletesen elmondta Somi Józsa szerbiai s a maga harcait, a várak állapotát, a fegyveranyag sajnálatos hiányát, Ulászló kincstárának siralmas szegénységét. S egyszerre váratlanul így szólt a dogéhez, mikor Jajca vára került szóba:

— Mondd csak, főméltóságú fejdelem, ismersz itt Velencében egy Ferrante nevű fegyverkovácsot?

— Sosem hallottam, — felelt a doge meglepetve — de ha szükséged van rá, megkerestetem. Miért érdekel?

— Nem fontos, csak éppen kérdeztem.

— De idevaló? Itt született?

— Úgy tudom, itt. Bár sohase született volna. Nem fontos, ne törődj vele.

Folytatták a beszélgetést. Majd pompás lakomán vettek részt a doge otthonában. Folyton csak a török veszedelemről volt szó. Megtárgyalták a pápai állam, Velence, Magyarország és Franciaország között fennálló szövetség minden pontját asztal fölött is, majd velencei urak bevonásával külön bizalmas tanácskozásokon is. János részletes jegyzeteket ka-

pott, hogy ezekről pontosan beszámolhasson Ulászlónak. Aztán megint lakomára vitték, egyik palotából a másikba kísérték, a sok előkelőséget már nem tudta megjegyezni, a neveket összezeserélte, a sok színtől, mutaványtól, gondola-pompától, festménytől fáradt szeme és agya már nem bírta a benyomásokat. Úgyis csak felületesen figyelt mindenre. Folyton csak Bea mozdulatlanul kegyetlen arca sajgott lelkében.

Egy hónapos út után ért haza, szép májusi napon. Szíve dobogott az izgalomtól. Bea talán megdolgolkozott azóta. A loretoi Szűz talán segített, a menyeyi könnyörület leszállott Bea lelkére és meglágyította. Volt pillanat, amikor ezt lelkes reménységgel biztosra vette, de már a következő pillanatban a legsivárabb reménytelenség fogta el. Keserves gyötördésében már oktalan magacsinálta babonákhoz folyamodott: az út mentén megülő varjúsereg látára elhatározta, hogy ha a varjak felröppennek, az jót jelent, ha nem röppennek fel, az rosszat. Vagy elhatározta, hogy ha nő lesz a legközelebbi élőlény, akit előtalál, az rossz jel, ha férfi lesz, az jó. De ezekkel a gyermekes babonákkal sem ment semmire, azok folyton ellentmondtak egymásnak, és beléjük is fáradt. Mikor aztán vára alá fordult, heves szívdobogást kapott arra a gondolatra, hogy Bea milyen arccal fogja fogadni.

— Hol van asszonyod? — kiáltott egy cselédre.  
mikor Bea nem jött eléje.

— Modrusban, uram.

— Mióta?

- Egy hete utazott oda a kicsinyekkel együtt.
- Nem hagyott izenetet?
- Nem hagyott, uram, semmit.

János csak éppen megpihent egy napot, aztán ismét útra kelt. De nem Modrusnak indult, hanem Budának. Hogy jelentse Ulászlónak, amit Velencében tárgyalt a dogéval és tanácsuraival. Beának előbb levelet akart írni, de aztán fájdalmas daccal arról is lemondott. Budán elég gyorsan végzett, mert Ulászló minden érdemleges katonai dolgot át-hárított a nádorra, ő maga nem volt hajlandó egyéb-ről társalogni, mint közelgő házasságáról.

— Már hallottam Velencében, — mondta János, — hogy Candale Anna hercegnőt veszed nőül, felség, a francia király rokonát. Boldogságot és szerencsét kívánok frigyedhez.

— Köszönöm, kedves Jánosom. Látod, hogyan forgatja a sors dolgainkat. Valaha milyen lélekszakadva rohantál hozzám, hogy veszem-e Biancát. Bianca most már németrómai császárné és anyja. Én Candale Annát veszem feleségül, te pedig nyugalmasan éldegélsz szép Beád oldalán, ha megtérsz a csatákból. Boldog vagy, ugye?

— Hogyne, hogyne, nagyon boldog vagyok.

— Hálistennek. Látod, mincnyájunknak jobb így. Képzeld el, mi volna, ha én összekötöztem volna Beatrix anyáddal, te pedig fülig úsznál a bajokban a költekező Bianca miatt. Jó, jó, tudom, úgy is sok az adósságod. Csak pereidről ne beszélj, drága Jánosom, mert azt nem állhatom. Beszéljünk másról. Kedves kérésem volna hozzád.

— Rendelkezzél velem, király.

— A francia udvarral abban állapotodtam meg, hogy Anna a nyár folyamán jön Budára. Illendően kell őt fogadni, hozzám és hozzája méltón. Várj csak, ne szólj közbe. Az útvonal, amerre jöhet, nem biztos, a török miatt. Ha híre támad jövetelének, a török hordák heves étvágyat kapnak ékszereire, kincseire, kísérete értékeire. Vállalnád-e, hogy fegyveres kísérettel megvédelmezed a magyar királynét?

— Vállalom-e? Boldoggá teszel, felséges testvérem. Végre lovaghoz méltó szép feladat. Mikor jön a királyné?

— Valamikor augusztusban, ha minden jól megy. Most május vége van még. Kényelmesen felkészülhetsz. A részleteket majd kérdezd meg a kancellártól. Vagy ha Bakacs Tamással unakodnál társalkodni, majd intézkedem, hogy az egész rendezési terv teljes leírását megkapjad. Már felkértem több urat, például Lőrinc herceget. De az egész küldöttség vezetője és első embere te lennél, az természetes. Szóval vállalod.

— Életemmel kezeskedem a királyné biztonságáért.

Ulászló megölelte és megcsókolta, aztán elengedte. Fáradt volt már a hajdani szép legény, járása elnehezedett, szeme alá kiült a víg élet mély karikája, arcán petyhüdt volt a bőr és ráncokkal telt. Ideje volt, hogy házasodjék, ha trónörökösre vágyott. Mert ennek a trónörökösnek megszületésén vagy meg nem születésén múlik, hogy a Jagellók maradnak-e a magyar trónon, vagy a Habsburgok

ülnek vissza rája. Emberi valószínűség szerint Dobzse László még várhatott gyermeket a fiatal francia hercegnőtől. Talán az esze is megjött már, mulatozó kedve is elfáradt: rendes és boldog házasságot fog élni ifjú királynéjával. János Beára gondolt, és marokra facsarodott a szíve.

Nagybátyja, a nádor, keveset volt Budán, az öregúr legjobban baranyai birtokán szeretett lakni, a ralpói kastélyban. Ide tartott most János, hogy a török dolgát megbeszélje vele. Geréb Péter nagyon öreg volt már, mindenféle nyavalyája karosszékhez szegezte. Öccse látogatásának nagyon megörvendett. Azt sem tudta, hova tegye a kedves vendéget. A halálhoz közelgő vénnek módjára melegen áradt el rajta a rokoni érzés. Mikor János elmondta Loretót, Velence csodáit, s a háború dolgát is megbeszélték, az öreg arra fordította a szót, hogy nem sokáig fog már élni.

— Ne nyugtasj, öcsém, így vagyok ez, életnek s halálnak rendin. De halldsza, nagyot mondok, kin örvendsz, hiszem: mend ez világi marháimot hogy reád testálom, úgy végeztem.

Jánosnak tátva maradt a szája. Nagybátyja, Geréb Péter, utána egyike volt az ország leggazdagabb embereinek. Kezén volt a Szilágyi-vagyon jó-része is. Övé volt Vingárt és Horogszeg, a hatalmas bácskai uradalom, öccse jóvoltából bírta Munkácsot és vidékét, övé volt Fogaras vára az uradalommal, Eszék, Valpó, Szombathely, Bodola, Attya, Drazád és Hagymás Valkó megyében, Gara, Darnóc, Cserna és Szentmiklós Körösmegyében: ötvennél is több

vár, város, uradalom mindössze. Igen, nagy vagyont jelentett ez, de országosan ismeretes dolog volt, hogy az öreg nádor örökösödési szerződést kötött volt a Tűsz-testvérekkel. Ezért még nagyobb volt János csodálkozása, mikor nagybátyja ezzel a váratlan hírrel lepte meg.

— Reám-i? S hát az Tűszok?

— Ott egye meg a fene mendnyáját, ahun vagy-nak. Reád testálokodok, punktum. Több szót errül ne tégy.

János szeme nedves lett a meghatottságtól. Ke-zét rátette a karosszékekben nyugvó öreg nádor ke-zére és mélyen felsóhajtott.

— Haj, Péter bácsi, be bódogtalan vagyok.

— Micsoda? Ez hírtül, te?

— Dehogy ettül, dehogy ettül. Hanem felesé-gemtül. Ott az hiba.

— S mi?

— Nem akar szeretnie.

— Üsd pofon, fiam, eszi megjövend.

— Nem illy trufás ez én dógom, Péter bácsi. Ha-nem ott tartok, hogy fejem az falba verném.

Elmondta. Folyékonyan, kereken, mert már el-mondta volt egyszer Márkus atyának. Az öreg nádor közbeszólás nélkül hallgatta. Fejét sem csóválta, nem is bólogatott, csak figyelt maga elé böles, moz-dulatlan orcával. S mikor János befejezte, vállat vont.

— Nincs ki ennek négy kereki, ez te asszonyod-nak, Jankó. Hadi ember ha idejít múlatja, az asz-szony neve hallgasj.

— Szép szó. De én immár mitévő legyek?

— Érkezel bővön. Várjál. Majd hozzád édesedik. S ha nem, küggyed Modrussá. Fiad megvagyon.

— Várjak, Péter bácsi, de meddig? S osztán szeretem. Meghalok érette.

— Meghalsz, fenét halsz. Vót üdő, hogy ilyest hittem úrfi koromba. S íme: nem holtam. Várjál, mondom. Félesztendő, esztendő, osztán majd jól léssen.

Nem nagyon súlyosnak vette az öreg a dolgot, feleségét, Kanizsai Dórá, mindig súlyos zsarnokság alatt tartotta, az asszonyokat kevésbé számította. János a leendő nagy örökség örömeivel, de Bea haragjának sajnó fájdalmával tért haza. Haragudott is, hogy Bea még csak levélre sem érdemesítette a zarándoklat után. Most már otthon találta. De mi-kor először meglátták egymást, János tudta, hogy még nem remélhet semmit. Az asszony arca olyan volt, mint a szoboré. S egy vonás jelentkezett ezen a szobor arcon, amely eddig nem volt meg rajta: két szája sarkán a keménység és rendíthetetlen elszántság kifejezése.

— Isten hozott, — mondta Bea elfogulatlanul, — elfáradtál az úton?

János ránézett. A két fekete szem szilárdul. idegenül, nyugodtan visszanézett rá. Ő zavarba jött és elfordította tekintetét. A gyerekeket tudakolta. Azok kivételesen nem voltak betegek. De valami nagyon az egészségtől sem virultak. Nyápic volt a kislány is, színtelen arcú, csendes kis teremtés. És a hároméves kis Kristóf is más volt, mint a ha-

sonló korú vasgyúró kis pockok szoktak lenni: átetsző bőrén nem fogott a nap, futkosni nem szeretett, hangját ritkán lehetett hallani. Apjok megcirógatta őket és szomorúan fordult el tőlük. Gyatraságukért mindig sajátmaga előtt szégyenkezett máskor is, most meg különösen megalázottnak és nyomorultnak érezte magát.

Zavartan, akadozva kezdett beszélgetni Beával. Elmondta neki is Loretót, Velencét, budai útját, aztán beszámolt a nádor betegségéről és a várható nagy örökség híreről. Bea nyugodtan hallgatta, olykor közbeszúrt egy-egy kérdést. Közömbösen diskurált, mintha nem változott volna köztük semmi. Olykor még mosolygott is, de csak ha valamj cseléd is volt jelen. Ha ketten maradtak, nem mosolygott, átváltozott megközelíthetetlen szoborrá. Este pedig a gyerekszobába vonult vissza és magára zárta az ajtót. János vérző szívvel töprengett, mit csináljon. De nem tudta magát semmire elhatározni. Még arra sem, hogy szóvá tegye házasetők katasztrófáját és könyörögve lelkére igyekezzék beszélni feleségének. Csak lézengett napokon át, mint aki önmagának is lába alatt van. Négy napig bírta ezt az állapotot, aztán negyednap este az étkezésnél odavetette:

— Holnap elmegyek.

Bea nem felelt, a bejelentést szótlánul vette tudomásul. János ingerült hangon, keserűen csattant fel:

— Azt legalább megkérdezhetnéd, hogy hova megyek!

— Bocsáss meg, nem akartalak megsérteni. Azt hittem, hogy folytatni fogod, amit mondani akarsz. Hová mégy?

— Hadba megyek. Nem akarok itthon maradni.

— Ahogy gondolod.

Ez volt az egész. És János elment hazulról. Be ment másnap Varasdra, összeszedte a fegyverbe állíthatókat, néhány napot ezzel eltöltött Varasdon, aztán útnak indult. Volt még néhány hete a királyné tervezett érkezéséig. A sebtiben összeszedett sereggel nekivágott a nyári pompában zöldellő világnak. Meg sem állott bolgár földig, A szerencse nem maradt hűtlen hozzá: mindjárt talált török haderőt. Úgy verekedett, mintha a világ minden élő lényén ki akarta volna bús dühét tölteni. Szándékosan kereste a veszedelmet, emberei már komoly szemrehányással illették. Nem hallgatott senkire sem, bőszen verekedett tovább. Háromszor is megsebesült. Kétszer jelentéktelenül, de egy portyázás alkalmával olyan sebet kapott a fejére, hogy még akkor is kötést hordott, mikor elhatározta, hogy visszafordul. Még kötés volt a fején, mikor beállított a győzelmes kis csaták egész sora után, bőséges zsákmánnyal, apósa házához. Úgy döntött, hogy Frangepán Bernáttól fog támogatást kérni családi bajában. Hosszú és köntörfalazó bevezetésbe kezdett, de Bernát gróf félbeszakította.

— Ne is mondd tovább, tudok mindent. Bea itthon járt és elmondta dolgotokat az anyjának. Az anyja meg nekem. Én azt feleltem feleségemnek, amit most neked is felelek: az ilyen civódásokhoz

nekem semmi közöm. Intézzétek el magatok között. A feleségemnek is megtiltottam, hogy belebeszéljen.

— Azt hittem, többet kapok tőletek, apámuram, ennél a néhány kitérő szónál.

— Sajnálom, a ti dolgotokba nem ártom magam. Miránk ne számíts.

János kitört. Hangosan kiáltott fel, mint a segítségét könyörgő megtámadott ember.

— De hát akkor legalább mondd meg, mit csináljak, hogyan menjek neki életem további folyásának? Ha Bea észre nem tér, abba én belepusztulok.

— Nem pusztulsz. Az ilyesmibe nem szokás belepusztulni. De különben is te hibáztál, te kell hogy megkeresd a jóvátétel útját.

— Hibáztam, hibáztam. Te sohasem csaltad meg a feleségedet?

— Megcsaltam, hogyne. Hiszen olykor hónapokig távol voltam az otthonomtól, mikor hadba mentem. De anyósodat ne hasonlítsd Beához. Bea egészen különös lélek. A büszkeségét mindennél többre becsüli. Ismerhetted, csináltad volna apró mulatságaidat úgy, hogy ne jöjjön rá soha.

— Hiszen csak tudnám, kinek járt a szája, puszta kézzel megfojtanám.

— Ugyan ne légy gyerek. Egész Jajca tudta és vigyorgott rajta. Naponta indultak onnan fogolyszállítmányok, hogyne hozták volna hírét a te velencei kisasszonyodnak. Hát csak hagyjuk ezt abba, fiámuram, ebbe én nem szólok bele, intézd el otthon magad. Most pedig beszéljünk okosabb dolgokról. Az udvartól értesítést kaptam, hogy Candale

Anna útja Modruson vezet keresztül, lássam vendégül az új királynét és tegyek ki magamért. Te hova mégy elébe?

— A zenggi kikötőbe — felelt János nagyot sóhajtva.

— Amelyet át hagytál esúszni a Dobse László kezére, ahelyett, hogy az én érdekeimre vigyáznál. De hagyjuk ezt. És is kaptam meghívást Zenggbe. Aztán mi lesz az útvonal?

— Még nem tudom. Biztosan otthon vár a részletes értesítés.

Folytatták a témát, Bea dolgát János reménytelenül abbahagyta. Komoran indult neki az útnak, hogy hazamenjen. Kurta időt töltött csak otthon. Felkészült a királyné fogadására. Bea közömbös némasággal jött-ment a házban, ha férje szólt hozzá, udvariasan válaszolt, de semmi jelét nem adta annak, hogy ez a helyzet valaha is változhatik. Janos még mindig nem törődött bele a majdnem féléve tartó állapotba. Azon az augusztusi reggelen, mikor Zenggbe indult, szóvá tette helyzetöket, amelyről különben sohasem beszéltek.

— Bea, ez így nem megy tovább. Ezt én nem bírom. Jobb volna nekünk külön szakadni.

— Ahogy gondolod, — felelt az asszony nyugodtan — de az aligha kivihető. A gyerekről nem vagyok hajlandó lemondani. És bizonyára te sem.

János soká nem szólt, erre nem tudott válaszolni. Aztán felvetette a fejét és könnyben úszó szemmel hördült fel:

— Hogy lehetsz ilyen? Hogy tudsz engem eny-nyire megalázni?

— Te engem ezerszer jobban megaláztál. Megmondtam, hogy így lesz. Nagyon kérlek, hogy ne beszéljünk többet erről.

— Jól van. Megígérem. Én nem hozom szóba. Megvárom, amíg te szóba hozod.

— Helyes, megkérlek erre. De előre megmondhatom, hogy ezen soha többé nem lehet változtatni. Vedd úgy, mintha klostromba vonultam volna.

Azzal elfordult és elindult szobái felé. Így búcsúztak el. János útra kelt, mély sóhajjal, szívében semmit sem enyhülő fájdalommal. Nagy sereg követte: több mint hetvenezer embert vitt magával, hogy a veszedelmes területen át vonuló királynét megvédhesse. Mikor Zengbe ért, a kikötőváros már teljes díszben várta a nagy vendéget. A kikötőtől a várig fenyőgallyakból való füzérek díszítették az utat, amelyet sűrű közökben diadalkapuk szakítottak meg, mindegyiken felírás, legtöbbször az A és W kezdőbetűk ölelkező ábrái, vagy ez a szöveg: „Expectata venis.“ A házakon lobogó lengett, az ablakokat keleti szőnyegekkel díszítették. A király küldöttségének tagjai közül már ott voltak Fran-gepán Bernát, Szécsi Tamás, Báthori és még sokan mások.

— Lőrinc herceg még nincs itt? — kérdezte János.

Hárman is feleltek egyszerre:

— Lőrinc herceg a királynéval jön.

— Hogyhogy a királynéval?

— Eléje utazott Velencébe. A királyné hajóján utazik ide.

János az első pillanatban fel akart háborodni: Ujlaki Lőrincnek nagyobb szerep jutott, mint neki, holott közjogi rangsorban ő következik rögtön a király után. Ulászló ezt másként ígérte neki. De aztán legyintett. Bár ez volna legnagyobb gondja. Lőrinc herceg legyen boldog a kitüntetéssel.

A királyné hajóját már messziről lehetett látni. Gyönyörű hajó volt, Velence legszebb gályája. Az urak rekkenő hőségben ott vártak a tengerparton, a katonaság kordont vont, külön helye volt a polgári lakosságnak, a papságnak, a tiszteknek, a Budáról lejött hoppmestereknek. A várban megszólaltak a királyné érkezését jelző ágyúlövések. Szemmel lehetett kísérni, hogyan áll meg a testes gálya nyílt tengeren, hogyan szállanak az odasiető csónakokba a fedélzeten várakozók, hogyan indulnak el az egyes csónakok a part felé, ahol fellobogózott, felgallyazott, lobogós építményt emeltek a partra lépők számára kényelmes lépcsőkkel, pedig az utolsó pillanatig nem volt biztos, hogy a királyné szárazföldön jön-e Zenggbe, vagy tengeren. A díszítést sebbel-lobbal csináltatta meg Lónyay Albert, a zenggi kapitány, aki ott állt a lépcsőnél, büszkén gyönyörködött emberei művében és gyakran hátrapillantott, hogy rendben van-e minden, mert mögötte drága ajándékok várták a királynét: felszerszámozott paripák, értékes köntösök és aranyne-műek. A parton felsorakozott sokaság egyre izga-

tottabban mozgolódott, a csónakok közeledtek, már jól ki lehetett venni az arcokat, az ágyúk dörögtek. S végül a csónakok partot értek, hangosan sikoltó sípokkal és dudákkal megszólalt a zene: az érkezettek nagy seregben lépkedtek a piros szőnyegű lépcsőkre. Idegen ruhájú, élénk színfoltokban tarkálló tömeg volt ez s közöttük ragyogó díszruhában maga a királyné, mosolygó fiatal leány, kissé elfogódott, se csúnya, se csinos. Kíváncsian tekintett körül, mellette Ujlaky Lőrinc nagy udvarló igyekezettel magyarázott valamit. Lónyay kapitány előlépett, mély hajlongások közepette integetésekkel jelezte, kinek hol kell megállani. Négyszög képződött, tisztás az embersűrűség között. János három lépést sántikált előre és süvegét mély meghajlással földig lebbentette Candalei Anna hercegnő előtt, majd a király nevében üdvözlő szót mondott latinul, úgy ahogy előírott szövegben az udvartól megkapta. A királyné elmondta a két mondatnyi előírott latin választ, aztán csókra nyujtotta kezét. Egetverő kiáltás harsogta: „Vivat Regina.“ Aztán Lónyay Albert lépett elő, Zengg nevében szólott és bemutatta a város ajándékait. Embertelen erejű napsütés ragyogott minde pompa fölött, a néhez díszruhákba öltözött urak és hölgyek lihegve szedték a lélegzetet és törölgették homlokukat.

A menet aztán elindult a várba, a diadalkapuk alatt tündöklő lovakon. A királynét is nyeregbe segítették, jobbról János lovagolt mellette, balról Ujlaki Lőrinc, előttük Lónyay ügетett díszruhás apródok között.

— Hogyan utaztál, felséges királyné? — kérdezte János kényszeredett torokkreszelések után.

— Köszönöm, herceg, jól utaztam, eddig minden nagyon szép volt.

De már Lőrinchez fordult a királyné és folytatótt egy megkezdett beszélgetést. Valósággal pajtáskodó hangon. Az eddigi úton nyilván eléggé összebarátkoztak. Valami velencei dologról beszélgettek, amit együtt éltek át s János az egészségből nem értett semmit. Némán lovagolt a királyné mellett, aki csak közvetlenül a várkapunál eszmélt rá, hogy illenék koronás férje képviselőjéhez is szólna valamit.

— Örvendek ismeretségednek, herceg, nálunk is nagy híre van hősiességednek s én jól tudom, hogy ki volt atyád és nagyatyád, akiktől vitézi kardodat örökölted.

— Nagyon kegyes vagy hozzám, királyi felség.

Erre csend következett, feszes és kényelmetlen. De a királyné csakhamar megint Lőrinc herceghez fordult, az élénken nevetve válaszolt, így értek a várudvarra, ahol le kellett szállaniok. A királynét Lónyay kapitány vezette tovább kijelölt termeibe. Lőrinc és János most maradtak először ketten szemtől-szembe. Igen hosszú idő óta nem látták egymást és János zavart is érzett, hogyan szóljon hajdani barátjához, akihez a csonthegyi csata borzasztó emléke fűződött. De Lőrinc megelőzte. Vállára ütött jókedvűen és hogylétét tudakolta. Majd meg sem várván a választ, bizalmasan odahajolt hozzá:

— Rusnya kis vászonceléd ez királyné, te János. Ejszen amaz ökör kiralynak jó ez is.

S már ment is dolga után, meg sem láthatta János megdöbbenését. Így lehet beszélni a koronás magyar királyról s a királynéről? Elképzeltette volna valaki, mikor Beatrix ugyanígy érkezett idegen földről, hogy valaki ezen a nyegle hangon említse Beatrixot és Mátyást? Lesujtva mendegélt a maga szobája felé, amelyet apósával osztott meg, mert a nagy ünnepség temérdek résztvevője miatt lehetetlen volt rendes szállást kapni Zenggben. A szobában ismerős urakat talált, akik szintén a királyné kíséretében jöttek, és pedig nem is Velencéből, hanem Vicenzából. Kitűnt, hogy Lőrinc herceg nagyobb küldöttséget vezetett már Vicenzába a király megbízásából s ezek az urak egymás szájából kapkodták a szót, annyi érdekes élményök volt elmondandó Vicenzától idáig. Páduában huszonöt díszkocsi jött eljök a város előkelő hölgyeivel, a kocsi mind arannyal volt bélelve. A városban kiállítást rendeztek olyan tárgyakból, amelyek mind cukorból készültek. Velencében a ferrarai heceg palotáját kapta szállásul a királyné. A doge menyé színarany ruhát viselt a fogadáskor. A Bucentouero nevű díszhajón százötventeritékes díszebédet adtak, alatta bemutatták az összes itáliai táncokat. Volt női evezőverseny a királyné tiszteletére, tréfás tengeri ütközet igazi hajókkal, magyar urak lovagi tornája, színielőadás a trójai háborúról, álarcos körmenet és a többi. Ekkor jött a botrány.

— Miféle botrány? — kérdezték János és apósa.

— A hozomány botránya, — felelte az elbeszélő — tudniillik nekünk még Budán szigorúan meghagyták, hogy addig ne hozzuk magyar földre a királynét, míg a francia urak a XII. Lajos által megígért negyvenezer aranyat ki nem fizetik. Mi követeltük a pénzt, de a francia urak azt mondták, hogy ők erről nem tudnak semmit, nekik Bloisban az udvarnál erről egy szót sem szóltak. Mi azt feleltük, hogy akkor sajnáljuk, de a királyné Velencében marad, míg a pénz meg nem jön. Erre a francia urak megmérgeződtek, felkerekedtek és elmentek Milánóba, a mi embereink jó része felkerekedett és elindult Treviso felé. Azóta már Budán vannak. Mi, akik a királyné mellett maradtunk, mégis úgy gondoltuk, hogy elindulunk magyar földre, ha Velencében kimúlatta magát, a hozomány legyen a király gondja. Így aztán még élveztük Velencét. De hogy Székesfehérvárt mi lesz, ahol Dobse Lászlónak kell várnia bennünket, azt már nem tudjuk.

— Ne féltsétek Ulászlót, — mondta Frangepán — olyan magyar király az, hogy ingyen nem nyúl asszonyhoz. Hát még mi kalandotok volt?

— Volt még egy kis komédia Trevisóban. Mikor megérkeztünk, azt az értesítést kaptuk, hogy a magyar kíséretnek az Ospitale nevű épületben van a szállása. Erre mi nagyon megmérgeződünk, hogy ispotályba tesszük bennünket és goromba izenetet küldtünk a podesztának. Azután tudtuk meg, hogy nem ispotály az, hanem díszes palota, csak az a neve.

János únta tovább hallgatni. Kiment és járkált a bástyák mentén. Bea egyetlen pillanatra ki nem ment a fejéből. Később diszebédhez hívták, ő ült a királyné jobbján. Próbált vele beszélgetni: megjegyezte, hogy egy fél éve ő maga is a ferrarai herceg palotájában lakott a signorina vendégeként. A királyné felelt valamit, aztán ismét csak balfelé fordult. Ott ült balján Lőrinc herceg. János örült, hogy nem kell agyát erőltetnie. Szórakozottan evett és hazagondolt. Később táncmulatságot rendeztek, s ő únottan kóválygott tündöklő díszruhájában. Megismerkedett az idegenekkel, Quercy, Somerset, Agency, Forez, Meilhac és más francia nevű urakkal, válaszolgatott a török felől érdeklődő kérdéseikre és szerénykedve szólott világhírű apjáról és nagyapjáról ha azok a nagy neveket emlegették. De magában nagyon unatkozott és azt kívánta, hogy bár volna már vége az egész ceremóniának s bár indulnának: talán akad útközben dolga a törökkel. Lónyay jelentése szerint a kémek azt hozták hírül, hogy nyolcezer főnyi török sereg készül a királyné menetét megtámadni a gazdag zsákmány reményében.

Az első nagyobb pihenőt Modrusban tartották. Bernát gróf kitett magáért, a kastélyt remekül feldíszíttette, az egész város erre az egy napra rendezkedett be hetekig tartó munkával és súlyos költséggel. János összesen egyetlen órát töltött apósa kastélyában. Éppen csak hogy bemutatta családját a királynénak, a Frangepán-házaspár után rögtön Beát, aki már néhány napja ott volt, aztán sógorasszonyait. Anna királyné igen kedves volt Beához,

mert előre megmondták neki, hogy a törökellenes szövetség magyar fővezérének feleségéhez nagy nyájasságot mutasson.

— Milyen szép vagy, hercegné — mondta Beának, miközben felsegítette az udvari térdhajtásból — és úgye nagyon boldog is vagy?

— Nagyon boldog vagyok, felség — felelte Bea nyugodtan, mint a gép.

— Vannak gyermekeid?

— Egy hatéves leányom van, felség, és egy hároméves fiam.

A királyné Jánoshoz fordult:

— Fogadd mélységes szerencsekívánataimat, herceg, Adja Isten, hogy boldogságod mindig ilyen maradjon, mint most.

Aztán másfelé fordult, s János ottmaradt az átoknak is beillő szerencsekívánattal. S már indulnia kellett: ő nem a menettel tartott, hanem az út biztonságán kellett örködni, seregét számos csoportra osztotta, amelyek különböző utakon hajszolták a környéket, most már nem törökök, hanem rablóbandák nyoma után. Mikor az ajtóhoz ért, hogy feltűnés nélkül távozzék, lopva visszanézett: vajjon utána pillant-e felesége? De az nem is figyelt már rá, egy francia úrral társalgott. Ő megállt és várt kissé. És ekkor észrevette maga mellett Borbálát, a Frangepán-család legkedveltebb tagját, a gazdag Beriszló feleségét. Az őt figyelte. János mélyen elpirult.

— Nem nézett rád, úgy-e? — kérdezte a jó Borbála a pletykálgatás és részvét keverékével.

— Te tudod? — hebegte János zavartan.

— Mind tudjuk.

— Borbála, a Jézusra kérlek, hát mért nem beszéltek velem?

— Beával? Ismered. Tudod jól, hogy úgyis hiába.

Ő lehorgasztotta a fejét. Borbála megérintette a szeretet jeléül és sajnálkozva mondta:

— Szegény János.

Nem felelt, kiment. Most már nem nézett vissza. Nyergelt lova készen várta. Még javában tartóhatott az ismerkedés odafenn a kastélyban, ő már lovasai élén ügetett a Zágráb felé vezető országúton. Mindvégig nem akadt verekedni valója, a vidék csendes volt mindenütt, a menet háborítatlanul érkezett a Dráváig, ott kompon keltek át, beültek a várakozó díszhintókba és utaztak tovább Székesfehérvárig. Most már János is ott lovagolt a menetben. A város határában ő adta át a királynét az előkelőségek élén várakozó királynak. Illetve csak a menetet. Mert magát Candale Annát, mikor kiszállt az arany hintóból, Lőrinc herceg fogta kézen, az vezette oda Ulászlóhoz. Anna mögött a nyitrai püspök, a zágrábi püspök és egész sereg főúr. Ulászló mögött öccse, Zsigmond oppelni herceg, a nuncius, Bakacs Tamás, az öreg Geréb Péter, a külföldi követek, a pécsi, veszprémi, győri, váci és csanádi püspökök. Hosszas ceremóniák következtek, ajándékosztás, üdvözlő beszédek, bemutatások, ünnepi mise, a koronaőrök jelentkezése, lovagi tornák,

S aztán indult a megszaporodott és pazar menet Budára.

De János nem sokat gyönyörködött a pompa számtalan látnivalójában. A török Jajcát fenyegette megint, izgatott hírek érkeztek a délvidékről az ünnepekre. Nem is búcsúzkodott senkitől, sietett oda, ahol katona-munkát remélhetett. Otthonát csak éppen érintette, megnézte gyermekeit és pár szót váltott Beával. Közömbös szavak voltak ezek, a házaspár nem nézett egymás szeme közé, mialatt beszélgetett. János már elviselhetetlennek találta ezt a kínos feszességet. Valósággal megkönnyebbült, mikor elmaradt mögötte a várkastély. Úgy érezte, hogy miután családi otthonát elvesztette, talált helyette másikat: a csatateret.

Hadjárata egyik győzelmet adta a másik után. Nekikeseredett odaadással verekedett s ha valahol megpihent táborával, azonnal sietett leinni magát. De ha a majdnem eszméletlen mámorot megtalálta is, a felesége iránt érzett reménytelen szerelem égő fájdalmát ez a nehéz mámor sem tudta enyhíteni. Olykor felnyögött kínjában, még hangosabb lár-mára ösztönözte a guzlicásokat és nehezen forgó nyelvvel, düledt szemmel kiáltozni kezdett:

— Asszonyokat akarok! Kettőt egyszerre! Tíz-  
zet! Százat! Most már mindegy!

Vadul kacagni próbált. De görcsös, részeg sírás lett belőle.

## IX.

A csatatér volt az egyetlen hely, ahova sebzett szívével menekülhetett, és az események fordulatai ezt az egyetlen menedékhelyet is elvették tőle: Velence megcsalta szövetségeseit, váratlanul békét kötött a törökkel. Másodiknak Magyarország ugrott ki a szövetségből, Bakacs hercegprimás eladta Velencének a szövetségi hűtlenség felett érzett haragját: híre járt, hogy Velence megígérte neki a konstantinápolyi pátriárkaságot, amely nemcsak hat-százezer arany évi jövedelmet jelentett, hanem az egyháznak a pápa után következő legnagyobb rangját is. Ulászló király tehát Bakacs nyomására szintén békét kötött a törökkel. A szövetség felbomlott. Nagy garral kezdődött, világraszóló leszámolásnak indult, János a nagyapja szerepét várta benne, a keresztyén világ életmentő hadvezérének látta magát és most elsekélyesedett az egész nagy világbuzgalom a külpolitika ügyes ármányai közepette. Le kellett tenni a kardot. János ott állt a világban és nem volt hová mennie. Ösztönei viharosan tiltakoztak keblében a hazatérés ellen: akárhová, csak haza ne, a szoborarcú és könyörtelen asszony mellé, aki-

nek konok idegenségét lehetetlen elviselni. Árva szíve most nagybátyjába kapaszkodott, az öreg Geréb Péterbe. Utóbbi időben igen összelegedtek s ő nem tudott úgy élni, hogy valakihez ne tartozzék. S most az élet valóban úgy döntött, hogy ne hazamenjen a harctérről, amelyet lába alól kihúztak, hanem Valpóra, Geréb Péterhez: az öreg nádor haldoklott és látni kívánta unokaöccsét. János még jókor érkezett, hogy lefoghassa az aggastyán szemhéjjait. A végrendelet csakugyan őt tette általános örökössé. Anyagi helyzete tizenhárom esztendő gyötrelmei után most végre nyugalommal biztatott.

Külső szemlélő számára dolgai sohasem álltak ilyen jól, mint most. Örökös bán volt, ebben a rangjában, amely fejedelmi helyzetet adott neki az országban, Bakacs Tamás sem igen piszkálhatta. Népszerűsége erősen megnőtt, a törökökön vett győzelmei helyre ütötték hírnevét s ha eddig tétlen, állhatatlan, kevéssé önálló embernek tartották, most már úgy emlegették szerte az országban, mint elődeihez méltó vitéz katonát, aki nagy feladatokra is érdemes. Bárki bizvást megirígyelhetette azért a sok ajándékért, amelyet sorsától kapott: származást, rangot, vagyont, hadi sikert, hírnevet. És ő soha életében nem volt olyan boldogtalan, mint éppen most. Keserű szívvel bolyongott várai között, hol itt, hol ott talált dolgot magának, csak haza ne kelljen mennie. S mint az elmebajos a rögeszmét, úgy hordozta magában a soha nem csillapodó vágyat: bossánatot nyerni Beától. Kapkodó nyugtalansággal, szinte esztelenül próbált alkalmat keresni, hogy

valahogyan kitüntesse magát, hogy megmutassa a kegyetlennek kiválóságát, hogy a vágyva vágyott bocsánatért hatalmas sikereket rakjon lába elé zálogul. Először azt eszelte ki, hogy ha már a törökverések alkalmá kihullott kezéből, másutt keres hadi elfoglaltságot. Borgia Cézár, a pápa törvénytelen fia, mostanság vontá magára Európa figyelmét azzal, hogy egyre-másra hódítani kezdett Itáliában. Már Romagnát és Urbinát is elfoglalta, és fenyegette Firenzét, Ravennát, Bolognát, Ferrarát. A velencei köztársaságnak minden oka megvolt, hogy útját vágja ennek a veszedelmes terjeszkedésnek. János tehát értésére adta Velencének: szeretne a köztársaság hadseregének élére állani és leszámolni Borgia Cézárral. Szép terv volt, de elaludt. Velence más úton kereste a megoldást.

Ekkor nyughatatlan becsvágyában elhatározta, hogy nádor lesz. Nagybátyja meghalt, a nagy közjogi állás megüresedett. Az a gondolat, hogy Magyarország nádora lehetett, hirtelen elöntötte a legcsodálatosabb reménységek piros hullámaival. A király ötven esztendő volt már, életmódja kiélt roncsá tette, bármikor történhetett vele valami emberi dolog. Aki a nádori hatalmat a kezében tartja, egy ilyen fordulatnál ott áll a hirtelen megürült trón mellett, s ha elég népszerű az országban, ugyanúgy beülhet abba a trónszékbe a Habsburgok orra előtt, mint annakidején Mátyás tette. Képzete felgyúlt, s látta magát magyar királynak, végre mégis, annyi idő megpróbáltatásai után, dicsőnek, diadalmasnak és boldognak, amint magához vonja

Beát, s az asszony többé nem ellenkezhetik az ura és királya szavával.

Gondolatát közölte apósával, Frangepán Bernát élénken helyeselte a tervet. S mindjárt nekiültek, hogy a korteshadjáratot megszervezzék. Már az első puhatolódzó lépéseknél kitűnt, hogy az üres nádori széken másnak is megakadt a szeme. Elsősorban Ujlaki Lőrinc pályázott a nádorságra, aztán szervezkedni kezdett János hajdani embere, Ráskai Balázs, most már tárnokmester és ideiglenesen nádorhelyettes. Hallatszott, hogy Perényi Imre is nádor szeretne lenni, s hogy akadhat pártja gróf Szentgyörgyi Péternek is. De mindez nem vette el János kedvét: a sok ellenfélnek az az előnye, hogy a kellemetlen erőket szétforgácsolják, a több ellenjelölt mindig jobb, mint az olyan egyetlen, aki erős pártot szervezhet. Nekilátott a munkának úgy, mint eddig soha. Nyakába vette az országot, látogatott, ígért, kapacitált, barátkozott, kastélyról kastélyra járt, magában nagy megelégedéssel látva a kitartó buzgalmat és serénységet. Önvizsgáló töprengései ugyan megmozgatták benne azt a gyanút, hogy nem is újonnan felfedezett erélye készíti ennyit fáradni, hanem az otthona levegőjétől való rettegés, de a gyanút elhallgatatta magában és tetszelgett nekilendült buzgalmával.

Első gondja volt Ernusztékat megnyerni. Ez nem látszott nehéznek. Geréb Péter végrendelete hatalmas örökségtől fosztotta meg a pécsi püspököt és rokonságát, azok tehát csak örvendhettek, ha hosszadalmas hagyatéki pörösködés helyett János

önként átenged nekik valamit. Még a régi részegység folytatása is hátra volt külföldben, most a két tárgyalást egyesíteni lehetett. Az alku nem ment nehezen, János most akár a lelke üdvösségét is odaadta volna. A Geréb-örökségből kitagadott Ernusztok megkapták Munkácsot, a fogarasi uradalom felét és még egész sor birtokot. A busás haszonért boldogan fogadkoztak, hogy Jánost nádorrá teszik.

Ebben a nagy hagyatékban volt két uradalom, amely zálogjogon maradt a nádor tulajdonában, mert az adósok nem tudtak fizetni. Egyik birtok a Kishorvát Jánosé volt valaha, másik a Bánfi Lőrincé. János felkereste mindakettőt, Visszakinálta nekik birtokaikat ingyen, ha támogatni fogják. Azok majd kiugrottak a bőrükből örömükben. Mindakettő hitlevélben esküdött meg, hogy élte fogytáig Korvin János herceget fogja szolgálni és neki mindenben segítségére lesz akárki ellen, kivéve a királyt. Így dolgozott a többiekkel is, akiket megkörnyékezhettek. Óriási örökségét, úgyszólván szétosztogatta kortescélokra. De pártja szemlátomást erősödött. És a köznemesség tömegére elég bizonyossággal lehetett számítani. Hátra volt még a király és közvetlen környezete. Bakacs Tamás megpuhításával nem is próbálkozhatott. Annak az lett volna első követelése, hogy azonnal beülhessen a rengeteg békési birtok és Vajdahunyad teljes birtokába. Eddig már János adakozó könnyelműsége sem terjedt. De magát a királyt és a királynét megkörnyékezhette. Kihallgatást kért mindakettőtől.

Ulászló azonnal megígért mindent. Hangoztatta ugyan, hogy a nádorválasztó országgyűlés fölött édeskevés hatalma van, de áradozva ígérte, hogy ami rajta áll, megteszi. Nagyon rossz borbén volt már Dobzse László, nehezen szedte a lélegzetet, járása megroggyant, s a hajdani nőbolondítót, aki most érkezett el az ötvenes számhoz, bárki hatvan-nak is mondhatta volna. Híre járt az udvarnál, hogy egy csillagjós közeli súlyos betegséget jósolt neki. A királynénál azonban már nem kapott ilyen könnyű ígéretet János. Mikor megjelent a palota ama során, ahol az ő gyerekkorában Beatrix vitt volt külön pazar udvartartást a maga olaszaival, ott a hajdani pompa lerongyolódott szegénységét találta. A kopadozó bútorokon, a kopasz falakon, a foltozott ruhájú udvarnépen meglátszott, hogy Ulászlónak jó oka volt a hozomány miatt botrányt csináltatni Velencében. De a királynéi környezet hangulata mégsem volt nyomott, örvendetes izgalom látszott az arcokon s a felséges asszony elé járuló János azonnal megláthatta ennek okát is: a királynét igen kevés idő választotta el a lebetegedéstől. Últében is lehetett látni elformátlanodott termetét, s az érkező gyermek boldogsága rá volt írva szeme kifejezésére.

— Végtelenül sajnálom, — mondta az ifjú királyné, mikor János elmondta kérését, — én már elígértem a szavamat.

— Kinek, felség?

— Szentgyörgyi grófnak. Ő megelőzött téged. Szívesen láttalak volna a nádori székben, hiszen

nem lehet ellened semmi kifogásom. Viszont az én szavam keveset is számít, az országgyűlésnek mi nem parancsolhatunk. Te nagyon népszerű vagy az országban, s ha téged választanak meg, őszintén fogok örüdeni.

Még társalogtak aztán közömbös dolgokról, és János üres kézzel hátrált ki az ajtón. A kudarc nem törte le nagyon. Pártját elég erősnek tudta, a királyné befolyásától nem kellett túlságosan megijednie. Külömben is mindenki tudta Budán, hogy az eszes és ügyes királyné az erőviszonyokat rögtön felismerve, azonnal a Bakacs Tamás érdekköréhez csatlakozott, tagadó válasza tehát úgylis csak Bakacs ellenzését jelentette, amely felől már eleve nem lehetett kétség. Mindent összevéve, János nyugodtan elmondhatta, hogy ügye jól áll. Méregdrágán vásárolta ezt a megnyugtató érzést, de megvásárolta. Néhány hét hiányzott az ősre kitűzött nádorválasztó országgyűléshez. Addig most már le akart menni Bihácsra, hogy gyerekeinek örvendjen kissé.

Nagyon rég nem volt otthon, de Bea nem úgy fogadta, mint rég nem látottat, hanem mint közömbös betoppanót. Mindakét gyerek beteg volt megint. Hogy mi bajuk van, nem lehetett megmondani. Bea János távolléte alatt Velencéből hozatott hozzájuk orvost, de az is csak hümmögött, összevissza beszélt mindenféle tudományos dolgokat az emberi testben poshadó nedvekről, rendelt valami füvekből főzött orvosságot és elment. Az orvosság semmitsem használt a két gyereknek. Ott feküdtek egymás mellett

a nyári hőségától fülledt gyerekszobában, erős láz lihegtette mindakettőt. János megállt mellettök, soká nézte őket némán, aztán kifordult a gyerekszobából. Mögötte jött Bea. János lesújtvá fordult vissza feléje:

— Mit gondolsz, mi lesz velök?

Bea merev arccal válaszolt:

— Én már leszámoltam azzal, hogy egyik sem fog felnőni.

— Micsoda, — mondta János elhűlve, — mit mondasz?

— Egyik sem fog felnőni. Ez a két gyerek el van átkozva. Isten nem akar folytatni bennünket.

János megrendülve nézett felesége szép és hideg arcára.

— Borzasztó, amit mondasz. Hogy lehetsz ilyen kegyetlen?

Aztán erősen nézve az asszonyra, más hangon, megborzadt halksággal hozzátette:

— Régebben azt hittem, hogy ismerlek. Most rá kell jönnöm, hogy olyan kegyetlenség lakik benned, amilyenről fogalmam sem volt.

Ez a kettejük összeköttetésére is vonatkozott. S az első célzás az volt, amelyet János hosszú hónapok óta megengedett magának. Bea arca mozdulatlan maradt. Úgy válaszolt a célzásra is:

— Lehet, hogy kegyetlen vagyok. De elsősorban magamhoz vagyok kegyetlen.

Azzal elfordult és kiment. És úgy éltek a következő időben is egymás mellett, mint idestova

már másfél éve: a személyzet előtt nyugodtan tárgyalva közömbös dolgokat, de dermesztő és idegen némaságban, mihelyt ketten egyedül maradtak. János órákat töltött a két beteg gyermek mellett. Nézte őket elszoruló szívvel, bosszúsan és néha vad düh vett rajta erőt tehetetlensége miatt, hogy nem tudja meggyógyítani őket. Egy napon leült és felírta a két gyermek születési adatait percnyi pontossággal. Akkor elévette egy megbízható emberét és kitanította: el kell mennie Velencébe s ott megkeresnie a legismertebb asztrológust. Kiletét gondosan el kell tagadnia, a két gyereknek más nevet kell adnia. A csillagjós csinálja meg a két horoszkópot és zárja el gondosan lepecsételt levélbe. Az egész küldetésről nem szabad tudnia senkinek, sem itthon, sem másutt. A megbízott tudomásul vette kötelességét és suttyomban útra kelt.

Aztán Lepoglavába ment János, hogy megkeresse Márkus atyát. Tudta, hogy Bea most is gyakori érintkezést tart fenn az öreg pappal, másnak nem is gyónik, csak Márkus atyának.

— Amit kérdezel, uram, — felelt az első kérdésre a vén szerzetes, — gyónási titok, én arra nem felelhetek.

— Nem is kívánom, hogy a gyónás titkát megsértsed. Beszélsz te a hercegasszonnyal gyónáson kívül is. Mondd meg nekem, amit tudsz róla. Mondd meg nekem, mit tehetek. Mondd meg, hogy remélhetek-e, vagy sem.

— Uram, — felelte a pap, — nagyon fáj megmondanom, de tégy le minden reményről.

János hosszan hallgatott. A cella kőköckáit nézte. Végre keserűen megszólalt.

— Valaha azt hittem, hogy szeret. De ha ilyen könnyű szerrel eldob engem, akkor nem szeretett soha.

— Uram, mondok neked valamit. A te hitvesed embertelenül szenved. De nem tud változtatni a dolgokon. Isten ilyen csodálatos természettel verte meg. Ne faggass tovább, mert egyebet nem mondhatok.

— Hát akkor hiába minden.

Nagyot sóhajtva állott fel. Még benézett a kis kápolnába, amelyet nagyon szeretett. Imádkozott kis ideig, aztán nézelődött a kolostorban, amelynek áldott békességétől viharos szívének most olyan nehéz volt megválnia. Pillantása a falba temetett régi pálos barátok sírfelirataira tévedt.

— Milyen jó nekik.

— Ne irigyeld őket, herceg uram. Neked még nagy feladataid vannak. Nem a magadé vagy, hanem az országé.

— Tudod, Márkus atya, — mondta ő eltűnődve, — engem csak két helyen lehet majd eltemetni. Az egyik hely ez a kolostor. Itt szeretnék egyszer pihenni, ebben a mélységes csendben, ahol idegen nem jár soha. Ne lásson senki halálom után, ne jussak eszébe senkinek. Egészen meg akarok halni.

— És a másik hely?

— A másik hely Székesfehérvár. Apám mellett. Melyiket kívánod számomra?

— János uram, lényegtelen, akármit felelek

kérdésedre. A lényeg egy: hogy háborgó szíved egyszer majd megnyugodjék. Ha egyesülhetsz Isten békéjével, nem gondolod-e, hogy az minden földi királyságnál több?

— Ez igaz, Márkus atya. Ha itt meg nem koronáznak a kapzsi, önző, birtokrabló, pereskedő ördögök, akkor majd megkoronáznak odafenn az angyalok.

— Úgy van. És odafenn még dicsőbb király leszel, mint idelent atyád volt. Isten vezéreljen.

János hazatért a bihácsi kastélyba. Bea tudta, hogy hol járt, de nem ejtett szót róla. S ő tudta, hogy Bea tudja. Így éltek egymás mellett ajkukon az átok bilincsel. Mindegyikök végezte a maga dolgát, majdnem egykedvűen, fáradtan, mint két rabszolga, akik az élet vállokra rakott terhét hordozzák.

Az őszi országgyűlésből nem lett semmi. Egyszerre jött Bihácsra az a hír, hogy Anna királynénak leánygyermekke született, valamint az, hogy az őszi országgyűlést váratlanul tavaszra halasztották. A bizalmas híradások, amelyek a hivatalos értesítést kísérték, tudtára adták Jánosnak, hogy a halasztás egyesegyedül miatta történt. Bakacs úgy látta, hogy János pártja túlerős, a választás csak az ő javára üthet ki. Most tehát azért halasztották el a döntést, hogy tavaszig tüzzel-vassal megkíséreljék az ellenszervezkedést. János a hírt majdnem érzéketlenül vette tudomásul. Amilyen buzgó és heves lendülettel szervezkedett eddig, most ugyanakkora fáradtságot érzett. Ereje éppen eddig tartott, tovább

már nem futotta. De ami őt ilyen lemondó lankadságra ítélte, az apósát annál jobban felgyújtotta és még ádázabb küzdelemre gerjesztette. Mindenáron igyekezett lelket verni vejébe. Kényszerítette, hogy folytassa a szervezkedő munkát, erősítse meg hűségökben a már megszervezett szavazatokat, sőt szerezzon újakat hozzájuk, levelezzen, barátkozzék, áldozzon most már akármennyit. János megint útnak indult. Hetekig volt távol egy-egy útján, s két út között csak napokat töltött otthon. Egy ilyen kurta otthonléte alatt jött vissza az az ember, aki Velencébe küldött. Üres kézzel. Azt jelentette, hogy sikerült a legkapósabb csillagjóssal összeköttetésbe kerülnie, átadta neki az adatokat, előre ki is fizette a magával vitt pénzből a két horoszkópot s ígéretet kapott, hogy három nap múlva elmehet a válaszáért. Három nap múlva azonban hiába jelentkezett: az asztrológus izenetet hagyott hátra, hogy hirtelen el kellett utaznia Firenzébe és csak három hónap múlva jön vissza. Ő tehát úgy vélte, hogy legjobb, ha hazajön. János legyintett. Embere nem hazudhatott, ennek tisztességére mérget mert volna venni. Nem is nagyon gondolt most a horoszkópokkal, a két gyerek teljesen meggyógyult, sorsuk nem aggasztotta.

— Maradt még pénzed?

— Maradt, uram. Még egyszer megjárhatom Velencét.

— Jól van, három hónap múlva ne kérdezz senkit. menj el megint.

Frangepán Bernát Lőrinc hercegen látta a ko-

moly ellenfelet, ezért míg veje a magyar urakat szervezte szerte az országban, ő itt a délvidéken igyekezett Lőrinc herceg szervezkedését megtörni. Maga járta végig egész Horvátországot, egész Tótországot, egész Boszniát. Ahogy a téli idő beköszöntött és János távolabbi útra nem vállalkozhatott, őt is befogta a délvidéki korteskedés munkájába. Január, február csupa ilyen úttal telt el, s márciusban elérkezett az idő, hogy délvidéki pártjuk fölött seregszemlét tartsanak. Bernát gróf a néhány éve kidolgozott családi szerződést most újonnan kidolgozta. Izmos és hatalmas szervezetté fogta össze az összes Frangepánokat, akik annyian voltak közvetlen rokonságukkal, hogy az a családi gyűlés, amelyet Bernát Rakolnok várába hívott össze, felért egy horvát országgyűléssel. Még Balsa Péter szentszávai herceg is eljött, pedig őt elég távoli atyafiság fűzte a Frangepánokhoz. A sok atyafi összejövetelét nagy hír hozta külön izgalomba: Ulászló királyt megütötte a guta. Nem halt bele, de élete elég gyenge szálon lógott. A szélhűdés rövidesen megisméltódhatott, s akkor bekövetkezhetett a pozsonyi békében előre látott helyzet: Ulászló törvényes fiúörökös nélkül hagyta az országot, és megnyílik Habsburgi Miksa németrómai császár örökösödési igénye a Magyar Szent Koronára. S ezzel mindjárt a magyar nemzet szabadságharca is, mert a köznemesség azóta százféle módon igyekezett ennek a trónfoglalásnak nehézségeket okozni. Az országgyűlést Szapolyai mozgatta volt ez irányban, hogy ő lehessen király. De ő most már nem élt,

legidősebb fia, Jankó, pedig tizenhatéves volt csak. A rakolnoki kastélyban összegyűlt Frangepánok mind úgy látták, hogy rokonuk, János, már csak egy lépésnyire áll a magyar tróntól. Úgy látta ő maga is. Egyszerre mondhatatlanul izgatott lett. Babonás reménység kerítette hatalmába. Ha Beával csak csoda békíthette ki, akkor Isten talán most elküldi ezt a csodát.

Tekintélye egyszerre nagyot szökkent a nagyralátó Frangepánok előtt. Sógorai egész más hangon beszéltek vele. Borbála asszony, aki súlyosan összeveszett férjével, Beriszló Ferencsel, rábizta veszedések bírói tisztét. A kardos asszony vagyoni kérdéseken úgy összezördült az urával, hogy első férjétől, Brankovics deszpotától örökölt vagyonát szikrázó haragjában János fiára, a kis Kristóf hercegre iratta. János rendet csinált köztük. A fiára tukmált vagyont visszautasította s a házaspárt összebékeltette. Már-már apósa családfői rangját kezdte fenyegetni egyszerre megnövekedett tekintélye. A családi értekezlet minden tagja szövetséglevelet írt alá. Maga Bernát gróf írta alá elsőnek: esküvel kötelezte magát, hogy Jánost és családját teljes erejével gyámolítani fogja, sem életben, sem halálban el nem hagyja, s bárminő előmenetel és méltóság kínálkozik János herceg számára, annak elnyerésében őt teljes erejével támogatni fogja. Ez az okmány Jánost már magyar királynak látta.

A nádorválasztó országgyűlést most már nem lehetett halasztani. János nagy bandériummal ment fel Budára, apósa hasonlóképpen. Teljesen tájékozva

voltak mindenről: a választás esélyei nem változtak, mert a Bakacs-párt megnyert ugyan egy-két Korvin-párthívet, de ugyanannyit el is vesztett. Lőrinc herceg pártja nem számított, Szentgyörgyi gróf és Perényi István körülbelül egyenlő reménnyel indulhattak neki a küzdelemnek. Ha az ünnepélyes megnyitás utáni ülésen az elnöklő Bakacs szavaztatott volna, János nádorságához nem fért volna kétség. De ő nem szavaztatott. Időt akart nyerni.

Elkeseredett küzdelem indult meg a pártok között. A királyi pár és Bakacs nyiltan Szentgyörgyi gróf mellé állottak. Ulászló maga még nagyon gyenge volt szélütése következtében és nem mutatkozott, de Anna királyné annál erősebben dolgozott. Egymás után kérte magához a fontosabb urakat és minden módon kapacitálta őket. Viszont a köznemesség annál haragosabb erővel tüntetett Szentgyörgyi ellen. Az országgyűlés fölött kimondatlanul is a nemzeti királyság helyreállításának gondolata lebegett, s mindenki tudta, hogy ebben a helyzetben a nádori rangnak valósággal történelmi súlya van.

János jókedvű volt és reménykedő. Megszólított mindenkit, akit elétalált, nyájas volt, jókedvű, barátkozó. A zsúfolt rendek tömegében nagy örömmel fedezte fel egy hajdani pajtását, Tomori Pált. Ez a Tomori, vele egykorú ember, valaha a Bornemissza fegyveres apródja volt és sokat forgott Mátyás király bécsi udvarában. Csendes, szelíd, angyali jóságú fiú volt. Akkoriban, mint egyívású suhancok.

gyakran vívtak és lovagoltak együtt. Azóta Tomori Pál is vitte valamire: mint jó katona, már a királyi kapitányi rangnál tartott. A fegyveres őrséghez tartozott most, amelyet az országgyűléshez vezényeltek.

— Mit hallasz, Pali, dógomrul?

— Nem szólhatok szabadon, János herceg, királyi ember vagyok. De imé, ez pajtásom nagy híved.

Velök egykorú férfi állt ott mellettök s most csatlakozott hozzájuk harmadiknak.

— Az vagyok, — mondta hevesen, — s ha ez beste udvari urak sokat okoskodnak, fejökbe rontom kalpagjokat. Disznók, ország átkai.

— Tüzes vagy, uram, — nevetett János.

Az nagy lélegzetet vett és elkezdte szidni az urakat. Csak úgy ömlött belőle a szó, a gyűlölet és harag tengere. Szeme szikrát hányt, mikor beszélt. Bottal kellett volna agyonverni szerinte Bakaestól kezdve valamennyi főpapot és főurat, mert csak a gazdagodáson járt gögös eszök, az országgal nem törődtek semmit és vitték a biztos romlásba. De éppen így szidta a maga fajtaját, a köznemességet is, amelynek szerinte csak a szája járt, de különben juhnyáj gyanánt engedte magát vezetni a nagyuraktól. Valóságos szónoklatot vágott ki a heves ember, dühös káromkodással végezte és dacos katonaléptekkel tovább állott, mintha elmenetelének is külön hatást akart volna adni.

— Be furcsa szerzet, — mondta János utána pillantva, — s kiféle?

— Földhözragadt köznemes, — felelte Tomori.

— nincs egy rőzpénze is, ha gazdagot lát, megmérge-  
gesedik. De ugyan vitéz katona, csuda módon verek-  
szik. Ulászlótól kapott szép kitüntetései vagynak.

— Hogy híjják?

— Dózsa György.

— No, papnak nem vóna jó. Emlékezel-i, Pali,  
mend mongodattad, hogy papnak menni vágynál.

— S katona lettem. De inkább az papságot  
vágynám mastan is.

János szeretettel vállára veregetett a hajdani  
pajtásnak, aztán mások felé fordult. Szeretett ked-  
ves lenni az emberekhez, lelki melegsége mindun-  
talan utat keresett, hogy melegítsen másokat is. És  
most még hozzá érdeke is volt, hogy mindenkibe  
kedves legyen. Elemében érezte magát. Esténként  
nagy vacsorákat rendezett budai palotájában s nem  
takarékoskodott az itallal. Zenészeket hozatott és  
szomszédja vállát átkarolva, énekelt, ivott kedvére;  
ha Bea eszébe jutott, dacosan farkasszemét nézett  
a hajdani szemrehányó pillantással és csak azért  
felhajtotta fenéig az előtte álló serleg tartalmát.  
Másnap aztán későn kelt, nem lehetett talpra állí-  
tani, fáj a feje, apósa haragosan rángatta ki néha  
az ágyból, hogy valami fontos értekezletre magával  
hurcolja.

Mikor a választás napja érkezett, dolgában  
biztosan ment az országgyűlésre. Kétségtelen több-  
sége megvolt. Már nádornak tekintette magát és  
lelke mélyén titokban azt a gondolatot melengette,  
hogy Beával s a gyerekekkel felköltözvén Budára,  
az új otthon új életformája talán hoz valami bol-

dogító változást. A szavazás megindult. De azonnal meglepetést hozott: olyanok, akik Szentgyörgyi biztos párthívei voltak, nem Szentgyörgyre szavaztak, hanem Perényire. Így folyt a szavazás tovább is. János elhűlve látta, mi történt. Az udvari párt el ejtette Szentgyörgyit és valamivel rávette, hogy szavazatait Perényinek adja. És csakhamar kitűnt a megdöbbenő valóság. Az országgyűlés, noha János jól megszervezett pártja sértetlen maradt, Perényi Imrét választotta Magyarország nádorává.

János nem várt tovább. Az országgyűlést hagyta tovább folyni. Összeszedte bandériumát és hazament. Ugyanazon az úton indult neki, amely valaha a csonthegyi ütközet felé vezette. Halálosan fáradtnak érezte magát.

Otthon Bea elviselhetetlen idegensége várta. Azonkívül egy lepecsételt küldemény Velencéből. A két gyerek horoszkópja. A velencei asztrológus azt olvasta ki a csillagokból, hogy mindakét gyermeket még zsenge korában elragadja a halál. Maga elé bámult, aztán a horoszkópokat elégette.

— Minek még élni? — kérdezte magától.

Néhány hete múlt harmincénég éves.

Az új nádor serényen dolgozott. A báni hivatalba sűrűn érkeztek hivatalos rendeletei és tudósításai. Augusztusban azzal a hírrel lepte meg Jánost, hogy biztos értesülés szerint a török meg fogja szegni a békét és támadni készül. A vármegyék mind álljanak készen. János elcsodálkozott: elég jó kémrendszere volt odalenn a végeken, s azok nem tudtak semmiről semmit. De ha Budán jobban tudták, akkor ne legyen hiba: felkészült, hogy minden pillanatban fúvathasson, ha kell. Így várt készenlétben hat hétig. S ekkor csakugyan jött a hír lentről: a török betört horvát földre, jelentékeny haderővel jött, ádázul pusztítva vonul Knin felé.

János két nap alatt ott volt a knini úton. Ahogy őrsei az első török csapat felbukkanását jelentették, azonnal támadott. Már a csata előtt nem jól érezte magát, erős láz vett erőt rajta, egész testében borzongott, valami különös forró didergés verte ki. De restellte volna sajátmaga előtt, ha ilyen kis göthőség miatt visszadugja a kardot. A támadásnál erős sarkantyút adott lovának és jól megforgatta kezében a kardmarkolatot, hogy tenyerének alkalmas

fogása legyen. Eleinte jól ment minden, maga is derekasan vagdalkozott, legényei is a szokott módon dolgoztak, szokás szerint hangosan ordítózva Jézus nevét. De mikor éppen nagyot suhintott egy védtelen mellkas felé, a suhintás magasra esűszott a levegőbe. Lovát ledöfték, s ő hanyatt esett. A következő pillanatban már érezte sisakján és vértjén az ütéseket. Lába a kengyelbe szorult, rettentő erőfeszítéssel igyekezett kiszabadulni, fekve is vagdalkozott közben, de hárman estek rá és kardját kicsavarták a kezéből. Fegyvertelen maradt. Akik rajta estek, mint a vadászkutyák, kiáltozni kezdtek valamit törökül, amit nem értett, de nyilván ráismertek és a busás váltságdíj reményében életben hagyták. Pillanatok alatt azon vette magát észre, hogy foglyul esett. Karjait megragadták és gyalogszerrel hurcolni kezdték valamire. Teljes erejéből dulakodott, de most rendkívüli testi erejének nem vehette hasznát, a láz nagyon legyengítette. Zűrzavaros ordítózás, sebzett lovak hörgése, fegyvercsattogás dúlt körülötte, de csendesedően: vitték ki felé az ütközetből. Ekkor egyik karja kiszabadult.

— Itt vagyunk, uram, — üvöltötte egy hang.

Csapások hallatszottak, fájdalmas ordítások. Másik karja is szabad lett, s ő elvesztvén egyensúlyát, megint hanyattesett. A verekedők ráléptek. Végre talprasegítették.

— Gyorsan, uram, meneküljünk.

— Nem, — kiáltotta lázasan, — verekedni! Verekedni! A kardomat!

Nem hallgattak rá, erőszakkal lóra tuszkolták.

Egész csapat legény fogta közre, nyargalni kellett, ha akarta, ha nem. Mögötte gyorsan elmaradt a csatazaj. Ekkor harmadszor is érezte, hogy elesik. Még tudta, hogy zuhantában elkapják, s ő nyeregben marad. Akkor elvesztette eszméletét. Parasztviskóban tért magához, vértje már nem volt rajta. Égető szomjúságot ézett. Öntudatának csak felét nyerte vissza, türhetetlen fülzúgás zsibbasztotta gondolatait, elméje mintegy olvadtan kóválygott. Félálomhoz hasonló állapotában hallotta, hogy föléje hajló alak szólongatja, s hallotta a maga válaszát is. Arra megint feleltek, s ő megint felelt. Úgy hallotta mindezt, mint idegen harmadik. És különös módon jól értette, amit hallott: a csata elveszett, a sereget súlyos veszteségek érték. Őt az utolsó pillanatban szabadították ki, másodperceken múltott, hogy a törökök kezén marad. De mindez közömbösen hagyta. Csodálkozva észlelte, még mindig annak a különös harmadiknak eszméletével, hogy a csatavesztés már mindegy neki. Hirtelen az alvás erős vágya vett erőt rajta. És roppant jóleső érzéssel érezte, hogy most elalszik.

Időnként öntudatra tért, aztán megint összefolyt előtte minden. Egyszer megállapította, hogy rázós szekeren viszik valami hegyi úton, igen sok pokróccal takarták le, és zuhog az eső. Aztán valami jó meleg ágyban volt, vaksötétben, a fűtött hely édes nyugalmat adott neki, szerette volna tudni, hogy hol van, de félt megszólalni, mert nem tudta biztosan, vajjon nem álmodik-e, s ha megszólal, a kellemes álom elröppen. És mikor egy-

szer hirtelen teljes öntudatra serkent, otthon látta magát hálósobájában. Önkéntelenül Bea ágyát kereste a magáé mellett, de aztán ráeszmélt, hogy az az ágy elköltözött mellőle, már több, mint két esztendeje. És megpillantotta Beát.

— Te vagy az? — kérdezte gyengén.

— Én vagyok.

— Mi történt velem?

— Lázás betegséget kaptál a hadjáratban, hazahoztak. Szépen megfogsz gyógyulni.

Ő igen gyengén megmozdította fejét, mintha ingatná.

— Nem fogok meggyógyulni. Meghalok.

— Ne beszélj oktalanságokat. Meggyógyulsz. És ne izgasd magad, mert az izgalom árt.

— Mi van a gyerekekkel?

— Megvannak. Majd behozom őket, ha jobban leszel.

— Nem, nem kell. A betegség ragadós. Tudom, mi bajom van. Lápos vizet ittam. Morbus Hungaricus. Meghalok. Itt van Márkus atya?

— Itt van.

— Látod, ugye, hogy meghalok. Te is tudod. Papot hoztál?

S már ott is volt Márkus atya az ágy mellett. Talán eddig is bent volt. Vagy nesztelenül most lépett be.

— Gyóntass meg, atya, és add fel a kenetet. De... hogyan gyónok... nehezemre esik a beszéd...

— Nem kell gyónnod. Csak bánjad bűneidet.

**Bánod?**

— Őszintén bánom.

Márkus atya latin ígéket mormolt. S ő elaludt megint. Mikor újra felébredt egy pillantás mulva, csodálkozva tekintett körül, az iménti nappali világoosság eltűnt, a pap sem volt sehol. Csak Bea volt még mindig ott, de más ruhában. A gyertya fénye megvilágította halvány arcát, s az arcon fényesre csillogtatta a könnyeket. Bea sírt.

— Milyen nap van ma, hányadika? — kérdezte János, meglepetve, hogy egyszerre öntudata milyen világos és egészen jól érzi magát.

— Október tizenkettedike.

— És hány óra?

— Az éjjeli őr most kiáltotta a tizet. Ne beszélj, János. Árt.

— A gyerekek jól vannak?

— Jól. Alszik mindakettő. Költsem fel őket?

— Nem szabad. Megkapják tőlem a morbust. Hallgas ide, Bea, én most meghalok. Ne szólj közbe, ezt világosan tudom. A végrendeletet tudod, hol van. Mindenemet te fogod kezelni. Szólíts be két cselédet.

Nagyon nehéz lihegéssel szedte a lélegzetet. Bea engedelmesen kiment. Két inassal jött vissza. Mind a kettőnek ki volt sírva a szeme. János horvátul folytatta:

— Négy urat rendelék asszonyotok mellé, ti vagytok a tanuk. Beriszló Ferenc rokonunkat, Enyingi Török Imrét, s a kancelláriáról Keserű Istvánt és Imrefi Jánost. Tik most kimehettek. Ne csó-

koljatok kezét, megkapjátok a betegséget. Isten áldjon meg benneteket.

A két inas kiment sírva. A beszélgetés megint olaszra fordult.

— Még mindig nem bocsátottál meg, Bea?

Az asszony ahelyett, hogy elzokogta volna magát, most egyszerre megszűnt sírni. Komolyan és ijesztő nyugalommal felelt:

— Eddig nem bocsátottam meg. Most megbocsátok. És ha most itthagysz, vigyél magaddal valamit: soha mást nem szerettem, mint téged. Még a gyerekeknél is jobban szerettelek. Kimondhatatlanul szerettelek. És hiába halsz meg, tovább foglak szeretni. Rövid ideig. Mert én is meghalok. A gyerekek is meghalnak. Mi mind a halálé vagyunk és nem ezé a világé.

— Fogd meg a kezemet, ha nem félsz. Ó Istenem, milyen jól érzem most magam. Boldog vagyok. Lebegek. Nem félsz?

— Nem félek.

— Lepoglavában temetess el. Látod, ilyen messze estem apámtól. Most már többet nem beszélek, csak még azt mondd meg: ugye, jó katona voltam? Semmi más, de legalább jó katona?

— Hős voltál.

— Hős. Hiába. Előre látok mindent. Isten irgalmazzon szegény Magyarországnak.

Aztán sokáig hallgatott. Még szólni szeretett volna. Beának szerette volna megmondani, hogy szereti. De szája már nem mozdult. Keze nyomásával akarta megmondani. De olyan gyenge volt, hogy

Bea talán azt sem érezte már. Ekkor hirtelen erős orgonaszó hallatszott, szobája a mindenség székesegyházává tágult, vakító tündöklés öntötte el ezt a mindenséget, s a hallatlan fényáradatban angyalokat látott közeledni csodálatos koronával, az angyalok már ott voltak mellette, a csodálatos korona homlokára ereszkedett, lábainál ott terült el a végtelen birodalom. János király lett s az örökkévalósággá változott orgonaszó a királyt elemi boldogsággal magába ölelte.

(Vége.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

# ÚJ IDŐK

Szerkeszti  
**HERCZEG FERENC**

**A magyar úri családok képes  
irodalmi hetilapja**

Országos Széchényi Könyvtár

---

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrásy-út 16.









